

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ



Περίοδος Β'
Τεύχος 764
Παρασκευή
31 Μαΐου 2002
Τιμή: 4 Ευρώ

13 ΙΑΝ. 2003



Μάικλ Άλμπερτ: Η Άλλη Αμερική

- Κυπριακό: Μόνο αδιέξοδα
- Ευρωστρατός: Τα πολιτικά ψέματα
- Τουρκία: Αστάθεια και αβεβαιότητα
- Ανατολικό Τιμόρ: Η γέννηση ενός έθνους
- Ο κρατικός τζόγος
- Αριστερά: Μόνον κρίση;
- Οι πολιτείες των αυτοκινήτων
- Το τσιμεντάρισμα του περιβάλλοντος



ΟΥΑΑΑ!...



ISSN 1108-9822



9 771108 982000

22>

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Και στο Πεδίο του Άρεως
στην έκθεση βιβλίου
στο περίπτερο Νο 101

ΣΕΙΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ 5



ΓΙΩΡΓΟΣ Α. ΧΙΩΤΑΚΗΣ - ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΡΙΔΗΣ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΜΑΝΔΗΛΑΡΑΣ

Η δολοφονία ενός αγωνιστή

ΙΩΛΚΟΣ

Μορφές, όπως αυτή του Νικηφόρου Μανδηλαρά τις σέβεται ο χρόνος και τις διατηρεί ζωντανές ο λαός.

Ο τραγικός θάνατός του, η αποτρόπαια δολοφονία του από τους πρωτεργάτες της Χούντας, στέρησαν την Ελλάδα από ένα στέλεχος το οποίο γνώριζε να σέβεται και να υπηρετεί το δίκαιο, να υπερασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη Δημοκρατία.

Αυτόν τον γενναίο άνθρωπο έβαλαν στόχο να εξολοθρεύσουν τα μίσθαρνα όργανα της Απριλιανής Δικτατορίας.

Όλα τα στοιχεία της άγριας δολοφονίας του Νικηφόρου

Μανδηλαρά και τα όσα διαδραματίστηκαν μετά στις αίθουσες των δικαστηρίων, βλέπουν, για πρώτη φορά, το φως της δημοσιότητας.

Με το βιβλίο αυτό ανοίγει η αυλαία μιας σκοτεινής περιόδου και αρχίζει έρευνα. Μια έρευνα που φέρνει προ των ευθυνών τους αυτούς που μπορούσαν να βάλουν φραγμό στην ασυδοσία και δεν το έκαναν...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΩΛΚΟΣ

ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ 15 & ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3618684, 3624952 - FAX: 362501

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ»

• Βαλτετσίου 14, Αθήνα 106 80, τηλ.: 3638362, 3645236 • Εμμ. Μπενάκη 16, Αθήνα 106 78, τηλ.: 3831078
• Ακαδημίας 65, Αθήνα 106 78, τηλ.: 3811850 • Ν. Μοναστηρίου 122, Θεσσαλονίκη 563 34, τηλ.: (031) 70635



Περίοδος Β' • Έτος 29ο • Τεύχος 764

Παρασκευή 31 Μαΐου 2002

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ANTI - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 010 7232713 - 010 7232819

Fax: 010 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrapou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Εύη Ζήση

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 010 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 65 δολ. ΗΠΑ, ετήσια 130 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 0310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Σχόλιο σε μια εποχή που φεύγει	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΛΛΟΣ: Τα κινεζικά του Γιωργάκη που δεν κατανοεί ο Γιάννος	6
• ANTI-ΘΕΣΕΙΣ	8
• Όλγα Φωτακοπούλου: Τα ολυμπιακά έργα στην παραλία	13
• Γιώργος Κολοकाσιδής: Κυπριακό - Προδιαγεγραμμένη πορεία	14
• Σταύρος Λυγερός: Ο Ευρωστρατός και τα πολιτικά αδιέξοδα	16
• Μανόλης Καρέλλης: Τα 4 νέα παιχνίδια του κρατικού τζόγου	18
• Όλγα Φωτακοπούλου: Η κρίση της Αριστεράς και ο δικομματισμός	19
• Βασίλης Μαρουλάς: Εμείς στο απόσπασμα, εσείς καλά;	21
• Δημήτρης Παπανικολάου: Περί τυφλότητας	22
• Ελένη Βερυκίου: Οι κήποι μας	24
• Νίκος Ράπτης: Ινδονησία και Ανατολικό Τιμόρ	26
• Ευάγγελος Αρεταίος: Η μετα-Ετζεβίτ εποχή	28
• Μάικλ Άλμπερτ, ένας αντιρρησίας στις ΗΠΑ (επιμ. Νίκος Ράπτης)	29-43
• Νίκος Ράπτης: Μάικλ Άλμπερτ, εργοβιογραφικά	29
• Νόαμ Τσόμσκι - Μάικλ Άλμπερτ	34
• Μάικλ Άλμπερτ: Περί μεταμοντερνισμού	36
• Μάικλ Άλμπερτ: Σταματήστε το φονικό τρένο!	37
• Νίκος Ράπτης: Η θεωρία του Μ. Άλμπερτ για την Συμμετοχική Οικονομία	39
• Αρχίσαν τα ματς από τον Ν. Πρωινό	44
• ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ	45
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	48
• Ειρήνη Μουντράκη: Χώμα στη μπανιέρα από το Θέατρο Παραμυθιάς	53
• Μάνος Στεφανίδης: Από το Ντίσελντορφ στην Επίδαυρο	54
• Λήδα Καξαντζάκη: Νίκη Καραγάτση (1914-1986)	57
• Νατάσα Χασιώτη: Ο χορός ανάμεσα σε δύο ηπείρους	58
• Δημήτρης Φιλίπιδης: Αρχιτεκτονική και Προπαγάνδα	60
• Γ. Κυριακάκης: Άσπρα - Κόκκινα - Κίτρινα - Μπλε...	61
• Β. Μαζωμένος: Μικρό δοκίμιο για το σενάριο	62
• ΒΙΒΛΙΟ	63

ΣΧΟΛΙΟ ΣΕ ΜΙΑ ΕΠΟΧΗ ΠΟΥ ΦΕΥΓΕΙ

ΑΡΧΕΣ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ και πέρασ σχολικών και φοιτητικών εξετάσεων. Καλώς εχόντων των πραγμάτων, οι παρέες, οι οικογένειες, τα ζευγάρια τέτοιες ημέρες σχεδιάζουν –ανάλογα με τις ασχολίες τους– τον ένα ή τους δυο μήνες των καλοκαιρινών διακοπών.

ΑΥΤΑ με την προϋπόθεση ότι ζούμε σε έναν κόσμο αδιατάρακτης ηρεμίας και αντιμετωπίζουμε τη ζωή με τα μάτια ενός εφτάχρονου παιδιού. Αλλά σήμερα, Ιούνιος του 2002, έχουν τα πάντα αποσαθρωθεί. Ή παιδί ή ελαφρόμυαλος είναι όποιος σήμερα, εφησυχασμένος, το μόνο που τον απασχολεί είναι οι τοποθεσίες σε χάρτες τουριστικών πρακτορείων.

ΝΑ ΑΝΑΦΕΡΘΟΥΜΕ στον κόσμο γύρω μας; Στο μέγιστο γεγονός των ημερών, τη συμφωνία της Ρώμης, όπου η πάλαι ποτέ κραταιά Ρωσία συγκατένευσε στις επιλογές του επιτελείου Μπους και συνέπραξε στο Βορειοατλαντικό Σύμφωνο συστοιχιζόμενη με τους λοιπούς εταίρους ώστε αύριο να αντιμετωπίσουν όλοι μαζί και από κοινού «την διεθνή τρομοκρατία»; Δηλαδή τους κατατρεγμένους της γης που οδηγήθηκαν στην απελπισία και από κει στον φανατισμό. Γιατί πρέπει πια να αναγνωριστεί επιτέλους ότι αυτός ο περίφημος «άξονας του κακού» αποτελείται από μια σειρά εθνών και κρατών που μαστίζονται από τις αρρώστιες, τους λιμούς, τις ενδοφυλετικές συρράξεις, την φτώχεια και την υπανάπτυξη.

ΜΗΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ να γυρίσουμε στο μικρό μας τόπο, σ' αυτή τη γωνιά των Βαλκανίων;

ΠΟΣΑ όμως πρέπει να βάλουμε στην άκρη! Πόσα θα πρέπει να ξεχάσουμε, σε πόσα θα πρέπει να κλείσουμε τα μάτια! Η χώρα ρημάζει· δεν είναι ισχυρή όπως καμαρώνει ο πρωθυπουργός. Έχει εκατοντάδες προβλήματα και αντιμετωπίζει αδιέξοδα. Προβλήματα και αδιέξοδα που συσσωρεύθηκαν από μια κυβέρνηση που ανέδειξε την κομματική διαμεσολάβηση σε κυρίαρχη αρχή.

Η ΕΠΟΧΗ της μεταπολίτευσης θα παραμείνει σαν μια σκοτεινή περίοδος της ιστορίας μας, αφού σ' αυτήν μετονομάστηκε το πολιτικό ψεύδος και η πολιτική απάτη σε «αποφυγή του πολιτικού κόστους». Διασπαθίστηκαν εθνικοί πόροι, έγιναν αδιαφανείς συμφωνίες σε εθνικά θέματα, αναρριχήθηκαν σε λειτουργικά αξιώματα άνικανοι με μόνο προσόν την οσφυοκαμψία, πόλεις και ύπαιθρος χώρα λεηλατήθηκαν από αυθαίρετους οικιστές της «δεύτερης και τρίτης κατοικίας», το φυσικό περιβάλλον καταστράφηκε με έργα που δεν έγιναν με σχεδιασμό αλλά ούτε καν με στοιχειώδεις μελέτες, τα «μεταρρυθμιστικά» προγράμματα για την παιδεία χρησιμοποιήθηκαν προς άγραν ψήφων. Ο πολιτισμός που μας πρότειναν τελικώς είναι ο πολιτισμός της Γιουροβίζιον, του Bar και του Big Brother.

ΚΑΙ ΤΙ ΑΚΟΥΜΕ όλα αυτά τα χρόνια; Τι ζήσαμε ως πολιτική; Ποιους είχαμε καθημερινούς επισκέπτες στα τηλεοπτικά κανάλια; Πώς απολογήθηκαν για τις αβελτηρίες, τις παραλήψεις, τα σκάνδαλα και τις απάτες; Τελευταία έγινε της μόδας να μας υπενθυμίζουν την επάρατη Δεξιά. Μα σε τι διέφεραν από εκείνα της Δεξιάς τα μέτρα και οι ρυθμίσεις των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ; Με την ανάσυρση των «επικοινωνιακών» τρικ δεν μπορούν να αποκρυβούν οι ατασθαλίες μιας δήθεν σοσιαλιστικής διακυβέρνησης. Ούτε βεβαίως «έχουν πέραση» σήμερα παρελθοντολογικές αναφορές. Και τώρα αναμένεται η είσοδος της ΝΔ. Έχουμε πρόγευση της πολιτικής της από τις ρητορείες της Ντόρας περί των δημοτικών πραγμάτων. Τα άλλα, τα «μεγάλα», έπονται.

ΣΥΧΝΑ ΕΠΩΔΟΣ μας είναι η υπενθύμιση της παρουσίας της Αριστεράς που μπορεί να μεταβάλει το πολιτικό σκηνικό. Σήμερα όμως ποιος σοβαρός άνθρωπος μπορεί να ισχυριστεί ότι είναι ενεργά παρούσα; Ίσως να μην ακούγονται καλά αυτά τα λόγια. Εμείς προτιμάμε την αυτογνωσία από τον στρουθοκαμηλισμό. Δεν είναι η ώρα να το πούμε;

ΕΥΧΡΟΔΗ

ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΜΕ
ΑΜΕΤΑΚΙΝΗΤΟΙ
ΣΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΜΑΣ
ΘΕΣΕΙΣ...

ΑΝ ΜΠΟΡΟΥΣΑΜΕ
ΑΣ ΚΑΝΑΜΕ
ΚΑΙ ΑΛΛΙΩΣ...

ΤΟΡΚΙΑ

ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΟΣ

Τα κινεζικά του Γιωργάκη που δεν κατανοεί ο Γιάννος

ΣΕ ΠΡΟΕΚΚΛΟΓΙΚΟΥΣ ρυθμούς διολισθαίνει ολοένα και περισσότερο η πολιτική ζωή. Το προηγούμενο Σαββατοκύριακο ο πρωθυπουργός (ο οποίος διαβεβαιώνει ότι οι βουλευτικές θα γίνουν το 2004) περιόδευσε στη Φθιώτιδα και την Ευρυτανία και ο πρόεδρος της ΝΔ στα Δωδεκάνησα. Βρήκαν ευκαιρία να απευθύνουν σκληρό κατηγορητήριο ο ένας στον άλλον και να προχωρήσουν σε εξαγγελίες – Πανεπιστήμιο στη Λαμία ο ένας, κίνητρα ανάπτυξης σε μικρά νησιά των Δωδεκανήσων ο άλλος!

ΚΙ ΟΜΩΣ, μια μέρα πριν, την Παρασκευή, ο πρωθυπουργός είχε καλέσει διαδοχικά τους πολιτικούς αρχηγούς, τους ενημέρωσε για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει η κυβέρνηση στην εξωτερική πολιτική, ζήτησε, και με τις αναπόφευκτες διαφωνίες πήρε, τη «συναίνεσή» τους στη διαπραγμάτευση για το θέμα του Ευρωστρατού, που η έως τώρα διαχείρισή του έχει απομονώσει την Ελλάδα σε όλα τα διεθνή φόρα. Ο Κ. Καραμανλής επέκρινε την κυβέρνηση για ολιγωρία στην προώθηση των ελληνικών θέσεων και «έδειξε» τις ευθύνες του υπουργού Εξωτερικών Γ.Α. Παπανδρέου, διαβεβαιώνοντας ότι «η συναίνεση της ΝΔ είναι δεδομένη». Η Αλ. Παπαρήγα μονοπώλησε την αδιάλλα-

κτη γραμμή: βέτο για τον Ευρωστρατό, αλλά και «όχι» στην ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ! Ο Ν. Κωνσταντόπουλος προσδιόρισε το είδος του προβλήματος διευκολύνοντας εθνικά αποδεκτούς χειρισμούς: «Ο Ευρωστρατός δεν είναι μόνον ελληνικό, είναι ευρωπαϊκό πρόβλημα, αφορά την αναγκαία στρατηγική αυτονομία της ΕΕ, που εντάσσεται στο ΝΑΤΟ.»

«ΘΕΡΜΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ»... ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΑΝ ΑΝΕΒΑΙΝΕΙ το θερμόμετρο στην αντιπαράθεση κυβέρνησης-αντιπολίτευσης, «θερμά επεισόδια» απειλούν τη συνοχή και την αποτελεσματικότητα του κυβερνητικού έργου. Ο υπ. Άμυνας Γ.Α. Παπαντωνίου προβλέπει κρίση με την Τουρκία, απορρίπτει τις συμφωνίες Παπανδρέου-Τζεμ και συγχαίρει μπροστά στις κάμερες τους έλληνες αεροπόρους που αναχαίτισαν τουρκικά μαχητικά. Κατά έναν περίεργο τρόπο, οι φόβοι του κ. Παπαντωνίου για ένταση με την Τουρκία φαίνεται να επιβεβαιώνονται, λες και στην Άγκυρα οι στρατηγοί επιλέγουν να «συνομιλούν», στη δική τους γλώσσα, με τον έλληνα υπουργό Άμυνας...

ΜΕ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ μιας εβδομάδας [και αφού ο ίδιος είχε τροφοδοτήσει την αιφνίδια σκλήρυνση στα εξωτε-

ρικά θέματα] ο κ. Σημίτης πήρε αποστάσεις από τον κ. Παπαντωνίου: «Δεν φοβάμαι για θερμό επεισόδιο!» Σήμερα (Παρασκευή) ο πρωθυπουργός θα συνεργασθεί με τους δύο υπουργούς του για τα εθνικά θέματα, ίσως διότι αύριο αναχωρεί για την Κίνα και φοβάται μήπως οι δύο συνεργάτες του αποφασίσουν να μιλήσουν μεταξύ τους στα... κινέζικα! Χθες συνεδρίασε στην Άγκυρα το περιβόητο Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας με θέμα «Ευρωτουρκικά-Κυπριακό». Τι εγκυμονεί η σύμπτωση; «ΕΙΝΑΙ ΩΡΑ αποφάσεων για τα εθνικά θέματα, για τα Ελληνοτουρκικά, το Κυπριακό και τον Ευρωστρατό», είπε ο κ. Σημίτης, τονίζοντας ότι τα θέματα δεν απαρτίζουν ένα «πακέτο». Σωστό. Αλλά πώς θα προωθηθεί η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. μέσα στο 2004, όταν μέχρι τότε η Ελλάδα και η Τουρκία θα βρίσκονται στα πρόθυρα νέων Ιμίων ή η Ελλάδα θα εξαντλεί τη διεθνή παρέμβασή της προβάλλοντας βέτο για τον Ευρωστρατό;

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ εκτιμούν ότι το θέμα αυτό υπεραξιολογήθηκε στο εσωτερικό της χώρας. Αναμφίβολα έχει τη σημασία του, διότι φέρνει την Τουρκία στα κέντρα λήψης των αποφάσεων για την άμυνα της Ευρώπης. Αλλά δεν αφορά μόνον ή κυρίως την

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (2001)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δύο ακόμα τόμοι του ANTI που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη

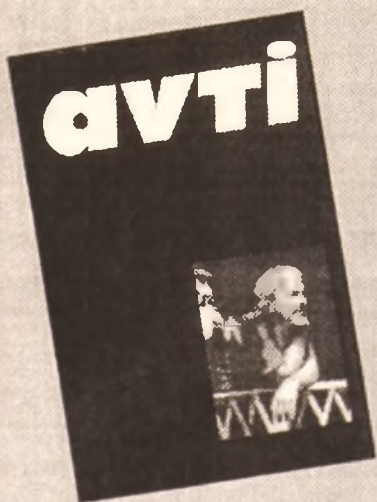
729 έως και 741 (ο 54ος)

και 742 έως και 753 (ο 55ος).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

Στους τόμους του περιοδικού ANTI

αποτυπώνεται η σύγχρονη ιστορία μας.



Α' εξάμηνο 2001



Β' εξάμηνο 2001

Ελλάδα. Συνεπώς η αντιμετώπισή του μπορεί να διευκολυνθεί με κάποια «συμβιβαστική φόρμουλα». Οι μέρες έως το τέλος Ιουνίου που θα γίνει η Σύνοδος της Σεβίλης, θα είναι πυκνές σε διαβουλεύσεις.

ΤΟ Γ' ΚΠΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΠΛΟΚΗ

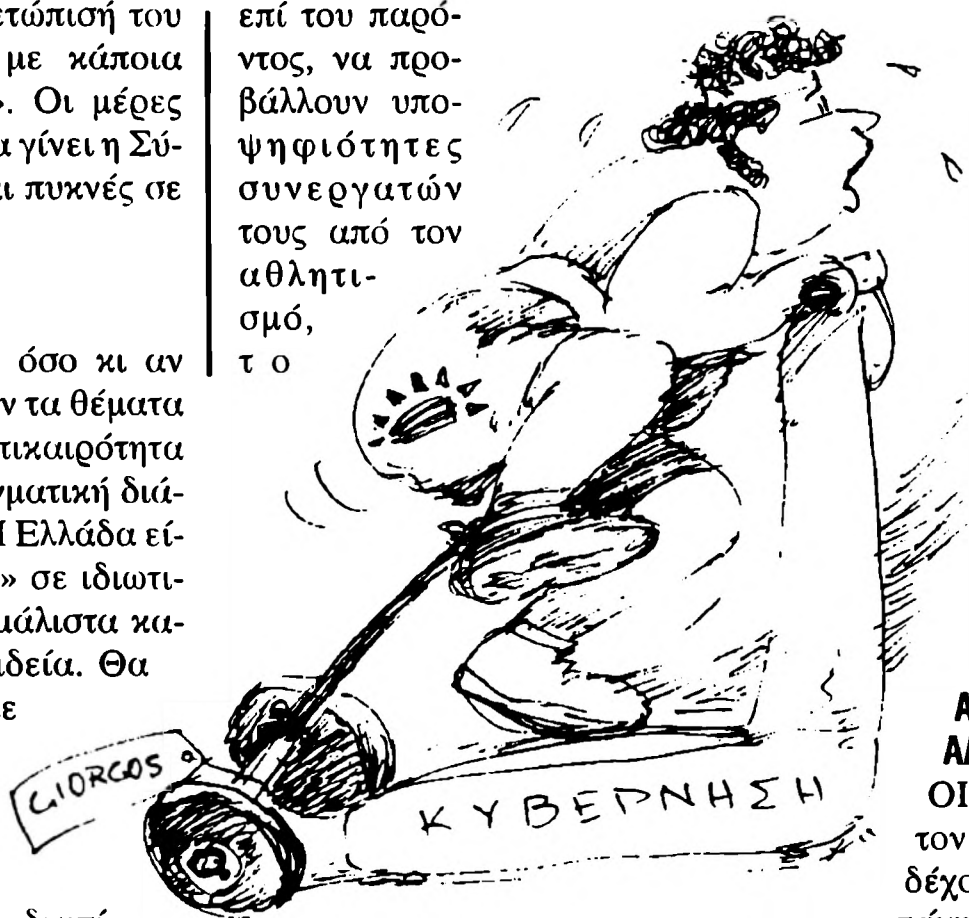
ΑΛΛΑ ΕΘΝΙΚΑ θέματα, όσο κι αν επιμένουμε, δεν είναι μόνον τα θέματα εξωτερικής πολιτικής. Η επικαιρότητα μας επαναφέρει στην πραγματική διάσταση των προβλημάτων. Η Ελλάδα είναι πρώτη μεταξύ των «15» σε ιδιωτικές δαπάνες, που πολλές μάλιστα κατευθύνονται στην παραπαιδεία. Θα υπερβάλαμε αν σχολιάζαμε ότι η Ελλάδα είναι ουραγός στις δαπάνες για δημόσια εκπαίδευση και υγεία; Τα στοιχεία επιβεβαιώνουν αυτή την κοινή διαπίστωση. Επιπλέον η χώρα μας εμφανίζεται ανίκανη να αξιοποιήσει πλήρως τις ευκαιρίες για ανάπτυξη που προσφέρουν (για πόσο ακόμη;) οι κοινοτικές εισροές. Ο Επίτροπος Μπαρνιέ έκρουσε τον κώδωνα του κινδύνου. Χρηματοδοτήσεις 1 τρισ. δρχ. δεν θα καταβληθούν στη χώρα μας, αν επιβεβαιωθούν οι καταγγελίες για καθυστερήσεις, υπερβάσεις και κακοτεχνίες σε πολλά έργα του Β' ΚΠΣ και ελλιπή ιδιωτική χρηματοδότηση στα έργα του Γ' ΚΠΣ. Ο πρωθυπουργός αντέτεινε ότι τα προβλήματα αφορούν το παρελθόν...

Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ των κοινοτικών κονδυλίων κινδυνεύει να εξελιχθεί σε θερμοκήπιο συναλλαγής. Δεν είναι τυχαίο ότι το νομοσχέδιο για τον βασικό μέτοχο, που ψηφίσθηκε προχθές στη Βουλή, νομιμοποιεί τη διαπλοκή. «Δημοκρατία των εργολάβων»;

ΣΤΑΡ-ΣΥΣΤΗΜ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΕΙΣ

Η ΜΗΠΩΣ «Δημοκρατία των δημοσκοπήσεων»; Το πρώτο γκάλοπ για τις δημοτικές (Opinion-Ελευθεροτυπία) κατέγραψε άνετη νίκη των υποψηφίων της ΝΔ και πυροδότησε αμφισβητήσεις. Η αλήθεια είναι ότι το γκάλοπ μέτρησε πρόσωπα με βάση το σταρ-σύστημα της πολιτικής. Δεν κατέγραψε πολιτικές επιρροές σε σχέση με προγράμματα και θέσεις. Αλλά μήπως και οι ψηφοφόροι Δημάρχοι δεν προτιμούν,

επί του παρόντος, να προβάλλουν υποψηφιότητες συνεργατών τους από τον αθλητισμό, το



χώρο του θεάτρου ή των τοπ-μόντελ; Η ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΗ της VPRC για Τα Νέα επιβεβαιώνει το άνετο προβάδισμα της ΝΔ, που η παράσταση νίκης το εμφανίζει αναντίστρεπτο. Οι δημοτικότητες των υπουργών, που υπερτερούν εκείνων των τομεαρχών της ΝΔ (με πιο εντυπωσιακό το προβάδισμα του Γ.Α. Παπανδρέου έναντι της Ντόρας Μπακογιάννη), είναι ομολογουμένως ένα εντυπωσιακό επικοινωνιακό εύρημα, που, για να σοβαρολογούμε, μοιάζει με παρηγοριά στον άρρωστο! Πάντως η δημοσκοπήση δείχνει ότι το ΠΑΣΟΚ αιμορραγεί κυρίως προς τη Ν.Δ., η οποία τσιμπολογάει και από την επιρροή της αριστεράς. Το «φαινόμενο Λουλέ» ανιχνεύεται στη δημοσκοπήση, που αφορά ροές από το ΚΚΕ και τον ΣΥΝ και, μεγαλύτερες, από το ΔΗΚΚΙ προς τη ΝΔ.

Ο ΠΛΑΝΗΤΗΣ ΝΑΤΟ...

ΑΛΛΑ ΑΣ μην ξεχνιόμαστε στη βαλκανική γωνιά μας, όταν πραγματοποιείται «η συντέλεια του ψυχρού πολέμου». Την περασμένη Τρίτη στη Ρώμη οι ηγέτες του ΝΑΤΟ υποδέχθηκαν στη συμμαχία τη Ρωσία, έστω με ειδικό καθεστώς που ενέπνευσε τον παιχνιώδη τίτλο «Σοβιέτ του ΝΑΤΟ» (Ελευθεροτυπία). Ο ψυχρός πόλεμος, όμως, είχε ως συστατικό στοιχείο του το ΝΑΤΟ. Πώς γίνεται να τελειώνει με το θρίαμ-

φό του; Τέτοια ερωτήματα ίσως να φαίνονται παλιομοδίτικα, όταν το φθινόπωρο θα μπουν στη Συμμαχία κι άλλες χώρες. Αλλά η ειρήνη στον πλανήτη και ειδικότερα την ήπειρο μπορεί να διασφαλισθεί με την Pax americana, που κύριο όργανό της είναι το ΝΑΤΟ; Μήπως το ΝΑΤΟ δεν διεξήγαγε τον πρώτο πόλεμο της μεταψυχροπολεμικής εποχής με άμεσο θύμα τη Γιουγκοσλαβία και έμμεσο την αυτονομία της Ευρώπης; Προς τι οι υπέρμετροι πανηγυρισμοί;

ΑΠΟΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΦΟΒΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΛΛΟ

ΟΙ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΚΕΣ σκέψεις για τον μεταψυχροπολεμικό κόσμο διαδέχονται η μία την άλλη. Στην Παλαιστίνη η ειρήνη παραμένει δέσμια του Σαρόν και η απόγνωση κινεί τις επιθέσεις αυτοκτονίας. Μόλις προχθές δύο αθώες Εβραίες, η γιαγιά και η εγγονούλα της, βρήκαν τραγικό θάνατο μαζί με τον παλαιστίνιο δράστη που έγινε ολοκαύτωμα. Η εφημερίδα Νιου Γιορκ Τάιμς γράφει για τις αντιθέσεις στο επιτελείο Μπους, που δεν απέτρεψαν (αν δεν προμοδότησαν κιόλας...) τον νέο κύκλο βίας στη Μέση Ανατολή. Πόσο κούφια αποδεικνύεται η ρητορεία για «την ειρήνη που διαδέχεται τον ψυχρό πόλεμο» και στο άλλο «μέτωπο», τη μετανάστευση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανταποκρίνεται στη λαϊκιστική πίεση της ευρωδεξιάς και προτάσσει τα αστυνομικά-κατασταλτικά μέτρα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων, αφήνει στα χαρτιά τις πολιτικές ένταξης, την οικονομική βοήθεια στις χώρες απ' όπου ξεκινούν τα καραβάνια των προσφύγων, την κοινή πολιτική ασύλου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση καταφεύγει στην πολιτική του «φρουρίου». Η Ευρώπη μόνον για τον εαυτό της; Μπορεί έτσι να διατηρήσει την ευημερία της; Μπορεί να επιβιώσει μέσα σε έναν κόσμο που θα τον θίγει η αδικία και η περιθωριοποίηση;

Ο ΑΛΛΟΣ

Στο τεύχος αυτό ο Άλλος αντικαθιστά τον Αντήνορα που απουσιάζει. Το άλλο δεκαπενθήμερο, ο σιδερένιος Σοφριανός θα είναι παρών.

BOMBIDIA

- Συγκλονιστικοί οι Κουνέλλης-Τερζόπουλος στο Γκαίτε όταν μίλησαν για την «Θηβαία Μανία».
- Την τετραλογία που θα δούμε στην Επίδαυρο τον Ιούνιο.
- Παραγωγή της «Πολιτιστικής Ολυμπιάδας»: το καλό να λέγεται.
- Εξαιρετικές και οι ασπρόμαυρες φωτογραφίες του Μανώλη Μπαμπούση από τις παραστάσεις στο Ντίσελντορφ.
- Κατά τ' άλλα η εικαστική κοινότητα σεμνοπρεπώς απουσίαζε.
- Καλλιτέχνες, κριτικοί, γκαλερίστες, καθηγητάδες, συλλέκτες, διευθυντές μουσείων, επιμελητές, δημοσιογράφοι...
- Σιγά μην πήγαιναν ν' ακούσουν τον Κουνέλλη.
- Ενώ αν μίλαγε η Πλάκα...
- Η οποία, à propos, κυκλοφόρησε βιβλιάρειο για τη Μοντέρνα Τέχνη (sic)!
- Από τον Greco στον Μποκόρο.
- Τον καλλιτέχνη που έβαλε χρυσό (βυζαντινό;) πλαίσιο στο μαύρο τετράγωνο του Μάλεβιτς.
- Και το εξέθεσε στο Κυκλαδικό Μουσείο Γουλανδρή.
- Το βαθύτερο κακό δεν προέρχεται απ' την άγνοια...
- ... Αλλά από την κουτοπόνηρη παρανόηση.
- Όπου όλα τα μεγέθη υποχρεώνονται να χωρέσουν στην μικροκλίμακά μας.
- Και μετά διερωτώμαστε γιατί είμαστε παντού εκτός

ΚΑΙ ΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η φωτογραφία από τη Ρώμη, τις ώρες υπογραφής του συμφώνου NATO-Ρωσίας: Πούτιν-Μπερλουσκόνι-Μπους. Ο ορθόδοξος, ο καθολικός και ο προτεστάντης!



Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ κ. ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗΣ

Και τι δεν είπε ο Πρόεδρος στη βουλή κατά τη συζήτηση σχετικά με τον στρατηγικό μέτοχο. Τι ότι όλοι τυπώνουν στον Μπόμπολα γι' αυτό δεν γράφουν εναντίον του οι εφημερίδες, τι για τις διπλοϊδιοκτησίες του Κυριακού με Antenna και Μακεδονία T.V. ή του Κόκκαλη με Πόλις και Alpha...

Τι ότι εργάζεται η κόρη του σ. Καϊμάκη στην Μακεδονία T.V. και ότι ο Βαρδινογιάννης κατέχει τα περισσότερα Μ.Μ.Ε. σ' όλη την Ελλάδα.

Τι για τη συνεργασία του Απόστολου Κακλαμάνη με την Γερουσία της Χούντας, τι για το δράμα των διαπλεκομένων που όλοι τα ξέρουν αλλά κανείς δεν τα ονοματίζει...

Ακόμη-ακόμη ότι υπάρχει τουρκικός δάκτυλος σε ελληνικές ιδιοκτησίες του Τύπου και της τηλεόρασης. Έπειτα ο Πρόεδρος επετέθη λαύρος

στα 090 που ανήκουν σε Τεγόπουλο, Λαμπράκη κ.ά. λέγοντας μικρές, μεγάλες αλήθειες και... μισοαλήθειες.

Βλέπετε όλοι οι πρόεδροι βλέπουν τα των άλλων... προέδρων και λησμονούν τη δική τους προεδρική... σουίτα.

Όπως και να 'χει το πράγμα ο κ. Γιώργος Καρατζαφέρης επικεφαλής πλέον της ακροδεξιάς ελληνορθόδοξης παράταξης στην Ελλάδα είπε βαρύγδουπα πράγματα από το βήμα του εθνικού κοινοβουλίου τα οποία χρήζουν απάντησης. Πόσο μάλλον που ο Λ.Α.Ο.Σ. φιλοδοξεί, εμπνεόμενος από τις επιτυχίες του Λεπέν και την αποτυχία του Αβραμόπουλου, να εκπορθήσει και την επόμενη βουλή.

Μανωλάκης ο Βομβιστής

ΝΙΚΟΣ ΚΥΡΙΑΖΙΔΗΣ

Εφυγε ο καλός φίλος και συνεργάτης του περιοδικού δημοσιογράφος Νίκος Κυριαζίδης. Ο Νίκος Κυριαζίδης, που είχε σπουδάσει μαθηματικά, ξεκίνησε τη δημοσιογραφική του σταδιοδρομία ως ανταποκριτής του Ριζοσπάστη στα Ηνωμένα Έθνη. Αποκλεισμένος στη Νέα Υόρκη τα χρόνια του Εμφυλίου και μετά το κλείσιμο του Ριζοσπάστη, κατέφυγε στις Λαϊκές Δημοκρατίες όπου παρέμεινε μέχρι την δεκαετία του '60. Όταν επέστρεψε στην Ελλάδα, εργάστηκε σε πολλές εφημερίδες και περιοδικά των οποίων ανέλαβε τη διεύθυνση. Με δική του πρωτοβουλία, εισάγοντας σε έκταση τις

φωτογραφίες, ανανέωσε το περιοδικό Ταχυδρόμος και ανέβασε ψηλά την κυκλοφορία του. Μετά τον ΔΟΛ εργάστηκε στον Ελεύθερο Τύπο και σε άλλες εφημερίδες. Ανήσυχος και ευρηματικός, ο Νίκος Κυριαζίδης αναζητούσε πάντοτε τις καινοτομίες.

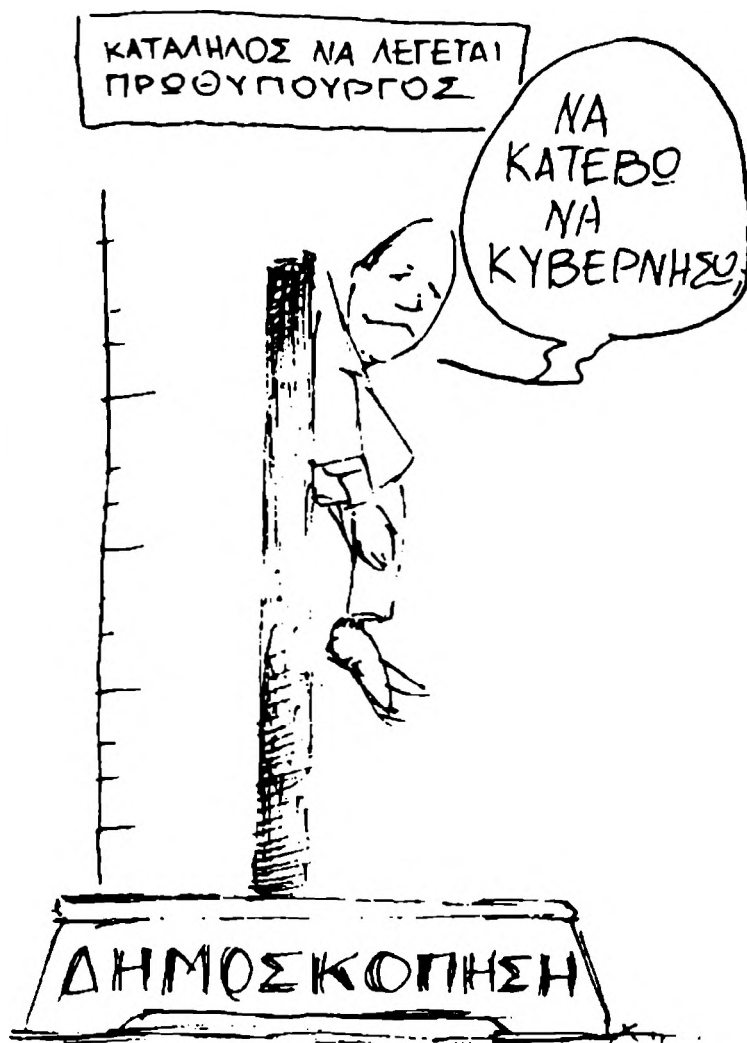
Έργο του, για το οποίο καμάρωνε και στο οποίο αφιέρωσε ατέλειωτες ώρες προσωπικής δουλειάς, ήταν η σύνταξη και έκδοση της κονκορντάντσας των απομνημονευμάτων του Μακρυγιάννη.

Ο Νίκος Κυριαζίδης είχε συνεργαστεί με το Αντί κυρίως σε θέματα δομής, οικονομικών και κυκλοφορίας του Τύπου.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΝΔ

Μας διαβεβαιώνει ο κ. Καραμανλής πως το νομοσχέδιο για τον βασικό μέτοχο στα ΜΜΕ θα είναι το πρώτο που θα μεταβληθεί επί το αυστηρότερον. Η ΝΔ διόλου άμοιρη στα παιχνίδια διαπλοκής γνωρίζει ότι όπως και αν μεταβληθεί ο νόμος, οι ημέτεροι πάντοτε θα τα καταφέρνουν στις εργολαβίες όσο μικρό και φανερό ποσοστό κι αν έχουν στα Μέσα. Ίσως μάλιστα έλαβε τον κόπο ως εκ περισπού, διακριτικά να καθησυχάσει τους φίλιους εργολήπτες και ιδιοκτήτες Μέσων. Άλλωστε, μήπως και τώρα όλοι οι επιτυχείς εργολάβοι έχουν βασικούς μετόχους; Κυρίως έχουν πολύτυπες στενές σχέσεις. Όσο δε πιο άσπια και άσχετα παρουσιάζονται τα Μέσα τόσο πιο αντικειμενική και η υποστήριξη του ημετέρου εργολάβου, αν παραστεί ανάγκη. Κρίμα που κατοχυρώθηκε συνταγματικά ο ζουρλομανδύας του βασικού μετόχου. Αν αφηνόταν περισσότερο ελεύθερο αλλά επώνυμο το σύστημα ΜΜΕ και εργολάβων, τουλάχιστον θα ξέραμε και οι κοινοί πολίτες ποιος είναι με ποιον ανά πάσα στιγμή.

Σ. Καφαντάρης



Ποτέ ένας τόσο λίγος δεν έπεισε τόσο πολλούς και για τόσο πολύ διάστημα ότι είναι ο καταλληλότερος
P.A.

ΕΜΕΙΣ ΟΙ «ΚΑΧΥΠΟΠΤΟΙ» ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΦΕΝΕΔΑΚΙ ΤΗΣ ΔΕΞΑΜΕΝΗΣ

Ο Δήμος Αθηναίων διαβεβαίωσε πρόσφατα τους κατοίκους, τους θαμώνες και τους φορείς που ενδιαφέρονται για το καφεενεδάκι της Δεξαμενής στο Κολωνάκι ότι θα επαναλειτουργήσει προσωρινά «για το καλοκαίρι» - «ως έχει».

Παρά τα αρχικά σχέδια για την ολοκληρωτική αλλοίωση του χαρακτήρα του, το καφεενεδάκι αποδείχθηκε ανθεκτικό - τουλάχιστον ανθεκτικότερο, απ' ό,τι υπολόγιζαν οι άνθρωποι του Δήμου.

Ανθεκτικότερο απέναντι στα σχέδια της δήθεν αναβάθμισης των υπηρεσιών του, θέμα με το οποίο το Αντί έχει ασχοληθεί πιο πρόσφατο παρελθόν.

Ανθεκτικότερο ακριβώς επειδή είναι «οχυρωμένο» πίσω από την αγάπη των κατοίκων της περιοχής - και όχι μόνο - και πίσω από τις ιστορικές μνήμες που σχετίζονται με αυτό.

Η δημοτική αρχή καθυστέρησε την δημοπράτηση του καφεενείου, στην οποία είχε προ εξαμήνου δεσμευτεί να προχωρήσει άμεσα, προβάλλοντας προσφάτως ως δικαιολογία ότι το υπάρχον κτίσμα δεν έχει την έκταση που απαιτείται από τον νόμο για να λειτουργήσει ως καφεενείο.

Έπειτα από πιέσεις των ενδιαφερομένων ο Δήμος υποχώρησε και δέχθηκε να επαναλειτουργήσει το καφεενεδάκι το καλοκαίρι «με προσωπικό του Δήμου» αλλά ειπώθηκε ότι από τον Οκτώβριο θα αρχίσουν οι εργασίες επέκτασης του κτίσματος «που πρέπει οπωσδήποτε να γίνουν και οι οποίες θα σεβαστούν τον χαρακτήρα του». Δήθεν.

Ανησυχούμε πολύ καθώς βλέπουμε τον Δήμο να επικαλείται λογής νομικά τερτίπια, προκειμένου ντε και σώνει να προχω-

ρήσει με τα απαράδεκτα και αμφιβόλου αισθητικής σχέδιά του για καστιαστροφή του υπάρχοντος καφεενείου που όλοι αγαπήσαμε. Λειτουργούσε λοιπόν παράνομα 100 και πλέον χρόνια και τώρα ανακάλυψε ο Δήμος την παρανομία και αποφάσισε ότι τα τετραγωνικά δεν επαρκούν; Ας λειτουργήσει παράνομα λοιπόν εσαεί, όπως γινόταν στα χρόνια του Παλαμά. Μπορεί να εξαιρεθεί από τον νόμο, αν όντως έχουν έτσι τα πράγματα - γιατί εμείς πολύ αμφιβάλουμε και θα αγωνιστούμε με τους λοιπούς κατοίκους και φορείς της περιοχής για τη ματαίωση των σχεδίων του Δήμου, που είναι πολύ, μα πάρα πολύ ύποπτα. Τι συμφέροντα κρύβονται επιτέλους πίσω από την επιμονή της δημοτικής αρχής;

ΟΦΙς

BOMBIDIA

- Δημήτρης Παπαγγελόπουλος, ο εισαγγελέας που σώζει την τιμή της ελληνικής δικαιοσύνης.
- Σάββατο μεσημέρι 25 Μαΐου και το Τρίτο Πρόγραμμα με μια άψογη εκπομπή θυμάται τον Γρηγόρη Λαμπράκη και δίνει με λιτό, αποστασιοποιημένο τρόπο το χρονικό του μαρτυρίου του.
- Το μαρτύριο μιας γενιάς, η μαρτυρία μιας εποχής.
- Για ν' ασχημονούν σήμερα επάνω της γιαλαντζί καλλιτέχνες και γιαλαντζί πολιτικοί.
- Ο Κουνέλλης το είπε αφοριστικά: Να ξανακάνουμε το δράμα τραγωδία.
- Αντίθετα, εμείς (Ξανα-)εικονογραφούμε το (προσωπικό) δράμα μας.
- Στο Τρίτο, όμως, συχνά οι παρουσιαστές φлуαρούν αντί να παίζουν μουσική ως οφείλουν.
- Ξεχνώντας το πλατωνικό «Μουσικήν ποίει και εργάζου».
- Παίξτε μουσική και σκάστε.
- Έσκισε ο Λάγιος στο περασμένο Αντί γράφοντας ότι ο Βασιλεύς Λουδοβίκος μπορούσε να ορκίσει πρωθυπουργό το άλογο του και ο Ηγεμών όρισε πρόεδρο της Επιτροπής των Κρατικών Λογοτεχνικών Βραβείων τον Βέλτσο του!
- «20.000 Βενιζέλοι υπό τον Βέλτσον» ήταν ο επιτυχημένος τίτλος του πονήματος.

Μανωλάκης
ο Βομβιστής

ΥΠΟΥΡΓΟΣ Ο ΚΑΘΕΙΣ

Ο κ. Πρωτόπαπας ισχυρίστηκε πως ο Ανδρέας και ο Σημίτης έφεραν τη Δημοκρατία στην Ελλάδα. Σωστό είναι αυτό. Διότι προ Αντρέα και Σημίτη δεν μπορούσες να γίνεις υπουργός, εάν ήσουν ας πούμε καταμετρητής της ΔΕΗ ή απλός υπάλληλος τραπέζης. Έπρεπε να ήσουν τζάκι. Αυτό το φασιστικό μέτρο το κατήργησε το ΠΑΣΟΚ οριστικά. Και τώρα είμαστε όλοι ίσοι. Ο καθένας μπορεί να γίνει υπουργός, αρκεί να το θελήσει.

ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ

Παγκόσμια πρωτοτυπία της εγκύρου εφημερίδος *Τα Νέα*: Έβαλε την εταιρεία δημοσκοπήσεως να ρωτάει το εξής: Ποιος είναι καλύτερος υπουργός, ο κ. Τσοχατζόπουλος ή ο κ. Σαλαγκούδης; Και ο κόσμος φυσικά απαντούσε συνήθως «Τσοχατζόπουλος». Είναι σαν να πάτε στην πλατεία και να ρωτήσετε; Ποιος είναι καλύτερος καθηγητής Πανεπιστημίου, ο κος Μπαμπινιώτης ή ο κ. Διαμαντής; Είναι βέβαιον πως όλοι θα απαντήσουν «Μπαμπινιώτης», παρότι εγώ είμαι ανώτε-

ρος. Διότι αυτός είναι καθηγητής, ενώ εγώ όχι. Πρέπει πάντα να συγκρίνουμε πράγματα ομοειδή, μας έλεγαν στο δημοτικό. Ειδάλλως είμαστε εκτός λογικής.

ΑΠΟΡΙΑ

Αλλά συμβαίνει και το άλλο. Όλες οι επιμέρους ερωτήσεις συμποσούνται στην εξής μία: «Τι κόμμα θα ψηφίσετε στις εκλογές;». Διότι κανείς φυσικά δεν ψηφίζει Νέα Δημοκρατία, νομίζοντας πως θα έχει για υπουργό τον κ. Τσοχατζόπουλο. Ξέρει καλά πως θα έχει Σαλαγκούδη.

Και παρ' όλα αυτά προτιμάει ΝΔ. Οπότε προς τι η επιπλέον ερώτηση; Για να χάνουμε τον καιρό μας;

ΛΙΓΟ ΑΚΟΜΗ

Πολλοί κοροϊδεύουν τον κ. Λαλιώτη, επειδή τον περασμένο Σεπτέμβριο είπε το εξής: «Μέχρι τον Ιούνιο το ΠΑΣΟΚ θα είναι πρώτο στα γκάλοπ». Δεν πρέπει να τον κοροϊδεύουν καθόλου, διότι τώρα που γράφω είναι Τρίτη 28 Μαΐου. Επομένως έχουμε ακόμη 3 μέρες καιρό.

Α.Δ.

SYMBOL

Αγοράζω τον *Επενδυτή* όποτε έχει κείμενό μου για να το αρχειοθετήσω. Έτσι διαβάζω εκτός του Παπαγιώργη και το *Symbol*. Συχνά δημοσιεύει πράγματα πολύ ενδιαφέροντα. Όπως για παράδειγμα τα κείμενα για την Αχμάτοβα και η εικονογράφηση του Καβάφη από τον David Hockney.

Μ' άρεσε επίσης στο περασμένο τεύχος η συνέντευξη του αθλητικογράφου Ηλία Μπαζίνα, του «φίλαθλου», για την ανεπιτήδευτη σοφία της. Σταχυολογώ κάποιες, σκόρπιες κουβέντες: «Ο Ολυμπισμός, που για μας τους Έλληνες είναι σημαντική κληρονομιά, έστω κι αν δεν το καταλαβαίνουμε, καταλήγει σε μια γιορτούλα για ξένους που θα 'ρθουν να φάνε αστακομακαρονάδες», «Τ' αναβολικά μετέτρεψαν τον αθλητισμό σ' ένα πράγμα που στον πυρήνα του υπάρχει θάνατος», «Ο εκτουρκισμός της ελληνικής διασκέδασης μου είναι απεχθής γιατί οι Έλληνες είναι φλώροι και δεν αντέχουν αυτό το άγριο που έχουν οι Τούρκοι. Το αποτέλεσμα μια σαπουνάδα» κ.ά.

Διαφωνώ όμως με την μυθοποίηση του ταλαντούχου αμοράλ Δημήτρη Παπαϊωάννου, του «αισθητικού» των Ολυμπιακών Αγώνων. Ο Παπαϊωάννου με την «Ομάδα Εδάφους» έγραφε ιστορία παίζοντας στο πρώην «κτήριο των καλλιτεχνών» εμπρός σ' ένα κοινό ελαχίστων. Στην κοσμοβριθή «Ήβη» απλώς έκανε μόδα την αμηχανία του, χειροκροτούμενος από ανθρώπους που μετά πήγαιναν στον Λε Πα. Η τελετή εγκαινίων του 2004 θα ικανοποιήσει την μεγαλομανία του, καθώς η προσωπική του μανιέρα θα εμποδοί για μερικά λεπτά από δυσεκατομύρια τηλεθεατών.

Και μετά;

Μετά «διεθνής» καριέρα στη showbiz ή επιστροφή στην «σκηνοθεσία» της κ. Πρωτοψάλτη.

Κι όλα αυτά λέγονται έχοντας την πεποίθηση ότι ο 2004 έκανε διάνα με τον Παπαϊωάννου. Το ζήτημα είναι τι πραγματικά θα κερδίσει και ο προικισμένος χορογράφος. Εκτός κι αν του φτάνει μόνο το φιλί της κ. Γιάννας...

Μ.Σ.



ΑΚΟΜΗ ΚΙ ΕΚΕΙ...

Γερός να είναι ο Χρ. Λαμπράκης και περαστικά του, αλλά η περιπέτεια της υγείας του αποτέλεσε μία ακόμη απόδειξη του ότι δεν είμαστε όλοι ίσοι απέναντι στον θάνατο. Διότι ποτέ για κάποιον επώνυμο δεν δημιουργήθηκε πρόβλημα με τις μειωμένες θέσεις στις εντατικές. Πάντα υπήρχε ένα άδειο κρεβάτι στη δύσκολη ώρα του. Αποδείχτηκε πως ούτε στον χρόνο είμαστε όλοι ίσοι. Οι καλοί γιατροί του διατυμπάνιζαν πως σωτήρια για την περίπτωση του κ. Λαμπράκη ήταν η αντίδραση του ιατρικού team τις πρώτες έξι ώρες. Έξι ώρες, όμως, για έναν κοινό πολίτη είναι ο χρόνος που χρειάζεται μέχρι να αποφασιστεί σε ποιο νοσοκομείο θα τον πάει το ασθενοφόρο.

Έξι ώρες είναι ο χρόνος που χρειάζεται ένας απλός πολίτης για να περιμένει στα εξωτερικά ιατρεία για να εξεταστεί. Έξι ώρες για έναν κάτοικο παραμεθόριας περιοχής ή νησιού είναι ο χρόνος που χρειάζεται για να αποφασίσει το ΕΚΑΒ να στείλει ελικόπτερο.

Έξι ώρες, μια ολόκληρη ζωή. Ώρες που, δυστυχώς, μετρούν διαφορετικά για τον καθένα μας.

Βασίλης Μαρουλάς

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ

Ακίχεται η *Καθημερινή* για τις αποκαλύψεις της επί του εγχειριδίου δράσης της 17N σαν να παρουσιάζεται για πρώτη φορά, άγνωστο και για την αστυνομία και κατ' επέκταση πολυτιμότετο. Ωστόσο οι Αρχές το έχουν στα χέρια τους από το 1978 και μάλλον έχουν εξαντλήσει την χρησιμότητά του. Το γεγονός ότι χάθηκε μετά τον θάνατο του εισαγγελέα Εφετών Δημ. Τσεβά από τα αρχεία του δεν συγκλονίζει. Προφανώς ο εισαγγελέας θα είχε κρατήσει ένα αντίγραφο.

Τέτοιες οδηγίες έχουν κυκλοφορήσει κατά καιρούς ποικίλες μυστικές οργανώσεις αλλά και κρατικές μυστικές υπηρεσίες. Ως ιστορικά ντοκουμέντα είναι πλέον ελεύθερα και βρίσκονται ακόμα και μέσα στο Διαδίκτυο.

Επί της ουσίας το εγχειρίδιο είναι ένα σχολαστικότετο κείμενο που δεν αιφνιδιάζει κανέναν. Αρκεί το παράδειγμα των κρυψώνων: «... χώροι που κρύβουμε ένα υλικό... χωρίζονται σε μικρούς, μεσαίους και μεγάλους ανάλογα με το μέγεθός τους...». Άραγε ο κρυψώνας του 45αριού πού κατατάσσεται;

Σ. Καφαντάρης

ΗΜΕΡΕΣ ΜΑΥΟ ΚΑΙ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΩΝ

Μακάρι να ανοίξουν οι 50 λογαριασμοί της Μαυο όπως έχει διατάξει ο εισαγγελέας κ. Παπαγγελόπουλος. Αμφισβητείται βεβαίως ότι η ΝΔ θα μοιάζει με ερείπιο όπως διατείνεται ο Κ. Λαλιώτης, τουλάχιστον όμως θα μπορέσουμε να μελετήσουμε αν οι χρηματοδότες ευνοήθηκαν κατά τη διακυβέρνηση της ΝΔ ή ήσαν απλοί ιδεολόγοι της Δεξιάς.

Από την άλλη πλευρά θα προκύψει αν οι δωρητές διέθεσαν μαύρο χρήμα ή απλώς εφοπλιστικό και άλλο διεθνές κεφάλαιο που κάλλιστα θα μπορούσαν να το ξοδέψουν σε άλλες φιλανθρωπικές ή ιδιωτικές δράσεις.

Ο κ. εισαγγελέας είναι αισιόδοξος ότι τα ποσά «είναι σφόδρα πιθανόν να συσχετίζονται με νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα». Είναι περίεργη αυτή η υπόθεση που κάνει ο κ. εισαγγελέας, εκτός αν ομολογεί ότι πληρώνοντας ένα κόμμα με μαύρο χρήμα, εξαγνίζεις τα χρήματά σου και τα ξαναπαίρνεις καθαρά.

Σ. Καφαντάρης



ΣΟΒΑΡΟΙ ΝΑ ΕΙΜΑΣΤΕ

Οταν ακόμη και υπουργός Τύπου δέχεται να ασχοληθεί με τα S.A.G.A.P.O και την Γιουροβίζιον, τότε λες πως ήρθε η ώρα να πάρεις τα όρη και τα βουνά. Να πας στη ζούγκλα με τον Ταρζάν, τον παιδικό σου φίλο. Ίσως μάλιστα αυτές να είναι και οι μόνες ερωτήσεις για τις οποίες η απάντηση του υπουργού Τύπου δεν είναι «άλλη ερώτηση, παρακαλώ». Την ώρα που ο Μισέλ Μπαρνιέ ανακοινώνει πως επειδή μετατρέψαμε τα κοινοτικά πακέτα σε λούνα-παρκ, θα μας κατεβάσει από το αλογάκι της ανάπτυξης, την ώρα που τα τουρκικά F16 μας «επισκέπτονται» με τέτοια συχνότητα που σε λίγο θα χτίζουν χελιδονοφωλιές στα μπαλκόνια

μας, ο υπουργός Τύπου σιγοντάρει το θέμα της Γιουροβίζιον μπας κι αποπλανηθεί ο ανήλικος ελληνικός λαός. Κι απ' ό,τι φαίνεται, εύκολα αποπλανάται. Και του αρέσει μάλιστα. Δυο-τρία τσιπουράκια εμφανίζεται να πίνει ο κ. Σημίτης σε χωριά της ελληνικής περιφέρειας και τσουπ, νάτος πάλι στα γκάλοπ καλύτερος πρωθυπουργός. Να τον χαιρεστε, συνέλληνες! Κι αυτόν και όλους τους άλλους και την ζωή σας όπως κατάντησε. Εκτός κι αν μας κάνουν ομαδική λοβοτομή και δεν το πήραμε χαμπάρι. Δείτε Γιουροβίζιον (71% θεαματικότητα), δίνει κάποιο χρώμα στη μιζέρια σας.

Βασίλης Μαρουλάς

ΜΟΥΣΙΚΟ ΚΟΥΙΖ

Ποια γνωστή μίμικα και επικεφαλής Μουσείου είχε βάλει λυτούς και δεμένους να είναι υποψήφια ευρωβουλευτίνα της ΝΔ επί προεδρίας Έμπερτ και, παρά τις υποσχέσεις, την τελευταία στιγμή αντικαταστάθηκε από τη Νάνα Μούσχουρη;

Το γεγονός αυτό συνετέλεσε τα μέγιστα στην πασοκική στροφή της, η

οποία δεν της βγήκε και σε κακό. Τώρα όμως που τα πράγματα αλλάζουν, ξαναρίχνει γέφυρες προς το γαλάζιο στρατόπεδο με πρώτο «θύμα» την κ. Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη. Για να βοηθήσω, συνθηματικά τραγουδάει «πότε θα κάνει ξαστεριά». Δεν έχει πλάκα η όλη ιστορία;

Σία Τσαχπινόγλου

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΦΙΛΙΑΣ

Βρεθήκαμε στην Τουρκία προσκεκλημένοι της νεοσύστατης ΕΜΟΚ (Enduro Motosiklet Kulübu) σε μια συνάντηση που οργάνωσε μαζί με το ελληνικό περιοδικό *MOTO* από την 1η μέχρι και τις 6 Μαΐου 2002: 160 μοτοσικλέτες απ' όλη την Ελλάδα, γύρω στα 250 άτομα συνολικά. Η φιλοξενία υπήρξε ιδιαίτερα εγκάρδια. Δείγμα της το γραμμένο στα ελληνικά κείμενο υποδοχής που μας έδωσαν μόλις φτάσαμε στο Αϊβαλί από το οποίο παραθέτουμε ένα μικρό απόσπασμα: «... Είναι δύσκολο να εκφράσουμε τη χαρά μας για την ανταπόκρισή σας με μια τόσο μεγάλη συμμετοχή σε μια εκδήλωση που πραγματοποιείται για πρώτη φορά... Η μεγαλύτερη χαρά για μας θα είναι να σας ξυπνήσουμε την περιέργεια για τη χώρα μας, για το λαό μας. Να σας κάνουμε να αναρωτηθείτε για πράγματα πέρα από αυτά που μας είναι γνωστά, πέρα από αυτά που μας διηγήθηκαν και από αυτά που μας πρόσφεραν... Καλώς ήρθατε στη γειτονική σας χώρα. ΚΑΛΗΜΕΡΧΑΜΠΑ σε Ελλάδα και Τουρκία».

Αναρωτιόμαστε αν κάτι τέτοιο θα συνέβαινε κι εδώ.

Ε. Π.

FORZA ΠΑΠΟΥΤΣΗΣ

Ένα-ένα ανοίγει τα γερά «χαρτιά» του ο κ. Παπουτσίης. Μετά το έγχρωμο μοντέλο εξ Αμερικής, γνωστό με το όνομα Υβέτ, προσεχώρησε και ο δημοφιλής -στο λαό του Πειραιά όμως- ποδοσφαιριστής Αλέκος Αλεξανδρίης. Απόδειξη ότι χτυπάει τον τίτλο με αξιώσεις ο Παπουτσίης... Για όσους απορούσαν για

ποιο λόγο δεν εμφανιζόταν τα τελευταία χρόνια σε τηλεοπτικές διαφημίσεις η Υβέτ, η κρατική τηλεόραση ανέλαβε να επανορθώσει. Την είδαμε και την ξαναείδαμε αμέτρητες φορές τις τελευταίες ημέρες και μάλιστα όχι απλά σε τωρινές αλλά και παλαιότερες διαφημίσεις. Έτσι, για να ξέρουμε τι ψηφίζουμε... **ΣΩ.ΛΕ**

ΠΟΙΟΣ ΘΥΜΑΤΑΙ ΠΙΑ ΤΙΣ ΑΝΕΜΩΝΕΣ...

Στις 5 Ιουνίου είναι η Παγκόσμια Ημέρα για το Περιβάλλον. Είμαστε από εκείνους που προσπαθούμε να θυμόμαστε το περιβάλλον -με τα κείμενά μας εννοείται- σε κάθε τεύχος μας, όλα τα δεκαπενθήμερα του χρόνου.

Έτσι αντί άλλης σημείωσης με την ευκαιρία αυτής της γιορτής με τον ετήσιο χαρακτήρα παραθέτουμε απόσπασμα (και η επιλογή μας δεν είναι τυχαία, αντίθετα έχει σημειολογικές αναφορές) από κείμενο της «Πανεπειραϊκής Επιτροπής για την ανάπλαση της Δραπετσώνας»:

«Θέλουμε την Δραπετσώνα, ταξιδιάρικα ανεμώννα, σαν παιδάκι να χαρεί, πάρκο όμορφο και ακτή»!!!

Η συγκεκριμένη επιτροπή λοιπόν πρόκειται να γιορτάσει τη συγκεκριμένη μέρα με πορεία στις 6 μ.μ. από την πλατεία Κοραή.

Δεν χρειάζεται να υπενθυμίσουμε βεβαίως τι σημαίνει υποβάθμιση περιβάλλοντος στη Δραπετσώνα... **ΟΦΙΣ**

Η ΧΥΤΡΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ



☞ Δήλωση του κ. Δρυ, επί χρόνια υφυπουργού Οικονομικών, απευθυνό-

μενη στους υπό κινητοποίηση γεωτεχνικούς: «δεν σας έχω σε καμία εκτίμηση. Καλά σας έκανα επί έξι χρόνια που ως υφ. Οικονομικών σάς είχα υποβαθμίσει...». Καλό ε; Ναι, ναι. Ο κ. Δρυς είναι πολιτικός, υπουργός Γεωργίας του ούλτρα εκσυγχρονιστικού κλίματος.

Μήνυμα/Χανιά

☞ Ο Μητροπολίτης μας, ως μη ανήκων στην κατηγορία των ευνοημένων διά της πονηρίας ατόμων, την έπαθε από τον νυν Αρχιεπίσκοπο και τέως αδελφό του. Ως γνωστόν, ο κ. Χριστόδουλος αφού κατάφερε να πάρει από το Μητροπολίτη μας τα πρωτοτόκια, μαζί με την πλούσια προίκα της Χρυσόπηγης, «εκίνησε την πτέρνα» κατά των ευεργετών Πατέρα Καλλίνικου και Αδελφού Αμβρόσιου.

Σήμερα που ο δεσπότης μας διαπιστώνει ότι ο Αρχιεπίσκοπος περιστοιχίζεται από στρατιές αυλοκολάκων και λυμεώνων θεώρησε υποχρέωσή του να του γράψει πύρινο γράμμα και να του πει πως οι πραγματικοί εχθροί του είναι αυτοί που τον λιβανίζουν με τα ευώδη πλην θανατηρά θυμιάματα της κολακείας.

Το Βήμα της Αιγιάλειας

☞ Ανέκαθεν εθεωρήτο σχεδόν υποχρέωση των προοδευτικών ανθρώπων να φτιάχνουν καινούργιες ή να παρατονίζουν τις λέξεις. Αν, π.χ. έλεγες «του Αίγιου» έδειχνες σημάδι ότι είσαι κάργα

αριστερός. Αν όμως έλεγες «του Αιγίου» αυτοαποκαλύπτουν ότι ήσουν με την πλευρά της «αντίδρασης».

Ένα τελευταίο υπέροχο δείγμα της γλωσσοπλαστικής παραγωγής του «προοδευτικού» χώρου, είναι η λέξη «μάζωξη» που χρησιμοποιείται συνήθως στην προσφώνηση συγκεντρωμένων πολιτών αποκλειστικά αριστερής προέλευσης.

«Στη σημερινή μάζωξη...» λέει αυτοθαυμαζόμενος ο ομιλητής και γεμίζει το στόμα του από τα θυελλώδη χειροκροτήματα των «μαζωχθέντων».

Το Βήμα της Αιγιάλειας

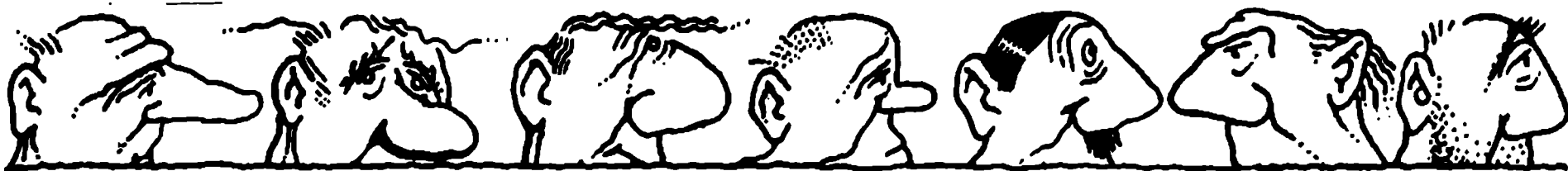
☞ Ένα μουσείο αλλιώς από τ' άλλα. Ένας παλιός αναμκτήρας (μπετονιέρα) του 1950 (ίσως ο πρώτος που χρησιμοποιήθηκε στη Μυτιλήνη), παλιές βάνες νερού από το 1960, σωλήνες ύδρευσης του '50 και του '60 και άλλα αντικείμενα, κοσμούν τους χώρους στο προαύλιο των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων σαν ένα ανοιχτό μουσείο με κομμάτια από την ιστορία της ύδρευσης της πόλης. Η ευθύνη του όλου εγχειρήματος ανήκει στον Δημήτρη Δεμερτζή από το παλαιοπωλείο «Παρελθόν». «Μόλις είδα όλα αυτά τα αντικείμενα που σε άλλη περίπτωση θα κατέληγαν στη χωματερή -μας είπε- πρότεινα στη ΔΕΥΑΜ, που ανταποκρίθηκε αμέσως στην ιδέα, σε όλα αυτά να δώσουμε ξανά ζωή και να τα τοποθετήσουμε στο φυσικό τους χώρο, στις εγκαταστάσεις του Βιολογικού, όπου ο επισκέπτης γνωρίζοντας το σήμερα θα κάνει και ένα ταξίδι στο χθες».

Κυριακάτικα ΑΙΟΛΙΚΑ

Αναμένοντας το ΣτΕ...

Αναστολή εργασιών για το αμαξοστάσιο του τραμ
και τα ολυμπιακά έργα στην παραλία

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου



Δύο προσφυγές επί δύο, στο Συμβούλιο της Επικρατείας, κατευθύνουν αυτή την εποχή το ενδιαφέρον φορέων, κατοίκων, τοπικής αυτοδιοίκησης, «Αθήνας 2004», υπουργείων και του ιδιώτη κατασκευαστή του τραμ, στην παραλία του Δήμου Ελληνικού.

Η μία προσφυγή αφορά στα ολυμπιακά έργα στην παραλία του Αγίου Κοσμά και την τροποποίηση των σχεδίων, ώστε και αυτά να μην εμποδιστούν, αλλά και τα βασικά αιτήματα των κατοίκων και των φορέων τους να ικανοποιηθούν. Δηλαδή μετά τους Ολυμπιακούς να παραδοθεί η ακτή για κολύμβηση και να μην γίνει μαρίνα, καθώς επίσης και ορισμένα κτήρια που έχουν προγραμματιστεί αλλά δεν χρειάζονται για τους Ολυμπιακούς να μην κατασκευασθούν καν.

Η άλλη προσφυγή αφορά στο αμαξοστάσιο του τραμ, για το οποίο μια ολόκληρη περιοχή έχει αναστατωθεί, κυρίως όσον αφορά στην επιλογή της θέσης κατασκευής του –στα 30 μέτρα από τις κατοικίες!– αλλά και τις σοβαρές **παρανομίες** στην έκδοση της άδειας για την έναρξη των εργασιών.

Χαρακτηριστικά να αναφέρουμε στο σημείο αυτό ότι στο τοπογραφικό για την χορήγηση αδείας που είχε καταθέσει η κατασκευάστρια εταιρεία, δεν φαίνεται ένα ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο!!!

Όλα αυτά, υπό την σκιά του δυναμικού **αποκλεισμού** (ίσως επειδή είναι και στην τελική ευθεία οι εκλογές;) του χώρου κατασκευής του αμαξοστασίου του τραμ από τα απορριμματοφόρα του Δήμου.

Τις προσφυγές τις έχουν καταθέσει ξεχωριστά για κάθε περίπτωση, αλλά και μεταξύ τους, ο Δήμος του Ελληνικού και οι φορείς των κατοίκων της περιοχής.

Για τα έργα στην περιοχή του Αγίου Κοσμά (το *Αντί* έχει ήδη κάνει εκτενείς αναφορές σε προηγούμενο κείμενο) οι φορείς δηλώνουν δυσαρεστημένοι από το υπουργείο Πολιτισμού για την καθυστέρηση σχετικά με τις δεσμεύσεις του υφυπουργού Νάσου Αλευρά.

Συγκεκριμένα μετά τις καταλύψεις στις 24 Απριλίου και την πρόσκληση για διάλογο από τον υφυπουργό προέκυψε η δέσμευση για συγκρότηση μιας επιτροπής η οποία θα εξέταζε τα αιτήματα των φορέων και μέσα στον Μάιο θα γινόταν η πρώτη της σύγκληση.

Η επιτροπή αυτή ορίστηκε μεν, δεν έχει ακόμα συγκληθεί από τον Γενικό Γραμματέα του υπουργείου Πολιτισμού δε. Έτσι λοιπόν οι εκπρόσωποι των φορέων έστειλαν επιστολή (τη δεύτερη) στον Κώστα Καρτάλη, την προηγούμενη Δευτέρα 27/5, στην οποία επισημαίνουν τη σοβαρή καθυστέρηση στην σύγκλησή της.

Η επιτροπή απαρτίζεται από τον Γ.Γ. του υπουργείου Πολιτισμού, τον Γ.Γ. του ΥΠΕΧΩΔΕ, την Πρόεδρο του Οργανισμού της Αθήνας, έναν εκπρόσωπο της Διοίκησης του Δήμου Ελληνικού και έναν εκπρόσωπο των φορέων της περιοχής.

Στο άλλο μέτωπο τώρα και σχετικά με το αντικείμενο της δεύτερης προσφυγής, το αμαξοστάσιο του τραμ: ήδη η κατασκευάστρια εταιρεία έστειλε **εξώδικο στον Δήμο Ελληνικού** για τον

αποκλεισμό του εργοταξίου από απορριμματοφόρα του.

Οι νομικοί σύμβουλοι του Δήμου και των φορέων αισιοδοξούν αφού –όπως αναφέραμε και πιο πάνω– μόνο στο σημείο της έκδοσης άδειας να σταθούν (από το τοπογραφικό διάγραμμα της οποίας παραλείπεται ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο!), νομικά η κατασκευάστρια εταιρεία φαίνεται παράνομη.

Την Παρασκευή 24/5 πραγματοποιήθηκε μια **πρώτη συνάντηση με δύο βοηθούς εισηγητές στο Συμβούλιο της Επικρατείας**.

Οι φορείς ζητούν την **άμεση αναστολή των εργασιών** και στις δύο περιοχές. Για τον Άγιο Κοσμά επίσης ζητούν την αναίρεση των διατάξεων του Προεδρικού Διατάγματος που αφορούν την κατασκευή έργων τα οποία δεν εξυπηρετούν πραγματικά τις ανάγκες των Ολυμπιακών Αγώνων.

Φορείς και κάτοικοι γνωρίζουν ότι έχουν τα νομικά επιχειρήματα με το μέρος τους. Όμως και μόνο το γεγονός ότι η ημερομηνία της κανονικής συζήτησης στο ΣτΕ έχει ορισθεί για τις 4 Οκτωβρίου, μια εβδομάδα πριν από τις δημοτικές εκλογές, τους κάνει να ανησυχούν για την χρονική συγκυρία...

Καθώς δεν είναι **καθόλου σίγουροι** ότι όποια δημοτική αρχή προκύψει από τις εκλογές, θα κρατήσει σταθερά και **μετεκλογικά την ίδια στάση**.

Και φυσικά, επειδή αυτές οι δημοτικές εκλογές θα έχουν έντονα πολιτικό χαρακτήρα, δεν γνωρίζει κανείς τι θα πράξει η κυβέρνηση και τα κόμματα μετεκλογικά, όταν το σημερινό άγχος του αποτελέσματος θα έχει εκλείψει...

Προδιαγεγραμμένη πορεία διάσπαρτη με παραισθήσεις

του Γιώργου Κολοκασίδη

Ανά το πανελλήνιο τίθεται και πάλι εναγωνίως το ερώτημα: Μήπως αυτή τη φορά βαίνει προς επίλυση το Κυπριακό; Εύλογη θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κάποιος την απορία. Συνοψίζει τις ανησυχίες πολλών Ελλήνων και δη Ελλήνων Κυπρίων που ζουν με τον υποσυνείδητο φόβο της ένοπλης ανάφλεξης. Εντούτοις το ερώτημα είναι κατά βάση παραπλανητικό. Διότι η μανιχαϊστική προσέγγιση που ταυτίζει τη λύση με τη λύτρωση και την μη λύση με την καταστροφή είναι εντελώς απλουστευτική.

Εξίσου απλουστευτικό είναι και το ακόλουθο σχόλιο που συχνά-πυκνά ακούγεται: «Ποιος ξέρει, υπάρχει και μια πιθανότητα η λύση που κυοφορείται να είναι καλή.» Η λύση όμως δεν ανήκει στη σφαίρα των ταχυδακτυλουργικών εκπλήξεων. Αν υπάρξει τελικά, θα αποτελεί το απόσταγμα μιας χρόνιας διαδικασίας που ξεκίνησε μετά το '74 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Θα αποτελεί τη σύνοψη όλων όσων έχει συμφωνήσει η ελληνική πλευρά ή έχει κατά καιρούς παραχωρήσει, διαπραγματευόμενη, στο τραπέζι των συνομιλιών. Αυτή η αρχή υπαγορεύεται από την ανισορροπία δυνάμεων που επικρατεί και βαίνει επιδεινούμενη. Στις διαπραγματεύσεις δεν συζητούν καλόπιστοι εταίροι με μόνη ισχύ την πειθώ. Αναμετρούνται οι γεωστρατηγικές δυνατότητες της Τουρκίας έναντι αυτών του Ελληνισμού. Και στην παρούσα συγκυρία, όπως και τις τελευταίες δεκαετίες, ο τουρκικός παράγων δεν παύει να παίζει. Με αποτέλεσμα η ελληνική πλευρά, συζητώντας υπό καθεστώς ασφυκτικής πίεσης, να έχει τη δυνατότητα να αποσύρει οποιαδήποτε από τις παραχωρήσεις που κατά καιρούς κατέθεσε μόνο έναντι υψηλού τιμήματος.

Οι παραχωρήσεις μας όμως δεν έγιναν σεβαστές ούτε και όταν συνοδεύο-



Κληρίδης, Κόφι Ανάν και Ντενκτάς κατά την διάρκεια της πρόσφατης επίσκεψης του Γ.Γ. του ΟΗΕ στην Κύπρο. Τί άλλο όμως προσέφερε ο κ. Γενικός πέραν της ευκαιρίας για ανταλλαγή φιλοφρονήσεων και μειδιαμάτων;

νταν από την αίρεση ικανοποίησης κάποιας σύστοιχης τουρκικής υποχρέωσης. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η πρώτη θεμελιακή παραχώρηση της ελληνικής πλευράς που ήταν η ομοσπονδία. Αυτή έγινε από τον αοίδιμο αρχιεπίσκοπο Μακάριο στην πρώτη συμφωνία υψηλού επιπέδου που συνομολογήθηκε το 1977. Τότε η ομοσπονδία έγινε διστακτικά δεκτή υπό τον όρο της εξασφάλισης της ενότητας του κυπριακού κράτους. Αυτή ακριβώς η διατύπωση αναγράφεται και στην ίδια τη συμφωνία. Ουδέποτε όμως η διεθνής κοινότητα στράφηκε προς την τουρκική πλευρά για δεσμεύσεις επί της ενότητας του κυπριακού κράτους. Αντ' αυτού, η ομοσπονδία χρησιμοποιήθηκε ως λιπαντικό για περαιτέρω διολισθήσεις ακόμη και προς τη συνομοσπονδία. Είναι αρκούντως ενδεικτικό ότι σήμερα κανένα κείμενο του ΟΗΕ δεν περιλαμβάνει τον όρο «ομοσπονδία» τον οποίο απορρίπτει με βδελυγμία ο Ντενκτάς. Σήμερα, ως αποτέλεσμα αλυσίδας μετακινήσεων, η ελληνική

πλευρά έχει καταντήσει να συζητά ουσιαστικά νομιμοποίηση του προϊόντος της κατοχής.

Η ελληνική πλευρά όμως δεν πλανάται μόνο όσον αφορά τις προσδοκίες της από την παρούσα φάση του διαλόγου. Η διαπραγματευτική της προσέγγιση διακατέχεται από ένα ευσεβοποθικό νομικισμό. Ως αποτέλεσμα αδυνατεί να σταθμίσει τις πραγματικές πρακτικές συνέπειες των παραχωρήσεών της.

Ένα παράδειγμα αυτής της στάσης είναι και το θέμα των εγγυήσεων. Οι Τούρκοι απαιτούν διατήρηση του δικαιώματος μονομερούς επέμβασης που προέβλεπε η Ζυρίχη. Βέβαια οι τουρκικές και ελληνικές εγγυήσεις θα υφίστανται ισότητα. Μήπως όμως τα σημερινά στρατιωτικά μεγέθη των δύο χωρών είναι συγκρίσιμα;

Εδώ όμως φαίνεται το μέγεθος της τουρκικής κακοπιστίας. Αλλά και το μέγεθος της ελληνικής ευπιστίας. Διότι όσο επικαλούμαστε τη Ζυρίχη, οι Τούρκοι αντιτείνουν ότι η Ζυρίχη πω-

ρήλθε ανεπιστρεπτί. Όταν δε ζητούμε ακύρωση του καθεστώτος εγγυήσεων λόγω προηγούμενης τραυματικής εμπειρίας, μας αντικόβουν με το επιχείρημα ότι δεν μπορούμε να θέλουμε και βελτίωση της Ζυρίχης! Πολλοί Έλληνες το χάφτουν το επιχείρημα. Χωρίς να αντιλαμβάνονται ότι προ Ζυρίχης η ισορροπία στο νησί ήταν καταφανώς καλύτερη γιατί οι Τούρκοι δεν ήταν εντός των πυλών. Τώρα, με ισχυρή στρατιωτική παρουσία στο νησί και με το δικαίωμα μονομερούς επέμβασης στο χέρι, θα καθαρίζουν σε χρόνο μηδέν. Κάτι βέβαια που δεν ήταν τόσο απλό πριν το '74.

Και στα συνταγματικά έχει υποστεί σοβαρή διάβρωση η ελληνική θέση ως αποτέλεσμα αβαθών προσεγγίσεων. Αποδεχθήκαμε την αρχή της πολιτικής ισότητας, η οποία με την πάροδο του χρόνου προσλαμβάνει ισοπεδωτικές διαστάσεις για την ελληνική κυπριακή πλειοψηφία. Κραδαίνοντας την αρχή της πλήρους πολιτικής ισότητας, οι Τούρκοι ζητούν τώρα προεδρία του κράτους εκ περιτροπής. Ζητούν πλήρη εξίσωση στις διαδικασίες λήψης απόφασης. Εσχάτως δε ζητούν και πλήρη καθεστωτική ισότητα μεταξύ Κυπριακής Δημοκρατίας και ψευδοκράτους. Διότι, όπως λένε, δεν νοείται να συζητούμε ως μελλοντικοί ίσοι συνεταίροι και ο ένας να είναι «αναγνωρισμένος» και ο άλλος να μην έχει στον ήλιο μοίρα. Δεν είναι αυτό ίδιον πολιτικά ίσων εταίρων!

Αλλά και στο μελλοντικό σχήμα δεν διανοούνται οι Τούρκοι ότι θα υπάρχει οποιαδήποτε παρέμβαση στα σημερινά Κατεχόμενα από οποιαδήποτε κεντρική ή άλλη κυβέρνηση. Ο Ντενκτάς διεκδικεί πλήρες δικαίωμα αυτοκαθορισμού, με αποτέλεσμα να διερωτάται κανείς τι αρμοδιότητες μπορεί να έχει μία κεντρική κυβέρνηση. Παρατηρείται όμως το φαινόμενο να επαίρονται μερικοί κύπριοι πολιτικοί διότι, καθώς λένε, η απόδοση ιθαγένειας θα αποφασίζεται από την κεντρική κυβέρνηση. Έτσι, πιστεύουν, θα αντιμετωπίσουμε το θέμα των εποίκων. Δεν μας εξήγησαν όμως ποιος είναι αυτός που θα ασκεί έλεγχο στα Κατεχόμενα και ποιος θα εφαρμόζει τις αποφάσεις της ασθενικής κεντρικής κυβέρνησης. Δεν

μας εξήγησαν επίσης τι είδους λειτουργικότητα θα υπάρχει, αν ένα τέτοιο υβρίδιο ενταχθεί στην Ε.Ε. και η κεντρική κυβέρνηση δεν μπορεί να δώσει δεσμεύσεις εφαρμογής του ευρωπαϊκού κεκτημένου και στην υπό τουρκικό έλεγχο περιοχή.

Όσο για επιστροφή προσφύγων, και αυτή καθίσταται ψευδεπίγραφη. Πέραν του γεγονότος ότι η επιστροφή των προσφύγων περιορίζεται μέχρις εκλείψεως, υπάρχει και το εξής: Ποιος καμικάζι θα εγκατασταθεί στα Κατεχόμενα με την οικογένειά του, όταν το δικαίωμα επιστροφής, στις λίγες περιπτώσεις που θα εφαρμοστεί, θα είναι απογυμνωμένο και ακάλυπτο; Αφού δεν θα υπάρχει καμία προστασία από την κεντρική κυβέρνηση.

Συμπερασματικά το σχήμα που διαμορφώνεται στις διαπραγματεύσεις είναι το ακόλουθο: Ουσιαστική νομιμοποίηση του ψευδοκράτους με σχεδόν πλήρη γνώρισμα κράτους. Απειροελάχιστες εδαφικές αναπροσαρμογές. Ελάχιστες κεντρικές δομές όπου τα δύο εθνικά στοιχεία θα εξισώνονται πλήρως. Ενεργοποίηση των εγγυήσεων του '60 με παραμονή τουρκικών στρατευμάτων κατά τρόπο που να οδηγείται η Κύπρος σε καθεστώς κηδεμονίας. Μερική εφαρμογή των τριών ελευθεριών περιλαμβανομένου και του δικαιώματος της επιστροφής, κατά τρόπο όμως που η πρακτική εφαρμογή του θα είναι άκρως επισφαλής.

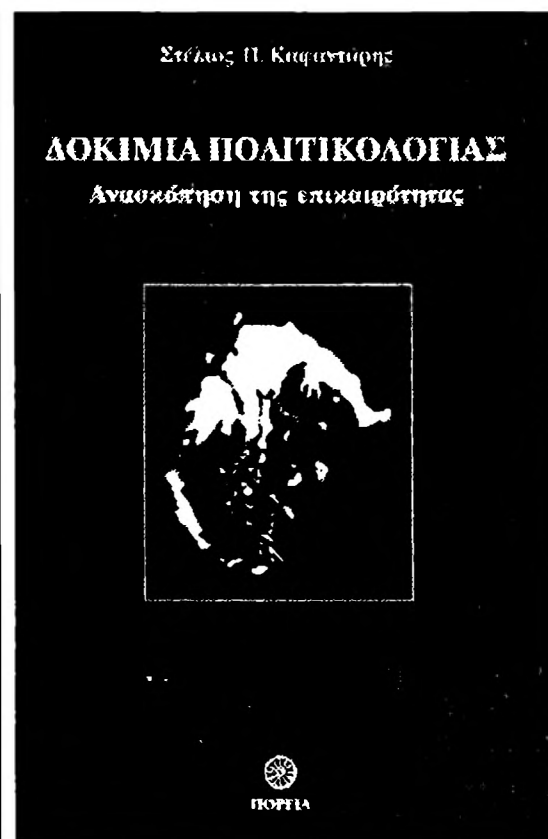
Υπό το φως των ανωτέρω, η καλύτερη πιθανή έκβαση είναι να μην καταλήξει η παρούσα φάση. Πολλοί ελληνοκύπριοι πολιτικοί γνωρίζουν τους οφθαλμοφανείς κινδύνους που περιγράφονται πιο πάνω. Θεωρούν όμως το πολιτικό κόστος από μια αλλαγή πολιτικής δυσβάσταχτο. Φοβούνται το κόστος που θα επωμιστεί η ευρωπαϊκή πορεία της Κύπρου. Γι' αυτό και συμπλέουν αμήχανα με τους ξένους διαμεσολαβητές, ελπίζοντας να περάσει κι αυτή η μπόρα. Προσδοκούν ότι και αυτή τη φορά ο Ντενκτάς θα σώσει την κατάσταση με την αδιαλλαξία του. Όλοι το ελπίζουμε. Αν κάνει όμως έστω και ένα μικρό βήμα προς τα πίσω η ελληνική πλευρά θα είναι χαμένη. Διότι θα έχει στηρίξει την εθνική της πολιτική στην ασάφεια και την κουτοπονηριά.

Μόλις κυκλοφόρησε
από τις εκδόσεις **ΠΟΡΕΙΑ**
το βιβλίο του

Στέλιου Π. Καφαντάρη

Δοκίμια Πολιτοολογίας

Ανασκόπηση της επικαιρότητας



Τα Δοκίμια Πολιτοολογίας,
σχόλια πάνω στην πολιτική
και οικονομική συγκυρία,
γράφτηκαν μεταξύ
των ετών 1977-2001 με πρόθεση
ν' ακουστεί η άποψη του κοινού
πολίτη, που αισθάνεται ότι
τα Μέσα και ιδιαίτερα ο Τύπος
τον καλύπτουν πλημμελώς
και με την πεποίθηση πως είναι
χρήσιμη η δημοσιοποίηση
θέσεων όσων πολιτών έχουν
συγκροτημένη γνώμη επ' αυτών
που διαδραματίζονται
στον δημόσιο βίο.

●
Ζαλόγγου 1, Αθήνα 106 78,
Τηλ. 3831622 Fax: 3824359 και
Ζωοδόχου Πηγής 6 Αθήνα 106 78

Ο Ευρωστρατός και τα πολιτικά αδιέξοδα

του Σταύρου Λυγερού

Σε αναζήτηση συμβιβασμού βρίσκεται η Αθήνα στην υπόθεση του λεγόμενου Ευρωστρατού, προκειμένου να αποφύγει την άσκηση βέτο και την συνακόλουθη απομόνωσή της στους κόλπους και του ΝΑΤΟ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προς το παρόν όμως όχι μόνο η Τουρκία αλλά και η Ουάσινγκτον αρνούνται την παραμικρή τροποποίηση του «κειμένου της Άγκυρας», γεγονός που οδηγεί σε αδιέξοδο. Ο Κώστας Σημίτης έχει δεσμευθεί ότι δεν θα προσυπογράψει το επίμαχο κείμενο. Πρώτον, γιατί υπονομεύει την ευρωπαϊκή αμυντική αυτονομία. Δεύτερον, γιατί θα μεταφέρει και στο εσωτερικό της ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής τις ελληνοτουρκικές τριβές που υπάρχουν στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ. Και τρίτον και πολύ σημαντικό για τον πρωθυπουργό, γιατί με την έκταση που έχει λάβει το θέμα στην ελληνική κοινή γνώμη, το πολιτικό κόστος για το κυβερνών κόμμα θα είναι πολύ μεγάλο.

Η Ελλάδα είναι απελπιστικά μόνη σ' αυτή την υπόθεση, όχι τόσο γιατί αυτά που συμβαίνουν αρέσουν σ' όλους τους εταίρους μας, όσο λόγω της αποφασιστικής αμερικανικής παρέμβασης. Υπενθυμίζουμε ότι στη σύνοδο κορυφής της Νίκαιας οι «15» είχαν αποφασίσει πως στον σχεδιασμό των επιχειρήσεων θα συμμετέχουν μόνο οι χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανεξαρτήτως εάν χρησιμοποιούνται υποδομές του ΝΑΤΟ ή όχι. Η απόφαση εκείνη ήταν μια κατηγορηματική απόρριψη της τουρκικής απαίτησης να συμμετέχει ισότιμα στη λήψη των αποφάσεων.

Για ένα μεγάλο διάστημα η Άγκυρα είχε τηρήσει σκληρή στάση έναντι των Ευρωπαίων, απειλώντας ότι θα ασκήσει βέτο στο πλαίσιο της Ατλαντικής Συμμαχίας και κατ' αυτόν τον τρόπο θα εμποδίσει τον Ευρωστρατό να χρησιμοποιήσει τις νατοϊκές υποδομές. Στην πραγματικότητα όμως έπαιζε πολύ περισσότερο εκ του ασφαλούς απ' ό τι φαινόταν εκ πρώτης όψεως. Πίσω της είχε τις ΗΠΑ, οι οποίες ήταν εξ αρχής αποφασισμένες να θέσουν υπό έλεγχο το πρώτο αυτό δειλό βήμα για την αμυ-

ντική αυτονόμηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι Αμερικανοί τελικώς αποδέχθηκαν την δημιουργία αυτής της ευρωπαϊκής δύναμης των 60.000 στρατιωτών, προορισμός της οποίας είναι να αναλαμβάνει κυρίως αποστολές διατήρησης της ειρήνης. Αυτή η εξέλιξη τους βολεύει και συγκυριακά, γιατί επιδιώκουν να αποσύρουν στρατεύματά τους από τα «ψυχρά» μέτωπα στα Βαλκάνια, προκειμένου να στηρίξουν τις επιχειρήσεις τους σε άλλες περιοχές, όπως είναι το Αφγανιστάν και αύριο το Ιράκ. Στο πλαίσιο αυτό έχει αποφασισθεί να ανατεθεί στον Ευρωστρατό η διατήρηση της ειρήνης στη γειτονική FYROM.

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑΚΕΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ

Η ισότιμη συμμετοχή των Τούρκων στον σχεδιασμό των επιχειρήσεων του Ευρωστρατού είναι ένα πρόσθετο μέσο της Ουάσινγκτον να ελέγχει τους Ευρωπαίους και να αποτρέψει την ανάληψη οποιασδήποτε πρωτοβουλίας που δεν θα ήταν της αρεσκείας της, χωρίς να χρειασθεί να παρέμβει ευθέως η ίδια. Στις αρχές Απριλίου, κατά την διάρκεια της επίσκεψής του στην Άγκυρα, ο αμερικανός υφυπουργός Εξωτε-

ρικών Μαρκ Γκρόσμαν είχε επαναλάβει ευθέως ότι η χώρα του επιθυμεί τη συμμετοχή της Τουρκίας στην κοινή ευρωπαϊκή εξωτερική και αμυντική πολιτική.

Μ' αυτήν ακριβώς τη λογική η αμερικανική διπλωματία, υποστηριζόμενη από τους Βρετανούς, ανέλαβε πρωτοβουλία υποτίθεται για να άρει το αδιέξοδο που προκαλούσε η απειλή των Τούρκων ότι θα ασκήσουν βέτο στην χρησιμοποίηση από τον Ευρωστρατό των νατοϊκών υποδομών. Μετά από πολύμηνες διαπραγματεύσεις προέκυψε το περιβόητο «κείμενο της Άγκυρας». Στην πραγματικότητα πρόκειται για έναν non paper, μια συμφωνία η οποία πραγματοποιήθηκε έξω από τις διαδικασίες και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ. Τυπικά δεν δεσμεύει κανέναν, αλλά στην πραγματικότητα ήταν εξ αρχής σαφές ότι σ' εκείνες τις παρασκηνιακές διαπραγματεύσεις θα κρίνονταν τα πάντα.

Η ευθύνη της κυβέρνησης Σημίτη είναι βαρύντατη, γιατί αντέδρασε σ' όλα αυτά με πολύ καθυστέρηση, όταν οι παρασκηνιακές διαπραγματεύσεις με τους Τούρκους είχαν καταλήξει. Με άλλα λόγια, άφησε να δημιουργηθεί το αρνητικό για τη χώρα μας πολιτικό τετελεσμένο και στη συνέχεια, κυρίως λόγω της εσωτερικής πολιτικής πίεσης, άρχισε να κινητοποιείται για να μην εγκριθεί το «κείμενο της Άγκυρας». Ούτε ο πρωθυπουργός ούτε ο υπουργός Εξωτερικών έχουν δώσει πειστική εξήγηση για την «διακριτική» στάση της καθ' όλη την διάρκεια της κυοφορίας του επίμαχου κειμένου. Ως εκ τούτου μόνο υποθέσεις μπορούν να γίνουν. Είναι στοιχειώδες πάντως ότι σε τέτοιες περιπτώσεις μόνο η άμεση διπλωματική παρέμβαση μπορεί να λειτούργησει αποτρεπτικά. Όταν διαμορφωθεί μια συμφωνία, δημιουργείται ένα πολιτικό τετελεσμένο το οποίο εί-

ναι εξαιρετικά δύσκολο να ανατραπεί, ειδικά όταν στην διαπραγμάτευση έχει συμμετάσχει η Ουάσινγκτον.

Είναι δύσκολο πάντως να πιστέψει κανείς ότι στην Αθήνα είχαν επαναπαυθεί, επειδή οι Βρετανοί δεν είχαν καμία εξουσιοδότηση να διαπραγματευθούν με τους Τούρκους για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήταν γνωστή και η αμερικανική πολιτική και το γεγονός ότι υπό την πίεση της Ουάσινγκτον οι σημαντικότερες ευρωπαϊκές χώρες υπαναχώρησαν και άναψαν το «πράσινο φως». Όποια κι αν είναι η εξέλιξη πάντως, η ουσία δεν αλλάζει. Η ελληνική διπλωματία άφησε να διαμορφωθούν ερήμην της οι αποφάσεις για θέματα που αφορούν σημαντικά εθνικά της συμφέροντα.

Το «κείμενο της Άγκυρας» ουσιαστικά ακυρώνει το πολιτικό πλεονέκτημα που δίνει στην Ελλάδα η συμμετοχή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αντιθέτως, με το ίδιο κείμενο, η Τουρκία απέσπασε διευρυμένα δικαιώματα, εάν όχι ισότιμη συμμετοχή στη λήψη των αποφάσεων. Από την πλευρά τους οι Ευρωπαίοι για μια ακόμα φορά έκλεισαν τα μάτια σ' ένα θέμα αρχής και υπαναχώρησαν από δική τους απόφαση, προκειμένου να μην έλθουν σε αντίθεση με τον αμερικανικό παράγοντα. Απ' αυτή την άποψη η υπόθεση του Ευρωστρατού απεικονίζει τις αντιφάσεις του εγχειρήματος της διαμόρφωσης μιας αυτόνομης ευρωπαϊκής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής. Καθίσταται σαφές πόσο δυσχερής είναι τελικά η πολιτική χειραφέτηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις ΗΠΑ.

ΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Η κυβέρνηση Σημίτη, όπως εξ αρχής σημειώσαμε, πιέζεται ασφυκτικά και στο επίπεδο του ΝΑΤΟ και στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης πια να υποχωρήσει το ταχύτερο δυνατόν. Πριν από μερικές εβδομάδες ο αρμόδιος για την εξωτερική και αμυντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης Χαβιέ Σολάνα είχε εμμέσως πλην σαφώς απειλήσει ότι θα ενταχθεί μόνο η νότια Κύπρος, εάν δεν έχει εν τω μεταξύ λυθεί το πολιτικό πρόβλημα. Αν και είχε αποφύγει να συνδέσει ανοικτά την ανωτέρω δήλωσή του με την υπόθεση του Ευρωστρατού, ήταν σαφές πως ήθελε να στεί-

λει ένα μήνυμα, ή για την ακρίβεια να ασκήσει έναν πολιτικό εκβιασμό. Τα δύο ζητήματα είναι τελείως ανεξάρτητα μεταξύ τους, αλλά είναι κοινό μυστικό ότι ορισμένοι εταίροι μας ερωτοτροπούν με την ιδέα να τα συνδέσουν. Με άλλα λόγια, αφήνουν να εννοηθεί ότι θα θέσουν εμπόδια στην ένταξη της Κύπρου, εάν η Αθήνα συνεχίσει να απορρίπτει το «κείμενο της Άγκυρας».

Προς το παρόν πάντως η ελληνική πλευρά αντιστέκεται, αφήνοντας να αιωρείται η απειλή ότι εάν το επίμαχο κείμενο έλθει αναλλοίωτο προς έγκριση στην επικείμενη σύνοδο κορυφής της Σεβίλλης, θα ασκήσει βέτο. Είναι γνωστό ότι ο Κώστας Σημίτης τρέφει ένα είδος πολιτικής απέχθειας στην ιδέα και μόνο του βέτο, αλλά δεν έχει άλλη επιλογή. Ακόμα και εάν ήθελε να κάνει πίσω, όπως ήδη σημειώσαμε, φοβάται τις επιπτώσεις στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ, αλλά και το κόστος εν όψει των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών.

Ο Κώστας Καραμανλής έχει «σηκώσει» το θέμα και παρ' όλη την κριτική του για την αδράνεια της κυβέρνησης στο προηγούμενο διάστημα, σήμερα στηρίζει τη θέση της. Ενδεχομένως να αποσκοπεί σε αντιπολιτευτικά οφέλη, προεξοφλώντας την υποχώρηση των Κώστα Σημίτη και Γιώργου Παπανδρέου, αλλά αυτό είναι ανίχνευση προθέσεων. Επί της ουσίας πρόκειται για σοβαρή κι όχι για ασήμαντη υπόθεση, όπως άρχισαν ξαφνικά να την παρουσιάζουν ορισμένοι, προφανώς για να προλειάνουν το έδαφος.

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΤΑ ΤΕΤΕΛΕΣΜΕΝΑ

Ο Ευρωστρατός βεβαίως δεν αποτελεί λύση ούτε πρόκειται να συμβάλει στη λύση του προβλήματος εθνικής ασφάλειας που αντιμετωπίζει η Ελλάδα. Το ζήτημα δεν είναι στρατιωτικό, αλλά κατ' εξοχήν πολιτικό. Οι ρυθμίσεις που θα αποφασισθούν τώρα για τον ρόλο της Τουρκίας θα λειτουργήσουν σαν υποθήκη για το μέλλον. Όταν και εφόσον προχωρήσει η πολιτική και αμυντική ενοποίηση της Ευρώπης και συγκροτηθεί ισχυρός στρατιωτικός βραχίονάς της, η Τουρκία θα είναι μέσα, στηριγμένη στο δικαίωμα που της παραχωρεί το «κείμενο της Άγκυρας». Εάν περάσει αυτή η συμφωνία, όπως

ήδη σημειώσαμε, θα ανοίξει και ο δρόμος για να μεταφερθούν και στο πεδίο της κοινής ευρωπαϊκής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής οι ελληνοτουρκικές τριβές που εκδηλώνονται στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ μ' όλα τα αρνητικά που αυτό συνεπάγεται.

Προ μηνών ο γενικός γραμματέας της Ατλαντικής Συμμαχίας λόρδος Ρόμπερτσον και ο Χαβιέ Σολάνα προσπάθησαν να προσφέρουν στον Κώστα Σημίτη ένα πρόσχημα για να υποχωρήσει. Στις επιστολές που θα ανταλλάξουν μεταξύ τους, εάν το «κείμενο της Άγκυρας» καταστεί επίσημη συμφωνία μεταξύ του ΝΑΤΟ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εμφανίσθηκαν διατεθειμένοι να συμπεριλάβουν κάποιες διατυπώσεις που θα ικανοποιούν κάπως τις ελληνικές ανησυχίες. Η Αθήνα σωστά απέρριψε την ιδέα, γιατί οι επιστολές αυτές δεν έχουν νομική ισχύ και στην ουσία δεν είναι τίποτα άλλο από «χρυσωμα του χαπιού». Το ίδιο ισχύει και με την ιδέα να αναγνωρισθεί σε κάποιο κείμενο ο ηγετικός ρόλος της Ελλάδας στις επιχειρήσεις του Ευρωστρατού στα Βαλκάνια.

Εάν η Αθήνα εμμένει στη θέση της, το πιθανότερο είναι να εγκαταλειφθεί η προσπάθεια υπογραφής μιας συμφωνίας μεταξύ Ατλαντικής Συμμαχίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σ' αυτή την περίπτωση η συνεργασία του Ευρωστρατού με το ΝΑΤΟ θα διαμορφώνεται κατά περίπτωση μακριά από το φως της δημοσιότητας και κυρίως σε υπηρεσιακό επίπεδο. Με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθεί το λειτουργικό αδιέξοδο, χωρίς να δημιουργηθεί αρνητικό για την Ελλάδα πολιτικό τετελεσμένο.

Όπως ήδη σημειώσαμε όμως, το πιθανότερο είναι ότι τις επόμενες ημέρες θα αναζητηθεί μια κοινής αποδοχής τροποποίηση, η οποία να επιτρέψει στην κυβέρνηση Σημίτη να αποδεχθεί το «κείμενο της Άγκυρας». Το γεγονός ότι σ' αυτή την ιδιαιτέρως κρίσιμη φάση για το Κυπριακό υπάρχει και το πρόβλημα του Ευρωστρατού, είναι αναμφισβήτητο πολύ δυσάρεστο κι αποτελεί πρόσθετο κίνητρο για την Αθήνα να ωθήσει τα πράγματα σ' έναν συμβιβασμό, έστω κι αν αυτός δεν θα ικανοποιεί τις δικαιολογημένες αντιρρήσεις της για τη συμμετοχή της Τουρκίας στον υπό διαμόρφωση αμυντικό πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.



Τα 4 νέα παιχνίδια κρατικού τζόγου

και η επίθεση εναντίον των ασθενέστερων

του Μανόλη Καρέλλη

ΑΚΟΥΣΘΗΚΕ κατά τη διάρκεια της «ακρόασης» από την επιτροπή ΔΕΚΟ της Βουλής του κ. Κώστα Κοσκινά, προέδρου του ΟΠΑΠ (που, για όσους δεν είναι μνημένοι στα αρκτικόλεξα, σημαίνουν δημόσιες επιχειρήσεις κοινής ωφελείας και οργανισμός προγνωστικών αγώνων ποδοσφαίρου, αντίστοιχα) και της εν συνεχεία «έγκρισής» του και ως διευθύνοντος συμβούλου του ίδιου οργανισμού, ότι τέσσερα ακόμα παιχνίδια τζόγου είναι έτοιμα να «κυκλοφορήσουν»: το «σούπερ 3» και το «έξτρα 5» τον προσεχή Σεπτέμβριο ή Οκτώβριο και το ΚΙΝΟ και ΜΠΙΝΓΚΟ στο τέλος του έτους ή τις αρχές του 2003.

Αν τα νέα αυτά παιχνίδια του κρατικού τζόγου προστεθούν στα ήδη κυκλοφορούντα εθνικό λαχείο, λαϊκό λαχείο, ειδικό κρατικό λαχείο, ιπποδρομιακό λαχείο, ευρωπαϊκό λαχείο, λότο, τζόκερ, πρότο, προπό (3), πρωτογκόλ, στοίχημα και ξυστό, μας δίνουν το εκπληκτικό άθροισμα των δεκαοκτώ (18).

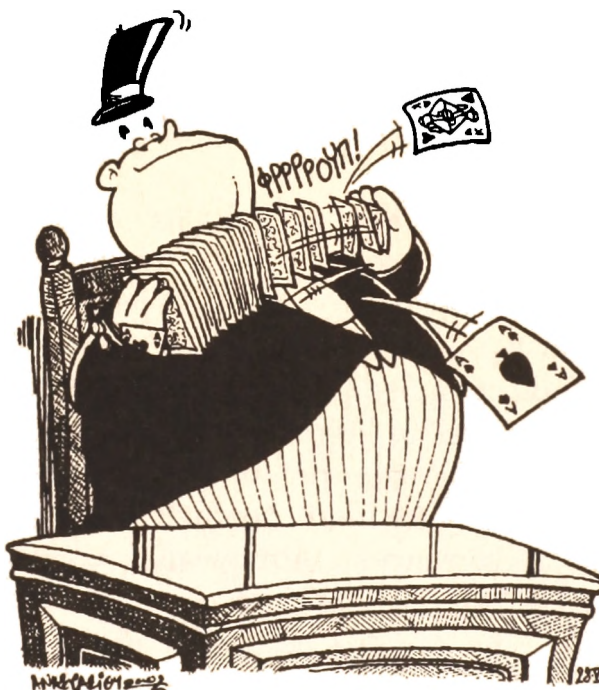
Ένα άθροισμα που αποτελεί σίγουρα ευρωπαϊκή επίδοση και πιθανώς παγκόσμια, ενώ συναγωνίζεται τον αριθμό των παιχνιδιών τζόγου που κυκλοφορούν στο σύνολο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

«ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ επί της ηλιθιότητας» αποκαλεί παλιός γάλλος οικονομολόγος τη συντήρηση των διαφόρων παιχνιδιών, κρατικού κυρίως, τζόγου με την αγορά των προϊόντων των από το λαό.

Και δικαιολογείται απόλυτα ο χαρακτηρισμός. Μόνο η ηλιθιότητα, πράγματι, θα πρέπει να διακατέχει όσους αποδέχονται να πληρώσουν ένα σημαντικό «βιδάνιο», συχνά μεγαλύτερο από το 50% του εισφερθέντος κεφαλαίου, για να συμμετέχουν σε μια «αγορά ελπίδας», στην πιθανότητα να εισπράξουν για τον εαυτό τους σαν «κέρδος» το υπόλοιπο του κεφαλαίου των.

Η ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ είναι η άλλη, πέρα από την ηλιθιότητα, έννοια που χαρακτηρίζει την κυκλοφορία και τη συντήρηση των παιχνιδιών του κρατικού τζόγου.

Απελπισμένοι πράγματι θα πρέπει να είναι εκείνοι που θα δεχθούν να χάσουν εκ του ασφαλούς το 50% του κεφαλαίου των για να μπουν στη διαδικασία επιστροφής του όποιου υπολοίπου



μέσω κάποιας κλήρωσης.

Αλλά απελπισμένοι, το ίδιο ή και περισσότερο, θα είναι και οι διαχειριστές των κρατικών υποθέσεων που δέχονται τη χρησιμοποίηση ληστρικών μεθόδων για τη συμπλήρωση των εσόδων του κρατικού κορβανά, επιμένοντας, όπως ο Ρωμαίος Βεσπασιανός, ότι τα χρήματα δεν μυρίζουν, είτε από τη φορολόγηση των αφοδευτηρίων προέρχονται, είτε από επίσημες, κρατικές ληστείες.

ΚΑΙ ΤΑ ΔΕΚΑΟΚΤΩ παιχνίδια του κρατικού τζόγου επιτίθενται εναντίον των ασθενέστερων οικονομικά τάξεων.

Αυτές είναι εκείνες που νιώθουν απελπισία για τα οικονομικά των, αυτές είναι εκείνες –όπως το δηλώνει η κρατική διαφήμιση, που ενεργεί όπως τα προστάγματα του Παυλώφ στα πο-

ντίκια του εργαστηρίου, με το ερώτημα «κι αν σου κάτσει;»– αυτές είναι εκείνες που υπόκεινται στην εξάρτηση, στο βωμό της οποίας καταθέτουν το μεροδούλι, σ' ένα ιδιότυπο λογαριασμό του μπεκρή του θρύλου.

Οι υψηλές εισοδηματικά τάξεις δεν γνωρίζουν καν την απελπισία για τα οικονομικά των ως έννοια, ενώ, αν θελήσουν να προσεγγίσουν τα παιχνίδια του κρατικού τζόγου θα το κάνουν μόνο για να τα οργανώσουν για δικό τους λογαριασμό και για δικό τους συμφέρον.

ΤΟ ΑΝΤΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ που ακούεται όχι σπάνια από τους κατασκευαστές των διαφόρων «μηχανών» καταλήστευσης των χαμηλότερων εισοδηματικών τάξεων μέσω των παιχνιδιών του κρατικού τζόγου είναι τούτο: μα αν δεν οργανώσουμε εμείς τον τζόγο (εισπράττοντας το ζητούμενο, ήτοι το βιδάνιο) θα το κάνει ο παράνομος επιχειρηματίας που δεν δίδει εγγυήσεις και που δεν θα υπόκειται σε φορολόγηση ο ίδιος.

Το αντεπιχείρημα μοιάζει ακαταμάχητο στην απλοϊκότητά του.

Δεν είναι όμως.

Γιατί θα μπορούσαμε να πούμε ότι και το κρατικό εμπόριο λευκής σαρκός θα είχε την εξήγηση και τη δικαιολογία του, μιας και ούτως ή άλλως θα το επιχειρούσε ο ελεύθερος επαγγελματίας, ή και ότι τη βιομηχανία των ναρκωτικών και την εμπορία θα την αναλάμβανε το ίδιο το κράτος, μιας και ούτως ή άλλως η οικονομία της αγοράς θα τις διεκπεραιώνει, εισπράττοντας για λογαριασμό της και τα σχετικά υπέρογκα κέρδη.

Δεν είναι όμως ακαταμάχητο το αντεπιχείρημα που κυκλοφορούν οι κατασκευαστές του πληθωρικού τζόγου και για άλλους λόγους: άλλο πράγμα είναι να προσφέρεται ο τζόγος σε άθλια καταγώγια και άλλο σε άνετα και νόμιμα στέκια και, κυρίως, άλλη και κατά πολύ

μεγαλύτερη είναι η έκταση που παίρνει αυτός στη δεύτερη περίπτωση, σ' αυτήν που ισχύει σήμερα στη χώρα μας.

ΤΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ από τα δεκαοκτώ παιχνίδια του (κρατικού) τζόγου που κυκλοφορούν (ή θα κυκλοφορήσουν) στη χώρα μας είναι δημιουργήματα της τελευταίας εικοσαετίας που χαρακτηρίζεται από την περίπου καθολική επικράτηση του ΠΑΣΟΚ.

Αξίζει όμως τον κόπο (και θα μας διδάξει πολλά πράγματα) να παρατηρήσουμε τις οβιδιακές μεταμορφώσεις ως προς την αντιμετώπιση του κρατικού και του εν γένει τζόγου, από το κόμμα του ΠΑΣΟΚ.

Όταν το 1981 το ΠΑΣΟΚ κατέλαβε την εξουσία, βρήκε να το περιμένει έτοιμη για να ισχύσει, δεόντως υπογεγραμμένη, μια σύμβαση για το ξυστό, το πιο ληστρικό από τα ληστρικά παιχνίδια του τζόγου, ας σημειωθεί.

Δεν δίστασε να την καταγγείλει, αντιμετωπίζοντας και κινδύνους για αποζημιώσεις του επιχειρηματία που το είχε αναλάβει.

Όταν το 1993 το ΠΑΣΟΚ επανήλθε στην εξουσία από την οποία είχε απομακρυνθεί για σύντομο χρονικό διάστημα, βρήκε το ξυστό να κυκλοφορεί με τις συμβάσεις που υπογράφηκαν από την κυβέρνηση της ΝΔ που είχε προέλθει από τις εκλογές των προηγούμενων χρόνων.

Δεν το σταμάτησε, όπως θα είχε κάνει ενδεχομένως, αν διατηρούσε τις αντιλήψεις που το χαρακτήριζαν στα πρώτα χρόνια της παρουσίας του στο πολιτικό προσκήνιο της χώρας.

Και όχι μόνο αυτό, αλλά όταν έληξε η σύμβαση με την οποία είχε λειτουργήσει (ο λόγος για το ξυστό), την ανανέωσε με βελτιωμένους (υπέρ του αναδόχου μεγαλοεπιχειρηματία) τους όρους, με μεγαλύτερα και πιο εξασφαλισμένα κέρδη, με περισσότερες (υπέρ του επιχειρηματία) εγγυήσεις.

Η διαφορά στην αντιμετώπιση από το ΠΑΣΟΚ του ίδιου παιχνιδιού τζόγου, αποδεικνύει την εν τω μεταξύ ωρίμανσή του – άλλοι ασφαλώς θα ονομάσουν αυτήν την ωρίμανση αλλιώς, αλλά αυτό είναι δικιά τους υπόθεση.

(Για την ιστορία: το όνομα του επιχειρηματία που εκμεταλλεύεται το ξυστό και τους έλληνες χρήστες του: Σωκράτης Κόκκαλης.)

Η κρίση της Αριστεράς...

και ο δικομματισμός

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Ηδη από την αρχή του έτους, καθώς η προοπτική των δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών άρχισε να προσελκύει το ενδιαφέρον και το θέμα να γίνεται επείγον, διαφαίνονταν με σαφήνεια τα χαρακτηριστικά της σύγχυσης.

Ήταν περίπου τότε που ο Γραμματέας του κυβερνώντος κόμματος προσπάθησε να μας πείσει ότι η κόντρα παίζεται μεταξύ της Ν.Δ. και όλων των υπολοίπων.

Και στους υπόλοιπους συμπεριελάμβανε φυσικά και το κόμμα του, το ΠΑΣΟΚ, βαφτίζοντάς το όλο αυτό «Κεντροαριστερά».

Θα περίμενε κανείς από τα κόμματα της Αριστεράς να τοποθετηθούν αμέσως απέναντι στο εσκεμμένο λάθος.

Δηλαδή, ότι δεν πρόκειται για σύγκρουση Κεντροαριστεράς και Κεντροδεξιάς ή Δεξιάς σκέτης, αλλά για τη σύγκρουση του δικομματισμού με όλους τους υπόλοιπους. Αν δεν κάνουμε λάθος, εδώ και δεκαετίες το κυρίαρχο ζητούμενο για την Αριστερά –και το μόνο για το οποίο συμφώνησαν απόλυτα όλα τα κόμματα που την απαρτίζουν– ήταν και είναι η απλή αναλογική, για την κατάκτηση της οποίας αποκλειστικό και μόνο εμπόδιο είναι ο δικομματισμός.

Και επειδή προφανώς δεν κάνουμε λάθος –αφού η απλή αναλογική φαντάζει πάντα άπιαστο όνειρο, με την Αριστερά στα επίπεδα κάτω του 10%– είναι απορίας άξιο, πώς την πάτησαν, αν όχι όλοι, τουλάχιστον οι περισσότεροι αριστεροί.

Να υποθέσουμε ότι κάτι δεν πάει καλά με τα αντανakλαστικά της Αριστεράς; Δεν χρειάζεται και πολύ φαντασία για το προφανές...

Έτσι το παιχνίδι των επικείμενων δημοτικών και νομαρχιακών εκλογών το έχει οριστικά κερδίσει ο δικομματισμός – ανεξάρτητα από το αν θα βγει

κερδισμένο το ΠΑΣΟΚ ή η Ν.Δ. από αυτές. Το μόνο βέβαιο είναι ότι θα χάσει η Αριστερά στο σύνολό της. Ο θεμέλιος λίθος αυτής της ήττας τέθηκε με τους Καποδιστριακούς Δήμους.

Οποιοδήποτε στέλεχος αριστερού κόμματος και αν ρωτήσει κανείς τι γίνεται μ' αυτούς, εν όψει των εκλογών του Οκτωβρίου, θα δηλώσει ουσιαστική και τυπική άγνοια. Και όταν λέμε για Καποδιστριακούς Δήμους, μιλάμε πάντα για το μισό της επικράτειας...

Όμως τα πράγματα δεν είναι καθόλου ελπιδοφόρα –για την Αριστερά πάντα– όσον αφορά και στο υπόλοιπο μισό της επικράτειας, που είναι συγκεντρωμένο στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Το άγχος του Κώστα Λαλιώτη με βεβαιότητα αφορούσε μόνο τους μεγάλους δήμους της χώρας. Ακριβώς επειδή είναι η πρώτη φορά τα τελευταία τουλάχιστον δέκα χρόνια που οι εκλογές του Οκτώβρη θα έχουν τόσο έντονα πολιτικό χαρακτήρα.

Κάτω από το βάρος των κοινωνικών και οικονομικών αδιεξόδων (και όχι μόνο) που μαστίζουν τη χώρα, όλοι περιμένουν την έκφραση της δυσανεξίας, με βάση τις ελάχιστες ουσιαστικές δυνατότητες απάντησης που έχει ο... κυρίαρχος λαός. Αυτό ο δικομματισμός το γνωρίζει. Η Αριστερά;

Κρίνοντας από το πρόσφατο παρελθόν, κάποιοι στους κόλπους της απέδειξαν ότι αναγνωρίζουν τουλάχιστον την κρίση της. Κάποιοι άλλοι εξακολουθούν να στρουθοκαμηλίζουν. Οι πρώτοι ερμήνευσαν ορθά το μήνυμα των βουλευτικών εκλογών του 2000. Δεν θεώρησαν τον λαό ανόητο, όπως οι άλλοι, και έψαξαν να βρουν γιατί η Αριστερά δεν πείθει ότι μπορεί να δώσει όραμα και λύσεις στην κρίση.

Όταν η Αριστερά πριν από ένα χρόνο ένιωθε ικανοποίηση για την εξέλιξη στα ζητήματα της ισότητας, μετά την ψήφιση του νόμου για τις ποσοτώσεις,

δεν αντιλαμβάνοταν ότι έκλεινε οριστικά με αυτό τον τρόπο η υπόθεση δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές για οποιαδήποτε αριστερή και προοδευτική εξέλιξη. Και σαν τέτοια θα πρέπει να εννοούμε οτιδήποτε αντιτίθεται στον δικομματισμό.

Σήμερα, ένα χρόνο μετά, αποδεικνύεται ότι η μετάλλαξη του δικομματισμού μπορεί να βάζει τρικλοποδιές στην Αριστερά, τα αντανάκλαστικά της οποίας δεν της επιτρέπουν ακόμα να βλέπει τις αντιδραστικές παγίδες που κρύβονται πίσω από προοδευτική αριστερή φρασεολογία ή ακόμα και από την ικανοποίηση «αριστερών» αιτημάτων.

Τι έγινε με το νόμο για τις ποσοστώς λειπόν;

Η τότε υπουργός Εσωτερικών Βάσω Παπανδρέου, στο όνομα της ισότητας

των φύλων, πέρασε μια ποσόστωση 30% ελάχιστης εκπροσώπησης των γυναικών στα δημοτικά και νομαρχιακά ψηφοδέλτια.

Η ποσόστωση αφορά τη συμμετοχή και όχι την εκλογή. Για να υπηρετηθεί η υπόθεση της ισότητας, θα έπρεπε αυτή να αφορά και το ποσοστό των εκλεγμένων δημοτικών και νομαρχιακών συμβούλων. Κάτι τέτοιο δεν έγινε, με αποτέλεσμα σήμερα να βοά η επικράτεια για την αναζήτηση «υποψηφίων-γλαστρών» για να συμπληρωθεί το 30% και να είναι τα ψηφοδέλτια έγκυρα. Αλλιώς αποκλείονται από τις εκλογές!

Με αυτό τον τρόπο καταφέρθηκε ένα σαφές πλήγμα κατά των μικρών κομμάτων τα οποία μετά βίας και πάντως με την μέγιστη δυσκολία μπορούν να κατεβάσουν αυτόνομα ψηφοδέλτια.

Φανταστείτε: σε ένα μόνο νομό χρειάζονται γύρω στους 45 υποψηφίους –από τους οποίους το 30% πρέπει αναγκαστικά να είναι γυναίκες– για το νομαρχιακό ψηφοδέλτιο, και πολλαπλασιάστε ανάλογα με τους δύο ή τρεις μεγαλύτερους δήμους του. Διακόσιοι υποψήφιοι κατά μέσο όρο ανά νομό, επί 52 νομούς, επί τρία ψηφοδέλτια (όσα και τα μεγαλύτερα κόμματα της Αριστεράς που εκπροσωπούνται κοινοβουλευτικά)...

Μ' αυτά τα δεδομένα, χωρίς συνεργασίες θα ήταν αδύνατο να συγκροτηθεί σοβαρό αριστερό μέτωπο απέναντι στον δικομματισμό, το οποίο με αφετηρία τις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές θα στόχευε στις επικείμενες βουλευτικές εκλογές, όποτε κι αν αυτές γίνουν.

Και λέμε «θα ήταν», ακριβώς γιατί η υπόθεση θεωρείται πια στο μεγαλύτερο μέρος της χαμένη.

Στον Δήμο της Αθήνας το βάρος επικεντρώνεται «στο ποσοστό της Ντόρας». Στις «επαρχίες της Αθήνας», για να θυμηθούμε τον πετυχημένο χαρακτηρισμό της Μελίνας Μερκούρη, δηλαδή στους υπόλοιπους δήμους, τα πράγματα είναι εξίσου δυσώδη για την Αριστερά. Αν εξαιρεθούν οι δήμοι του Βύρωνα, της Καισαριανής, της Πετρούπολης, του Περάματος και του Αιγάλεω, μέχρι σήμερα σε ποιούς άλλους δήμους έχει αναφορές πια η Αριστερά, ανεξάρτητα αν μιλάμε για το ΚΚΕ, τον ΣΥΝ ή ακόμα και το ΔΗΚΚΙ;

Φυσικά το χάπι δεν μπορεί να χρυσωθεί αν κερδιθούν ένας ή δύο μεγάλοι δήμοι της υπόλοιπης Ελλάδας.

Η ευκαιρία χάθηκε.

Ο έντονα πολιτικός χαρακτήρας αυτών των εκλογών –με αναλογίες γαλλικών εκλογών (χωρίς Λεπέν)– εγκυμονεί την πιθανότατη κατάρρευση της ψευτοκεντροαριστεράς τύπου Μπλερ και στην Ελλάδα.

Και αυτή η πολιτική υποθήκη για το μέλλον βρίσκει –προς το παρόν– την Αριστερά απροετοίμαστη, εγκλωβισμένη είτε σε ιδεολογήματα του παρελθόντος, είτε σε συντηρητισμούς με προοδευτικές ορολογίες και πάντως πολύ μακριά από την κοινωνία, τα προβλήματα της και τα οράματα που μόνο από την Αριστερά θα μπορούσαν οι πολίτες να προσδοκούν.



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας

Μάνης 5, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: (01) 38 18 372, Fax: 33 01 583

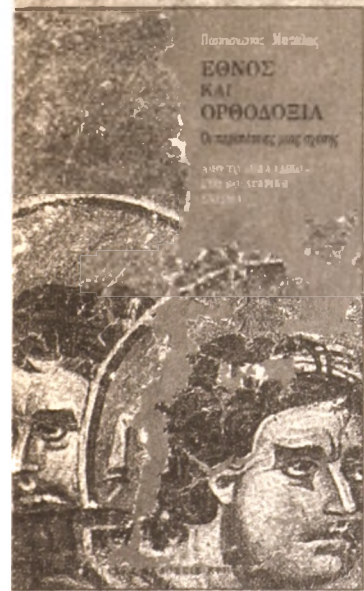
Παρασκευάς Ματάλας

ΕΘΝΟΣ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Οι περιπέτειες μιας σχέσης

Από το «Ελλαδικό» στο Βουλγαρικό Σχίσμα

Το βιβλίο αυτό μιλάει για την ιστορία μιας περιπετειώδους σχέσης: του έθνους και της ορθοδοξίας. Σε ένα πρώτο επίπεδο πρόκειται για την ιστορία δύο εθνικο-θρησκευτικών σχισμάτων: της ρήξης της ελλαδικής Εκκλησίας με το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως —από την κήρυξη του Αυτοκέφαλου του 1833 μέχρι τον Τόμο του 1850— και της σύγκρουσης του Πατριαρχείου με τον βουλγαρισμό, μέχρι την πανηγυρική καταδίκη του αιρετικού φυλετι-



μού το 1872. Μέσα όμως από την εξιστόρηση αυτών των εκκλησιαστικών σχισμάτων προβάλλουν οι εσωτερικές ιδεολογικές και πολιτικές διαμάχες που διατερνούν τη συγκρότηση του νέου ελληνικού έθνους: διαμάχες ανάμεσα στους διαφορετικούς τρόπους που συλλαμβάνει ο καθένας το έθνος, που ορίζει τη θρησκεία και τη γεωγραφία του έθνους, τους φίλους και τους εχθρούς του, την πολιτική του υπόσταση, το «πεπρωμένο» του: διαμάχες ανάμεσα σε διαφορετικούς τρόπους αφήγησης της εθνικής ιστορίας. Έθνος και ορθοδοξία αναδεικνύονται ως δύο ρευστές και έντονα διαφιλονικούμενες έννοιες, σε μια σχέση σίγουρα στενή αλλά και πολυκύμαντη.

15 x 23 cm, σελ. 400. Τιμή: 17,00 €. ISBN 960-524-144-7

Εμείς στο απόσπασμα, εσείς καλά;

του Βασίλη Μαρουλά vasilis@methexis.gr

Ακόμη χειρότερη από την αποικιοκρατία των εθνών είναι η αποικιοκρατία της εξουσίας. Πολιτικής και κεφαλαίου. Κι όπως πάντα, έτσι κι αυτή τη φορά οι εκτελεστές που στήνουν έναν ολόκληρο τόπο στο απόσπασμα έχουν όνομα. Υπουργοί, βουλευτές, κομισάριοι και πληρωμένοι τσανακογλύφτες περιμένουν το «πυρ» του μεγαλέμπορα για να εκτελέσουν το περιβάλλον και το μέλλον χιλιάδων ανθρώπων.

Η υπόθεση αφορά στην εγκατάσταση δεξαμενών αποθήκευσης καυσίμων στην περιοχή Βάσοβα της Καβάλας.

Η τοπική κοινωνία αντιδρά. Ομάδες ευαισθητοποιημένων ανθρώπων όπως το «Αυτόνομο Στέκι» και η Ομάδα Πολιτών που συντονίζει τις αντιδράσεις, αποδεικνύουν με ακλόνητα επιχειρήματα όχι μόνο την επικινδυνότητα της «επένδυσης» αλλά και την γελοιότητα των ισχυρισμών όσων την επιδιώκουν. Παράλληλα προτείνουν αναπτυξιακές λύσεις που θα μπορούσαν κάλλιστα να εφαρμοστούν δίνοντας νέες δυνατότητες στην ευρύτερη περιοχή. Όπως τονίζουν σε κείμενό τους, «Εμείς επιδιώκουμε η ανάπτυξη του Νομού Καβάλας να κινείται σε κατεύθυνση αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που γεννά το φυσικό περιβάλλον του και οι φυσικοί του πόροι. Να σημειωθεί εδώ ότι η περιοχή του Νομού Καβάλας αποτελεί μια από τις ωραιότερες της χώρας μας με τουριστική ανάπτυξη, σημαντικούς αρχαιολογικούς τόπους (Θάσος, Φίλιπποι) και βιότοπους εξαιρετικής σημασίας (Παγγαίο, Νέστος, Λιμνοθάλασσες Βάσσοβας) και αποτελεί περιοχή ύψιστης οικοτοπικής σημασίας ενταγμένη μέσα στο Εθνικό Πάρκο, ενώ οι λιμνοθάλασσες της Βάσσοβας αποτελούν μια σημαντικότερη περιοχή βιοτόπων ενιαία με το Νέστο. Έτσι λοιπόν, είμαστε σύμφωνοι με τη βιομηχανική δραστηριότητα που δεν θα υπονομεύει και εξαντλεί τους φυσικούς πόρους της περιοχής».

Ο πολιτικός μηχανικός και μέλος της Ομάδας Πολιτών Λάζαρος Βασιλεία-

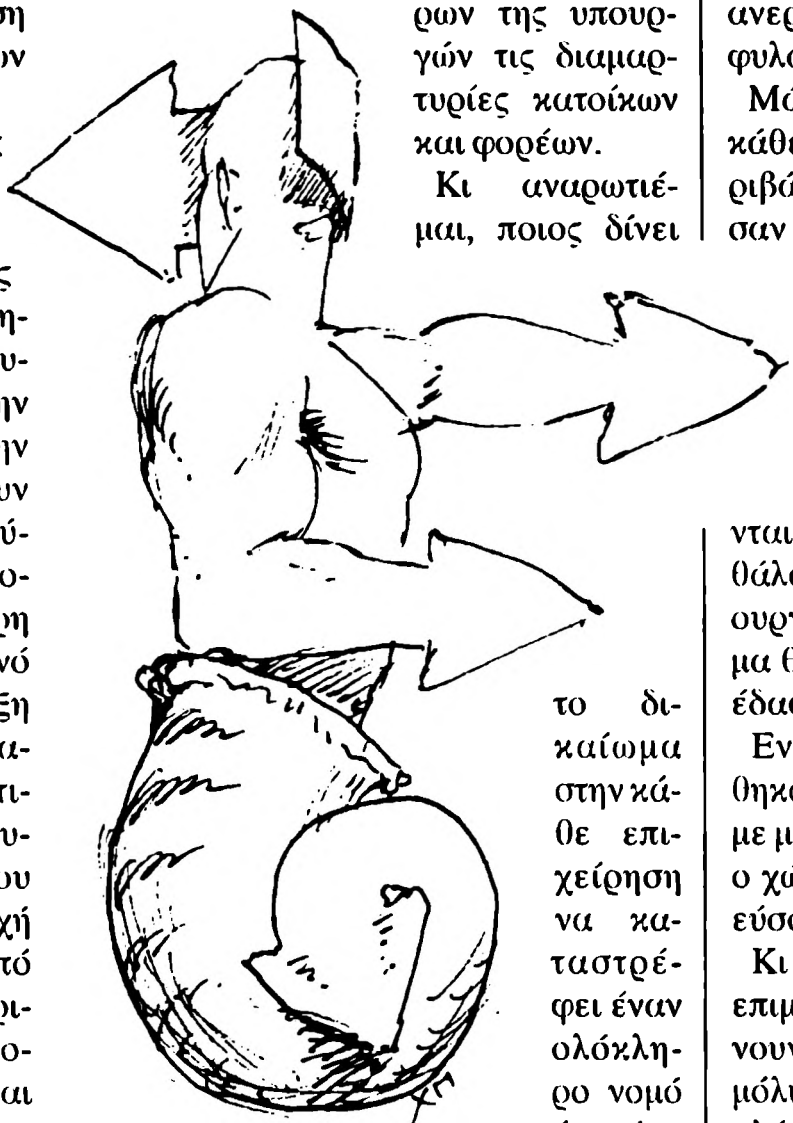
δης, σε μία προσπάθειά του να κωδικοποιήσει μόνο τις παραβάσεις γέμισε τρεις σελίδες παρανομιών και ασυνάρτητων υπουργικών αποφάσεων που αλληλοεξουδετερώνονται.

Τα δημοτικά συμβούλια των δύο άμεσα ενδιαφερόμενων Δήμων (Καβάλας και Χρυσούπολης) ψήφισαν ομόφωνα ενάντια στην εγκατάσταση των δεξαμενών.

Παρ' όλα αυτά η Motor Oil επιμένει γράφοντας στα κατάστιχα των συνηγό-

ρων της υπουργών τις διαμαρτυρίες κατοίκων και φορέων.

Κι αναρωτιέμαι, ποιος δίνει



το δικαίωμα στην κάθε επιχείρηση να καταστρέφει έναν ολόκληρο νομό ή ακόμη και μία

μόνο γειτονιά παρά την άρνηση των κατοίκων της να θυσιάσουν στο βωμό του κέρδους;

Ενός κέρδους που όσο μεγάλο κι αν είναι, δεν ανταλλάσσεται με τη ζωή μας.

Η Motor Oil παρέα με άλλες δύο εταιρείες (Αιγαίο Oil, Leon Gas) χρησιμοποιούν τα αθλιότερα των επιχειρημάτων, βασιζόμενες σε αποφάσεις και χωροταξικούς χαρακτηρισμούς αθλιότε-

ρους του χειρότερου αποικιοκρατικού καθεστώτος.

Χρησιμοποιούν την λέξη «ανάπτυξη» αρνούμενες να υπακούσουν στη θέληση των πολιτών να αναπτύξουν την περιοχή τους μέσω ήπιων μορφών όπως είναι ο τουρισμός. Επιμένουν να καταστρέψουν το περιβάλλον μαζί με την πλέον παραδοσιακή δραστηριότητα της περιοχής που είναι η αλιεία.

Ο κ. Βαρδινογιάννης λεηλατεί κάθε ίχνος λογικής και προσφέρει λύση στην ανεργία προσφέροντας 15 (!!!) θέσεις φυλάκων των αποθηκών.

Μάλιστα οι εταιρείες που πιέζουν με κάθε μέσο για την καταστροφή του περιβάλλοντος προς όφελός τους κατέθεσαν και περιβαλλοντικές μελέτες οι

οποίες συντάχθηκαν από τις ίδιες! Πρόκειται για ένα φυλλάδιο 13 ερωτήσεων όπου οι «μελετητές» απαντούν με Ναι - Όχι - Ίσως! Ναι, αυτές είναι οι περιβαλλοντικές μελέτες που εγγυώ-

νται πως ούτε τα τάνκερ θα μολύνουν τη θάλασσα, ούτε τα βυτιοφόρα θα δημιουργήσουν προβλήματα, ούτε τα καύσιμα θα περάσουν από τις αποθήκες στο έδαφος. Τέτοια ευαισθησία.

Εναντίον της εγκατάστασης των αποθηκών στρέφεται και το τμήμα του ΤΕΕ με μία έκθεση καταπέλτη που δυστυχώς ο χώρος δεν μας επιτρέπει να δημοσιεύσουμε.

Κι όμως η Motor Oil με την παρέα της επιμένουν στην εγκατάσταση. Επιμένουν να στήσουν στο απόσπασμα της μόλυνσης και της καταστροφής έναν ολόκληρο νομό χρησιμοποιώντας και το επιχείρημα της ήδη υπάρχουσας Βιομηχανίας Φωσφορικών Λιπασμάτων στην περιοχή, λες και η μία καταστροφή δίνει δικαίωμα στην δημιουργία πολλών άλλων. Λες και η ύπαρξη μίας πληγής δίνει δικαίωμα στην εγκατάσταση όλων των πληγών του Φαραώ. Και ενώ χρησιμοποιεί τέτοιου είδους «επιχειρήματα», επιμένει να αγνοεί ότι η δημιουργία αποθηκών καυσίμων δίπλα σε ήδη υπάρχουσα βιομηχανία τροφίμων στην ίδια περιοχή θα οδηγήσει

την δεύτερη σε κλείσιμο ρίχνοντας στην ανεργία δεκαπλάσιο αριθμό εργαζομένων από όσες θέσεις «προσφέρει» η δική της επένδυση.

Αλλά το κεφάλαιο μια ζωή αντλούσε το θράσος του από τους πολιτικούς. Κι αυτή τη φορά κάνει το ίδιο. Εκτός από τον βουλευτή της ΝΔ Γ. Παναγιωτόπουλο που προς τιμήν του έχει ξεσηκώσει τον κόσμο, οι υπόλοιποι στηρίζουν την καταστροφή με τη σιωπή τους. Και ο έτερος βουλευτής της ΝΔ Γ. Καλατζής και ο Υφυπ. ΠΕΧΩΔΕ –τρομάρα μας για το μέσον– Γιάννης Τσακλίδης και ο συνοδοιπόρος του σοσιαλιστής Στρατηλάτης δηλώνουν από αδιάφοροι έως... αδιάφοροι για το θέμα, αρνούμενοι να συμμετέχουν στις συσκέψεις των φορέων του νομού μήπως και αναγκαστούν να εκφράσουν άποψη. Μα αν δεν ενδιαφέρονται για τα συμφέροντα του τόπου τους και των ανθρώπων που εκπροσωπούν, για ποιο πράγμα άραγε να ενδιαφέρονται; Μυστήριο τάνκερ οι πολιτικοί.

Όπως μυστήριες και οι πρακτικές της κας Βάσως Παπανδρέου, η οποία σε μία τσαντίρ σύσκεψη που οργάνωσε αποδείχτηκε αδιάβαστη και εκνευριστικά καθησυχαστική. Το πέπλο μυστηρίου της εκπροσώπησης των συμφερόντων του λαού ισχύει και για τον κ. Τσοχατζόπουλο, ο οποίος τάχθηκε από την Αθήνα υπέρ της «ανάπτυξης» της Καβάλας μέσω των αποθηκών καυσίμων.

Ο τοίχος που θα χρησιμοποιηθεί για την εκτέλεσή μας χτίζεται μέρα με την ημέρα. Ο κουκουλοφόρος της «ανάπτυξης» μάς έδειξε. Ίσως όμως νομίζουν ότι με το χαμόγελο στο στόμα θα οδηγηθούμε στη σφαγή. Κάνουν λάθος. Δεν κατάλαβαν ότι όλη αυτή η ιστορία ήταν μια υπέροχη ευκαιρία για να ανακαλύψουμε ποιος είναι με ποιον. Και κυρίως ποιος είναι με εμάς, τους πολλούς. Με το δίκιο. Με την απόφασή μας να ζήσουμε και να μην θυσιάσουμε για την αύξηση των κερδών κάποιων μεγαλοκτημόνων της χώρας μας. Οι ευθύνες έχουν πια όνομα. Δεν λέγονται εξουσία, «ανάπτυξη», σύστημα, έτσι γενικά και αόριστα. Ας αναμετρηθούμε στο τέλος-τέλος της γραφής. Οι ελεύθεροι πολίτες ενάντια στα κοπρόσκυλα της διαπλοκής. Εδώ είμαστε.



Περί τυφλότητος

του Δ.Ζ. Παπανικολάου

Το ρήμα σκοτώνω σημαίνει μεταφέρω κάποιον στο σκοτάδι. Στο σκοτάδι μπορεί να μεταφερθεί κανείς με πολλούς τρόπους. Ο πιο απλός, να κλείσει το βράδυ τα φώτα σ' ένα δωμάτιο με κατεβασμένα τα παντζούρια, ή να κλείσει τα βλέφαρα, απομακρύνοντας το πρόσωπό του από την πλευρά που το φωτίζει ο ήλιος.

Η στρουθοκάμηλος κυνηγημένη από τα θηλυκά λιοντάρια, όταν αντιληφθεί πως δεν υπάρχει περιθώριο να γλυτώσει, βυθίζεται το κεφάλι της στην άμμο, γιατί πιστεύει πως η πραγματικότητα εξελίσσεται μόνο μέσα στην ακτίνα του πεδίου οράσεώς της. Το πτηνό σκοτώνεται προτού θανατωθεί, εφόσον αυτοβούλως μεταφέρει τον εαυτό του στο σκοτάδι.

Πολλές φορές παρατηρώ στον περίγυρό μου φίλους να μεταφέρουν τον εαυτό τους στο σκοτάδι, ανήμποροι να αντικρίσουν μετωπικά την πραγματικότητα που είναι δίπλα τους.

Ο Φάνης εξηγούσε στη Μαρία τις προάλλες τους λόγους για τους οποίους ήθελε να χωρίσουν. Εκείνη δεν ήθελε ν' ακούσει. *Πάψε, –του λει– τα λόγια σου με σκοτώνουν.* Και είχε δίκιο, γιατί τα λόγια του την μεταφέρουν στο σκοτάδι, εκεί που ούτε να ακούσει ούτε να δει ήθελε. Αυτές οι καταστάσεις χαρακτηρίζονται με την λέξη *στρουθοκαμηλισμός* και περιγράφουν όμοιες συμπεριφορές αντιμετώπισης της πραγματικότητας.

Μερικές φορές μπορεί το πλήθος μιας ολόκληρης πόλης να βρεθεί σε τέτοιες καταστάσεις αρνούμενο να δει κατάματα την πραγματικότητα. Μια τέτοια εκδοχή αφηγείται ο πορτογάλος συγγραφέας Σαραμάγκο στο καταπληκτικό του μυθιστόρημα *Περί Τυφλότητος*.

Αφορμή για την «περί τυφλότητας»

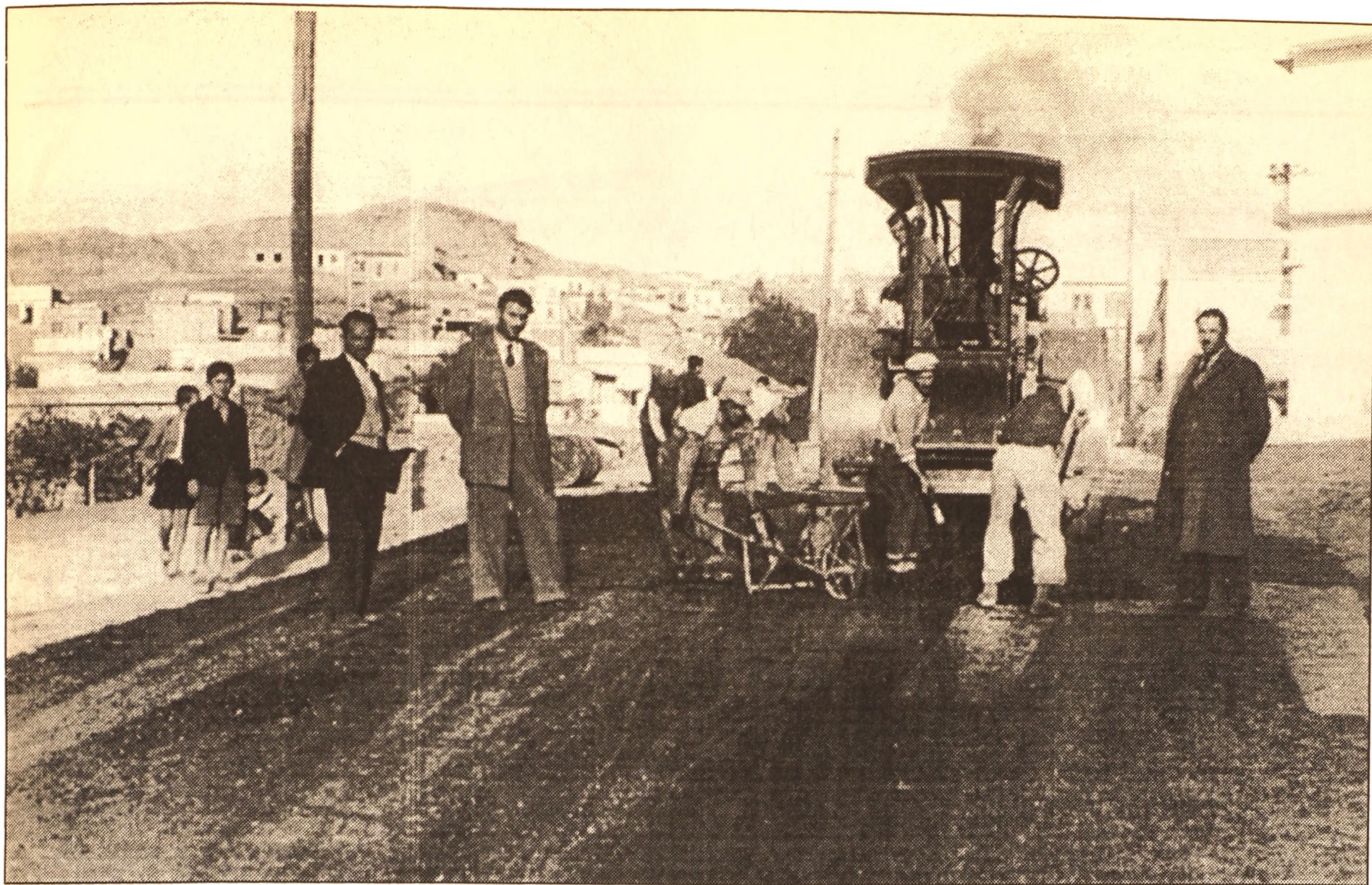
εισαγωγή αυτού του κειμένου στάθηκαν τα αλλεπάλληλα δημοσιεύματα των τελευταίων ημερών στις εφημερίδες για το αδιέξοδο που δημιουργείται σταδιακά στο κυκλοφοριακό των ελληνικών πόλεων. Η Αττική Οδός, το Μετρό και οι δεκάδες επεμβάσεις στον πολεοδομικό ιστό της πόλης των Αθηνών είναι ανίκανες να καταπραΰνουν το αυξανόμενο πρόβλημα παρά την εκταμίευση τρισεκατομμυρίων.

Τι συμβαίνει όμως και το πρόβλημα διογκώνεται συνεχώς; Το πρώτο πράγμα που θα έπρεπε να αντιληφθεί κανείς είναι το πραγματικό κόστος ενός αυτοκινήτου. Αν ρωτήσεις, οι περισσότεροι θα απαντήσουν πως ένα μέσο αυτοκίνητο στοιχίζει γύρω στα πέντε εκατομμύρια. Το αυτοκίνητο όμως δεν μπορεί να κυκλοφορήσει στον Άρη, η χρήση του εξαρτάται από το μήκος των δρόμων. Αν διαιρέσουμε το κόστος των δρόμων που κατασκευάζουμε με το πλήθος των αυτοκινήτων που κυκλοφορούν, θα εκπλαγούμε από το ύψος της δαπάνης: Ένα δισεκατομμύριο. Φανταστείτε λοιπόν το κόστος ενός ζευγαριού παπουτσιών να είναι ένα δισ. – γιατί πραγματικά στην Αθήνα το αυτοκίνητο δεν προσφέρει μεγαλύτερη ταχύτητα από αυτή ενός ανθρώπου που φορά ένα ζευγάρι κατάλληλα παπούτσια για να προστατεύει την σπονδυλική του στήλη από τους κραδασμούς ενός γρήγορου βηματισμού.

Η Ελλάδα δεν παράγει αυτοκίνητα. Τα αυτοκίνητα που εισάγει πρέπει να τα πληρώσει με πορτοκάλια. Φανταστείτε ένα φορτηγό να μεταφέρει 10 αυτοκίνητα αξίας πενήντα εκατομμυρίων. Το αντίτιμο αυτής της αξίας πληρώνεται με 100 φορτηγά ψυγεία με πορτοκάλια που σχηματίζουν ένα κομβόι στον ελληνικό δρόμο μήκους πέντε χιλιομέτρων.

Δεν είναι μόνο το αυτοκίνητο που εισάγεται στην Ελλάδα. Είναι και το πλήθος των μηχανημάτων για την παραγωγή αδρανών για την κατασκευή δρόμων.

Οι χώρες που εξάγουν αυτοκίνητα



Γελαστοί και με ορδάνοικτα μάτια, οι εργάτες οδοποιίας ετοιμάζουν τους δρόμους που θα υποδεχθούν τα νέα αυτοκίνητα...

στις χώρες που δεν έχουν, οφείλουν την ευμάρειά τους στα προϊόντα αυτά. Παράλληλα, για να μπορούν να επιδείξουν τα προϊόντα τους, μετέβαλαν τις χώρες τους σε ατελείωτες εκθέσεις αυτοκινήτων, με τους αυτοκινητόδρομους, τις ανισόπεδες διαβάσεις, τα μονώροφα σπίτια και τις ατελείωτες προαστιούπολεις, όπου δίχως αυτοκίνητο είσαι χαμένος από χέρι.

Η εισαγωγή δεν περιορίζεται μόνο στα αυτοκίνητα αλλά και στο μοντέλο της πολεοδομίας, με τους κανονισμούς, τις προδιαγραφές και την αυξημένη πολιτική ισχύ των οδοποιών.

Η πολεοδομία ξέφυγε από τους κανόνες προσαρμογής σ' ένα συγκεκριμένο τόπο κι από τα χέρια ανθρώπων που τους αφορούσε άμεσα, η πόλη μέσα στην οποία ζούμε καθορίζεται πλέον από τους εργάτες της αυτοκινητοβιομηχανίας.

Θα μπορούσαν να εφαρμοστούν νόμοι στην Ελλάδα που να περιορίζουν την χρήση του αυτοκινήτου; Περιορισμός στην χρήση του αυτοκινήτου σημαίνει μείωση των δημοσίων εσόδων. Ποιος πολιτικός θα τολμούσε να πάρει απόφαση για ένα τέτοιο εγχείρημα, αφού τα δημόσια έσοδα στην Ελλάδα είναι οριακά; Τουναντίον οι κυβερνητικές αποφάσεις ενθαρρύνουν την αύξη-

ση της χρήσης των αυτοκινήτων. Ευνοϊκοί όροι χρηματοδότησης, αποπληρωμή σε τέσσερα χρόνια, ένταξη στο σχέδιο πόλης χιλιάδων στρεμμάτων, μείωση του ύψους των οικοδομών και συνεπακόλουθη αύξηση των προαστίων, ευνοϊκά δάνεια για την απόκτηση ιδιοκατοικίας που συνήθως σημαίνει μονοκατοικία στην περιαστική ζώνη που κάποτε ήταν πράσινη.

Για κάθε τετραγωνικό μέτρο κατοικίας, στις υπό ένταξη εκτάσεις, αντιστοιχούν 10 τετραγωνικά μέτρα κατασκευής δρόμων. Οι ευνοϊκοί όροι χρηματοδότησης αυτοκινήτων και οι νέες πολεοδομικές εντάξεις στο σχέδιο πόλης θα αυξήσουν κατακόρυφα τα υπό κυκλοφορία αυτοκίνητα. Αυτό θα επιφέρει μόνο προσωρινή αύξηση των εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού, διότι σύντομα θα πέσει η παραγωγικότητα σε ακόμη χαμηλότερο επίπεδο από αυτό που βρίσκεται σήμερα στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα τα δάνεια για αυτοκίνητα, σπίτια και οδοποιητικά μηχανήματα να μην μπορούν να εξυπηρετηθούν. Οι τράπεζες θα βρεθούν στη δυσάρεστη θέση να αναστείλουν τις πληρωμές τους, φέρνοντας σε αδιέξοδο την ελληνική οικονομία.

Εξάλλου η Ελλάδα έχει την ιδιαιτερότητα να συγκεντρώνει σε μια δυσλει-

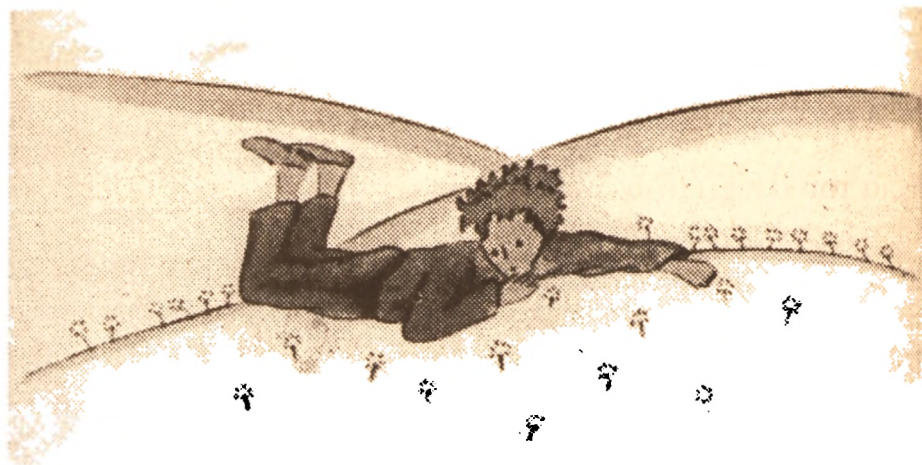
τουργική πόλη, την Αθήνα, το 50% του ενεργού πληθυσμού της. Αυτήν την ίδια περίπου ιδιαιτερότητα έχει η Αργεντινή, η Κορέα, η Κολομβία και άλλες υπό ανάπτυξη χώρες. Στον ευρωπαϊκό χώρο δεν υπάρχουν τέτοιες αναλογίες. Χώρες με συγκέντρωση του 50% του ενεργού πληθυσμού σ' ένα δυσλειτουργικό πυρήνα, έχουν σχεδόν τα ίδια οικονομικά προβλήματα.

Πολλές φορές θυμάμαι τις αφηγήσεις του πατέρα μου για το φίλο του το Λεφτέρη που υποστήριζε στην Κατοχή πως εάν φύγουν οι Γερμανοί, θα πάνε μαζί τους τα κανόνια, αλλά θ' αφήσουν πίσω τους τούς κανονισμούς και πως εμείς δεν πρόκειται να το αντιληφθούμε, γιατί θα μας έχει τυφλώσει η πρόοδος. Οι Γερμανοί έφυγαν και άφησαν πίσω τους κανονισμούς για το σκυροδόμα, την πολεοδομία, την οδοποιία και πάνω στους δρόμους κυκλοφορούν τα αμέτρητα προϊόντα τους. Ο Λεφτέρης είχε δίκιο. Ο πατέρας μου αφηγήθηκε το τέλος του: Οι Γερμανοί τον συνέλαβαν και τον έστησαν στο απόσπασμα. Ο αξιωματικός τού πρότεινε ένα μαντίλι για να του δέσουν τα μάτια. Δεν δέχτηκε, ήθελε να βλέπει μέχρι την τελευταία του στιγμή.

Οι Γερμανοί δεν τον σκότωσαν. Τον εκτέλεσαν.

Οι κήποι μας

της Ελένης Βερυκίου



Ο Παναγιώτης στα χρόνια της εφηβείας του ήταν ένας κάτασπρος σαν το γάλα Νάρκισσος, όμορφος σαν τα καλοκαίρια που έλιωνε στα νησιά τσαλαπατώντας τις κλίμακες των Ντορς με τα οργισμένα τζιν του. Όταν τέλειωναν οι σαιζόν και τα αφυδατωμένα από τον σκληρό ήλιο επινίκειά του, Βελγίδες. Σουηδέζες κ.λπ., έφευγαν προς το Βορρά, ξεχειμώνιαζε στις παρέες του με διηγήσεις Ροβινσώνα Κρούσου, για μια ζωή που δεν θα σήκωνε με τίποτα μετριότητες και αστικά λεωφορεία, ενώ παράλληλα έτρωγε τα εισοδήματα του πατέρα.

Απομακρυσμένος σίγουρα από το φοιτηταριό και τον Κορνήλιο Καστοριάδη, συγκροτούσε την Ιδέα του μόνιμα με κοσμικές ανθολογίες διαβάζοντας όλα τα περιοδικά ακόμη και στην προ Κλικ εποχή και σταθερά όλο τον ημερήσιο Τύπο. Η πιο μεγάλη ευγνωμοσύνη του προς την Τύχη ήταν ότι δεν γεννήθηκε στο ανατολικό μπλοκ, Ολυμπιακός και Εβραίος. Δεν μπόρεσε να γίνει ο μεγάλος επιχειρηματίας, άποψη με την οποία εγαλούχισε κάθε μόριο της ύπαρξής του, και τώρα έχει εδώ κι εκεί παραθαλάσσια rooms. Στυφός πλέον, με μια ολοστρόγγυλη κοιλιά, ζει ωστόσο σε ωραίο κήπο με γκαζόν, γιασεμιά και τριανταφυλλιές και βρίζει αφόρητα τους Εβραίους.

Ο Κώστας στα χρόνια της εφηβείας του διάβαζε Κάφκα και μετείχε σε πολλές διαδηλώσεις της εποχής. Αγαπούσε πολύ την Ιστορία και το μεγάλο του πάθος είναι να ανατρέπει τις αλήθειες της, με φοβερά ντοκουμέντα που μαζεύει από πηγές που μόνο αυτός μπορεί να ξέρει. Αν και ποτέ δεν έπαιξε πόλεμο σαν Γερμανός στην γειτονιά –προσπαθούσε μάλιστα να μιμηθεί τον Κώστα Πρέκα όταν με ανιασμένα τα χοντρά του φρύδια τους πετούσε χειροβομβίδες στο σελυλόιντ–, έβρισκε πάντα δυνατά αντισημιτικά επιχειρήματα όπως: τι έξι εκατομμύρια θύματα; Μιλάμε το πολύ για 200.000 Εβραίους.

Μπήκε στην τράπεζα υπάλληλος και τα φέρνει ίσα ίσα με τη ζωή. Να μην πούμε τίποτα για τα μεγάλα όνειρα. Μια σκέτη πίκρα. Για καιρό τα έβαζε με τους Αλβανούς, αλλά τους θεωρεί ηγετικούς και σκληρά καρύδια και τέλος πάντων όχι τόσο σιχαμερούς και βρωμιάρηδες όσο τους Εβραίους. Με τον καιρό οι χλωμές δικαιολογίες του για τον Αδόλφο ξεθαρεύουν όλο και πιο πολύ. Τώρα μάλιστα που είναι σίγουρος πλέον ότι κανείς Ιουδαίος δεν βρέθηκε κάτω από τα ερείπια των δίδυμων Πύργων και κανένα εβραϊκό όνομα στις λίστες των θυμάτων. Αγαπημένη του ρήση όταν ερμηνεύει με ολοκληρωτική αυτοπεποίθηση τον κόσμο: «Άρα για ποιον Μπιν Λάβντεν μιλάμε τώρα... αυτοί κυβερνούν τον κόσμο».

Η Ντενίτ είναι Εβραία 85 ετών. Ζει στη Νις σε ένα σιελ διαμέρισμα με σιελ καναπέδες, μαρμάρινα πατώματα, γεμάτο λουλούδια. Βρίζει συνεχώς την ηλικιωμένη της μπον, μια αλγερινή Φατιμά με τα ελάχιστα, άκρως απαραίτητα δόντια και

παχύσαρκα οπίσθια. Ξαναγεννήθηκε από αμερικανούς στρατιώτες που την έσωσαν την τελευταία στιγμή από το κρεματόριο, ενώ 36 μέλη της οικογένειάς της εξοντώθηκαν. Με έναν από αυτούς, λίγο πριν φύγει για το αμερικανικό όνειρο, έκανε μια κόρη και ένα καθαρό εβραϊόπουλο με ένα γαλλοεβραίο, που άκουσε μαζί του κάποια βράδια το *La vie en rose*, πριν ο ίδιος εξαφανιστεί για πάντα. Στις κάλπες πηγαίνει κάθε φορά στις 8 η ώρα με το κανίς της, το μπιαστούνι και ένα παρασόλ για να ψηφίσει τους σοσιαλιστές. Τώρα όταν τηλεφωνεί στις φίλες για να κανονίσει το επόμενο παιχνίδι μπριτζ, μιλάει με ανησυχία για την άνοδο του Λεπέν και χύνει πικρά δάκρυα για τον Ζοσπέν.

Η γιαγιά Ντενίτ έχει βαριές καταθέσεις και όλα τα μεταπολεμικά Χριστούγεννα της ζωής της δεν δέχεται τα παιδιά στο σπίτι της περισσότερο από τέσσερις μέρες, γιατί της κάνουν πολλές σπατάλες και της τρώνε όλο το μπρι.

«Στο στρατόπεδο, έκρυβα το ελάχιστο από το μικρό κομμάτι ψωμί που μου έδιναν για το βράδυ, στην πραγματικότητα δυο, τρία, τέσσερα ψίχουλα για να μπορώ να ξεγελάσω την ανάγκη της γλώσσας το πρωί, που δεν μας έδιναν καθόλου τροφή»: η μικρή Ντενίτ δίπλα στα κρεματόρια.

Ο άγνωστος Παλαιστίνιος δουλεύει εδώ και δύο χρόνια σε καφετέρια της Αθήνας. Τα χέρια του είναι μακριά, λεπτεπίλεπτα, ατσάλινα. Κρατούν το δίσκο με τα αναψυκτικά και τους καφέδες περισσότερο από 14 ώρες κάθε μέρα. Δεν έχει ποτέ πληρωθεί για τις παραπάνω αυτές ώρες από τον έλληνα κύριό του. Μέσα στο πουκάμισό του αναπνέει γρήγορα το στενό, άτριχο στήθος του. Κανείς δεν μπορεί να φανταστεί την καρδιά ενός παιδιού 19 χρονών να πάλλεται κάτω από αυτό το αδιόρατο σχεδόν στήθος, όταν είναι ξαπλωμένο στο κρεβάτι του, στο υπόγειο διαμέρισμα κάτω από τα βλέμματα των ανθρώπων, κάτω από την Άνοιξη.

Το κακό με την Ιστορία είναι ότι ακόμη και τώρα που οι ίδιες ράτσες της είναι ακόμα παρούσες και οι μνήμες ζωντανές, γυρνάει ανιστόρητη στις γειτονιές του κόσμου και ακόμη πιο κακό είναι ότι επαναλαμβάνεται. Και μάλιστα με απίθανη ευκολία. Ενώ φαίνεται ότι είναι δύσκολο να προβλέψεις το κακό αν κρίνεις και τις αναλύσεις μετά τις γαλλικές εκλογές... Εδώ ο παπάς, εκεί ο παπάς, πού είναι το αποτρόπαιο;

Η Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου στο βιβλίο της *Ο Άλλος εν διωγμώ* μιλάει για τις σταθερές που ακολουθούν την εικόνα του Εβραίου στην Ιστορία. Καχυποψία και κυρίως βρώμα. Κάτι ξέρει ο ερασιτέχνης ιστοριοδίφης Κώστας όταν μιλά για τους βρωμοεβραίους. Το πρόβλημα των σαπουνιών ξανά και ξανά. Ο αένας κύκλος της κάθαρσης. Ανοίγει κάποιες δύσκολες μέρες και χρόνια που οι ψυχές είναι περισσότερο έτοιμες από ποτέ για τα μεγάλα συλλογικά ψέματα, δηλαδή τις ιδεολογίες. Όταν οι πίκρες και οι αποτυχίες της

ζωής πιάσουν τον Τράγο από τα κέρατα.

Η πόλις καθαρίζει πάντως προσωρινά από το κακό, με τη θυσία του άτυχου ζώου και η καθαρή Ελλάδα του Γιώργου Καρατζαφέρη είναι πλέον αναγκαιότητα...

Η στερεοτυπική βρώμα που ακολουθεί τον Ιουδαίο έφτασε στην ελληνική αυλή του Παναγιώτη που είναι έτσι κι αλλιώς βεβαρυμένος με όλο το αντιεβραϊκό λεξιλόγιο της Μεγάλης Εβδομάδας και του Χόλυγουντ των Παθών. Οι μαμμωνάδες κρύβονται μέσα στα ανθισμένα γιασεμιά του και οι ευωδιές από τα ντελικάτα τριαντάφυλλα μπερδεύονται ήσυχα μ' αυτές τις παμπάλαιες αναθυμιάσεις του μίσους. Θα μπορούσε ποτέ ο Παναγιώτης να γίνει τερατώδης;

Η κοινοτοπία του μίσους χάνεται μέσα στη συλλογική συνείδηση. Συμπέρασμα που δύσκολα το ξετρυπώνεις από τις τελετές της. Πόσο δρόμο έκανε μια κοινή κακία να περάσει το κατώφλι της γειτόνισσας για να παρελάσει στις λεωφόρους του Τρίτου Ράιχ; Πόσες αμφιβολίες κόστισε στην πίκρα και το ανεκπλήρωτο για να βάλουν τα αυτοκρατορικά τους λοφία και να γίνουν συγκίνηση και φυλετική φαντασμαγορία; Τι ήξερε από κρύο και τρόμο η ενθουσιώδης καρδιά της Λένι Ρίφενσταλ όταν κοπιάριζε τους αρχαιοελληνικούς όρχεις;

Όμως το κακό φαίνεται ότι πάντα από την κουζίνα ξεκινάει και εκεί καταλήγει. Εκεί που τώρα το θύμα, η Εβραία Ντενίξ του «λίγο πριν από το κρεματόριο», ανοίγει τα ωραία λακαρι-

σμένα ντουλάπια της, βρίζει την κουτσοδόντα Φατιμά της αλγερινής εξέγερσης και δεν μοιράζεται το μπρι της απελευθέρωσης με καμία μνήμη της Ιστορίας ούτε με το ίδιο της το παιδί.

Όταν ο Πλάτωνας μιλούσε για την αποδιοπομποίση, ο τράγος δεν ήταν ακόμη Εβραίος –ούτε Πακιστανός, ούτε ομοφυλόφιλος– και εννοούσε με τη λέξη αυτή, κυρίως, όχι έναν επικίνδυνο κυνισμό, αλλά μια ανελέητη έξαψη. Οι θρησκευτικές πομπές, τα συλλογικά παρακάλια στο Δία για να φύγει το κακό από την πόλη δεν πετυχαίνουν. Ο Τράγος που αναγεννιέται από τις στάχτες του, είναι επιπλέον εφτάψυχος και επαναλαμβανόμενος όπως και η Ιστορία του.

Η εξιλέωση κάθεται για λίγο πάνω στα αποκαΐδια του βωμού αλλά ο πυρετός καταγεγραμμένος (200.000 τα θύματα κατά τον Κώστα), δεν πέφτει ποτέ. Η ζωή βέβαια συνεχίζεται μετά τις μεγάλες πυρκαγιές και οι επίγονοι κάνουν ωραίες ταινίες με γλαφυρά συμπεράσματα: La vita e bella, όμως το γεγονός αυτό δεν έχει τακτοποιήσει τίποτα.

Δεν ζω ούτε στιγμή χωρίς τους κήπους μου, έγραφε ο Ζαν Ζενέ. Η ιδεολογία και η εμμονή με τον ανεπιθύμητο Άλλο καλλιεργείται όπως όλα τα όνειρα, όλα τα τριαντάφυλλα ανεπαισθήτως, με την βασική αθωότητα ότι απλώς ζεις τις επιθυμίες σου.

Ο Παλαιστίνιος μέχρι αυτή τη στιγμή δεν έχει ούτε γη, ούτε κήπο.

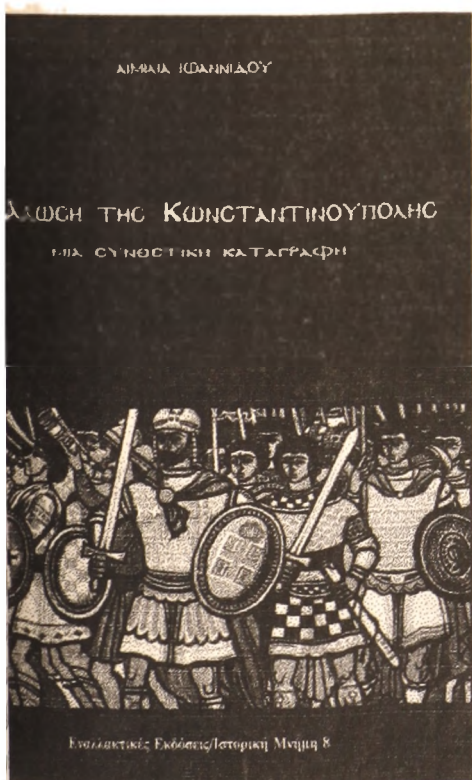


ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΙΜΙΛΙΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

η άλωση της κωνσταντινούπολης

ΜΙΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ



Το βιβλίο της Αιμιλίας Ιωαννίδου επιχειρεί να συνθέσει την ιστορική καταγραφή του γεγονότος της Αλώσεως με μια πρωτότυπη πληροφόρηση για “την άλλη πλευρά του λόφου”, το τουρκικό στρατόπεδο και το ιστορικό της τουρκικής επέκτασης στην Μικρά Ασία.

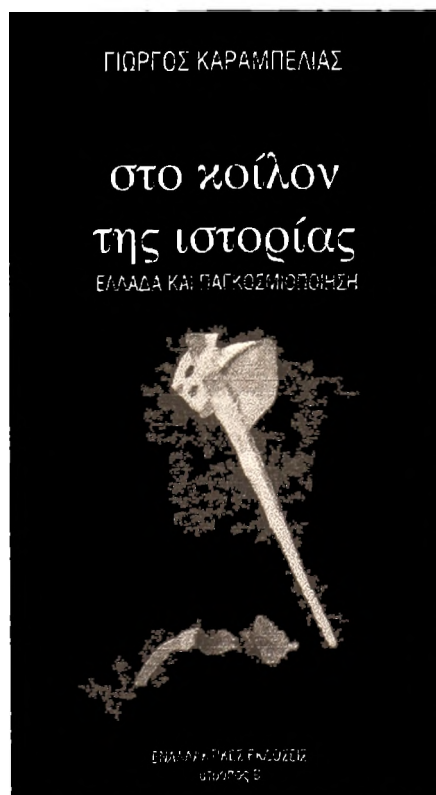
Το Βυζάντιο, ως “πλέγμα θεσμών” με όλα τα στοιχεία που αυτό εξέφραζε, ως πολιτικό σύστημα, ως θρησκευτικός σχηματισμός, ως τύπος πολιτισμού που περιελάμβανε την ελληνική πνευματική κληρονομιά, το ρωμαϊκό δίκαιο, την ορθόδοξη θρησκεία καθώς και όλα όσα το ίδιο δημιούργησε στον τομέα της τέχνης, δεν εξαλείφθηκε με την άλωση.

Το βιβλίο περιλαμβάνει πλούσια εικονογράφηση με εικόνες και γκραβούρες της εποχής καθώς και λεπτομερείς πίνακες, χρονολόγιο και χάρτες.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ

στο κοίλον της ιστορίας

ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ



Βρισκόμαστε στο κοίλον της ιστορίας, και η χώρα μας, οι αξίες “μιας άλλης ζωής, πέρα απ’ τα αγάλματα” πέζονται ασφυκτικά. Δεν αρκεί η αηδία, η απόρριψη, η προσφυγή στις ρίζες και τις παραδόσεις για τη διαμόρφωση μιας συνεκτικής εναλλακτικής πρότασης. Αποτελούν όμως αναγκαία προϋπόθεση γι’ αυτήν. Επιστρατεύοντας το κουράγιο και τη δύναμη που μας δίνει η ιστορία και η παράδοσή μας, επεξεργαζόμενοι τα δεδομένα του σήμερα και οραματιζόμενοι τις μουσικές του μέλλοντος, θα πρέπει να πασχίσουμε, επιτέλους, γι’ αυτή τη μεγάλη σύνθεση.

Το μέγιστο έγκλημα του 20ού αιώνα

του Νίκου Ράπτη



Το 1948 ο George Kennan, αμερικανός διανοούμενος και «πατέρας» του Ψυχρού Πολέμου μέσα από το Στέιτ Ντιπάρτμεντ (βλ. *Αντί*, τχ. 427, σ. 44), έγραφε: «Το πρόβλημα της Ινδονησίας είναι το πιο καίριο θέμα τη στιγμή αυτή στον αγώνα μας κατά του Κρεμλίνου.» Και προειδοποιούσε ότι μια κομμουνιστική Ινδονησία θα ήταν μια «μόλυνση» η οποία «θα εξαπλωνόταν προς τα δυτικά» σε ολόκληρη τη Νότια Ασία. Η πλούσια σε πρώτες ύλες Ινδονησία χαρακτηριζόταν ως μέρος της «Αυτοκρατορίας προς το Νότο» την οποία σκόπευαν να αναδημιουργήσουν οι ΗΠΑ μετά τη Χιροσίμα για χάρη της Ιαπωνίας, που τώρα πια ήταν μέσα στο κυριαρχούμενο από τις ΗΠΑ σύστημα.¹

Συνεπώς οι ΗΠΑ έπρεπε να αρχίσουν την «ανθρωπιστική» δράση τους στην Ινδονησία. «Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 η CIA δοκίμασε κεκαλυμμένη υποστήριξη των δεξιών κομμάτων και το 1957-1958 οι ΗΠΑ ενί-

σχυσαν και συμμετείχαν σε ένοπλη εξέγερση κατά του Σουκάρνο, η οποία συμπεριλάμβανε πιθανώς και απόπειρες δολοφονίας».² Η εξέγερση απέτυχε. Οι ΗΠΑ τότε άφησαν τους πολιτικούς και στράφηκαν προς τους στρατιωτικούς της Ινδονησίας. Το 1962 ο Guy Pauker, διανοούμενος της RAND-Corporation, «προέτρεπε τους δικούς του ανθρώπους μέσα στους στρατιωτικούς της Ινδονησίας να αναλάβουν “πλήρως την ευθύνη” για τη χώρα τους, ... να σκουπίσουν το σπίτι τους μέχρι να καθαρίσει». Δύο χρόνια αργότερα, το 1964, ο Pauker εξέφραζε την ανησυχία του για το ότι οι ομάδες των στρατιωκών που υποστηρίζονταν από τις ΗΠΑ «θα στερούνταν ίσως τη βαρβαρότητα που επέτρεψε στους Ναζί να καταπνίξουν το κομμουνιστικό κόμμα στη Γερμανία... [Αυτά τα δεξιά και στρατιωτικά στοιχεία] είναι πιο αδύναμα από τους Ναζί, όχι μόνο αριθμητικά και ως προς τη μαζική υποστήριξη, αλλά επίσης και ως προς την ενότητα, την πει-

θαρχία και την ηγεσία.»³

(Σημείωση: Θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον εάν κάποιος νέος στην ηλικία έλληνας ερευνητής ή ερευνήτρια έβρισκε ανάλογα κείμενα της RAND που αναφέρονται στην Ελλάδα του 1964, τον Παπαδόπουλο, Ιωαννίδη κ.λπ.)

Γράφει ο Τσόμσκυ: «Η απαισιοδοξία του Pauker αποδείχτηκε αβάσιμη... ο φιλοαμερικανός στρατηγός Σουχάρτο ανέλαβε την ηγεσία και ξεκίνησε ένα λουτρό αίματος κατά το οποίο εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι, κυρίως ακτήμονες χωρικοί, σφαγιάστηκαν... Η κλίμακα της σφαγής είναι άγνωστη. Η CIA εκτιμά τους δολοφονημένους σε 250.000. Ο επικεφαλής του συστήματος κρατικής ασφαλείας της Ινδονησίας αργότερα εκτίμησε τον φόρο αίματος σε πάνω από μισό εκατομμύριο νεκρούς. Η Διεθνής Αμνηστία είπε ότι ο αριθμός είναι “πολύ πιο πάνω από ένα εκατομμύριο”».⁴ Αυτά έγιναν στις 30 Σεπτεμβρίου του 1965. Τα της σφαγής αναφέρθηκαν στο διεθνή Τύπο και είναι γνωστά ακόμη και στους απλούς Αμερικανούς. Έτσι οι ΗΠΑ εγκατέστησαν έναν από τους πιο αποκρουστικούς δικτάτορες του 20ού αιώνα.

Το αμερικανικό Κογκρέσο αγνόησε τη σφαγή, η Διεθνής Τράπεζα «αγκάλιασε» την Ινδονησία, όπως και όλες οι δυτικές κυβερνήσεις και το περιοδικό *Time* ανάγγελλε με χαρά ότι το νέο στρατιωτικό καθεστώς είναι «σχολαστικά συνταγματικό», όπως έλεγε ο «ήρεμα αποφασισμένος» ηγέτης του Σουχάρτο με το «σχεδόν αθώο πρόσωπο».

Το Τιμόρ είναι ένα νησί που έχει περίπου το σχήμα της Κρήτης αλλά είναι περίπου 4 φορές μεγαλύτερο σε επιφάνεια. Βρίσκεται βόρεια της Αυστραλίας σε απόσταση 420 χιλιομέτρων. Η θάλασσα ανάμεσα στο Τιμόρ και την Αυστραλία έχει το μεγαλύτερο βάθος στην περιοχή και είναι ιδεώδης για να περνάνε τα αμερικανικά υποβρύχια

από τον Ειρηνικό στον Ινδικό Ωκεανό. Επίσης κάτω από τη θάλασσα αυτή υπάρχουν τεράστια αποθέματα πετρελαίου.

Το Τιμόρ είναι χωρισμένο στη μέση στο Ανατολικό και στο Δυτικό Τιμόρ. Το Δυτικό ανήκει στην Ινδονησία. Το Ανατολικό Τιμόρ ήταν πορτογαλική αποικία αλλά ζήτησε το 1975 να γίνει ανεξάρτητο κράτος· αμάρτημα μεγάλο που πλήρωσε ακριβά, αφού αυτό έβλαπτε τα συμφέροντα των ΗΠΑ.

Στις 6 Δεκεμβρίου του 1975 ο αμερικανός πρόεδρος Τζέραλντ Φορντ και ο τότε υπουργός των Εξωτερικών Χένρι Κίσιντζερ βρίσκονταν στην Ινδονησία και συνομιλούσαν με τον Σουχάρτο, τον άνθρωπο με το «αθώο πρόσωπο».

Οι Φορντ και Κίσιντζερ μπήκαν στο πολυτελές προεδρικό αεροπλάνο και κατευθύνθηκαν προς τη Χαβάη. Κατά τη διάρκεια της πτήσης ο Σουχάρτο εισέβαλε στο Ανατολικό Τιμόρ και ξεκίνησε μια γενοκτονία που ξεκλήρισε περίπου το ένα τρίτο του πληθυσμού του Ανατολικού Τιμόρ (που είχε σύνολο περίπου 650 χιλιάδες).

Μόλις το αεροπλάνο των Φορντ και Κίσιντζερ προσγειώθηκε στη Χαβάη οι δημοσιογράφοι, που ήδη είχαν μάθει για την εισβολή στο Τιμόρ ζήτησαν από τον Φορντ να σχολιάσει το γεγονός. «Ο Φορντ χαμογέλασε και είπε: “Θα τα πούμε αργότερα...”».⁵ Ο Κίσιντζερ είχε ήδη εκφράσει τη γνώμη του λίγες ώρες πριν στην Ινδονησία, πριν αναχωρήσει για τη Χαβάη. Είπε ότι «οι Ηνωμένες Πολιτείες κατανοούν τη θέση της Ινδονησίας (δηλαδή του Σουχάρτο) επί του προβλήματος».⁶

Βέβαια ούτε ο Φορντ «τα είπε αργότερα»... αλλά ούτε τα αμερικανικά (και διεθνή) ΜΜΕ αναφέρθηκαν στη γενοκτονία στο Ανατολικό Τιμόρ για σχεδόν ένα τέταρτο του αιώνα, μέχρι το Μάιο του 1998 όταν οι ΗΠΑ αναγκάστηκαν να στείλουν στη σύνταξη τον Σουχάρτο και να αλλάξουν φρουρά στην Ινδονησία. (Το *Αντί* αναφέρθηκε στο θέμα τουλάχιστον τρεις φορές με τελευταία στο τχ. 529, 6/8/93).

Εδώ τίθεται αμείλικτο το ερώτημα γιατί τα ΜΜΕ του κόσμου αγνόησαν τη γενοκτονία ενός ολοκλήρου λαού; Ο ισχυρισμός ότι η αμερικανική ελίτ ελέγχει επιτυχώς τα παγκόσμια ΜΜΕ

μπορεί, μόνος αυτός, να εξηγήσει αυτή την ανήθικη στάση.

Προσοχή: Πριν από λίγες μέρες, στις 20 Μαΐου 2002 (!), στην *International Herald Tribune*, 27 χρόνια μετά τη συνάντηση των Φορντ και Κίσιντζερ με τον Σουχάρτο στην Ινδονησία στις 6 Δεκεμβρίου του 1975, μαθαίνουμε ότι βάσει ντοκουμέντων, των οποίων το απόρρητο άρθηκε πριν από λίγους μήνες, υπάρχουν οι εξής πληροφορίες για τη συνάντηση εκείνη:

• Λέει ο Σουχάρτο: «Θέλουμε την κατανόησή σας, εάν χρειαστεί να ενεργήσουμε γρήγορα και δραστικά» (κατά του Α. Τιμόρ).

Απαντά ο Φορντ: «Θα κατανοήσουμε και δε θα σας πιέσουμε γι' αυτή την



Ο ηγέτης του Ανατολικού Τιμόρ Γκουσμάο.

υπόθεση».

Προσθέτει ο Κίσιντζερ: «Είναι σημαντικό, οτιδήποτε κάνετε, να γίνει επιτυχώς και γρήγορα. Θα μπορέσουμε να επηρεάσουμε την αντίδραση στην Αμερική, εάν οτιδήποτε συμβεί, συμβεί αφού έχουμε επιστρέψει» (στη Χαβάη).

• «Ακόμη, οι επικρίνοντες λένε ότι η κακομεταχείριση της Αλήθειας από τον Κίσιντζερ είναι συναρπαστική. Για παράδειγμα, όταν ρωτήθηκε, τον Ιούλιο του 1995 σε μια δημόσια συνάντηση στη Νέα Υόρκη, για τις συνομιλίες που είχε αυτός και ο Φορντ με τον Σουχάρτο στη Τζακάρτα (της Ινδονησίας) την παραμονή της εισβολής από την Ινδονησία, ο Κίσιντζερ είπε ότι “το Τιμόρ δεν αναφέρθηκε ποτέ στις συζητήσεις με μας όταν είμαστε στην Ινδονησία”».

(Σημείωση: Σχεδόν ένα χρόνο πριν, το 1974, ο Κίσιντζερ είχε κάνει τις ίδιες «θεάρεστες» πράξεις στην Κύπρο!)

Μετά την πτώση του Σουχάρτο, τα διεθνή και τα αμερικανικά ΜΜΕ ανακάλυψαν το Ανατολικό Τιμόρ. Από κει και πέρα η ιστορία είναι σχεδόν γνωστή:

— Τον Αύγουστο του 1999 γίνεται δημοψήφισμα στο Ανατολικό Τιμόρ και ο λαός σχεδόν ομόφωνα αποφασίζει υπέρ της ανεξαρτησίας του. Οι ΗΠΑ χρησιμοποιώντας «ταγματαλίτες» ινδονήσιους ισοπεδώνουν το Α. Τιμόρ καταστρέφοντας όλα τα κτίσματα της χώρας, σφαγιάζουν αρκετές χιλιάδες αμάχων και παίρνουν πάνω από 200.000 ομήρους που κλείνουν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης στο Δυτικό Τιμόρ (έδαφος της Ινδονησίας).

— Στις 20 Μαΐου 2002 το Ανατολικό Τιμόρ ανακηρύσσεται σε ανεξάρτητο κράτος.

Όπως ήταν αναμενόμενο, η ανεξαρτησία είναι σχετική:

• Υπάρχουν πάνω από 100.000 όμηροι στα στρατόπεδα συγκέντρωσης στο Δυτικό Τιμόρ.

• Οι ΗΠΑ πιέζουν, κυρίως μέσω του αντιπροέδρου Τσένυ (κατ' εξοχήν άνθρωπου των πετρελαίων), ώστε το πετρέλαιο του Ανατολικού Τιμόρ να πάει στην Αυστραλία, στην Phillips Petroleum κ.λπ. και όχι στο λαό του Ανατολικού Τιμόρ.

• Ένα μήνα πριν από την ανακήρυξη του Α. Τιμόρ σε κράτος ο Collin Powell, υπ. Εξωτερικών των ΗΠΑ, απειλεί το Α. Τιμόρ με συνέπειες εάν υπογράψει τη συνθήκη για το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Ρώμης· τότε θα πρέπει «να υποσχεθεί εγγράφως ότι δεν θα διώξει ποινικά αμερικανούς πολίτες για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας». Το Ανατολικό Τιμόρ υποχώρησε στην απαίτηση των ΗΠΑ.

Καλωσήρθε το Ανατολικό Τιμόρ στον πολιτισμένο κόσμο της Δύσης!

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τσόμσκυ, Νόαμ, *Έτος 501*, εκδόσεις Τόπος, 1944, σελ. 143.
2. Στο ίδιο, σελ. 144.
3. Στο ίδιο, σελ. 144, 145.
4. Στο ίδιο, σελ. 145.
5. Chomsky, Noam, *The Political Economy of Human Rights*, South End Press, 1979, vol. I, σελ. 156.
6. Στο ίδιο, σελ. 156.



Η μετα-Ετζεβίτ εποχή

του Ευάγγελου Αρεταίου

Μετά από μια περίπου εβδομάδα νοσηλείας του σε νοσοκομείο της Άγκυρας, ο τούρκος πρωθυπουργός κ. Μπουλέντ Ετζεβίτ επέστρεψε στην οικία του, όπου θα παραμείνει για άγνωστο χρονικό διάστημα, ενώ στην Άγκυρα πολλαπλασιάζονται κάθε μέρα τα σενάρια για το μέλλον της κυβέρνησης συνασπισμού και τις πολιτικές εξελίξεις.

Ο κ. Ετζεβίτ δήλωσε ότι η κυβέρνηση δεν εξετάζει το ενδεχόμενο πρόωρων εκλογών και ότι συνεχίζει το έργο της με αρμονία, αλλά οι διαβεβαιώσεις αυτές δεν φαίνεται πλέον να πείθουν και σενάρια για την επικείμενη μετα-Ετζεβίτ περίοδο κάνουν λόγο για απομάκρυνσή του από την πρωθυπουργία και για πρόωρες εκλογές το φθινόπωρο ή την ερχόμενη άνοιξη.

Τα σενάρια αυτά αναφέρονται σε όλους τους πιθανούς και απίθανους συνδυασμούς και εμπλέκουν γνωστά ονόματα της τουρκικής πολιτικής όπως την σύζυγο του πρωθυπουργού, Ραχσάν Ετζεβίτ, που μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στον καθορισμό του διαδόχου του Μπουλέντ Ετζεβίτ στην ηγεσία του κόμματος της Δημοκρατικής Αριστεράς, ή τον υπουργό Εξωτερικών κ. Ισμαήλ Τζέμ, που λένε ότι θα διεκδικήσει την ηγεσία του κόμματος.

Τα ίδια σενάρια αναφέρονται επίσης στον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης κ. Χουσαμετίν Οζκάν, που θεωρείται εδώ και καιρό ως ο άνθρωπος πίσω από τον Ετζεβίτ, και στον υπουργό αρμόδιο για την οικονομία κ. Κεμάλ Ντερβίς, που επανέλαβε ότι η οικονομία δεν θα διαταραχθεί από πρόωρες εκλογές και πρόσθεσε ότι η κοινή γνώμη έχει την προσδοκία για πρόωρες εκλογές.

Η είδηση ωστόσο της εισαγωγής του τούρκου πρωθυπουργού στο νοσοκομείο προκάλεσε πτώση 5% στο χρηματιστήριο της Κωνσταντινούπολης και μείωσε την αξία της τουρκικής λίρας έναντι του δολαρίου.

Ορισμένοι οικονομικοί κύκλοι και αναλυτές συμφωνούν ωστόσο με την άποψη του κ. Ντερβίς ότι ο ορισμός μιας ημερομηνίας για τις εκλογές θα καθησύχαζε τους ξένους επενδυτές και θα διέλυε το κλίμα αβεβαιότητας στην Τουρκία.

Στο αγώνα όμως για την εξουσία που έχει αρχίσει στην Άγκυρα, συμμετέ-

χουν και ο ηγέτης του κόμματος της Μητέρας Πατρίδας κ. Μεσούτ Γιλμάζ, που εμφανίζεται ως ο υπέρμαχος της ευρωπαϊκής προοπτικής της Τουρκίας, χωρίς όμως να πείθει τις μεγάλες εκλογικές μάζες, ο ηγέτης του κόμματος της Εθνικιστικής Δράσης (MHP) κ. Ντεβλέτ Μπαχσελί, που αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα εσωκομματικών εντάσεων λόγω των ακραίων στελεχών του κόμματος, και ο ηγέτης του Ρεπουμπλικανικού Κόμματος κ. Ντενίζ Μπαϊκάλ, που φαίνεται να προσπαθεί να προσελκύσει τον κ. Ντερβίς στο κόμμα, που δεν εκπροσωπείται σήμερα στην Εθνοσυνέλευση.

Πολλοί πιστεύουν επίσης ότι ο νέος πρόεδρος του μικρού κεντροδεξιού κόμματος της Δημοκρατικής Τουρκίας κ. Αλί Μπαγιάρ, που εγκατέλειψε τη διπλωματική του καριέρα για να πολιτευθεί, μπορεί να διαδραματίσει κάποιο ρόλο στην πολιτική σκηνή της χώρας, ενώ η κα Τσιλέρ δεν φαίνεται να πείθει πλέον τους τούρκους ψηφοφόρους.

Πάντως οι τελευταίες δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι το 90% των τούρκων πολιτών θεωρεί την κυβέρνηση αποτυχημένη και το 65% θα επιθυμούσε πρόωρες εκλογές.

Οι ίδιες δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι τα κόμματα του συνασπισμού, με τη σημερινή τουλάχιστον ηγεσία τους, δεν θα ξεπερνούσαν το 10% που απαιτείται για την εκπροσώπηση στην Εθνοσυνέλευση και δίνουν σταθερά σαν πρώτο κόμμα το κόμμα της Δικαιοσύνης και της Ανάπτυξης του δημοφιλούς μετριο-

παθούς ισλαμιστή ηγέτη κ. Ταγίπ Ερντογάν, που εξακολουθεί να κατατρέχεται από την τουρκική δικαιοσύνη.

Στην σημερινή συγκυρία, όπου η Τουρκία πρέπει να προωθήσει έναν σημαντικό αριθμό μεταρρυθμίσεων μέχρι τη συνάντηση κορυφής στην Κοπεγχάγη τον ερχόμενο Δεκέμβριο, η ασθένεια του κ. Ετζεβίτ και η πολιτική αβεβαιότητα που έχει προκαλέσει, δημιουργεί έντονες ανησυχίες για το μέλλον της πολιτικής κατάστασης στην χώρα και κυρίως για το μέλλον των σχέσεων της Τουρκίας με την ΕΕ.

Ο κ. Ετζεβίτ φαίνεται ότι είναι ο μόνος που μπορούσε να συντονίσει τις προσπάθειες για τις μεταρρυθμίσεις ενώ η διεξαγωγή πρόωρων εκλογών, ιδίως πριν τον Δεκέμβριο, θα προκαλέσουν αποφασιστικές καθυστερήσεις στην διαδικασία σύγκλισης με την ΕΕ και ενδέχεται να δημιουργήσουν τεράστιες εντάσεις ανάμεσα στην Άγκυρα και στις Βρυξέλλες, λένε πολιτικοί αναλυτές.

Οι συντηρητικές ηγεσίες φαίνεται να επιθυμούν τη διατήρηση της σημερινής κατάστασης, γιατί το σχεδόν προεκλογικό κλίμα στην Άγκυρα εμποδίζει την προώθηση των μεταρρυθμίσεων και παράλληλα σκληραίνει τις δημόσιες τοποθετήσεις του MHP για την ΕΕ και για το Κυπριακό. Η ηγεσία του εθνικιστικού κόμματος, όπως και οι ηγεσίες όλων των κομμάτων σήμερα, θεωρεί ότι οποιαδήποτε υποχώρηση ή απόκλιση από τις πάγιες θέσεις του κόμματος ισοδυναμεί με ένα εκλογικό κόστος που μπορεί να αποβεί μοιραίο στη σημερινή πολιτική συγκυρία.

Σημαντικό ρόλο αναμένεται να διαδραματίσει ο στρατός, ο οποίος περιμένει από τα πολιτικά κόμματα να συνεννοηθούν μεταξύ τους, θεωρούν πολιτικοί αναλυτές και τονίζουν ότι αν δημιουργηθεί μια συναίνεση στους κόλπους του κυβερνητικού συνασπισμού, οι στρατιωτικοί θα την λάβουν σοβαρά υπόψη.

Μια σοβαρή και ισχυρή συναίνεση των πολιτικών για την ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας και για το Κυπριακό είναι απαραίτητη για τη χώρα και δεν φαίνεται ότι οι στρατιωτικές ηγεσίες προτίθενται να θέσουν μεγάλα εμπόδια σε μια τέτοια συναίνεση, λένε οι ίδιες πηγές.

Αμερική: 'Οψεις της Αριστεράς

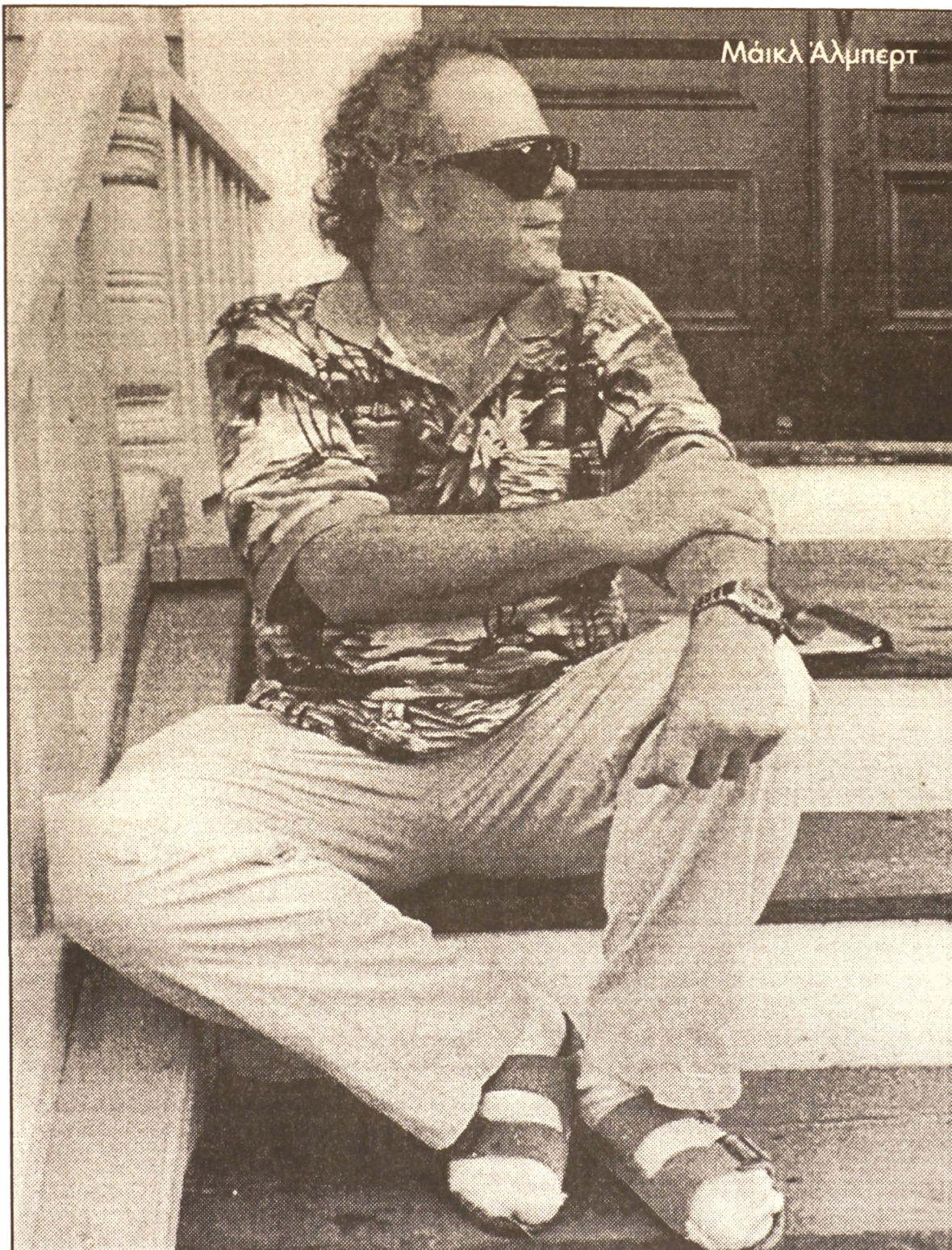
Μάικλ Άλμπερτ: Ανατρέποντας τις ιδεολογίες στη σημερινή Αμερική

του Νίκου Ράπτη

Η γνώριμη εικόνα των ΗΠΑ είναι για όλους μας η εικόνα του Τζωρτζ Μπους, ακολουθούμενη από εκείνες της Κοντολίζα Ράις, του Τσένι, του Ράμφελντ.

Όμως στη χώρα υπάρχουν πολίτες, ακαδημαϊκοί, σκεπτόμενοι άνθρωποι, που βλέπουν τον κόσμο με διαφορετικό τρόπο. Σκέπτονται, αναλύουν, συζητούν, μάχονται. Είναι μια μικρή μειοψηφία. Αλλά μια μειοψηφία που δεν περνά απαρατήρητη και πάντως αναζητά. Γι' αυτή την άλλη, διαφορετική Αμερική και για έναν μαχητή της Αριστεράς θα διαβάσετε στις σελίδες που ακολουθούν.

Μετά από διετή και πλέον απουσία από τις σελίδες του *Αντί*, ο Νίκος Ράπτης* επανέρχεται παρουσιάζοντας στους αναγνώστες του περιοδικού τον Michael Albert. Μια ανάλογη εισαγωγή στον Νόαμ Τσόμσκυ και το έργο του είχε κάνει στα τεύχη 526, 529 (1993). Οι αναζητήσεις του Μάικλ Άλμπερτ ακούγονται ίσως ουτοπικές, αλλά πάντως συνοδεύονται με την προσωπική κατάθεση της ζωής του. Δεν είναι η μοναδική περίπτωση της Αριστεράς στις ΗΠΑ. Αλλά είναι μια εναλλακτική άποψη για την αριστερή προοπτική. Και πάντως προσφέρει μιαν αισιόδοξη προοπτική. Ο Μάικλ Άλμπερτ διακηρύσσει: *Θα νικήσουμε.*



Ο Michael Albert (Μάικλ Άλμπερτ) γεννήθηκε το 1947 στην πόλη New Rochelle της Πολιτείας της Νέας Υόρκης. Το 1965, μόλις τελείωσε το Λύκειο, μπήκε στο Πολυτεχνείο του MIT με στόχο να πάρει δίπλωμα στη Φυσική.

Ψάχνοντας να βρει δωμάτιο για να μείνει, επισκέφτηκε και τις διάφορες *fraternities* (αδελφότητες) που αφορούν στα αμερικανικά πανεπιστήμια: βίλες που μένουν συνήθως τα παιδιά των πλουσίων αποφοίτων ενός πανεπιστημίου, όταν πάνε να σπουδάσουν. Οι αδελφότητες αυτές έχουν ονόματα από

* Το πρώτο άρθρο που δημοσίευσε ο Ν.Ρ. στο *Αντί* ήταν πριν από 26 χρόνια, στο τεύχος αρ. 59, 27 Νοεμβρίου 1976, με θέμα το όρος Τρόοδος στην Κύπρο και το χαλκό της.



Ο Μάικλ Άλμπερτ (1988),
σε ένα σκίτσο του David Butler.

μυστηριώδεις συνδυασμούς γραμμάτων του ελληνικού(!) αλφαβήτου. Οι απόφοιτοι αυτών των αδελφοτήτων, αποτελούν τα μέλη της αμερικανικής ελίτ και «αλληλοβοηθούνται» στη μετέπειτα ζωή τους.

ΤΑ ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

Ο Μάικλ Άλμπερτ διάλεξε να μείνει στην αδελφότητα ΑΕΠ. Τους πέντε πρώτους μήνες υπέστη τα καψώνια της «μύησης» για να γίνει μέλος της αδελφότητας. Τα καψώνια αυτά ήταν στρατιωτικού τύπου με αποκορύφωμα τη «φασίνα» ολόκληρης της βίλας κάθε Παρασκευή βράδυ μέχρι τις 4 το πρωί. Φασίνα, «που θα ήταν ακραία»¹ ακόμη και για τους γνωστούς αμερικανούς πεζοναύτες. Αυτά γίνονταν στο σημαντικότερο και σοβαρότερο Πολυτεχνείο του κόσμου.

«Μετά από πέντε μήνες», γράφει ο Άλμπερτ, «...και αφού είχαμε εγκλιματιστεί στη νέα κατοικία μας, κανένας μας δεν αισθανόταν οργή (για τα καψώνια, κ.λπ.). Η επένδυση που είχαμε κάνει στην αδελφότητα ήταν πάρα πολύ μεγάλη.»² Το δεύτερο εξάμηνο του πρώτου έτους κύλησε ομαλά για τον Άλμπερτ. Όμως στις διακοπές, το καλοκαίρι του 1966, τα πράγματα άλλα-



Ο Μάικλ Άλμπερτ και η Lydia Sargent όπως εμφανίζονται στο φιλμ *Κατασκευάζοντας συναίνεση* του Mark Achbar που είναι ένα βιογραφικό ντοκουμέντο για τον Τσόμσκι.

ξαν. Μπήκε στον κόσμο του Bob Dylan και του Jefferson Airplane, «και ένα έτος στο κολλέγιο δεν είχε αφαιρέσει όλη τη φαιά ουσία»³ από το μυαλό του.

Όταν γύρισε στο MIT, το φθινόπωρο του '66, κάθισε στον προφυλακτήρα ενός αυτοκινήτου μπροστά στην πόρτα της αδελφότητας του ΑΕΠ και άρχισε να εξηγεί στους πρωτοετείς που πήγαιναν να μπουν στην αδελφότητα τι σήμαινε αυτή η πράξη τους. Ακολούθησε μεγάλος καυγάς στο δρόμο μπροστά στο ΑΕΠ, αφού μερικοί από τους «αδελφούς» προσπάθησαν να δείρουν τον Άλμπερτ, ενώ άλλοι προσπαθούσαν να σταματήσουν το ξύλο για να μη δυσφημιστεί η αδελφότητα. Λέει ο Άλμπερτ: «Ακόμη νομίζω ότι αυτή ήταν η πρώτη μου ανοιχτή πολιτική πράξη, αν και την εποχή εκείνη δεν είχα ιδέα ότι η λογική των αδελφοτήτων συνδεόταν με τη λογική της (ευρύτερης) κοινωνίας.»⁴

Η πράξη αυτή του Άλμπερτ είχε ως αποτέλεσμα οι μισοί φοιτητές από την τάξη του να φύγουν από την αδελφότητα ΑΕΠ και να γίνουν μέρος της αναδυόμενης Αριστεράς στο MIT που αποτέλεσε τον πυρήνα μιας οργάνωσης Φοιτητών για μια Δημοκρατική Κοινωνία (SDS) την οποία ονόμασαν «Ρόζα

Λούξεμπουργκ».

Ένα χρόνο αργότερα ο Άλμπερτ εκλέχτηκε πρόεδρος της Φοιτητικής Ένωσης των προπτυχιακών φοιτητών (UAP) για όλες τις σχολές του MIT. Οι προγραμματικοί στόχοι της οργάνωσης του Άλμπερτ στις εκλογές ήταν:

- Να σταματήσει η έρευνα για πολεμικούς σκοπούς στο MIT.
- Να δοθεί αποζημίωση 100.000 δολαρίων στο τοπικό κόμμα των Μαύρων Πανθήρων.⁵
- Να καταργηθούν η βαθμολογία και τα υποχρεωτικά μαθήματα.
- Ελεύθερη εισαγωγή στο MIT.
- Αναδιανομή των τεχνικών δυνατοτήτων του MIT ώστε να έχουν πρόσβαση σε αυτές τα τοπικά κοινοτικά κολλέγια, κ.λπ.

Μετά τις εκλογές ο Jerome Weisner, αντιπρύτανης τότε στο MIT και πρώην επιστημονικός σύμβουλος του προέδρου Κένεντυ, επισκέφτηκε τον Άλμπερτ και τον προσκάλεσε να περάσει ένα Σαββατοκύριακο στο Hyannisport (το περίφημο και απρόσιτο για τους κοινούς θνητούς οικοδομικό συγκρότημα που ήταν η έδρα της οικογένειας Κένεντυ). Ο Άλμπερτ αρνήθηκε να πάει λέγοντας ότι θεωρεί το Hyannisport «εχθρική περιοχή», προς

μεγάλη έκπληξη του Weisner, ο οποίος δεν μπορούσε να καταλάβει πώς ο Άλμπερτ απέρριπτε μια τόσο μεγάλη «ευκαιρία». Επίσης ο Weisner εγγυήθηκε στον Άλμπερτ ότι εφόσον δεν έκανε κάποιον εξτρεμισμό (να κάψει λ.χ. ένα κτίριο στο MIT ή να δείρει κάποιον φοιτητή) δεν θα τον ενοχλούσε η διοίκηση του MIT. Οκτώ μήνες αργότερα ο Άλμπερτ αποβλήθηκε από το MIT, χωρίς να κάνει πάντως κάποιον εξτρεμισμό, προς μεγάλη χαρά του Weisner.

ΜΙΑ ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΗ ΔΙΑΛΕΞΗ

Υπήρχε η παράδοση στο MIT στην αρχή του εξαμήνου ο πρόεδρος των φοιτητών (UAP) να βγάζει λόγο σε ένα αμφιθέατρο γεμάτο από επιτυχημένους και πλούσιους αποφοίτους. Πρώτα έβγαζε λόγο ο πρύτανης και μετά ο UAP. Όταν ο Άλμπερτ ανέβηκε στο βήμα, άρχισε να αποκαλεί το MIT το «Νταχάου στον ποταμό Τσαρλς» (ποταμός της Βοστώνης όπου βρίσκεται το MIT) λέγοντας ότι οι «Εβραίοι» για το MIT ήταν οι κάτοικοι του μακρινού Βιετνάμ που οι Αμερικανοί «απανθράκωναν» με τη βοήθεια της επιστημονικής έρευνας στο MIT.

Ο Άλμπερτ μίλησε για μισή ώρα προς τους συντηρητικούς αποφοίτους, επικεφαλής των σημαντικότερων αμερικανικών corporation, καταδικάζοντας τον καπιταλισμό, τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό, κ.λπ. Στο ακροατήριο υπήρχε αναταραχή, αλλά δεν υπήρξε βία κατά του Άλμπερτ. Μετά την ομιλία μερικοί από τους αποφοίτους προσπάθησαν να πλησιάσουν τον Άλμπερτ και να προσελκύσουν την προσοχή του. Ένας από αυτούς τα κατάφερε και πρότεινε στον Άλμπερτ να πάει μαζί του στη Δυτική Γερμανία να εργαστεί στη δική του χημική βιομηχανία. Του πρότεινε να πάει αμέσως, χωρίς να τελειώσει το MIT, και θα τον έκανε αντιπρόεδρο της επιχείρησης.

Γράφει ο Άλμπερτ: «Μόλις είχα ποδοπατήσει τις αξίες του, τον κόσμο του, την επικράτειά του, όλα όσα αντιπροσώπευε... και εντούτοις μου έκανε την προσφορά. Νόμιζε ότι δεν θα μπορούσα να αρνηθώ. Η προσποίηση μου (ως επαναστάτη) θα εξαφανιζόταν... Ήθελε να κατακτήσει την αλαζονεία μου ή κάποια άλλη απαίσια ιδιότητα που αυτός διέκρινε και ήταν βέβαιος ότι τα υπό-

λοιπα ήταν θεατρινισμός από μέρους μου. Ποτέ δεν ξέχασα την απύθμενη αυτοπεποίθησή του ή ανικανότητά του να κατανοήσει ότι μια νέα κουλτούρα και νέες αξίες μετέτρεπαν την ιδέα του για το τι είναι επιτυχία σε ανάθεμα για εκατομμύρια νεαρών επαναστατών.»⁶ Θα έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον να ερευνηθεί κανείς πώς σχολιάζουν τα παραπάνω λόγια του Άλμπερτ οι βλαστοί των διαφόρων υπουργών του ΠΑΣΟΚ και της Νέας Δημοκρατίας που συνωστίζονται να μουν στο MIT.

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΤΣΟΜΣΚΥ

Ο Άλμπερτ ως δευτεροετής γνώρισε για πρώτη φορά τον Νόαμ Τσόμσκι όταν πήρε το μάθημα «Διανοούμενοι και Κοινωνική Αλλαγή», που δίδασκε ο Τσόμσκι στο MIT. Δυο χρόνια αργότερα ο Άλμπερτ δίδασκε το μάθημα ως βοηθός του Τσόμσκι.

Στη συνέχεια ο Άλμπερτ στο τέλος της δεκαετίας του '60 και στο μεγαλύτερο μέρος της δεκαετίας του '70 ασχολείται με την οργάνωση διαφόρων κινημάτων: φοιτητικού, αντιπολεμικού, αντιπυρηνικού, τοπικής αυτοδιοίκησης κ.λπ., στην περιοχή της Βοστώνης. Το 1974 εκδίδεται το πρώτο του βιβλίο με τίτλο: *Τι πρέπει να ανατραπεί*, από τον εκδοτικό οίκο Porter Sargent της Βοστώνης. Ο υπότιτλος του βιβλίου είναι: «Μια σύγχρονη επαναστατική διερεύνηση των κλασικών αριστερών ιδεολογιών». Η διερεύνηση αφορά στην κλασική μαρξιστική θεωρία, τη λενινιστική στρατηγική, την αναρχική εναλλακτική λύση, την κινεζική εμπειρία, κ.λπ.

Το 1977 ο Άλμπερτ μαζί με μια χούφτα συντρόφισσες και συντρόφους του ίδρυσε έναν εκδοτικό οίκο, τον South End Press (South End είναι το νότιο άκρο της πόλης της Βοστώνης). Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '70 η αμερικανική ελίτ είχε αρχίσει να αντιδρά για να ανακτήσει το έδαφος που είχε χάσει στις κοινωνικές αναταραχές της δεκαετίας του '60. Από τις κύριες ενέργειες αυτής της ελίτ ήταν η προσπάθεια να σβήσει από την αμερικανική ιστορία τον Τσόμσκι και το έργο του. Για παράδειγμα, το 1973 η Warner (το γνωστό γιγάντιο συγκρότημα επικοινωνιακών μέσων) έκλεισε τη θυγατρική της εταιρεία Warner Modular Publications, Inc. προκειμένου να μην



Η Lydia Sargent (εδώ σε ένα σκίτσο του David Butler, 1988) είναι η σύντροφος του Μάικλ Άλμπερτ. Από νωρίς στράφηκε στον αναρχισμό γιατί είχε να αντιμετωπίσει την εξουσία των λευκών αγγλοσαξόνων μεγαλοαστών πρεσβυτεριανών γονιών της. Τη δεκαετία του '60 μπήκε στο αντιπολεμικό κίνημα κατά του πολέμου στο Βιετνάμ. Έχει γράψει πάνω από 10 θεατρικά έργα των οποίων έχει κάνει την παραγωγή και έχει παίξει ως ηθοποιός και η ίδια. Από τους ιδρυτές του South End Press όπου δούλεψε για 10 χρόνια.

εκδώσει μια μονογραφία 46 σελίδων που είχε γράψει ο Τσόμσκι μαζί με τον Edward S. Herman με τίτλο: *Αντεπαναστατική βία: Λουτρά αίματος στην πραγματικότητα και στην προπαγάνδα*, παρά το ότι είχε υπογραφεί συμβόλαιο και είχαν ήδη τυπωθεί 20.000 αντίτυπα της μονογραφίας. Ο Τσόμσκι και ο Herman αντέδρασαν επεκτείνοντας τη μονογραφία σε ένα δίτομο μνημειώδες έργο 833 συνολικά σελίδων που αποτελεί ίσως την σημαντικότερη ανάλυση των ΜΜΕ μέχρι σήμερα. Το South End Press εξέδωσε τους δύο τόμους το 1979.

Το South End Press (SEP), πέρα από το ότι είναι διεθνώς ο σημαντικότερος εκδοτικός οίκος για την προοδευτική σκέψη, είναι και ένα από τα σπάνια παραδείγματα συλλογικής και ελευθεριακής λειτουργίας. Από την αρχή ο

Άλμπερτ και οι σύντροφοί του οργάνωσαν το SEP ως μια δημοκρατική, χωρίς ιεραρχία ομάδα. Κάθε μέλος της ομάδας έκανε όλες τις εκδοτικές εργασίες, επιμέλεια κειμένων (editing), απαντούσε στα τηλέφωνα, καθάριζε τις τουαλέτες κ.λπ. Τα περισσότερα μέλη της ομάδας είναι γυναίκες και έγχρωμοι (μη λευκοί). Μέχρι σήμερα ο SEP έχει εκδώσει πάνω από 200 τίτλους (βλέπε και επόμενη σελίδα). Ο γράφων θεωρεί ότι τα βιβλία αυτά αποτελούν ένα ανεκτίμητο «εργαλείο» για όσους προσπαθούν να κατανοήσουν πώς λειτουργεί ο κόσμος μας.

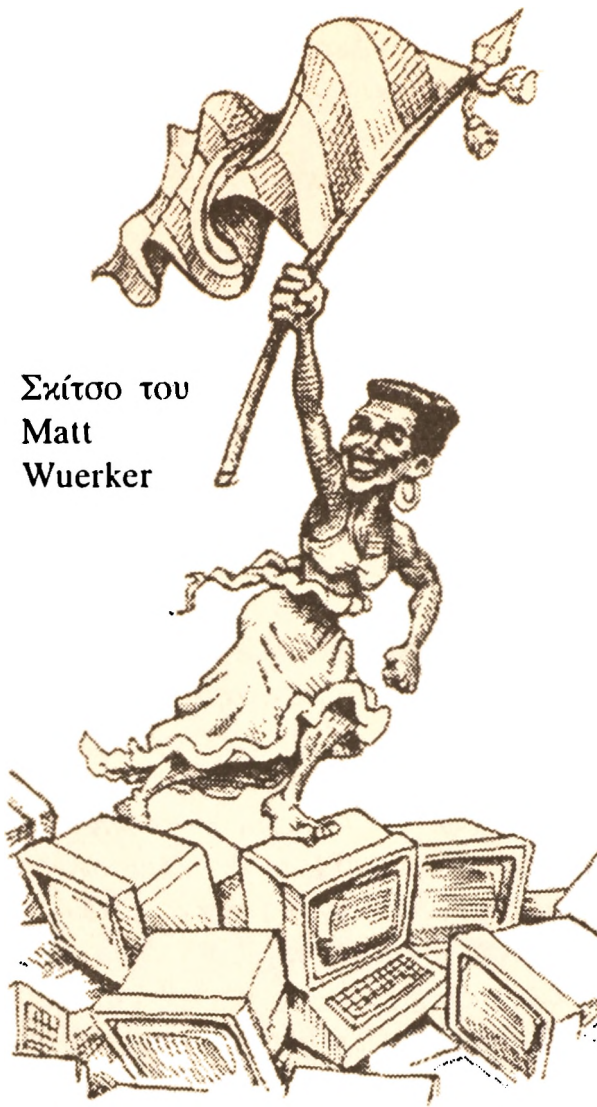
Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ RAMPARTS

Τον Μάιο του 1962 στο Menlo Park της Καλιφόρνιας βγήκε ένα περιοδικό με τίτλο *Ramparts* (Επάλξεις). Αρχισυντάκτης και συγχρόνως εκδότης ήταν ο Edward M. Keating. Ο Keating στο εισαγωγικό σημείωμα που ανακοινώνει την πολιτική του περιοδικού γράφει: «Το *Ramparts* είναι ένα περιοδικό το οποίο εκδίδεται και επιμελείται από λαϊκούς καθολικούς, που χρησιμεύει ως προθήκη για τον δημιουργικό συγγραφέα και ως ένα βήμα για τον ώριμο αμερικανό καθολικό.

Το *Ramparts* δημοσιεύει μυθιστορήματα, ποίηση, τέχνη, κριτική και δοκίμια ποιότητας, που ανακλούν τις θετικές αρχές της Ελληνο-Χριστιανικής(!) παράδοσης που διαμόρφωσαν και διατήρησαν τον πολιτισμό για τα τελευταία δύο χιλιάδες χρόνια...». Καθώς προχωρά η δεκαετία του '60 και ο πόλεμος του Βιετνάμ ξεσηκώνει την αμερικανική νεολαία, το *Ramparts* σιγά σιγά πολιτικοποιείται και στρέφεται προς τα αριστερά. Τον Ιούνιο του 1967 εκδότης-αρχισυντάκτης είναι ο Warren Hinckle III και τον Ιούλιο του 1967 ο Τσόμσκυ γίνεται μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής του περιοδικού. Το *Ramparts* γίνεται η «σημαία» της Αριστεράς και το κύριο έντυπό της κατά του πολέμου στο Βιετνάμ. Η ιστορία του *Ramparts* ανήκει στην Αριστερά όχι μόνον της Αμερικής αλλά και όλου του κόσμου.

Το τεύχος του Αυγ./Σεπ. 1975 του *Ramparts* ζητά από τους συνδρομητές και τους αναγνώστες του οικονομική ενίσχυση για να μην κλείσει. Αυτό ήταν και το τελευταίο τεύχος του. Τελικά το *Ramparts* έκλεισε.

Σκίτσο του
Matt
Wuerker



Μετά από μερικούς μήνες, στις αρχές του 1976, κυκλοφόρησε το δοκιμαστικό τεύχος ενός περιοδικού με τίτλο *Seven Days* (SD), με έδρα τη Νέα Υόρκη και εκδοτική επιτροπή από 9 άτομα μεταξύ των οποίων και ο γνωστός ακτιβιστής Dave Dellinger (η βιογραφία του οποίου έχει τίτλο *From Yale to Jail*). Το SD παίρνει τους 35.000 συνδρομητές του *Ramparts* και υπόσχεται να αποτελέσει «την αντιπολίτευση στο *Time*». Το πρώτο τεύχος κυκλοφορεί στις 14 Φεβρουαρίου του 1977. Στο τεύχος υπάρχει και άρθρο του Νόαμ Τσόμσκυ για την Τριμερή Επιτροπή (Trilateral)⁷. Στην εκδοτική επιτροπή του SD υπάρχει και ένα ελληνικό όνομα: ο John Antonides.

Τον Απρίλιο του 1980 το SD λέει στους αναγνώστες του ότι δεν έχει «λεφτά για να πληρώσει το τυπογραφείο και τη φωτοσύνθεση». Αυτό ήταν και το τελευταίο τεύχος του *Seven Days*. Βγήκαν 35 τεύχη συνολικά. Η προσφορά του SD στην Αριστερά ήταν σημαντικότητα.

Μετά από σχεδόν 8 χρόνια, τον Ιανουάριο του 1988, και ενώ ήδη το South End Press είχε ζωή 11 ετών, ο Άλμπερτ με τη σύντροφό του Lydia Sargent κυκλοφορούν ένα δοκιμαστικό περιοδικό με τίτλο *Zeta Magazine*. Η επιλογή του τίτλου

περιγράφεται από τον Άλμπερτ ως εξής: «Η δουλειά της ονομασίας είναι το χειρότερο πράγμα. Κάθε ονομασία φαίνεται λανθασμένη... Τελικά μετά από πολλές εργώδεις συνεδριάσεις προτάθηκε το γράμμα Z. Στο δωμάτιο έπεσε βουβαμάρια καθώς περιμέναμε τα αναπόφευκτα καλαμπούρια για απόρριψη. Θυμηθήκαμε το φιλμ του Κώστα Γαβρά στο οποίο το γράμμα Z απαγορευόταν στην Ελλάδα μαζί με τα ειρηνιστικά κινήματα, τα μακριά μαλλιά στους άνδρες, το Σοφοκλή, τον Ιονέσκο, το Σαρτρ, τον Αισχύλο, τις απεργίες, τα συνδικάτα, τον Μάρκ Τουαίην, τους Μπητλς... Έτσι για μας το όνομα Z αντιπροσωπεύει το πνεύμα· ένα πνεύμα αντίστασης...»⁸.

Οι συνδρομητές του *Seven Days* πέρασαν στο Z. Το πρώτο άρθρο του πρώτου τεύχους ήταν του Νόαμ Τσόμσκυ και είχε τίτλο: «Πλησιάζει η ειρήνη;» (Το θέμα ήταν οι σφαγές στην Κεντρική Αμερική από τους υποτακτικούς των ΗΠΑ).

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ΤΟ Z ΚΑΙ Z NET

Από το 1988 μέχρι σήμερα, για 15 χρόνια, το Z κυκλοφορεί συνέχεια με την πνευματική και σωματική δουλειά μόνο δύο ανθρώπων, του Άλμπερτ και της Sargent. Θεωρείται διεθνώς ως το κορυφαίο περιοδικό της Αριστεράς.

Γύρω από το περιοδικό Z δημιουργήθηκε κατ' αρχήν ένα ινστιτούτο όπου τα καλοκαίρια διδάσκουν ο Άλμπερτ, ο Τσόμσκυ, ο Herman κ.ά. και κατόπιν στήθηκε μια ιστοσελίδα στο Internet, το *Z Net*, η οποία έχει αναγνωριστεί ως η πιο έγκυρη και πλούσια σε περιεχόμενο ιστοσελίδα των προοδευτικών δυνάμεων ανά τον κόσμο (διεύθυνση: www.zmag.org).

Ο Άλμπερτ συγχρόνως συνεχίζει το συγγραφικό του έργο και το 1986 εκδίδει το *Liberating Theory* (από το South End Press), το 1991 το *Looking Forward: Participatory Economics for the Twenty First Century* μαζί με τον Robin Hahnel (καθηγητή των Οικονομικών στο American University, στην Ουάσινγκτον). Ακολουθούν και αρκετά άλλα βιβλία (βλέπε μερικό κατάλογο σε διπλανή στήλη).

Ο όρος *Participatory Economics* (Συμμετοχική Οικονομία) που περιέχεται στον τίτλο του βιβλίου του Άλμπερτ σε συνεργασία με τον Robin Hahnel, ανα-

φέρεται σε μια προσπάθεια αυτών των δύο ανθρώπων να προσφέρουν ένα όραμα και μια στρατηγική για μια νέα κοινωνία που στηρίζεται στη λογική και στην ηθική. Ο όρος έχει ήδη καθιερωθεί με πιο σύντομη γραφή ως *Parecon* και έχει αρχίσει να περνάει και να συζητιέται από τους προοδευτικούς ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Ήδη ο Άλμπερτ προσκαλείται να δίνει διαλέξεις σε πολλά μέρη του κόσμου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Albert, Michael, «Glory Days», περιοδικό Z, Δεκ. '92, σ. 10.
2. Στο ίδιο, σ. 10.
3. Στο ίδιο, σ. 10.
4. Albert, Michael, *Stop the Killing Train*, South End Press, 1994, σ. 3.
5. Μαύροι Πάνθηρες (Black Panther Party): Ιδρύθηκε το 1966 αρχικά από μαύρους φοιτητές στην περιοχή του Σαν

Φρανσίσκο και πολύ γρήγορα έφτασε τα 5.000 μέλη. Η ιδρυτική διακήρυξη είναι εντελώς ειρηνική. Το FBI (όπως δείχνουν τα δικά του έγγραφα) δυσφήμιζε το BPP κολλώντας του τη ρετσινιά της βίαιης οργάνωσης. Στο τέλος το FBI ξεκλήρισε το BPP δολοφονώντας τα ηγετικά μέλη του.

6. Ό.π. (σημ. 4), σ. 5.
7. Τριμερής Επιτροπή (Trilateral Commission): Ιδρύθηκε το 1973 από τον Ντέιβιντ Ροκφέλερ με στόχο να «σφυρηλατήσει ένα πλαίσιο για την εξωτερική και την εσωτερική πολιτική των τριμερών περιοχών». Τα τρία μέρη είναι οι ΗΠΑ, η Ευρώπη και η Ιαπωνία. Αποτελείται από 300 «εξέχοντες πολίτες». Θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα «εργαλεία» του διεθνούς κεφαλαίου ή προσωπικό «φέουδο» του Ντέιβιντ Ροκφέλερ, που είναι το ίδιο.
8. *Zeta Magazine*, January 1988, σ. 3.

Μερικά βιβλία

από το South End Press

— Νόαμ Τσόμσκυ, *The Fateful Triangle: The U.S., Israel & the Palestinians*, 1983.
 — Νόαμ Τσόμσκυ, *Power and Ideology: The Managua Lectures*, 1987.
 — Νόαμ Τσόμσκυ, *The Culture of Terrorism*, 1988.
 — Νόαμ Τσόμσκυ, *Necessary Illusions: Thought Control in Democratic Societies*, 1989.
 — Νόαμ Τσόμσκυ, *Year 501: The conquest continues*, 1993.
 — Νόαμ Τσόμσκυ, *Rethinking Camelot*, 1993.
 — Holly Sklar (editor), *Trilateralism: The Trilateral Commission and Elite Planning for World Management*, 1980.
 — Edward S. Herman, *The Real Terror Network: Terrorism in Fact and Propaganda*, 1982.
 — David Armstrong, *A Trumpet to Arms: Alternative Media in America*, 1981.
 — Robert C. Aldridge, *First Strike! The Pentagon's Strategy for Nuclear War*, 1983.
 — Jake Ryan & Charles Sackrey, *Strangers in Paradise: Academics from the Working Class*, 1984.
 — John Trumbour (editor), *How Harvard Rules: Reason in the Service of Empire*, 1989.
 — Jonathan Feldman, *Universities in the Business of Repression: The Academic-Military-Industrial Complex in*

Central America, 1989.

— Joseph Gerson & Bruce Birchard (editors), *The Sun Never Sets...: Confronting the Network of Foreign U.S. Military Bases*, 1991.

Ταχ. Διεύθυνση: South End Press
 7 Brookline Street #1
 Cambridge MA 02139-4146
 USA

Τηλέφωνο από Ευρώπη: 1-651-221-9035

Internet: www.southendpress.org

Μερικά βιβλία του Μάικλ Άλμπερτ

— *What is to Be Undone*, Porter Sargent, 1974.

— *Liberating Theory*, South End Press, 1986.

— *Looking Forward: Participatory Economics for the Twenty First Century*, μαζί με τον Robin Hahnel, South End Press, 1991.

— *The Political Economy of Participatory Economics*, μαζί με τον Robin Hahnel, Princeton University Press, 1991.

— *Stop the Killing Train: Radical Visions for Radical Change*, South End Press, 1994.

— *Thinking Forward*, Arbeiter Ring, 1997.

— *Moving Forward: Program for a Participatory Economy*, AK Press, 2000.

— *The Trajectory of Change: Activist Strategies for Social Transformation*, South End Press, 2002

media

view

το περιοδικό της επικοινωνίας

Τεύχος 16 • Μάρτιος-Ιούνιος 2002 • Τιμή πώλησης 3,00 ευρώ

ΔΗΜΗΤΡΙΣ ΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

...Η εφημερίδα θα επιβιώσει...

Άνθρακες ο ψηφιακός θησαυρός

κυκλοφορεί το τεύχος

Μαΐου-Ιουνίου

16

► Scanner:

Αυτάρεσκη πορεία σε... θάλασσα ψεύδους...

► Πρώτο Θέμα:

Ψηφιακή TV

Άνθρακες ο θησαυρός

► Συνεντεύξεις:

— Δ. Παπαναγιώτου.

Δημοσιογράφος για πάντα

— Ν. Μπενόπουλος.

1 χρόνος «Metrorama»

— Γ. Μπινιός. Η «Λάμψη» του ραδιοφώνου

► Τηλεόραση:

Νέος πρόεδρος, νέα ΕΡΤ;

► Intermedia:

Έρευνα BBC για τα media

► MediaBusiness: Βασικός μέτοχος. Νέος νόμος...

► Travel View:

Παραμυθιά / Ήπειρος

► Βιβλία: Νέες εκδόσεις

► Art Media / Διαφήμιση

► Data: Εφημερίδες

[ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ: Φεβρουάριος 2002, ΑΘΗΝΑ: Μάρτιος & 3μηνο 2002],

Περιοδικά [Ιανουάριος 2002],

Διαφήμιση [Μάρτιος & Απρίλιος 2002]

Ραδιόφωνο/Περιοδικά

[Ακροατικότητα/Αναγνωσιμότητα]

ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Νικηταρά 2 • Τ.Κ. 106 78

τηλ. 010 3808.173 • fax 010 3809.150

e-mail: papazisi@otenet.gr

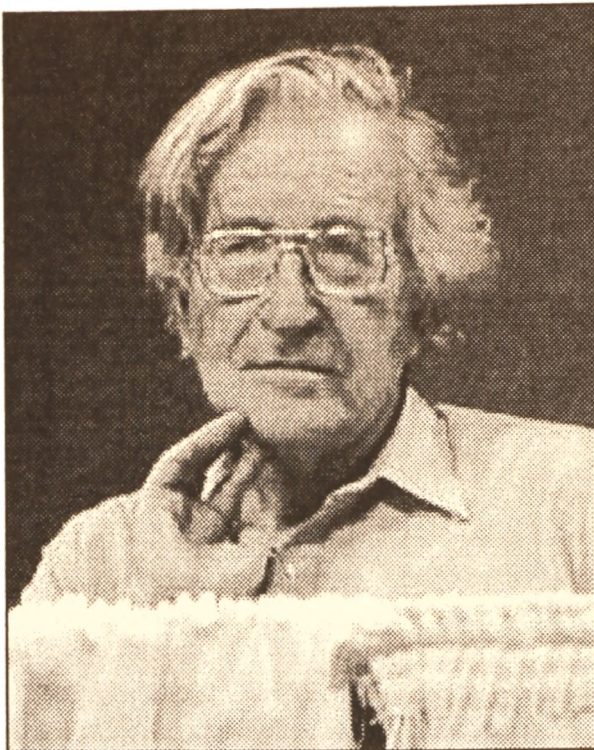
33

Νόαμ Τσόμσκι

Ο Νόαμ Τσόμσκι, αναφερόμενος σε μια συλλογή δοκιμίων¹ του Μάικλ Άλμπερτ, γράφει: «Αυτή η συλλογή τελειώνει με ένα δοκίμιο που έχει τίτλο “Μπορούμε να νικήσουμε” – τίτλος που συνοδεύεται από ένα θαυμαστικό.»² Και συνεχίζει ο Τσόμσκι: «Το ίδιο μήνυμα είναι αυτό που χαρακτηρίζει το έργο του Μάικλ Άλμπερτ τα 30 τελευταία χρόνια, ένα σημαντικό χρονικό από επιτεύγματα, τα οποία παρέχουν έναν πολύτιμο οδηγό για όσους δεν είναι ικανοποιημένοι με το να προβλέπουν έναν ζοφερό μέλλον για το μεγαλύτερο μέρος της ανθρωπότητας.»

Αναφερόμενος στην αμερικανική Αριστερά ο Τσόμσκι λέει: «Ο Άλμπερτ θέτει ακριβώς το σωστό ερώτημα: “Γιατί η αμερικανική Αριστερά δεν έχει σχεδόν καθόλου αυτοσυντηρούμενη υποδομή;” Αυτό είναι το ερώτημα που προσπάθησε να απαντήσει (ο Άλμπερτ) όχι μόνο με τα γραπτά του αλλά και με τις πράξεις του. Ο ίδιος κάνει σύντομες και ανεπαρκείς αναφορές στο τι έχει κάνει. Εγώ θα προσθέσω μόνο λίγες λέξεις από προσωπική εμπειρία.»

Ακολουθεί η εξής προσωπική μαρτυρία του Τσόμσκι:



«Όταν ο Μάικ ήρθε στο MIT ως σπουδαστής, το κορυφαίο πανεπιστήμιο του κόσμου στην επιστήμη και στην τεχνολογία, για να μην αναφερθούμε στην καταπιεστική του κοινωνική πολιτική, (το MIT) ήταν αφοσιωμένο στην υπηρεσία της εξουσίας, συμπεριλαμβανομένης και της άμεσης εμπλοκής στον πόλεμο των ΗΠΑ κατά του Βιετνάμ, ο οποίος τότε κλιμακωνόταν γρήγορα. Η κριτική σε αυτή τη στάση (του MIT) ήταν περιορισμένη, και προερχόταν

κυρίως από το διδακτικό προσωπικό. Ο Μάικ ήταν ένας από ένα μικρό αριθμό σπουδαστών οι οποίοι προσπαθούσαν να αλλάξουν την κουλτούρα και τη φύση του πανεπιστημίου. Η κολεκτίβα τους με το όνομα Ρόζα Λούξεμπουργκ ήταν η πηγή αυτών που αργότερα αποδείχτηκαν πλατιά δραστικές αλλαγές... Το φθινόπωρο του 1968 μερικοί ακτιβιστές σπουδαστές οργάνωσαν ένα άσυλο στο κτίριο της φοιτητικής λέσχης για έναν πεζοναύτη ο οποίος είχε λιποτακτήσει δημοσίως διαμαρτυρούμενος κατά του πολέμου (στο Βιετνάμ). Πρέπει να ομολογήσω ότι είχα αντιτεθεί, γιατί ήμουν βέβαιος ότι κάτι τέτοιο δεν μπορούσε να γίνει μέσα στο κλίμα του MIT. Ευτυχώς οι σπουδαστές αγνόησαν τη συμβουλή μου. Μέσα σε μερικές μέρες το Πανεπιστήμιο είχε σχεδόν κλείσει. Το κτίριο της φοιτητικής λέσχης έγινε ο τόπος ενός επί 24ώρου βάσεως συμφύρματος από σεμινάρια, δημόσιες συγκεντρώσεις, μουσική rock (η οποία εμένα προσωπικά δεν θα με έβλαπτε εάν έλειπε), και τέτοιου είδους ανθρώπινη επαφή μεταξύ σπουδαστών, διδακτικού προσωπικού και διοικητικού προσωπικού που ήταν κάτι πρωτόγνωρο στο περιβάλλον του MIT. Απο-

Ο ΜΑΪΚΛ ΑΛΜΠΕΡΤ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΑΜ

Ποια είναι τα ευχαριστήριά μου; Τα κρίσιμα σημεία στη ζωή μου περιλαμβάνουν τη μετάβασή μου από επίδοξο φυσικό σε επίδοξο επαναστάτη, όπως επίσης να εξασφαλίσω ότι αυτό δε θα γινόταν ένα ολίσθημα προς το δογματισμό και προς τον αυτοκαταστροφικό εξτρεμισμό, και τότε, αργότερα, την ίδρυση του South End Press, μετά του Z Magazine, μετά του Ινστιτούτου ZMI και τα εγχειρήματα στο διαδίκτυο όπως το Z Net με το οποίο ασχολούμαι τώρα. Μόνο ένας άνθρωπος υπήρξε όχι μόνο πηγή επιρροής αλλά και καίρια σημαντικός, ακόμη και κρίσιμος στο να υποστηρίξει πλήρως και να διευκολύνει καθένα από αυτά τα εγχειρήματα τα οποία επηρέασαν βαθιά τη

ζωή μου. Και σαν να μην είναι αυτό αρκετό, η ζωή δεν είναι μόνο κρίσιμες στιγμές και αποφάσεις και καινούργια ξεκινήματα. Υπάρχουν επίσης τα μικρότερα καθημερινά ζητήματα, το να φροντίζεις να λειτουργούν τα πράγματα, το να τα ρακουνάς λιγάκι, και υπάρχει και η συσσώρευση όλων αυτών των πραγμάτων και η επίδραση που έχουν στη συμπεριφορά μας και στις σκέψεις μας. Και πάλι, εσύ είσαι πάντα εκεί, σε απόσταση ενός τηλεφωνήματος, το πολύ-πολύ. Πώς είναι δυνατό να ευχαριστήσω κάποιον με λέξεις για όλα αυτά; Όμως ναι, για όλα αυτά, στα γενέθλιά σου, σε περίπτωση που δεν το είπα καθαρά στο παρελθόν, έχεις τις πιο θερμές, τις πιο βαθιές και εγκάρδιες ευχαριστίες μου.

Ποια είναι τα σέβη μου; Το να γνωρίζεις έναν μεγαλοφυή άνθρωπο είναι ένα ευτυχές συμβάν. Το να έχεις το προνόμιο να συνεργάζεσαι τόσο συχνά με έναν μεγαλοφυή άνθρωπο είναι ακόμη πιο ευτυχές. Όμως η μεγαλοφυΐα οποιασδήποτε μορφής, καλλιτεχνική, διανοητική, σωματική, είναι ένα δώρο από γέννα και δεν δικαιολογεί θαυμασμό, παρά το ότι μπορεί να λάμπουμε και να ευημερούμε μέσα στη λάμψη τους. Όμως αυτό που πραγματικά θαυμάζω είναι το μέρος της ζωής σου για το οποίο είσαι υπεύθυνος εσύ ο ίδιος, το μέρος που μπορούν να μιμηθούν άλλοι, να μιμηθώ εγώ, όπως μπορούμε να το καταφέρουμε όλοι μας, την ακεραιότητά σου, την τιμιότητά σου, την ταπεινόφρονα προσέγγισή σου, το

Μάικλ Άλμπερτ

τέλεσμα ήταν να αρχίσει μια σοβαρή εξέταση της θέσης του Πανεπιστημίου στην ευρύτερη κοινωνία, των υποχρεώσεών του και του ρόλου του και των υποχρεώσεων και του ρόλου της επιστήμης και της τεχνολογίας εν γένει. Οι αλλαγές που ακολούθησαν ήταν ουσιαστικές και μόνιμες. Η ζωή πολλών ανθρώπων άλλαξε, όπως άλλαξε και για το ίδρυμα, προς το καλύτερο.

Όσο και αν αντιπαθεί τον όρο και την έννοια, ο Μάικ έπαιξε έναν καίρια ηγετικό ρόλο σε όλη αυτή την περίοδο, και μάλιστα έναν πολύ εποικοδομητικό ρόλο. Αργότερα συνέχισε αφιερώνοντας τον εαυτό του στο να δημιουργήσει την υποδομή που πρέπει να έχουν οι λαϊκές δυνάμεις που στοχεύουν σε κοινωνική δικαιοσύνη, ελευθερία, και ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ώστε να νικήσουν – δηλαδή, ώστε να σωθεί ο κόσμος από μια σκληρή τύχη.»

Στη συνέχεια ο Τσόμσκυ αναφέρεται στην ίδρυση του εκδοτικού οίκου South End Press και το περιοδικό Z: «Ο εκδοτικός οίκος δεν αποτέλεσε μόνο μια φωνή για τα πλατιά ρεύματα της ανεξάρτητης Αριστεράς, αλλά επίσης είναι ένα μοντέλο, σε κλίμακα μικρόκοσμου, των μορφών της συμμετοχικής οικονο-

μίας που ο Μάικ μαζί με τον συνεργάτη του συγγραφέα Robin Hahnel ερευνήσαν και ανέπτυξαν σε μια σειρά σημαντικών εκδόσεων... Όταν ο εκδοτικός οίκος έγινε αυτοσυντηρούμενος, ο Μάικ προχώρησε στην ίδρυση του περιοδικού Z μαζί με τη Lydia Sargent. Το πόσο σημαντικό ήταν αυτό, μπορώ να το καταδείξω από προσωπική πείρα.»

Ο Τσόμσκυ αναφέρεται κατόπιν στην προσωπική του εμπειρία με την Warner, που έκλεισε έναν θυγατρικό εκδοτικό οίκο για να μη δημοσιευτούν κείμενά του, όπως επίσης και στην προσπάθεια της αμερικανικής ελίτ να αναστρέψει τις νίκες της Αριστεράς της δεκαετίας του '60, με το κλείσιμο του περιοδικού *Ramparts*. Γράφει: «Γύρω στο τέλος της δεκαετίας του '70 βρήκα τον εαυτό μου να γράφει κυρίως σε ένα περιοδικό δεξιών ελευθεριακών (το *Inquiry*), το οποίο ήταν ανοιχτό σε ένα πλατύ φάσμα απόψεων, πράγμα ασυνήθιστο. Άλλες διέξοδοι της Αριστεράς είχαν απομείνει... Αλλά υπήρχε ένα πολύ εμφανές κενό.

Αυτό το κενό πληρώθηκε από το περιοδικό Z, όχι μόνο για μένα προσωπικά, αλλά επίσης και για πολλούς άλλους. Όπως το South End Press, έτσι και το

περιοδικό Z έδειξαν επίσης πόσα πολλά μπορούν να επιτευχθούν με αφοσιωμένη, αποφασιστική και ευφυή προσπάθεια, ακόμη και χωρίς οικονομικούς πόρους. Δεν ξέρω εάν υπάρχει παρόμοιο προηγούμενο.

Η προσέγγιση του Μάικ στην κατανόηση της κοινωνίας δίνει έμφαση στην κουλτούρα, το φύλο και την πολιτική, όπως επίσης στα οικονομικά. Αυτό το εύρος έχει χαρακτηρίσει από την αρχή την πολιτική του δραστηριότητα...

Η πεποίθηση του Μάικ ότι μπορούμε να νικήσουμε νομίζω έχει γερά θεμέλια, παρά την επιφανειακή εικόνα της Δυτικής θριαμβολογίας, η οποία στην πραγματικότητα είναι μια στενά θεμελιωμένη θριαμβολογία εν μέσω γενικού φόβου και απόγνωσης. Είναι έργο ιστορικής σημασίας να αποδείξουμε ότι αυτό είναι αλήθεια.»

Νόαμ Τσόμσκυ, 1994

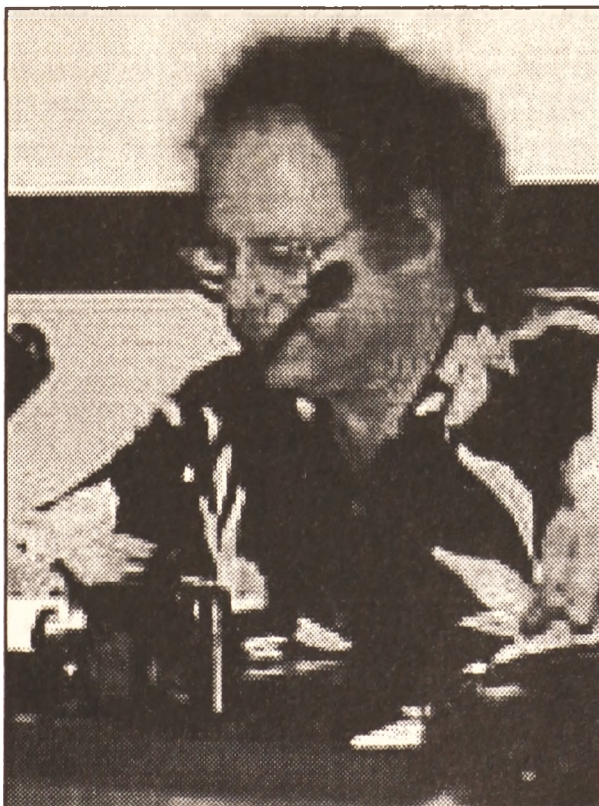
Επιμέλεια, μετάφραση: Νίκος Ράπτης

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Albert, Michael, *Stop the Killing Train*, South End Press, 1994, σελ. vii.
2. Το δοκίμιο στο οποίο αναφέρεται ο Τσόμσκυ υπάρχει στο ίδιο, σελ. 229.

ΓΣΟΜΣΚΥ ΓΙΑ ΤΑ 70 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ

καταπόνητο και την ενεργητικότητά σου, την αίσθηση δικαιοσύνης και την πλήρη σου ευγένεια, την αμεροληψία σου και την αξιοπρέπειά σου, το χιούμορ σου. Θέλω να σκέπτομαι ότι αντίθετα με το νου σου, που βρίσκεται εκεί έξω, μακριά, όπου οι περισσότεροι από μας δεν μπορούμε ακόμη και να ελπίζουμε ότι θα πατήσουμε, τα υπόλοιπα που σε κάνουν τόσο φανταστικά πολύτιμο, αυτά είναι μέσα στις δυνατότητες των ανθρώπων και παρακωλύονται μόνο να τα καταφέρουν από τα εμπόδια βιέσα στην κοινωνία μας, τα οποία με κάποιο τρόπο εσύ είχες τη θέληση να τα νικήσεις προσωπικά, ενώ τα (πολιτικά) κινήματα πρέπει να απομακρύνουν αυτά τα εμπόδια για όλους εμάς τους υπολοίπους για να φτάσουμε μέχρι εκεί.



Ανεξάρτητα, αυτό που θαυμάζω είναι αυτό που φιλοδοξώ να κάνω, και εσύ παρέχεις περισσότερα, για τα οποία μπορεί να φιλοδοξεί κανείς, από οποιονδήποτε άλλον που έχω γνωρίσει ή έχω ακουστά.

Ευτυχισμένα γενέθλια, Νόαμ. Πάρε ένα ποτό, γεύσου μια στιγμή ικανοποίησης και μετά πάλι στη δουλειά – λες και είχες ανάγκη να το ακούσεις για να το κάνεις. Θα νικήσουμε. Δεν ξέρω ποτέ, αλλά θα νικήσουμε. Και η συνεισφορά σου σ' αυτό, που ακόμη αυξάνει, πράγμα που είναι εντυπωσιακό, δε θα ξεχαστεί ποτέ ή, υποθέτω, δε θα ξεπεραστεί ποτέ.

Μάικλ Άλμπερτ
Δεκέμβριος 1998

Περί Μεταμοντερνισμού

του Μάικλ Άλμπερτ

Συχνά πρέπει να απαντήσω σε ανθρώπους που μου απευθύνουν το λόγο μέσα από τον ευρύτερο χώρο του μεταμοντερνισμού και συγγενικών προς αυτόν προσεγγίσεων, ότι απλώς δεν τους καταλαβαίνω. Συνήθως νομίζουν ότι αστειεύομαι λέγοντας αυτό, ή ότι λέω ψέματα, ή ότι συμπεριφέρομαι με συγκατάβαση ή κάτι τέτοιο. Πώς είναι δυνατό να μην καταλαβαίνω;

Όμως όχι. Στην πραγματικότητα δεν καταλαβαίνω.

Πέρα από αυτό, αβίαστα ομολογώ ότι σε τέτοιες περιπτώσεις δεν υπάρχει σχεδόν τίποτα για να καταλάβω, ακριβώς γιατί όσες φορές προσπάθησα να αφιερώσω κάποιο χρόνο σε αυτές, κανένας δεν μπόρεσε να μου μεταφράσει τα πράγματα που δεν καταλάβαινα με λέξεις που θα μπορούσα να καταλάβω και οι οποίες λέξεις να έχουν σημαντική και βαθιά ουσία. Οι βιολόγοι μπορούν να κάνουν αυτή τη μετάφραση, οι μηχανικοί μπορούν να το κάνουν, οι θεωρητικοί της μουσικής μπορούν να το κάνουν, και ούτω καθεξής. Όμως για κάποιο λόγο δεν μπορούν να το κάνουν οι μεταμοντερνιστές.

Έχω ένα τυποποιημένο ρεφρέν σχετικά με την τοποθέτησή μου ως προς τον μεταμοντερνισμό και τα συγγενή προς αυτόν ρεύματα. Είναι το ίδιο με αυτό του Τσόμσκι¹ και σ' αλήθεια δεν είμαι βέβαιος ποιος από τους δυο μας δανείζεται από τον άλλο σ' αυτό το θέμα, αν και συνήθως –όπως είναι αναμενόμενο– όταν λέμε παρόμοια πράγματα, αυτός είναι η αρχική πηγή.

Το ρεφρέν είναι ότι το σύνολο της σκέψης και των γραπτών που περιλαμβάνονται σ' αυτή την πλατιά επικεφαλίδα που λέγεται μεταμοντερνισμός είναι ένας συνδυασμός από κάποιες κοινοτοπίες, κάποια ψέματα και μια πληθώρα από παραγράφους χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο, όλα αυτά στολισμένα με μια τόσο φανταχτερή γλώσσα και τόσο μπερδεμένες φράσεις που είναι σχεδόν

αδύνατο να τις καταλάβει κανείς. Με το «χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο» εννοώ είτε αυτές τις παραγράφους που απλώς δεν έχουν κανένα νόημα ή που είναι τόσο ασαφείς ώστε να εκληφθούν ότι εννοούν ένα τόσο πλατύ φάσμα πραγμάτων που καθιστά αδύνατο το να τα συγκεκριμενοποιήσει κανείς.

Πώς εξηγώ αυτή την αντίληψη, αυτή την κρίση που έχω για ένα ολόκληρο κλάδο, ή τουλάχιστον για το μεγαλύτερο μέρος του, δοθέντος ότι υπάρχουν πολλοί άνθρωποι οι οποίοι φανερά είναι ικανοί και έξυπνοι που συμμετέχουν στον μεταμοντερνισμό, που πιστεύουν σε αυτόν κ.λπ.;

Ομολογώ πως δεν είναι εύκολο να εξηγήσω αυτή την αντίληψη.

Πολλοί άνθρωποι που βρίσκονται στη δική μου θέση αμφιβολίας ή κριτικής υποθέτουν, δοθείσης και της φανερής πολυμάθειας των υποστηρικτών των θέσεων του μεταμοντερνισμού, ότι απλώς δεν πιάνουν το πράγμα. Θα πρέπει είτε να μην κάνουν αρκετή προσπάθεια να καταλάβουν, είτε να στερούνται αρκετή δόση κάποιου είδους νοητικής ικανότητας να διακρίνουν τη σοφία των κειμένων της σχολής (του μεταμοντερνισμού).

Όμως ομολογώ ότι εγώ δεν αισθάνομαι έτσι. Ξέρω ότι έχω προσπαθήσει να καταλάβω και νομίζω ότι οποιαδήποτε (φιλοσοφική) σχολή θα πρέπει να έχει την ικανότητα να εξηγήσει τις βασικές αρχές της και την ευρύτερη συνεισφορά της με καταληπτό τρόπο, τουλάχιστον υπό μορφήν περίληψης.

Βέβαια, εάν κατέβαλα μεγαλύτερη προσπάθεια, ίσως θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω τις λέξεις (του μεταμοντερνισμού) και να φαίνεται ότι ξέρω για τι πράγμα μιλάω στους ανθρώπους που ανήκουν στο ποίμνιο του μεταμοντερνισμού, αλλά ακόμη και τότε δεν θα αισθανόμουν ότι λέω τίποτα που έχει ουσιαστικό περιεχόμενο, αλλά θα εμμούμην τον τρόπο που οι άλλοι αραδιάζουν λέξεις τη μια μετά την άλλη



*Είναι πολύ, πολύ πιο καλό πράγμα να ρίξεις μια σταθερή άγκυρα στην ανοησία παρά να βγεις στην άγρια θάλασσα της σκέψης.
Τζων Κένεθ Γκάαλμπερϊθ
(Η κοινωνία της αφθονίας)*

(αυτό είναι που έγινε στην περίπτωση του Sokal,² πράγμα που έχει σημαντικό ενδιαφέρον). Ξέρω, αυτό ακούγεται σκληρό... αλλά τι μπορώ να πω... έτσι αισθάνομαι. Θα χαιρόμουν να ανακαλύψω ότι έχω λάθος.

Όμως ανεξάρτητα από αυτά τα ευρείας κλίμακας θέματα, υπάρχει μια πιο στενή διάσταση στο πρόβλημα της αξίας του μεταμοντερνισμού, που είναι πολύ πιο συναφές με ένα σύστημα όπως αυτό (του *Z Net*, της ιστοσελίδας στο διαδίκτυο). Ποια είναι η ακτιβιστική ή κοινωνική σημασία της σχολής (του μεταμοντερνισμού);

[...]

Εγώ λέω, μπρος ας έρθει οποιοσδήποτε υποστηρικτής εκεί έξω των προσεγγίσεων του μεταμοντερνισμού να μου πει κάποια ιδέα που προέρχεται από τη μια ή την άλλη συγγενική σχολή... η οποία είναι σημαντική στο να αποτελεί μια αποτελεσματική ακτιβιστική ή προοδευτική αλλαγή.

Ομολογώ ότι όταν απευθύνω αυτή την πρόκληση δεν περιμένω να ικανοποιηθεί...

Και εδώ είναι η ουσία. Εάν απεύθυνα την ίδια πρόκληση στον μαρξισμό (που είναι μια άλλη σχολή που κριτικάρω) ή στον λενινισμό (για τον οποίο έχω ακόμη πιο έντονη κριτική), οι υποστηρικτές αυτών των θέσεων αμέσως θα μπορούσαν να παραθέσουν σκέψεις που έχουν θετική επίδραση πάνω στις ακτιβιστικές επιλογές και δυνατότητες...

Τώρα, εάν ο μεταμοντερνισμός είναι έστω και αμυδρώς μια τόσο πολύτιμη πρωτοπορία στην ανθρώπινη γνώση όπως ισχυρίζονται οι υποστηρικτές του, θα ήταν ανόητο να απευθύνει κανείς μια τέτοια πρόκληση προς αυτούς... ή

καλύτερα για τη δική μου περίπτωση θα ήταν θέμα άγνοιας.

Εάν ισχύει αυτό, τότε δεν θα τους ήταν δύσκολο να παραθέσουν τις αξιόλογες ιδέες τους ως απόδειξη ότι έχω λάθος και άγνοια... Και τότε θα φωτιστώ... πράγμα που θα είναι ωραίο.

Φεβρουάριος 2001



Τι άλλο πέρα από το να περπατάς
ελεύθερος και να μην έχεις
ανωτέρους, νομίζεις ότι θα
ικανοποιήσει το πνεύμα;
Walt Whitman

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

*Τα σκίτσα είναι του Matt Wuerker.

1. Γράφει ο Τσόμσκυ για το μεταμοντερνισμό: «Είναι εντελώς πιθανό ότι κάτι μου ξεφεύγει, ή ότι στερούμαι της πνευματικής ικανότητας να κατανοήσω τις σοφίες που ξεθάφτηκαν τα τελευταία 20 χρόνια περίπου από διανοούμενους του Παρισιού και τους οπαδούς τους.

2. Η περίφημη φάρσα που έκανε ο Alan Sokal δημοσιεύοντας ένα δήθεν μεταμοντέρνο άρθρο στο περιοδικό *Social Text*, το 1996, που όμως ήταν συρραφή ανόητων φράσεων.

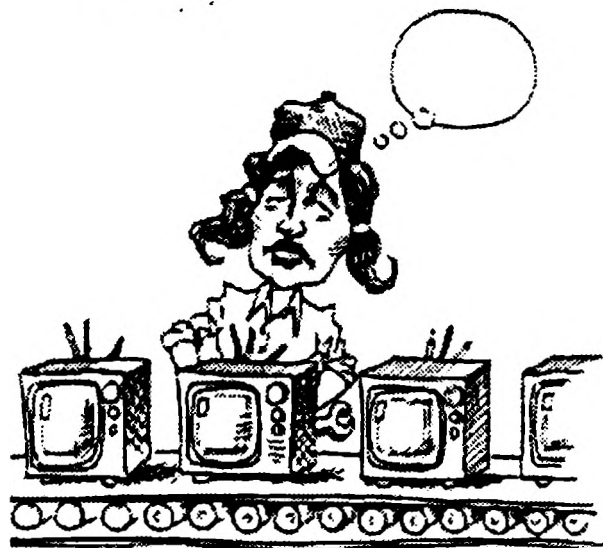
Σταματήστε το φονικό τρένο

του Μάικλ Άλμπερτ

Ας υποθέσουμε ότι ένας φανταστικός θεός βαρέθηκε αυτά που κάνουμε εμείς οι άνθρωποι ο ένας στον άλλο και αποφάσισε ότι από την πρώτη Ιανουαρίου του 1991 και πέρα, όλα τα πτώματα που προέρχονται από μη φυσικό θάνατο σε οποιοδήποτε μέρος του «ελεύθερου κόσμου» θα πάψουν να αποσυντίθενται. Όποιος άνθρωπος πεθαίνει από έλλειψη τροφής ή φαρμάκων, όποιος απαγχονίζεται ή στραγγαλίζεται μέχρι θανάτου, πυροβολείται ή δέρνεται μέχρι θανάτου, βιάζεται ή βομβαρδίζεται μέχρι θανάτου, οποιοσδήποτε άνθρωπος πεθαίνει άδικα και απάνθρωπα, ως πτώμα, θα συνεχίσει να υπάρχει χωρίς να αποσυντίθεται. Και (ας υποθέσουμε) ότι το αμετάβλητο πτώμα αυτόματα τότε θα μπαίνει σε ένα σιδηροδρομικό βαγόνι μεταφοράς ζώων που έχει γυάλινα τοιχώματα και είναι συνδεδεμένο σε ένα αιθέριο τρένο που ταξιδεύει μονότονα από τη μια άκρη των ΗΠΑ στην άλλη, περνώντας από πολιτεία σε πολιτεία, χωρίς να σταματάει ποτέ.

Ένα ένα τα πτώματα θα φορτώνονται στα βαγόνια μεταφοράς ζώων και αφού σωριάζονται χίλια πτώματα, φύρδην-μίγδην, ένα νέο βαγόνι θα συνδέεται στο τρένο και θα αρχίσει να γεμίζει. Το φονικό τρένο θα κυλάει μίλι με μίλι, ενώ κάθε πτώμα θα είναι ορατό μέσα από τα διαφανή τοιχώματα του βαγονιού, 200 νέα πτώματα το λεπτό, ένα νέο βαγόνι κάθε πέντε λεπτά, μέρα νύχτα, χωρίς σταματημό.

Μέχρι το τέλος του 1991, στα πρώτα του γενέθλια, το φονικό τρένο θα έχει μήκος πάνω από 2.000 μίλια. Αν ταξιδεύει με 20 μίλια την ώρα θα χρειάζονται πέντε μέρες για να περάσει οποιαδήποτε διασταύρωση. Μέχρι το 2000, εάν υποθέσουμε ότι δεν υπάρχει συνταρακτική αλλαγή στους θεσμούς και στη συμπεριφορά, το τρένο θα εκτείνεται από τη μια ακτή (των ΗΠΑ) μέχρι την άλλη επτά φορές. Θα χρειαστούν γύρω στις



Μια κοινωνία που δίνει όλες τις
ευκαιρίες για σχόλη σε μια τάξη και όλο
το βάρος της δουλειάς σε μιαν άλλη
καταδικάζει και τις δυο τάξεις σε
πνευματική στειρότητα.
Lewis Mumford, κοινωνιολόγος

έξι εβδομάδες από τότε που η μηχανή του τρένου θα περάσει από το Άγαλμα της Ελευθερίας μέχρις ότου περάσει η ουρά του τρένου από το ίδιο σημείο. Ενώ ο Θεός θα απορεί πότε η φιλεύσπλαχνος και τρέφουσα ελπίδες ανθρωπότητα θα πάρει το μήνυμα.

Φανταστείτε πώς ένα μικρό παιδί μερικές φορές δείχνει με το δάχτυλό του μια φωτογραφία σε ένα βιβλίο ή περιοδικό και ζητάει να του την εξηγήσουν: «Πες μου για το δέντρο!» Το αυτοκίνητο; Το πλοίο; Ή το τρένο; Ένα μεγάλο

τρένο; Το φονικό τρένο; Άντε, μπρος, απάντα σ' αυτή την ερώτηση!

Εάν οι οικολόγοι έχουν δίκιο ότι αυτός ο πλανήτης είναι ένας ενιαίος υπέρ-οργανισμός, κάνουν λάθος ότι η μόλυνση, τα τοξικά απόβλητα, ή οποιαδήποτε άλλα σκουπίδια που δημιουργεί ο άνθρωπος είναι ο πιο φονικός ιός που τον προσβάλλει. Το φονικό τρένο είναι χειρότερο.

Σκεφτείτε τον πόνο που ακτινοβολεί από το μνημείο των πεσόντων (Αμερικανών) στον Πόλεμο του Βιετνάμ με τα 50.000 ονόματα, στην Ουάσιγκτον. Φανταστείτε τις χαμένες ευκαιρίες και τη χαμένη αγάπη και το σύνολο των αρνητικών επιδράσεων που ακτινοβολεί από τους άσκοπους θανάτους που απαριθμούνται πάνω στο μνημείο. Τώρα σκεφτείτε το φονικό τρένο να εκτείνεται από τη μια ακτή (των ΗΠΑ) μέχρι την άλλη μπρος πίσω και μπρος πίσω και μπρος πίσω. Σκεφτείτε τώρα τις συνέπειες, όχι μόνο γι' αυτούς που είναι πάνω στο τρένο, αλλά για κάθε πρόσωπο το οποίο οποιοδήποτε από αυτά τα πτώματα αγαπούσε κάποτε ή που θα αγαπούσε κάποτε, έτρεφε κάποτε ή που θα έτρεφε, edίδασκε ή που θα edίδασκε.

Ποιοι είναι οι επιβάτες του φονικού τρένου; Οι πολίτες του «Τρίτου Κόσμου», που πουλάνε τα όργανά τους για τροφή, που πουλάνε τα μωρά τους για να σώσουν τις οικογένειές τους, που υφίστανται εξαφανίσεις και πείνα. Ζουν στη Βραζιλία, τις Φιλιππίνες, το Ελ Σαλβαδόρ και τη Νέα Υόρκη. Προορίζονται για το φονικό τρένο. Κάθε μέρα. Εκατομμύρια.

Μήπως αυτό είναι υπερβολή; Όταν 10 εκατομμύρια παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο λόγω έλλειψης βασικής ιατρικής βοήθειας που οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να δώσουν σχεδόν χωρίς κόστος σε χώρες των οποίων τις οικονομίες έχουν καταληστεύσει η Εκκον και η Bank of America, αυτό μπορείς να το χαρακτηρίσεις αλλιώς από μαζική δολοφονία; Τα τυμπανιαία πτώματα από αρρώστιες είναι θύματα δολοφονίας όσο είναι ασφαλώς και τα γαζωμένα με σφαίρες σώματα που πετιούνται μέσα στα ποτάμια από αποσπάσματα θανάτου. Η στέρηση φαρμάκων δεν είναι λιγότερο εγκληματική από το να προμηθεύεις

όργανα βασανισμού και να κλέβεις πλουτοπαραγωγικές πηγές.

[...]

Όταν πια αρχίσουμε να το βλέπουμε, πώς αντιμετωπίζουμε το φονικό τρένο; Ένα μέρος του εαυτού μου λέει ότι τα εγκλήματα αυτά είναι τόσο τερατώδη,



Ένα οικολογικό αυτοκίνητο 10 ίππων καταναλώνει ένα γαλόνι σε 200 χλμ. ενώ ένα... Humongo Mobil 2.000 ίππων καταναλώνει για μόνο δύο χλμ. ένα γαλόνι καύσιμα.

τόσο απάνθρωπα, ώστε οι αυτουργοί αξίζει να πεθάνουν, τώρα. Ένα μικρό φονικό τρένο για τους δολοφόνους και θα πάψει να υπάρχει το μεγάλο φονικό τρένο για όλους τους άλλους. Οφθαλμόν αντί εκατομμυρίων οφθαλμών. Ποιο άλλο μέτρο θα είχε περισσότερο νόημα; Αλλά βέβαια ο κόσμος δεν λειτουργεί έτσι. Άνθρωποι δίνουν τις διαταγές, κραδαίνουν το τσεκούρι, στερούν την τροφή, πληρώνουν τους θλιβερούς μισθούς, όμως είναι οι θεσμοί που διαπλάθουν αυτούς τους ανθρώπους. Όταν ένας θεσμικός καρκίνος κατατρώει τον ασθενή άνθρωπο, τι είδους χειρουργός μπορεί να τον αφαιρέσει ολόκληρο; Είναι το βάρος της καταπίε-

σης τόσο μεγάλο που δεν μπορεί ποτέ να το αποτινάξει κανείς;

Με την πρώτη ματιά, το να εναρμονιστεί κανείς με την ευθύνη της χώρας μας (των ΗΠΑ) για τα πτώματα πίσω από τα διαφανή τοιχώματα των βαγονιών για μεταφορά ζώων, κάνει τη διανομή προκηρύξεων ή τον καυγά με ένα συνάδελφο στη δουλειά, ή το να παροτρύνει κανείς ένα συγγενή του να σκεφτεί σοβαρά εάν πρέπει να πληρώνει φόρους, ή να πηγαίνει σε μια διαδήλωση, ή κατάληψη, ή ακόμη να κάνει πράξεις πολιτικής ανυπακοής να φαντάζονται —όλα αυτά— ασήμαντα. Στην πραγματικότητα όμως αυτές είναι οι πράξεις που ο φανταστικός θεός, απηυδισμένος με τη συμπεριφορά μας, θα ζητούσε να κάνουμε εάν πραγματικά αποφάσιζε να παρελάσει τα πτώματα του «ελεύθερου κόσμου» στους κεντρικούς μας δρόμους μέσα σε φονικά τρένα. Αυτές είναι οι πράξεις οι οποίες μπορούν να συσσωρευτούν δημιουργώντας μια καταγιστική πυρκαγιά διαμαρτυρίας ενημερωμένων πολιτών που ανεβάζει το κόστος της κερδοσκοπίας και του αυταρχισμού τόσο ψηλά ώστε οι θεσμοί που τρέφουν τέτοιου είδους συμπεριφορά να αρχίσουν να λυγίζουν.

Η αλήθεια είναι ότι «χάνεις, χάνεις, χάνεις και μετά κερδίζεις». Κάθε χάσιμο είναι μέρος της διαδικασίας που οδηγεί στο μετασχηματισμό των θεσμών ώστε να μην υπάρχουν άνθρωποι τόσο χυδαίοι όπως ο Χουσεΐν (του Ιράκ) ή ο Μπους (πατέρας), τόσο υποκριτές όπως ο Αζίζ (του Ιράκ) ή ο Μπέικερ (των ΗΠΑ). Να μην υπάρχουν πια «καλοί Γερμανοί» ή «καλοί Αμερικάνοι», αποτεφρωμένοι Εβραίοι ή αποκεφαλισμένοι χωρικοί.

Το φονικό τρένο υπερβαίνει τον Πόλεμο στον Κόλπο. Στο τέλος, το ίδιο πρέπει να κάνει και η αντίστασή μας. Το φονικό τρένο —η φτώχεια, η αρρώστια, η πείνα, τα αποσπάσματα θανάτου, η τρομοκρατία (σ.σ. από τις ΗΠΑ)— ξεκινάει από τους βασικούς θεσμούς. Και αυτοί οι θεσμοί πρέπει επίσης να γίνουν ο στόχος μας.

Φεβρουάριος 1991

Σκίτσα του Matt Wuerker

Επιμέλεια, μετάφραση: Νίκος Ράπτης

PARECON



Δαρβινική εξέλιξη μετάβασης στην Πάρεκον, δίχως λόγια.

PARticipatory ECONomy, Συμμετοχική Οικονομία

του Νίκου Ράπτη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Μάικλ Άλμπερτ προσπάθησε να περιγράψει και να προτείνει ένα νέο κοινωνικό κίνημα. Θεώρησε ότι ένα τέτοιο κίνημα πρέπει να έχει μακροπρόθεσμους στόχους (οράματα και προσδοκίες) και βραχυπρόθεσμα προγράμματα (στρατηγικές).

Το κίνημα που πρότεινε ο Άλμπερτ έχει ως όραμα τη συμμετοχική οικονομία, την *Parecon*.

Ο όρος *Parecon* προέρχεται από τις αγγλικές λέξεις *PARticipatory ECONomy*, δηλαδή Συμμετοχική Οικονομία. Επειδή εκτιμάται ότι τα επόμενα χρόνια η *Parecon* θα συζητιέται, προτείνουμε στα ελληνικά είτε να υιοθετηθεί η ίδια η λέξη *Parecon*, με λατινικά γράμματα, είτε να γίνει δεκτός ο «ήχος» *Πάρεκον* με ελληνικά γράμματα.¹

ΣΤΟΡΙΚΟ

Ας αρχίσουμε όμως την ιστορία της Πάρεκον με μια σύντομη καταγραφή του ξεκινήματός της και της διαδρομής της μέχρι σήμερα.

Το 1986 ο Μάικλ Άλμπερτ, ο Νόαμ Χόμσκι, ο Robin Hahnel, η Lydia Argent και άλλοι έγραψαν συλλογικά ένα βιβλίο 147 σελίδων με τίτλο: *Liberating Theory* (Θεωρία που απελευθερώνει), το οποίο εκδόθηκε από το South End Press, τον εκδοτικό οίκο που είχε ιδρύσει ο Albert μαζί με άλλους. Το βιβλίο είναι γραμμένο σε κάπως (θε-



Όλοι χρωστάνε στοιχεία της προσωπικότητάς τους στο είδος της δουλειάς που κάνουν.

ωρητική γλώσσα, πλήρως κατανοητή όμως σε έναν προσεκτικό μαθητή του Λυκείου.

Στην αρχή οι συγγραφείς εξετάζουν τα διάφορα κοινωνικά συστήματα στην ιστορία: τη μοναρχία, τη δικτατορία, την αντιπροσωπευτική «δημοκρατία», κ.λπ. Ο πόνος που έφεραν στην ανθρωπότητα αυτά τα συστήματα λόγω του αυταρχικού τους χαρακτήρα είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη κάποιας κοινωνικής θεωρίας ως αντίδραση σε αυτόν τον αυταρχισμό: το φεμινισμό, τον εθνικισμό, τον αναρχισμό, το μαρξισμό κ.λπ. Όλες αυτές οι θεωρίες απορρίπτονται από τους συγγραφείς ως ανεπαρκείς είτε αυτές εξεταστούν μόνες τους ξεχωριστά είτε εξεταστούν πλουραλιστικά παίρνοντας τα καλά στοιχεία από καθεμιά και συνθέτοντάς τα. Θεωρούν ότι το βασικό τους μειονέκτημα είναι ότι αυτές είναι μονιστικές θεωρίες, δηλαδή δέχονται ότι όλα τα κοινωνικά φαινόμενα ανάγονται σε μια βασική αρχή, π.χ. μόνο στην οικονομία.

Έτσι, για παράδειγμα, γράφουν για τον αναρχισμό: Οι αναρχικοί θεωρούν ότι «για να ελευθερωθεί η κοινωνία από οποιαδήποτε καταπίεση πρέπει να υπερνικηθεί η κρατική εξουσία. Όλων των ειδών οι καταπίεσεις (ρατσισμός, οικογενειακή καταπίεση, καταπίεση της γυναίκας κ.λπ.) γίνονται παραλλαγές της κρατικής εξουσίας. Συνεπώς η απελευθερωτική τάση του αναρχισμού

Capitalism



μερικές φορές υποκύπτει σε μια μονι-
στική στενή σκέψη η οποία αποκλείει
την πλήρη κατανόηση και την αποτελε-
σματική αντιμετώπιση των καταπιέσε-
ων όλων των ειδών τις οποίες οι περισ-
σότεροι αναρχικοί, στην πραγματικότη-
τα, θέλουν να υπερνικήσουν». ²

Ήδη από το βιβλίο αυτό του 1986
αναπτύσσεται η έννοια της συμμετοχι-
κότητας με την πρόταση για μια συμμε-
τοχική δημοκρατία. Γράφουν: «Όταν
σκεπτόμαστε για ένα ανθρωπιστικό
εναλλακτικό κοινωνικό σύστημα πρέ-
πει να σκεπτόμαστε με όρους για νέους
θεσμούς οι οποίοι όχι μόνο σέβονται τις
δημοκρατικές κατακτήσεις που έχουν
ήδη γίνει μέχρι σήμερα – αλλά πρέπει
να σκεπτόμαστε πώς θα τις επεκτείνου-
με για να προωθήσουμε έναν υψηλότερο
βαθμό κοινωνικής συμμετοχής στη δια-

δικασία λήψης αποφάσεων. Πρέπει να
πάμε πέρα από τις εκλογικές μορφές
στις οποίες η συμμετοχή είναι σύντομη
και επεισοδιακή, ώστε να επινοήσουμε
δομές στις οποίες ο έλεγχος από το λαό
και η συμμετοχή να είναι συνεχής.» ³

Το βιβλίο αυτό ακολουθήθηκε το 1991
από ένα άλλο γραμμένο από τον
Άλμπερτ και τον Robin Hahnel (καθη-
γητή των Οικονομικών στο American
University της Ουάσινγκτον) με τίτλο:
Looking Forward (Κοιτάζοντας προς τα
μπρος). Στο βιβλίο αυτό η Πάρεκον,
αρκετά αποκρυσταλλωμένη, παρου-
σιάζεται με λεπτομέρειες. Το βιβλίο εί-
ναι γραμμένο σε γλώσσα πολύ απλή και
συνοδεύεται από έξυπνα σκίτσα του
Matt Wuerker. ⁴

Στη συνέχεια ο Άλμπερτ και ο Robin
Hahnel βγάζουν το 1991 το βιβλίο: *The
Political Economy of Participatory
Economics* (Η πολιτική οικονομία της
συμετοχικής οικονομικής). Το βιβλίο
αυτό είναι «τεχνικό» και χρησιμοποιεί
ένα μαθηματικό μοντέλο με το οποίο
συγκρίνεται η Πάρεκον προς τα αντί-
στοιχα μοντέλα της παραδοσιακής οι-
κονομίας. ⁵

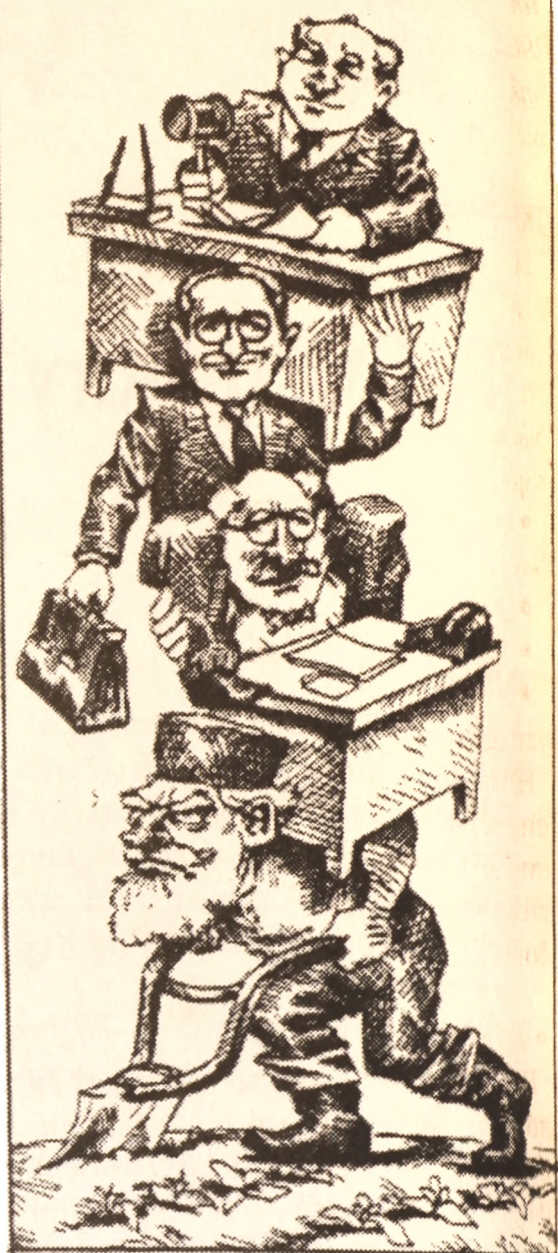
Το 1997 ο Άλμπερτ εκδίδει το βιβλίο
του *Thinking Forward* (Στοχεύοντας
προς τα μπρος), έκδοση του Arbeiter
Press. Στο βιβλίο αυτό ο Άλμπερτ προ-
χωρά την Πάρεκον ακόμη ένα βήμα και
καλεί τον αναγνώστη να συμμετέχει
στο έργο «της σύλληψης, της επεξεργα-
σίας και, το σπουδαιότερο, να δραστη-
ριοποιηθεί για την κατάκτηση μιας νέας
οικονομίας και μιας νέας κοινωνίας». ⁶

Μετά από 3 χρόνια, το 2000, ο
Άλμπερτ εκδίδει το βιβλίο: *Moving
Forward* (Πηγαίνοντας προς τα μπρος),
έκδοση του AK Press. Το βιβλίο αυτό
αποτελεί το τελευταίο βήμα της σειράς
«... προς τα μπρος» στο οποίο αναλύε-
ται και προτείνεται το πρακτικό μέρος
της εφαρμογής της Πάρεκον. ⁷

Τέλος, μόλις πριν ένα μήνα, τον Απρί-
λιο του 2002, ο Άλμπερτ εκδίδει το βι-
βλίο του *The Trajectory of Change* (Η
τροχιά της αλλαγής), έκδοση του South
End Press, που αποτελεί το πιο πρόσ-
φατο βήμα για την αφετηρία εφαρμο-
γής της Πάρεκον. Χαρακτηριστικό εί-
ναι το παρακάτω απόσπασμα:

«Όταν πια κάποιος έχει καταλάβει τις
πιο στοιχειώδεις αλήθειες του καπιτα-
λισμού, της πατριαρχίας, του ρατσι-

Coordinatorism



Η τάξη των «συντονιστών»
(coordinators), δηλαδή οι μάντζερς,
οι δικηγόροι, οι μηχανικοί κ.λπ., καθο-
ρίζουν την εργασία χρησιμοποιώντας
είτε κεντρικό σχεδιασμό είτε την αγο-
ρά. Οι εργάτες εξακολουθούν να πα-
ράγουν έργο που καθορίζουν άλλοι.

σμού και της εξουσίας, όπως έχουν κά-
νει πολλοί από εμάς σε κάποια περίοδο
της ζωής μας, δε βλέπω πώς λιγότερα
από όσα αναφέρονται (για την Πάρε-
κον) παραπάνω (σ.σ. στο εν λόγω βι-
βλίο) είναι τίμια, δίκαια ή στρατηγικά.
Αισιοδοξώντας, επίσης νομίζω ότι ο κό-
σμος είναι πιο έτοιμος από ότι ήταν
πριν από δεκαετίες να δεχτεί ένα κίνη-
μα που ξεκάθαρα και με πάθος προ-
σφέρει μακροπρόθεσμα οράματα και
αποφασιστικότητα, όπως επίσης και

βραχυπρόθεσμα οφέλη.

Λοιπόν, τι περιμένουμε;

Πρέπει να αντικαταστήσουμε τη διστακτικότητα, την αμυντική στάση και το φόβο μήπως μας περάσουν για παιδαριώδεις ή για ανεύθυνους, το φόβο που έχει αυξηθεί από τη δεκαετία του 1960, με τολμηρές, τίμιες και ντόμπρες δηλώσεις γι' αυτό που είναι τόσο φανερά αληθινό, τώρα όπως ήταν και πριν».⁸

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΕΚΟΝ

Η Πάρεκον προσπαθεί να βοηθήσει στην εξεύρεση ενός εναλλακτικού κοινωνικού συστήματος με το να φωτίσει, να ερευνήσει και κατά το δυνατόν να δώσει λύση σε τέσσερις σημαντικούς τομείς:

- πώς αμείβονται οι άνθρωποι για τη δουλειά τους
- πώς παίρνονται οι αποφάσεις
- πώς οργανώνεται ο τόπος δουλειάς
- πώς η οικονομία καθορίζει τι παράγεται και τι καταναλώνεται.

Η Πάρεκον στηρίζεται στην ηθική και στις ελπίδες του ανθρώπου για μια σωστή ζωή, για να αντιμετωπίσει τους πιο πάνω τέσσερις βασικούς τομείς. Ας δούμε πώς το κάνει:

• Αμοιβή

Η Πάρεκον θέτει το ερώτημα κατά πόσο τα υπάρχοντα ή ήδη προταθέντα συστήματα αμείβουν τους ανθρώπους σωστά. Ρωτά λοιπόν ο Άλμπερτ εάν είναι σωστό να αμείβονται οι άνθρωποι:

— Βάσει της ιδιοκτησίας;

Κληρονομούμε ή συσσωρεύουμε περιουσία κατά τύχη. Είτε στη λοταρία της γέννας μας (από τους γονείς μας), είτε με την τύχη ή την πονηριά μέσα στον ανταγωνισμό. Δεν είναι ηθικό ή λογικό να έχει κανείς τεράστιες ανταμοιβές επειδή έχει στην τσέπη του ένα ιομάτι χαρτί (διαθήκη ή μετοχές).

— Βάσει της εξουσιαστικής δύναμης;

Ο απλός κανόνας αυτού του κοινωνικού συστήματος λέει: Αυτός που είναι περισσότερο τραμπούκος και δεν ενδιαφέρεται γι' αυτούς που ποδοπατά, αυτός αποφασίζει πόσα παίρνει ο καθένας από το κοινωνικό προϊόν. Συνεπώς η αμοιβή βάσει της εξουσιαστικής δύναμης δεν είναι περισσότερο ενάρετη, ηθική, ή οικονομικά αποτελεσματική από την αμοιβή λόγω ιδιοκτησίας.

— Βάσει της απόδοσης;



Στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν πολλές δουλειές που να χρειάζονται ένα πέος ή ένα αιδοίο, συνεπώς όλες οι άλλες δουλειές πρέπει να είναι ανοιχτές σε όλους.

Gloria Steinem, φεμινίστρια

Ας υποθέσουμε ότι η Σάλυ και ο Σαμ δουλεύουν στη συγκομιδή πορτοκαλιών. Η Σάλυ είναι μεγαλόσωμη και δυνατή, ο Σαμ είναι μικρόσωμος και αδύναμος. Δουλεύουν εξίσου σκληρά και οι δύο για 8 ώρες. Στο τέλος η Σάλυ έχει μαζέψει διπλή ποσότητα πορτοκαλιών από τον Σαμ, λόγω της μεγαλύτερης σωματικής της δύναμης. Πρέπει η Σάλυ να πάρει μεγαλύτερη αμοιβή από τον Σαμ; Εάν το δεχτούμε αυτό, τότε η Σάλυ αμείβεται επειδή κατά τύχη έχει γονίδια για μεγαλύτερη μυϊκή δύναμη. Προφανώς αυτό δεν είναι ηθικό.

Η Πάρεκον προτείνει αμοιβή μόνο βάσει της προσπάθειας και της θυσίας. Δηλαδή δίκαια αμοιβή.

Όσοι κάνουν κοπιαστικές, επικίνδυνες ή δυσάρεστες δουλειές που χρειάζονται μεγάλη προσπάθεια ή θυσία πρέπει να παίρνουν τις υψηλότερες αμοιβές. Αντίθετα, όσοι δουλεύουν ξεκούραστα, σε συνθήκες άνεσης, πρέπει να παίρνουν μικρότερη αμοιβή. Κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει την ηθική λογική αυτής της πρότασης.

Ο Άλμπερτ διευκρινίζει αυτή τη θέση με ένα παράδειγμα: Ένας χειρουργός και ένας μεταλλωρύχος πρέπει να αμείβονται σύμφωνα με την προσπάθεια που καταβάλλει ο καθένας. Εάν ο κόπος, ο κίνδυνος, κ.λπ. του μεταλλωρύχου είναι μεγαλύτερος, τότε ο μεταλλωρύχος πρέπει να έχει μεγαλύτερη αμοιβή από τον χειρουργό. Στον ισχυρισμό ότι ο χειρουργός κόπιασε για να σπουδάσει και η προσφορά του στην κοινωνία είναι πολύτιμη, ο Άλμπερτ απαντά ως εξής: Εντάξει, ο γιατρός να πληρώνεται όταν σπουδάζει, σύμφωνα με την προσπάθεια που καταβάλει στη σπουδή του. Από εκεί και πέρα, όταν γίνει γιατρός πρέπει να αμείβεται σύμφωνα με την προσπάθειά του και τη θυσία του. Σήμερα ο μεγαλογιατρός έχει το γνωστό τεράστιο εισόδημα «γιατί αυτός έχει την ισχύ να υφαρπάξει εκβιαστικά (extort) αυτή την αμοιβή».⁹

• Λήψη αποφάσεων και αυτοδιαχείριση

Και στο θέμα αυτό η Πάρεκον θέτει μια βασική ηθική αρχή:

Η επιρροή που πρέπει να έχει ένα άτομο ή μια ομάδα στη διαδικασία λήψης μιας απόφασης πρέπει να είναι ανάλογη με το βαθμό που επηρεάζεται αυτό το άτομο ή η ομάδα των ατόμων από το αποτέλεσμα αυτής της απόφασης. Αυτό ο Άλμπερτ το ονομάζει «αυτοδιαχείριση». Για παράδειγμα: ένας εργαζόμενος βάζει τη φωτογραφία της κόρης του στον τοίχο του χώρου όπου εργάζεται. Κάποιος που εργάζεται μακριά από το χώρο αυτό δεν έχει δικαίωμα επέμβασης στην απόφαση αυτή. Τώρα, ας υποθέσουμε ότι ένας άλλος εργαζόμενος βάζει το τρανζίστορ του να παίζει ροκ μουσική συνέχεια στο χώρο που εργάζεται. Ποιο δικαίωμα επέμβασης στην απόφαση αυτή θα έχει ένας

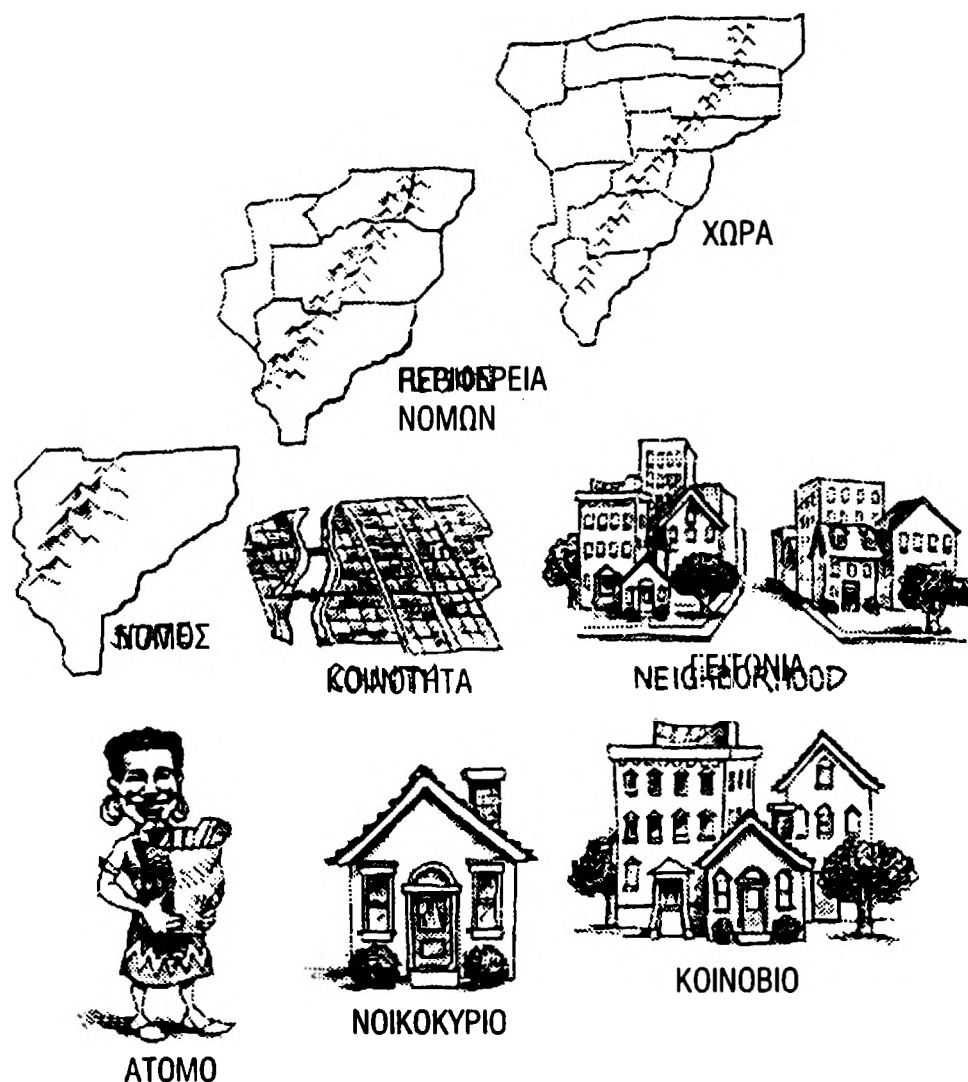
άλλος εργαζόμενος που δουλεύει σε διπλανό χώρο; Ή, ποιο δικαίωμα θα έχει ένας άλλος εργαζόμενος που δουλεύει στην άλλη άκρη της πόλης;

Στον ισχυρισμό ότι όσοι είναι ειδικοί σε ένα θέμα πρέπει να έχουν μεγαλύτερη επιρροή στη λήψη μιας απόφασης η Πάρεκον απαντά: «Θα ακούσω με προσοχή την εξειδικευμένη σου μαρτυρία πριν πάρω μια απόφαση. Ασφαλώς σε θεωρώ -ως ειδικό- μια πολύτιμη πηγή γνώσης, αλλά στη λήψη της απόφασης αυτής καθ' εαυτής, εσύ αντιμετωπίζεις όπως όλοι οι άλλοι... Θα έχεις λόγο ανάλογο με την επίδραση που θα έχει η απόφαση πάνω στο άτομό σου.»¹⁰

• Οργάνωση στον τόπο δουλειάς ή επίτευξη αξιοπρεπούς εργασίας

Συνεχίζοντας η Πάρεκον στο δρόμο της έντιμης σκέψης και της έρευνας για ηθική λύση στα ανθρώπινα προβλήματα, δεν σταματά μόνο στην απαίτηση για δίκαιη αμοιβή, αλλά ζητά και η δουλειά κάθε ανθρώπου να είναι αξιοπρεπής. Γράφει ο Άλμπερτ: «Ας υποθέσουμε ότι η Μπέτυ όλη μέρα σφουγγαρίζει πατώματα και ο Σαλίμ όλη μέρα κάνει μια δουλειά που του ενδυναμώνει (empowers) και του αυξάνει τις ικανότητές του στη λήψη αποφάσεων και τις γνώσεις του. Ακόμη και εάν η Μπέτυ και ο Σαλίμ έχουν τα ίδια δικαιώματα ψήφου για τη λήψη μίας απόφασης και ακόμη και εάν αμείβονται κατά δίκαιο τρόπο, μετά από απασχόληση για μήνες σε αυτές τις δουλειές που τους προσφέρουν διαφορετική "ενδυνάμωση", η Μπέτυ δε θα έχει το κουράγιο, τη γνώση, την αυτοπεποίθηση και την ικανότητα να παίξει ένα ρόλο ανάλογο προς αυτόν του Σαλίμ στο να επηρεάσει τις αποφάσεις.

Στα συμβούλια του τόπου δουλειάς... ο Σαλίμ θα έχει πολύ μεγαλύτερη επιρροή από ό,τι η Μπέτυ.» Και συνεχίζει: «Το νέο σύνθημα είναι: είσαι ό,τι δουλειά κάνεις. Γι' αυτό φωτίζουμε την Αξιο-



Διαδικασία λήψης αποφάσεων σύμφωνα με την Πάρεκον.

πρεπή Εργασία ως ένα καίριο απελευθερωτικό θέμα, αυτό καθεαυτό.»¹¹

Η λύση που δίνει η Πάρεκον για το ενδυνάμωμα των «Μπέτυ» όλου του κόσμου και για μian αξιοπρεπή εργασία, είναι το ισορροπημένο πλέγμα απασχόλησης.

Σε οποιοδήποτε οικονομικό σύστημα κάθε δουλειά ή επάγγελμα συνδυάζει διάφορες δραστηριότητες οι οποίες συνολικά έχουν έναν τελικό «δείκτη ενδυνάμωσης» του εργαζομένου. Ο δείκτης αυτός είναι μεγάλος για τον Σαλίμ και μικρός για την Μπέτυ. Το «ισορροπημένο πλέγμα απασχόλησης» αποτελείται από ένα μέρος δραστηριοτήτων που είναι ενδυναμωτικές και από ένα μέρος που είναι πληκτικές, ανιαρές κ.λπ., έτσι ώστε όλοι οι εργαζόμενοι να έχουν ένα μέσο «δείκτη ενδυνάμωσης». Έτσι αποφεύγεται η διαίρεση των εργαζομένων σε μια υψηλά ενδυναμωμένη τάξη των συντονιστών (coordinators είναι ο όρος του Άλμπερτ για τους μάνατζερς, τους δικηγόρους, τους μηχανικούς κ.λπ.) και μια αδύναμη τάξη εργατών.

Οι αντιρρήσεις που προβάλλονται στην ιδέα του «ισορροπημένου πλέγμα-

τος απασχόλησης» είναι ότι:

1. Αυτή στερεί την ελευθερία κάποιου να κάνει ό,τι δουλειά θέλει, συνεπώς στερείται ηθικής και
2. Ο εξαναγκασμός των πιο ταλαντούχων ατόμων να κάνουν ρουτινιάρικες, πληκτικές εργασίες θα μειώσει το κοινωνικό προϊόν, προς ζημιά όλων.

Στο πρώτο σημείο η απάντηση της Πάρεκον είναι ότι η ελευθερία του να κάνεις ό,τι δουλειά σου αρέσει ισχύει και είναι θαυμάσια μέχρι εκεί που εξασφαλίζει την ελευθερία των άλλων να κάνουν επίσης τη δουλειά που τους αρέσει. Σημειώνει: «Το δικαίωμα των ανθρώπων να μην είναι σκλάβοι υπερτερεί του δικαιώματος του κυρίου Plantation να έχει σκλάβους. Ομοίως το δικαίωμα των ανθρώπων για αυτοδιαχείριση υπερτερεί του δι-

καιώματος της κυρίας Manager στο να μονοπολεί μια δουλειά που προσφέρει ενδυνάμωση.»

Στο δεύτερο σημείο η απάντηση είναι ότι και εάν ακόμη μειωθεί το συνολικό προϊόν από την απασχόληση των ταλαντούχων σε ανιαρές δραστηριότητες, είναι πιο ηθικό να έχεις ισορροπημένα πλέγματα απασχόλησης, παρά να έχεις το μέγιστο προϊόν. Όμως η Πάρεκον σημειώνει ότι συμβαίνει το αντίθετο ακριβώς.

Κατ' αρχήν οι «ταλαντούχοι» δεν δουλεύουν ατέλειωτες ώρες. Μάλλον, όσοι έχουν το μονοπώλιο εργασίας που ενδυναμώνει συνήθως δουλεύουν περιορισμένο χρόνο την εβδομάδα, τον υπόλοιπο χρόνο τον αφιερώνουν να φιλοσυζητάνε, να λουφάρουν, να πηγαίνουν σε meetings, να διατάζουν τους άλλους ή να παίζουν γκολφ.

Αλλά ας υποθέσουμε ότι ένας χειρουργός χειρουργεί όλη την ημέρα (δεν κάνει γραφική δουλειά, δε λουφάρει και δεν παίζει γκολφ) και αιφνιδίως πρέπει να κάνει το μερίδιό του από ανιαρή δουλειά, όπως να μαζεψει τις πάπιες κ.λπ. Προφανώς θα χάσει χρό-

νο από το να αποδώσει την πολύτιμη προσφορά του.

Η Πάρεκον απαντά θέτοντας τα ερωτήματα: Τι γίνεται με το 80% των ανθρώπων που έχουν αποβλακωθεί από το σχολείο και κατόπιν από τη ρουτινιάρικη δουλειά; Τι γίνεται με τη δημιουργικότητα, το ταλέντο και την ικανότητα αυτών των ανθρώπων που είναι κρυμμένη και καταπιεσμένη και τώρα με την «Αξιοπρεπή Εργασία» του «ισορροπημένου πλέγματος απασχόλησης» μπορούν να αντληθούν για το καλό του κοινωνικού συνόλου; Μπορεί ο Μότσαρτ ή ο μεγάλος χειρουργός να άσκει λίγο χρόνο από τη δουλειά του, όμως εκεί έξω υπάρχουν πάρα πολλοί Μότσαρτ ή ταλαντούχοι χειρουργοί που είναι κρυμμένοι και καταπιεσμένοι και η «Αξιοπρεπής Εργασία» θα τους γάλει στην επιφάνεια.

Εξάλλου η σημερινή ιεραρχική κοινωνία ούτε καν πλησιάζει να είναι αξιοκρατική. Αντίθετα, σ' αυτήν μια κρυμμένη και φέρουσα πανεπιστημιακούς τίτλους ελίτ μονοπωλεί τις δουλειές που ενδυναμώνουν και αυξάνει τις γνώσεις της, εν μέρει διότι τα μέλη της έχουν κάποια ταλέντα, αλλά κυρίως λόγω συγκυριακών πλεονεκτημάτων και λόγω της προθυμίας των να ποδοθήσουν όσους είναι κάτω απ' αυτούς.

Καταμερισμός ή Πώς αποφασίζεται παράγεται και τι καταναλώνεται.

Σε προμετωπίδα σε ένα κείμενό του που αναφέρεται στον καταμερισμό ο Άλμπερτ διάλεξε το εξής απόφθεγμα του Γερμανού Wilhelm von Humboldt (1767-1835), ενός –και κατά την εκτίμησή του Τσόμσκυ– εξαιρετικά σημαντικού διανοητή: «*Η μόνη εναλλακτική λύση για να μην είναι κανείς ο καταπιεσμένος ή ο καταπιεστής είναι η εθελούσια εργασία για το καλό όλων*».

Πάρεκον, όπως ήταν αναμενόμενο, αρρίπτει την αγορά αλλά και τον κελελεύμενο σχεδιασμό των σοβιετικών, ότι δεν προωθούν τη δίκαια αμοιβή, αυτοδιαχείριση, τη διαφορετικότητα και άλλες εκπολιτιστικές κοινωνικές αξίες.

Πάρεκον προτείνει ένα συμμετοχικό σχεδιασμό για τον καταμερισμό παραγωγής και κατανάλωσης, που θα ξεκινά από τα άτομα, θα περνά στα συλλογικά γειτονιάς και θα καταλήγει στο

ανώτερο επίπεδο συνομοσπονδιακών συμβουλίων καταναλωτών και παραγωγών.

Η Πάρεκον δεν είναι αγορά παρά το ότι σ' αυτήν υπάρχουν «ενδεικτικές τιμές» και η προσέγγιση της «προσφοράς και ζήτησης». Οι παραδοσιακοί οικονομολόγοι τρομάζουν και στο άκουσμα του όρου Πάρεκον και συνεπώς δε δέχονται ότι η Πάρεκον είναι αγορά. Ωστόσο κανένας από αυτούς τους οικονομολόγους δεν αμφισβήτησε την αποτελεσματικότητα του καταμερισμού σύμφωνα με την Πάρεκον, ίσως λόγω των (μαθηματικών) αποδείξεων που υπάρχουν στην πιο τεχνική παρουσίαση του μοντέλου της.

Τα παραπάνω αποτελούν μια πολύ σύντομη παρουσίαση του καταμερισμού σύμφωνα με την Πάρεκον. Μια πιο πλατιά περιγραφή μπορεί να βρει ο αναγνώστης στην ηλεκτρονική διεύθυνση: www.parecon.org.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Παρά τα οφέλη που προέρχονται από την Πάρεκον «*μια καλή κοινωνία χρειάζεται περισσότερα από μια καλή οικονομία*», σημειώνει ο Άλμπερτ. Έτσι οι παρεκονικές (pareconish) ιδέες μπορούν να μεταφερθούν στα πεδία των προβλημάτων της γυναίκας, της παιδείας, της οικολογίας, της πολιτικής και των διεθνών σχέσεων.

Το ερώτημα που λογικά τίθεται μετά την παραπάνω σκιαγράφηση της Πάρεκον είναι πώς αυτή ξεκινάει και πώς εφαρμόζεται. Κατ' αρχήν, όπως λέει ο Άλμπερτ, η Πάρεκον είναι μοντέλο ενός οράματος, δεν είναι σχέδιο για την επίτευξη και πραγματοποίηση του οράματος.

Εντούτοις μπορεί κανείς να εκτιμήσει πώς θα ξεκινήσει και πώς θα εφαρμοστεί η Πάρεκον. Δεν είναι απαραίτητο να ξεκινήσει σε όλο τον κόσμο μεμιάς. Μέρη της Πάρεκον μπορούν να αναπτυχθούν και να συμβιώσουν μέσα σε ένα εχθρικό καπιταλιστικό πλαίσιο. Δεν θα υπάρχει μονοπωλιακός καπιταλισμός τη μια μέρα και Πάρεκον την άλλη.

Ο Άλμπερτ βλέπει δύο «συστατικά» για την αλλαγή προς την Πάρεκον. (Η αλλαγή αυτή βέβαια δεν είναι ρεφορμιστική αλλά μη-ρεφορμιστική, γιατί έχει ως στόχο την ανατροπή του υπάρχοντος

κοινωνικού καθεστώτος.) Το ένα συστατικό είναι η δημιουργία νέων θεσμών με παρεκονικό περιεχόμενο μέσα στο ήδη υπάρχον σύστημα και το άλλο συστατικό είναι η επιδίωξη αλλαγών μέσα στους ήδη υπάρχοντες θεσμούς. Κανείς δεν μπορεί να ξέρει εκ των προτέρων ποιο μείγμα των δύο συστατικών θα οδηγήσει τελικά στη νίκη. Η εκτίμηση του Άλμπερτ είναι ότι το χτίσιμο νέων θεσμών στα σωθικά των παλαιών είναι πολύ σημαντικό βήμα.

Ας ελπίσουμε ότι το ξεκίνημα μιας συζήτησης για την Πάρεκον στη χώρα μας θα γίνει από την παρουσίαση του Μάικλ Άλμπερτ και του έργου του μέσα από το *Αντί*.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

*Τα σκίτσα είναι του Matt Wuerker και συνοδεύουν το βιβλίο Looking Forward των M. Albert και Robin Hahnel.

1. Νομίζουμε ότι όπως έγινε για πολλές άλλες λέξεις ο κόσμος θα δεχτεί τον όρο που προέρχεται από έξω. Για παράδειγμα οι Έλληνες το αγγλοσαξωνικό tram το λένε «τραμ» και όχι τροχιόδρομο. Το NATO το λένε Νάτο και όχι ΒΑΣΟ όπως θα ήταν το «πατριωτικό» αντίστοιχο, από το ΒορειοΑτλαντικής Συνθήκης Οργάνωση, North Atlantic Treaty Organization.
2. Όπως είναι αναμενόμενο, οι συγγραφείς δεν συμφωνούσαν σε όλα τα θέματα. Βέβαια το τελικό κείμενο είχε την έγκριση όλων. Έτσι π.χ. ο Τσόμσκυ δεν θεωρεί ότι υπάρχει ένα «σύστημα» ή «θεωρία» αναρχισμού. Δέχεται μόνο ότι στον άνθρωπο υπάρχει μια εγγενής τάση αντίθεσης προς την εξουσία και επιθυμία για ελευθερία.
3. Albert, Michael, et al., *Liberating Theory*, South End Press, 1986, σελ. 123.
4. Albert, Michael και Hahnel, Robin, *Looking Forward*, South End Press, 1991.
5. Albert, Michael και Hahnel, Robin, *The Political Economy of Participatory Economics*, Princeton University Press, 1991.
6. Albert, Michael, *Thinking Forward*, Arbeiter Ring Press, 1997.
7. Albert, Michael, *Moving Forward*, AK Press, 2000.
8. Albert, Michael, *The Trajectory of Change*, South End Press, 2002, απόσπασμα από το κεφάλαιο 11.
9. Albert, *Moving Forward*, σελ. 23.
10. Στο ίδιο, σελ. 48.
11. Στο ίδιο, σελ. 64.



Αυλαία πρωταθλήματος

Του ανταποκριτή μας Νίκου Πρωινού

☞ Το πρωτάθλημα έληξε και για ακόμα μια φορά κατέληξε στον Ολυμπιακό. Μια διάτρητη κι εντελώς αναξιόπιστη διοργάνωση επάξια να συγκριθεί με αυτά που συμβαίνουν μόνο σε τριτοκοσμικές χώρες. Στημένες διαιτησίες, αποφάσεις της πλάκας από την ΕΠΑΕ, μια ΕΠΟ που γελάν κι οι κότες με τα καμώματά της και με το Υφυπουργείο Αθλητισμού σε ρόλο απλού παρατηρητή και ισορροπιστή προς άγραν ψήφων. Τέτοιο πρωτάθλημα να το χαίρονται...

☞ Αποτέλεσμα: Οι φίλαθλοι να το σνομπάρουν, με αγώνες -πλην ελάχιστων εξαιρέσεων- να γίνονται μπροστά σε άδειες κερκίδες και με τους ιδιοκτήτες των ΠΑΕ να προσπαθούν να τις γεμίσουν με τους μισθοφόρους τους.

☞ Ας δούμε μερικά γεγονότα που σφράγισαν (και) την τελευταία αγωνιστική, αρχής γενομένης με την κατάσταση στην ιστορική ομάδα του. Παίκτες απλήρωτοι, προσφυγές για λύση συμβολαίων και μια διοίκηση φάντασμα. Ο δελφίνος Ε. Βενιζέλος παραβρέθηκε σε σύσκεψη παραγόντων και φιλάθλων υποσχόμενος κάθε βοήθεια. Τι φίλαθλο πνεύμα που τον διακρίνει!...

☞ Μπάχαλο και στον ΠΑΟΚ. Ο Μπάγιεβιτς θα καταλήξει στην ΑΕΚ του Big-Mac και μαζί μ' αυτόν ο Μπορμπόκης και μερικοί ακόμη. Το χούι να παίρνει μαζί του τους παίκτες της ομάδας του δεν το έκοψε ο Σερβο-«έλληνας». Άντε να δούμε πώς θα ξεμπερδέψει με τους original. Ο Μπατατούδης αποτελεί κόκκινο πανί για τους οπαδούς του ΠΑΟΚ που έκαναν γυαλιά καρφιά το Προπατζίδικο του Κούδα σε μια επίδειξη δύναμης!

☞ Ο Βαζέχα, ένας αθλητής κόσμημα, έκλεισε πολλά στόματα ρίχνοντας στη δεύτερη κατηγορία τον Αστέρα, στην τελευταία αγωνιστική, αν και τα μεγάφωνα στο γήπεδο της Καισαριανής μετέδιδαν συνεχώς τη βροχή των γκολ στα γήπεδα Χαριλάου και Νέας Φιλαδέλφειας.

☞ Όμως τα παρατράγουδα έγιναν στη Νίκαια, όπου ο Ιωνικός με παίκτες που δεν τους ήξερε ούτε ο θυρωρός του γηπέδου «έχασε» από την Παναχαϊκή του παραγκούχου κ. Λουκόπουλου κι έμεινε στην πρώτη κατηγορία. Να θυμίσουμε ότι άλλη μια ομάδα της Νίκαιας, η Προοδευτική, έχασε με προκλητικό τρόπο στα τελευταία λεπτά από τον Παναιγιάλειο πριν από δυο βδομάδες, με αποτέλεσμα η τελευταία να μείνει στην δεύτερη κατηγορία και να μην υποβιβαστεί.

☞ Να τονίσουμε ότι ο πασοκοκλαδικάριος δικηγόρος κ. Κανελλόπουλος, πρόεδρος της ΕΠΑΕ, θα πολιτευτεί στις προσεχείς εκλογές στην Αχαΐα. Τα σχόλια δικά σας.

☞ Φυσικά δεν έλειψαν και τα επεισόδια. Αυτή τη φορά εκτός γηπέδων. Οι «επιστήμονες» του Ολυμπιακού (χαρκτηρισμός που ανήκει στον αλησμόνητο πρώην ιδιοκτήτη της ΠΑΕ κ. Σαλιαρέλη) τα έκαναν λαμπόγυαλο στο αεροδρόμιο Σπάτων αναμένοντας τους παίκτες της ομάδας. Η αστυνομία θέλοντας να μη χαλάσει το γιορτινό κλίμα έκανε μόνο μια-δυο συλλήψεις. Εύγε της!

☞ Σύλληψη -μόνο μία- έγινε και στον αγώνα σίριαλ που αναβλήθηκε κάμποσες φορές μέχρι να ορίσουν ημερομηνία οι εγκέφαλοι του ΕΣΑΚΕ, μεταξύ Ολυμπιακού και Παναθηναϊκού στο μπάσκετ. Ένας από τους κομάντο που λιθοβόλησε το πούλμαν ήταν εργαζόμενος στην INTRAKOM!

☞ Πολλοί προπονητές συνηθίζεται να αποχωρούν, όταν οι πρόεδροι στο τέλος της περιόδου κάνουν ταμείο. Αλλά όταν πρόκειται γι' αυτούς που έχουν επιτυχημένη θητεία, τα πράγματα είναι για γέλια (ή μήπως κλάματα). Ο Μαρκαριάν του Παναθηναϊκού πήρε την ομάδα και την οδήγησε στην Ευρώπη κάνοντας πολλούς να τρίβουν τα μάτια τους και να διεκδικήσει (κόντρα στην παράγκα του μπαρμποθαμά που παλιότερα -για να μη ξεχνιόμαστε- ήταν της δικής του επιρροής) μέχρι τέλους το πρωτάθλημα. Ο Φιλίππιδης, του οποίου η σχέση με τη μπάλα είναι όση η σχέση του υπογράφοντος με την αστροφυσική, τον απέλυσε ως αποτυχημένο. Το αυτό έπραξε και ο πολύς Μάκης Ψωμιάδης με τον Σάντος που πήρε μια ημιδιαλυμένη ομάδα, την κατέστησε κυπελλούχο και ισοβάθμισε με τον Ολυμπιακό. Ο Μυτιλιναίος έδειξε την έξοδο στον Αναστασιάδη -τι ήθελε δηλαδή; πρωτάθλημα;- κι ο Λουκόπουλος στον Αναστόπουλο. Σκέτη τρέλα.

☞ Συνέντευξη στον κ. Εισαγγελάτο έδωσε ο τ. Πρόεδρος της ΕΠΑΕ κ. Μητρόπουλος για να μας πει ότι το πρωτάθλημα ήταν καθαρό και χρειάζονται μόνο μικροβελτιώσεις για να πάνε όλα καλά. Εκεί που εμφανίστηκε ολίγο «αυστηρός» ήταν η αθλητική δικαιοσύνη, επισημαίνοντας ότι οι διορισμένοι δικηγόροι από την ΕΠΑΕ αστοχούν στο 80% των αποφάσεών τους κυρίως στις μικρές κατηγορίες.

☞ Ο κ. Μητρόπουλος εξέδωσε και αθλητική εβδομαδιαία εφημερίδα που ήδη κυκλοφορεί το τρίτο φύλλο της.

☞ Κλείνοντας το σημείωμα να αναφέρουμε το κύπελλο πρωταθλητριών που κατέκτησε στην Ιταλία ο Παναθηναϊκός αποδεικνύοντας για άλλη μια φορά πόσο γάτα είναι ο Ομπράντοβιτς και δίνοντας την ευκαιρία στους οπαδούς του τριφυλλιού να αναφωνήσουν ξανά το σύνθημα «Παύλο θεέ, πάρε την ΠΑΕ» που εκνευρίζει την οικογένεια Βαρδινογιάννη. Τέτοια αχαριστία οι θυροδεκατρίες.

☞ Αλλά κύπελλο πρωταθλητριών είχαμε κι από την ομάδα πόλο του Ολυμπιακού και μάλιστα εντός Βουδαπέστης. Μόνο που εδώ δεν ακούσαμε συνθήματα του τύπου «Θεοδωράκάκη θεέ, πάρε την ΠΑΕ» μια κι ο εν λόγω παράγοντας είναι συστοιχισμένος με τον κύριο Σωκράτη.

☞ Όπως παλιότερα ο Βαρδινογιάννης πήρε Γαλάκο, Σαργκάνη, Βαμβακούλα και Κυράστα από το λιμάνι, έτσι κι ο πράσινος Παπουτσίης πήρε τον Αλεξανδρή!

☞ Και κάτι ακόμα. Τι γίνονται οι κασέτες, Μάκη μου; Γιατί «χάθηκαν» (όπως και τα φρουτάκια σου) από τις 1.000 ώρες υποκλοπών, που διαφήμιζες όπου βρισκόσουν και στεκόσουν, οι 999 ώρες;

δια λογος αναγνωστών

Για τον διαγωνισμό του Μετρό

4νοιχτή επιστολή προς τον
καλλιτεχνικό κόσμο
απευθύνει ο γλύπτης
Γιότοφ:

Θα επιθυμούσα να σας εκθέ-
σω ένα κατ' επιφασιν προσω-
πικό θέμα, το οποίο στην ου-
σία άπτεται των αισθητικών
κριτηρίων με τα οποία «στο-
νίζεται» η πόλη της Αθήνας
τις μέρες μας. Έλαβα μέρος
στο διαγωνισμό του «Αττικό
Μετρό» με την εγκατάσταση
μιας κατασκευής για την αι-
σθητική παρέμβαση στο
σταθμό του μετρό του Μεγά-
λου Μουσείου. Το έργο, το
ποιο παρουσίασα (και το
ποιο μπορείτε να δείτε στις
επιτοπίες τις οποίες εσω-
ρεύω), έλαβε το δεύτερο
βραβείο, αφού η αισθητική
και καλλιτεχνική του αξία
«υπονομεύτηκε» από την
Επιτροπή με το δικαιολογητι-
κό των «επιφυλάξεων» της
κατάστασης και συντήρη-
σής του.

«Επιφυλάξεις», που δεν
αφορούν στο δημιουργικό
έργο και που δεν έχουν την
πραμική βάση σχετικά με
τη συντήρηση, δεδομένου
της εταιρία που έχει ανα-
λάβει την τοποθέτηση και
την έγκριση του έργου, διαβε-
ρώνει εγγράφως, ότι δεν
αφαιρεί το παραμικρό πρό-
βλημα.

Μεπώς δεν πρόκειται για
συνηθισμένη «πικρία» του
δημιουργού που χάνει την
εργασία, αλλά για μια πραγμα-
τική αγανάκτηση ενός καλλι-
τέχνη που πιστεύει ακράδα-
να ότι το έργο του, το οποίο
αποτελεί σε «διάλογο» με τα
αρχαία που ήδη έχουν τοποθε-
στεί σε άλλους σταθμούς του
μετρό, υποβαθμίζεται για λό-
γους που γνωρίζει μόνο η επι-
τροπή και για τους οποίους ο

καθένας θα μπορούσε να κά-
νει ενδεχομένως κάποιες σκέ-
ψεις.

Το ερώτημα λοιπόν που τίθε-
ται και που ξεπερνά κατά
πολύ την προσωπική μου
εμπλοκή στο θέμα, είναι τα
κριτήρια και οι διαδικασίες
με τα οποία επιχειρήθηκε η
επιλογή του έργου.

Τέλος, απευθύνομαι στον
καλλιτεχνικό κόσμο, θεωρώ-
ντας ότι του δίνω μια ακόμη
φορά την ευκαιρία να υπο-
στηρίξει με την ευαισθησία
του την ηθική υπόσταση των
εικαστικών πραγμάτων στις
μέρες μας. Και αν οι εκτιμή-
σεις του συμπίπτουν με τις
δικές μου, παρακαλώ, όπως
αποκαταστήσουν τον καλλι-
τέχνη. Όπως βοηθήσουν να
βρίσκει τρόπους η τέχνη,
έστω και διαμαρτυρόμενη να
προχωράει.

Με βαθιά εκτίμηση,
Γιότοφ

Περί διαλόγου

Σχετικό με σχόλιο
συνεργάτη μας το γράμμα
που ακολουθεί:

Κύριε Διευθυντά,
Θα ζητήσω πάλι τη φιλοξε-
νία σου για να Αντιμιλήσω.
Αυτή τη φορά για να αποδεί-
ξω σ' έναν όφι ότι δεν είμαι
στρουθοκάμηλος αλλά κυ-
ρίως για να ενημερώσω τους
αναγνώστες σου για την
Ένωση «Πολίτες για τη Δη-
μοκρατία, τον Εκσυγχροني-
σμό και την Κοινωνική
Αλληλεγγύη» που ιδρύθηκε
και λειτουργεί στη Θεσσα-
λονίκη.

Ο Όφης του Αντί (τχ. 761)
κάνει κάποιες διαπιστώσεις
και διατυπώνει ερωτήματα
σχετικά με τους «Πολίτες».

1. Διαπιστώνει «διαβολική
σύμπτωση» μεταξύ των πε-

ριώνυμων προτάσεων Λα-
λιώτη και της εμφάνισης της
κίνησης στην οποία τη συ-
γκρότηση και τη συντονιστι-
κή Επιτροπή μετέχω κι εγώ,
ενώ συγχρόνως είμαι και μέ-
λος της «Ανανεωτικής Συ-
σπείρωσης» του ΣΥΝ καθώς
και της Πολιτικής Επιτροπής
του ΣΥΝ Θεσ/νίκης (πολυ-
θεσίτης).

Δηλώνω λοιπόν ότι η κίνη-
σις «Πολίται» ουδεμίαν χρο-
νικήν ή πολιτικήν σχέσιν
έχει με τις προτάσεις Λα-
λιώτη και τις παραφυάδας
αυτής.

Οι προτάσεις Λαλιώτη εμ-
φανίστηκαν στις 17/2· η δική
μας πρωτοβουλία άρχισε μή-
νες νωρίτερα. Οι προτάσεις
Λαλιώτη απευθύνονται στα
κόμματα, τα οποία και απο-
φασίζουν περί της αποδοχής
τους ή μη. Η δική μας κίνηση
απευθύνεται σε άτομα, στην
κοινωνία των πολιτών και
δεν αποφασίζει τίποτα.

Η δημοσιευμένη διακήρυ-
ξή μας λέει:

«Η προώθηση των μεταρ-
ρυθμίσεων δεν αφορά μόνο
την κυβέρνηση ή τα κόμμα-
τα. Είναι υπόθεση ευρύτε-
ρων κοινωνικών και πολιτι-
κών δυνάμεων, κάθε πολί-
τη.»

Υποστηρίζουμε την ιδέα
του δημοκρατικού εκσυγ-
χρονισμού που εμπνέει κινή-
ματα μεταρρύθμισης παντού
– στην κοινωνία, στην πολιτι-
κή, στην οικονομία.

Πιστεύουμε ότι σήμερα ο
εκσυγχρονισμός δεν μπορεί
να είναι μόνο η από τα πάνω
δράση ενός ολιγάριθμου πο-
λιτικού προσωπικού.

Στόχος μας είναι:

– να αναδειχτούν τα προ-
βλήματα μέσα από ομάδες
πολιτών και να αναζητη-
θούν, με διάλογο και επιστη-
μονική τεκμηρίωση, προτά-

σεις και λύσεις που θα συ-
γκεντρώνουν ευρύτερες συ-
ναινέσεις.

– να ενθαρρυνθεί η κινη-
τοποίηση και η συμμετοχή.

– να διαμορφωθεί ένα δί-
κτυο πολιτών και πρωτοβου-
λιών, που θα μπορεί να κινη-
τοποιείται και να εμπνέει.

Από τα παραπάνω φαίνε-
ται καθαρά, νομίζω, πως επι-
φυλάσσουμε για την κίνησή
μας μια θέση στα κοινωνικά
κινήματα, κι ένα ρόλο πα-
ρέμβασης για την ενίσχυση
της κοινωνίας των πολιτών.
Επιδιώκουμε να είμαστε πο-
λιτικοποιημένο κοινωνικό
κίνημα και όχι εξωραϊστικός
σύλλογος ή life-style συνά-
θροιση, και, μ' αυτή την έν-
νοια, ένα πολιτικό υποκείμε-
νο που αντιστοιχίζεται με
μια αναγκαία και επιθυμητή
διεύρυνση των σύγχρονων
πολιτικών υποκειμένων, δί-
πλα στα ιστορικά υπάρχον-
τα.

2. Η σχέση της κίνησης με
τα κόμματα

Ρωτάει (ποιον;) ο Όφης:
«Από πότε τμήματα των κομ-
μάτων “νομιμοποιούνται”
πολιτικά να συγκροτούν τέ-
τοιου είδους κινήσεις έτσι
από μόνοι τους, υποκαθι-
στώντας με αυτό τον τρόπο
τα όργανα των κομμάτων
τους; Από πού προκύπτει ότι
αυτά τα τμήματα είναι και οι
πλειοψηφίες στα κόμματά
τους;»

Η διακήρυξή μας (τη διά-
βασε;) δηλώνει:

«Η πρωτοβουλία αυτή δεν
είναι ανταγωνιστική προς
άλλες θεσμικές εκφράσεις
της κοινωνίας (κινήσεις,
πρωτοβουλίες πολιτών, συν-
δικάτα, κόμματα).»

Όσοι εντάσσονται στους
«Πολίτες» δεν είναι «τμήμα-
τα κομμάτων». Είναι άτομα
και εκπροσωπούν μόνο τον

εαυτό τους. Αυτό είναι σαφέστατο. Ο πολίτης δε χρειάζεται να «νομιμοποιηθεί» από κάποιον για να συζητήσει με άλλους πολίτες για οτιδήποτε.

Από τη συνέντευξη τύπου (15/4):

Είμαστε μέσα στο πολιτικό, έξω όμως από το κομματικό πεδίο, το οποίο βέβαια φιλοδοξούμε να επηρεάσουμε θετικά.

Δε στήνουμε κόμμα. Δεν έχουμε κομματική διάρθρωση. Λειτουργούμε με μορφές άμεσης δημοκρατίας, δεν έχουμε αρχηγό ή εκπρόσωπο, δεν έχουμε ψηφοφορίες· προχωράμε με βάση την ομοφωνία και τη σύνθεση των απόψεων.

Πολλοί από μας είναι μέλη ή στελέχη κομμάτων. Δε φτιάχνουμε την κίνηση αυτή με διαθέσεις υπονόμευσης ή ιδιότυπου φραξιονισμού, γιατί αλλιώς το εντιμότερο θα ήταν να φύγουμε από τα κόμματά μας κι όχι να κάνουμε κλεφτοπόλεμο ή μεταμφιεσμένη αντιπολίτευση.

Έτσι, στους «Πολίτες» προσερχόμαστε ατομικά, ως πολίτες που φιλοδοξούν να μπολιάσουν την κεντρική πολιτική σκηνή με μεγαλύτερες δόσεις κοινωνίας, ανανέωσης του πολιτικού λόγου και του προβληματισμού με στόχο να έρθει ο πολίτης στο κέντρο των αποφάσεων.

Η σύγκλιση των πολιτικών οργανισμών, αν ποτέ συμβεί, θα είναι απόφαση των κομμάτων. Εδώ δεν πρόκειται για κάτι τέτοιο. Εμείς ανοίξαμε διάλογο στο επίπεδο της κοινωνίας.

Η κομματική ιδιότητα πολλών από εμάς υπάρχει, είναι αμοιβαία σεβαστή αλλά δεν εμπλέκεται ούτε αντιτίθεται προς αυτήν του μέλους των «Πολιτών», όπου συνυπάρχουν και πολλοί ανένταχτοι της αριστεράς. Οι δυσκολίες από τις διπλές ιδιότητες (βλ.

και συνδικάτα, σύλλογοι, ενώσεις πολιτών κ.ά.) ξεπερνιούνται με την τήρηση των κανόνων της δημοκρατίας και του αλληλοσεβασμού. Αυτοί οι κανόνες είναι η βάση της συνύπαρξής μας.

Θα μπορέσουμε, όσοι ξεκινάμε αυτό το εγχείρημα και όσοι προστεθούν στην πορεία, να συνεισφέρουμε κάτι στην κατεύθυνση της ισχυροποίησης της Κοινωνίας των Πολιτών χωρίς να αυτοχρηζόμαστε μοναδικοί και αυθεντικοί εκφραστές της; Θα καταφέρουμε, χωρίς να θεωρούμε εαυτούς αρχάγγελους του εκσυγχρονισμού, να συγκρουστούμε με όψεις της καθυστέρησης στην κοινωνία αλλά και στα κόμματά μας ανοίγοντας διαύλους δημόσιου διαλόγου και δυνατότητες συλλογικής δράσης; Θα πετύχουμε, μέσα από την υπέρβαση και δικών μας αδυναμιών και αντιφάσεων, τη σύνθεση και την προώθηση των στόχων μας; Το στοίχημα είναι δύσκολο και είναι μπροστά μας.

3. Ο διάλογος μεταξύ κομμάτων

Γιατί φαίνεται τόσο παράξενο στον Όφι το «να μπορούσαν επίσημοι εκπρόσωποι κομμάτων της αριστεράς να συζητήσουν ανοιχτά και καθαρά απέναντι στην κοινωνία που παρακολουθεί και να καταλήξουν μάλιστα και σε συμπεράσματα;» Εγώ (και πάρα πολλοί άλλοι κατά τις δημοσκοπήσεις) θα το 'βλεπα θετικότατο και επιθυμητό, γιατί κατά κανόνα τα κόμματα είτε οχυρώνονται στα «μετερίζια» τους και πετάνε πέτρες το ένα στο άλλο, είτε οι ηγεσίες τους διαλέγονται αδιαφάνως, μακριά από τη δημοσιότητα. Τι καλύτερο από τον διάλογο μπροστά στην κοινωνία;

Πάντως ο διάλογος μεταξύ κομμάτων δεν προχωράει.

Το ΚΚΕ δεν διαλέγεται με κανέναν. Ο ΣΥΝ θέτει ως προαπαιτούμενα την αλλαγή της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ και την απλή αναλογική. Το ΠΑΣΟΚ δε θέλει προαπαιτούμενα. Μήπως προσπαθεί να μας παρασύρει ή να μας ξεγελάσει (του στίλ «ο όφης με ηπάτησεν»); Ενδεχομένως, αλλά η μικρή μου πείρα μού λέει ότι αυτό συμβαίνει μόνο σε όσους θέλουν να παρασυρθούν και να ξεγελαστούν. Όμως, για τη χώρα και τους πολίτες σημασία έχει ότι ο διάλογος δεν προχωράει. Εμείς λοιπόν, στους «Πολίτες», ανοίξαμε τώρα αυτό τον διάλογο στην κοινωνία, σε προγραμματική βάση (κάποιες πρώτες επεξεργασίες υπάρχουν στη διακήρυξή μας) και χωρίς άλλες προϋποθέσεις εκτός από τη διαφάνεια, την ισοτιμία και την τήρηση των κανόνων της δημοκρατίας.

Πρόκειται για στρουθοκαμηλισμό και υποκατάσταση των κομμάτων; Όχι, γιατί δε σκοπεύουμε εμείς να πάρουμε αποφάσεις στη θέση τους αλλά φιλοδοξούμε –αν ο διάλογος προχωρήσει– να επηρεάσουμε τις αποφάσεις των κομμάτων που είναι κι αυτά τμήμα της κοινωνίας των πολιτών, στα όρια μεταξύ πολιτειακών θεσμών και κοινωνίας.

Τελειώνοντας, δυο απορίες: Μπορεί ο Όφης να γίνει κάπως πιο σαφής και αναλυτικός στο τι εννοεί, όταν γράφει: 1) «Μήπως πρέπει να “ελεγχθούν” αυτές οι αυθόρμητες κινήσεις, όσον αφορά στην επί της ουσίας δημοκρατικότητά τους;». 2) Ποια είναι τα κόμματα της «αληθινής αριστεράς» τον διάλογο των οποίων εμποδίζουν κάποιοι (ποιοι);

Τέλος, μπορεί ο Όφης να βγει από την τρύπα του; Εί-

ναι ιοβόλος, σπιτικός, νεροφίδα, σφιγκτήρ ή το φιδάκι ο Διαμαντής; Και αν ιοβόλος, ποιου είδους; Προτερόγλυφος, οπισθόγλυφος ή σωληνόγλυφος; (Εγκυκλ. Πάπυρος-Λαρούς, λήμμα: οφίδιον). Εγώ πάντως, αν και στρουθοκάμηλος, «εκτίθεμαι» δια της γραφής αλλά και της υπογραφής μου. Κυρίως, επειδή δε χρωστάω σε κανέναν τίποτα, ούτε και περιμένω από πουθενά κατιτίς για τα κόπια μου.

Πάντα με εκτίμηση

Φωτίου Νίκος

Δ. φιλόλογος, Θεσ/νίκη

Η απάντηση στις δύο απορίες που ζητείται στην επιστολή (και μόνο σε αυτές) από την «ΟΦΙς»:

1) Η λέξη ελεγχθούν είναι σε εισαγωγικά, ακριβώς επειδή έχει την έννοια του «κριθούν». Η κρίση είναι ένα ενεργητικό στοιχείο του διαλόγου, στον οποίο στηρίζεται η δημοκρατία.

2) Τα κόμματα της αληθινής Αριστεράς, είναι όλα όσα αυτοπροσδιορίζονται ως αριστερά, πλην του ΠΑΣΟΚ (διότι η πρακτική του καταδεικνύει το ακριβώς αντίθετο από τον αυτοπροσδιορισμό του ως «αριστερό»). Ο διάλογος των κομμάτων της Αριστεράς εμποδίζεται από όλους εκείνους που με τις πράξεις τους, παρακάμπτουν δημοκρατικές διαδικασίες των οργάνων τους.

3) Σαΐτα, η κοινή.

Πανεπιστημιακά

Από το Σύλλογο Φοιτητών της Πάτρας πήραμε μια επιστολή-καταγγελία που αφορά στην κατάσταση που επικρατεί στο τμήμα Φιλολογίας του εκεί Πανεπιστημίου και στις σχέσεις των διδασκόντων. Στην επιστολή σημειώνουν:

Η κ. Κωστίου υπηρετεί στο Τμήμα επί πέντε χρόνια, αφού είναι από τα πρώτα μέλη ΔΕΠ που εκλέχτηκαν. Ως αρμοδιότεροι να μιλήσουμε για το διδακτικό της έργο τονίζουμε πως ο ενθουσιασμός της για το μάθημα, η επιστημονική της επάρκεια, η αδέκαστη στάση της απέναντι στους φοιτητές και η υπερπεριφορά της μέσα στο μάθημα μάς έδωσαν ένα πρότυπο ήθους και ακαδημαϊκής υθύνης.

Ακολουθεί ένα σημείωμα το οποίο αναφέρονται αναλυτικά στα καθ' ημάς «ακαδημαϊκά ήθη»:

Η βράνυση εκπαραθύρωσης της πρώην καθηγήτριάς μας, λέκτορος κ. Κατερίνας Κωστίου, από το Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου μας, δεν μας εξέπληξε, ότι έχουμε οδυνηρή πείρα από την τετραετή οίτησή μας στο Τμήμα αυ-
... Ως οι πρώτοι φοιτητές που αποφοιτήσαμε από το Τμήμα Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών και που ζήσαμε το ασφυκτικό μάθημα και τις σχέσεις πα-
... κής που διαμορφώθη-
... ν, καταγγέλλουμε αυτήν την πράξη.

Η κ. Κωστίου έχει αδιαμφισβήτητη παρουσία στον επιστημονικό και κοινωνικό χώρο. Τα μαθήματά της είναι από τις καλύτερες εμπειρίες της πανεπιστημιακής ζωής. Πέρα από την ουσιαστική ανταπόκριση στις διδακτικές της υπο-
... ώσεις, ήταν πάντα πρό-
... η να βοηθήσει κάθε μας
... υματική δραστηριότητα
... πέτυχε κάτι πολύ σημα-
... ο για έναν πανεπιστη-
... ο δάσκαλο: μας έμαθε
... αγαπάμε τη λογοτεχνία.
... τλέον, η αξιοπρεπής της
... η, η μη εμπλοκή της σε
... τωπικές διαμάχες συνα-
... των διδασκόντων της και η ήρεμη και
... πιστολή

συγκαταβατική στάση της απέναντι σε προσβλητικές συμπεριφορές εναντίον της μας έδωσε ένα μέτρο ανθρωπίνου και ακαδημαϊκού ήθους.

Στην απαράδεκτη επίθεση που της έγινε (16.4.2002) στράφηκαν εναντίον της ακόμη και δραστηριότητες της που μόνο τιμή της περιποιούν. Η Ευρωπαϊκή Επιστημονική Συνάντηση «Ο Σεφέρης ως αναγνώστης της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας» (Συνεδριακό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών, 14.4.2000), που οργάνωσε η κ. Κωστίου με τη συνεργασία αρκετών από μας, εις πέρας άλλων συναδέλφων της, όχι μόνον αποσιωπήθηκε αλλά και αποδόθηκε στον πρώην Πρύτανη κ. Σταμάτη Αλαχιώτη, ο οποίος ενθάρρυνε μεν τη διοργάνωση αλλά ως βιολόγος φυσικά δεν αναμείχθηκε στη διοργάνωσή της. Ο μόχθος που καταβάλαμε και η αγωνία που βιώσαμε για την επιτυχία της, μαζί με την καθηγήτριά μας, μας επιβάλλουν να τονίσουμε πως η κ. Κωστίου, με προσωπικό κόστος σε διάφορα επίπεδα, μας έδωσε την ευκαιρία να έχουμε μία από τις καλύτερες επιστημονικές εμπειρίες μας.

Είναι προφανές ότι η κ. Κωστίου έπεσε θύμα ακαδημαϊκών μαγειρεμάτων, αναμενόμενων στο συγκεκριμένο Τμήμα. Φυσικά η επιστημονική και η ηθική της υποσταση βγαίνουν ακόμη πιο ενδυναμωμένες από την τεράστια αδικία που της έγινε. Είναι γνωστό σε όλους ότι οι πέτρες πέφτουν στα δέντρα που παράγουν καρπούς. Ωστόσο αυτή η αδικία αποτελεί ένα παθολογικό σύμπτωμα του εκφυλισμού των πανεπιστημιακών διαδικασιών που κατευθύνονται από ακαδημαϊκούς δικτατο-

ρισμούς.

Απόφοιτοι του Τμήματος Φιλολογίας, Οργανωτική Επιτροπή της Ημερίδας Σεφέρη

Η ιστοριογραφία και μια συνέντευξη
Με αφορμή τη συνέντευξη με τον Πρόεδρο της ΝΔ Κ. Καραμανλή (τχ. 762), ο αναγνώστης μας Α. Ρίζος σημειώνει για το ρόλο της ιστοριογραφίας:

Αγαπητοί φίλοι,
Κάθε ανακριτής ξέρει πως δέκα διαφορετικοί αυτόπτες μάρτυρες κάποιου τροχαίου ατυχήματος το περιγράφουν με δέκα διαφορετικούς τρόπους, «βλέπουν» δέκα διαφορετικά συμβάντα. Παρ' όλο τούτο υπάρχουν σημεία όπου οι περιγραφές συμπίπτουν, ώστε να βγαίνει τελικά κάποιο νόημα.

Η αντίληψη των ιστορικών γεγονότων και από τους πιο ευσυνειδητους και έντιμους ιστορικούς χαρακτηρίζεται επίσης από το ότι καθένας τους βλέπει ό,τι και όσα μπορεί. Η ιστορία π.χ. των Περσικών Πολέμων ως περι-
... ρίπου τον πρώτο Παγκόσμιο

Πόλεμο γραφόταν χωρίς γνώση των επιγραφών της Περσέπολης. Κοντά στον νου τι προέκυπτε. Ασφαλώς υπάρχουν αγράμματοι και κακόπιστοι ιστορικοί, οι οποίοι πάσχουν από αχρωματοψία, ή εθελotuφλούν, πόσο μάλλον όταν τα μωρά σε πολλές ακόμα και τεχνολογικά προηγμένες χώρες πριν μάθουν να λένε μαμά και μπαμπά, μαθαίνουν να φωνάζουν «ζήτω». Όμως συχνά τα χρώματα και τα πράγματα είναι καλυμμένα από χοντρά στρώματα καπνιάς και ασβέστη, ή και συνειδητά καταστρέφονται, όπως συνέβη με τα σλαβικά μνημεία της Επισκοπής Φλωρίνης (Τ. Κωστόπουλος, *Η απαγορευμένη γλώσσα*, Αθήνα 2000, σ. 282 κ.ε.), ή με τα αραβικά στην Νότιο Ιταλία.

Οι νικητές δεν γράφουν ιστορία, παρά θριαμβολογούν. Άλλο το ένα κι άλλο το άλλο, ακόμη κι αν παραδόξως τότε-τότε θριαμβολογούν και οι ηττημένοι.

Α. Ρίζος

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ



ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Το ζήτημα της ελληνικής ταυτότητας

Η παρεμβολή του αρχιεπισκόπου κ. Χριστόδουλου κάθε φορά που η επικαιρότητα το επιτρέπει δεν εκπλήσσει πλέον – ούτε και η συναινετική στάση που επιδεικνύει το κυβερνών κόμμα απέναντί του.

Ο προκαθήμενος της ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας κατάφερε να αναγάγει το ζήτημα της αναγραφής του θρησκέυματος στα επίσημα δελτία πιστοποίησης της ταυτότητας των πολιτών του ελληνικού κράτους σε ζήτημα πιστοποίησης της ελληνικής πολιτιστικής ταυτότητας δια του θρησκέυματος, μετατρέποντας το «πας μη Έλλην βάρβαρος» σε *πας μη χριστιανός ορθόδοξος μη Έλλην* κι επαναφέροντας στη μνήμη το «Ελλάς Ελλήνων χριστιανών... άνευ βουλής και εκλογών». Από τότε δεν ασκεί μόνον επιτυχώς πιέσεις σε κυβέρνηση και αξιωματική αντιπολίτευση αλλά επιχειρεί και την εδραίωσή του ως καθοριστικού παράγοντα στα πολιτικά δρώμενα της χώρας.

Δανειζόμενος όρους από το λεξιλόγιο της πολιτικής για «την ψήφο του λαού και τη θέληση 3.000.000 ψηφοφόρων», πλάθει τη λαϊκιστική του ρητορεία, επιτίθεται στην αριστερά και στον πρόεδρο του Συνασπισμού επιχειρώντας τον δημόσιο στιγματισμό του ως φονταμενταλιστή του αθεϊσμού, όντας σίγουρος για την ανεκτικότητα των δύο μεγάλων κομμάτων και την επήρεια του τόσο αντιφατικού στη σύστασή του μηνύματος σε μια διόλου ευκαταφρόνητη μερίδα του πληθυσμού. Γιατί, ας μη γελιόμαστε, η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει διεισδύσει βαθιά στην ελληνική κοινωνία, έχει επηρεάσει τον τρόπο του σκέπτεσθαι πάνω στο ζήτημα της ταυτότητας. Σε ένα κράτος όπου η λαϊκή και η θρησκευτική εξουσία είναι, τύποις τουλάχιστον, διαχωρισμένες, το πλασματικό δίλημμα που έθεσε ο κ. Χριστόδουλος βρήκε απήχηση σε σημαντικά τμήματα μιας εθνικής κοινότητας όπου ακόμα η ονοματοδοσία των βρεφών και των νηπίων γίνεται, εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων, με τις ευλογίες της εκκλησίας, το όνομα δηλαδή των μελλοντικών πολιτών, ένα από τα βασικά στοιχεία της αναγνώρισης της ταυτότητάς μας, είναι άμεσα συνυφασμένο με ένα μυστήριο, τη βάπτισή. Όπου, παρότι παράνομο, κατά την εγγραφή των παιδιών σε δημοτικά σχολεία της επαρχίας ζητείται μαζί με τη ληξιαρχική πράξη γεννήσεως και το πιστοποιητικό της βάπτισής και το παιδί που είναι αβάπτιστο παραμένει ακόμα και σήμερα δακτυλοδεικτούμενο, παρεκκλίνον, περιθωριοποιημένο και πολλοί γονείς, ειδικά αν πρόκειται για αλλοδαπούς, εξαναγκάζονται σε συμμόρφωση με το γενικό κανόνα. Τα δείγματα είναι πολλά και υπογραμμίζονται από τα δημοσιεύματα στις επιφυλλίδες των εφημερίδων για την ορθοδοξία. Και ακολουθούνται από διαδηλώσεις του Καρατζαφέρη. Που εσκεμμένα ή μη παραβλέπονται, για να λησμονηθούν πολύ γρήγορα μεταθέτοντας έτσι διαρκώς τον διάλογο στις καλένδες.

Η αναθέρμανση όμως της συζήτησης για τον ρόλο και τη θέση που κατέχει η Εκκλησία σήμερα, που θα οδηγούσε στην απεμπλοκή του πολιτικού από το θρησκευτικό και στον σταδιακό απεγκλωβισμό της νεοελληνικής πολιτείας, του συνόλου δηλαδή των πολιτών της, από τα καθιερωμένα, είναι σήμερα περισσότερο από ποτέ αναγκαία, ιδιαίτερα μέσα στους κύκλους της αριστεράς. Για να χαραχθούν επιτέλους οι απαραίτητες διαχωριστικές γραμμές – μην βρεθούμε προ εκπλήξεων όπως οι λοιποί Ευρωπαίοι.

Λήδα Καζαντζάκη

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

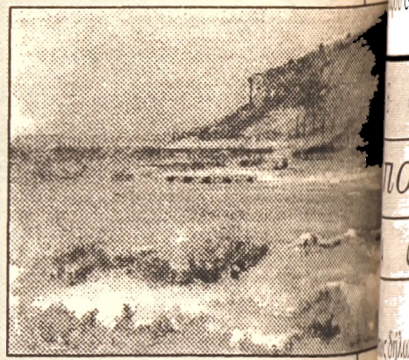
• **Εγκαινιάστηκε** στις 29 Μαΐου ο ιδιόκτητος εκθεσιακός χώρος του συλλέκτη **Ζ. Πορταλάκη** («Συλλογή Ζαχαρία Πορταλάκη», Πεσμαζόγλου 8, 8ος όροφος) με μια σημαντική έκθεση των βιομορφικών έργων του **Θεόδωρου Στάμου**. Τα έργα αυτά



από τον πρώτο σημαντικό κύκλο δουλειάς του καλλιτέχνη (1945-49) βοηθούν στην κατανόηση της προσωπικότητας και της εξέλιξής του στο πλαίσιο του ευρύτερου κινήματος του μεταπολεμικού αμερικανικού μοντερνισμού. Η έκθεση είναι ανοικτή κάθε Τετάρτη (6-8 μ.μ.) και Σάββατο (11 π.μ.-3 μ.μ.).

• **Ομαδική έκθεση ζωγραφικής των Στέλλα Αλεξανδράτου, Μάνθου Γαϊτή, Ηρώς Μπρισκόλα και Γιάννη Σπανού** με θέμα την ελληνική

ύπαιθρο παρουσιάζει η γκαλερί ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΩΝ (Ρίζου & Νικαίας 10, πλ. Βικτωρίας, τηλ.:



0108239465) μέχρι τις 15 Ιουνίου.

• **Εβδομάδα Παλαιστινιακού Κινηματογράφου** οργανώνει η εταιρεία Ελλήνων Σκηνοθετών στο «Τριανόν» (Κοδριγκτώνος 21) από τις 7 ως τις 13 Ιουνίου με τίτλο «Ιντιφάντα και Κινηματογράφος». Πρόκειται για ταινίες γυρισμένες μεταξύ 1995 και 2001 που αφορούν στο παλαιστινιακό ζήτημα. Ιστορίες προσφύγων, παιδιών της Ιντιφάντα, ιστορίες τραβηγμένες στα στρατόπεδα του Λιβάνου. Με την προβολή των ταινιών, που θα πλαισιώνεται από μουσικές εκδηλώσεις, βραδιές ποίησης και χορού και εκθέσεις φωτογραφίας, οι διοργανωτές θέλουν να γνωρίσουν στο ελληνικό κοινό μια άγνωστη πτυχή των ανθρώπων της Παλαιστίνης και να ζητήσουν την ενεργό συμπαράστασή τους στον αγώνα τους.

• Την Τρίτη 4 Ιουνίου εγκαινιάζεται στην αίθουσα τέχνης Εξερευνητής (Ηρακλείτου 6) η έκθεση σχεδίων και κεραμικών της **Μαριάννας Παπαγεωργίου**.

Γυναικείες μορφές στη γκαλερί Καρσί Σανάτ Τσαλισμαλάρι

Σηκηνές αποσπασματικές, μικρά πα-
ράθυρα του κόσμου που ανοίγουν
μέσα στο πλαίσιο του τελάρου
πως μια κουρτίνα μέσα από την οποία
δημιουργός παρακολουθεί κρυφά και
θεατής κρυφοβλέπει την καθημερινό-
τητα γυναικείων ως επί το πλείστον
μορφών. Φιγούρες αποκομμένες από το
πόλοιο γίνεσθαι, με τον χρόνο στα-
τημένο στη στιγμή της απεικόνισής
τους, προσηλωμένες στην εκάστοτε
σχολία τους ή απορροφημένες από τον
κόσμο τους τον εαυτό, που μιλούν με τη
γλώσσα του σώματος: την ευθυγραμμι-
σμένη με την καρέκλα πλάτη του καλο-
ενισμένου κοριτσιού ή της γυναίκας
με τα χέρια τ' αποθεμένα πάνω στην
κοιλιά της, καθώς πρέπει, με το βλέμμα
ατενίζει το κενό και το στόμα σου-
ρωμένο σε μια γραμμή, τα πόδια της
γράφου στρεβλωμένα έτσι καθώς τα

έχει ακουμπήσει πάνω στο πάτωμα
αφοσιωμένη στη δουλειά της, το αφυδα-
τωμένο και ζαρωμένο κορμί της γριάς
που κοιτά το είδωλό της στον καθρέφτη
με τις τρίχες στη χτένα πιασμένες και το
ξυπνητήρι να υποδηλώνουν τον χρόνο
που έφυγε, και το κόκκινο λουλούδι πά-
νω απ' τ' αυτί να φαντάζει περιττό μέσα
στην έντονη χρωματικότητά του.

Γυναικείες μορφές της ζωγράφου Νε-
σέ Ερντόκ από την Τουρκία, που μι-
λούν μέσα από την αναγκαστική στάση,
τη στρέβλωση μελών και χαρακτηριστι-
κών που αγγίζει τα όρια της παραμόρ-
φωσης, με την εξπρεσιονιστική γλώσ-
σα του ίδιου τους του σώματος, για τη
μοναξιά, τη θλίψη, την απόγνωση. Γυ-
ναικείες μορφές που παρουσιάστηκαν
το μήνα που πέρασε στην γκαλερί Καρ-
σί Σανάτ Τσαλισμαλάρι στην Κωνστα-
ντινούπολη, μια μικρή γκαλερί, σχεδόν



κρυμμένη, στον πολυσύχναστο πεζό-
δρομο Ιστικλάλ Τζαντεσί, κοντά στην
κεντρική πλατεία Τακσίμ, όπου έρχε-
ται στο φως το πρόσωπο της σύγχρονης
τουρκικής τέχνης.

Λήδα Καζαντζάκη

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α

πολιτιστικής

Α Φ Α Σ Ι Α Σ

Όπως δήλωσε και ο
Γιάννης Μπαζίνας: «Η
Ολυμπιάδα δεν είναι τίποτε
παραπέρα από ένα εργαλείο
ανάδειξης μερικών που δεν
ήξερε ούτε κι η μάνα
με τους».

Ρε παιδιά, τι γίνεται η
μηνή;

Γιατί μόνο για την
Γελοπούλου ακούω
χάτως.

Δεν έχει άλλες βασιλίσσες
τός ο τόπος;

Οι Μιμίκοι πάντως
αμβεύουν με
οξείχοντα τον Βενιζέλο
βου.

Ο οποίος αφού έσωσε τα
τη, τον Μαραθώνα, το

Μουσείο της Ακρόπολης,
Ολυμπιακούς Αγώνες,

Ολυμπιακό, τον

Εκκαλη, θα σώσει και τον

Μορφοβάμει ότι η συμπαθής

ομάδα της Θεσσαλονίκης
θα έχει δυσοίωνα μέλλον.

• Εκεί στη Βου την Εθνική
του νούμερου Βου για την
πρωθυπουργία.

• Εκτός αν τον «σώσει»
όπως έσωσε και τον ΠΑΟΚ.

• Του κολλητού του κυρίου
Μπατατούδη.

• Ακούστε τον «Εν Λευκώ»
87,7 FM και τον ευρηματικό
Κωνσταντίνο Τζούμα.

• Ένα εξαιρετικό πακέτο
εκθέσεων εντός και εκτός
που ανιχνεύουν την ιθαγενή
νεοτερικότητα μας
προετοιμάζει ο αεικίνητος
διευθυντής του Μουσείου
Μπενάκη.

• Ενός Μουσείου-
πρότυπου, το 'χουμε
ξαναπει, το οποίο όμως
αντιμετωπίζει οικονομικά
προβλήματα με αποτέλεσμα
ν' απεργούν οι λειτουργοί
του.

• Μια λύση θα ήταν να
μεταφερθεί στη
Θεσσαλονίκη.

• Όπου -και μπράβο-
εγκαινιάζεται στις
αποθήκες του Λιμανιού το
παλιό όνειρο του Άρι
Γεωργίου, του δημιουργού
της φωτοσυγκυρίας:

• Ένα Μουσείο για τη
φωτογραφία· κάτι που
έλειπε απ' τον τόπο.

• Και τώρα τα δυσάρεστα:
Στην «Πάτρα, Πολιτιστική
Πρωτεύουσα 2006» έχουν,
ήδη, αναλάβει δουλειά εν
αγνοία της πατρινής
κοινωνίας και
ιντελιγκέντσας οι γνωστοί
και μη εξαιρετέοι Πάνος
Θεοδωρίδης της
«Πολιτιστικής
Θεσσαλονίκης '97» και
Πέτρος Συναδινός της
εκσυγχρονιστικής τέως
ολυμπιάδας.

• Δύο παλιές,
δοκιμασμένες συνταγές
«επιτυχίας».

• Αυτά και άλλα πολλά
κατήγγειλαν σε ημερίδα ο
επικεφαλής της Κίνησης

Πολιτών Πάτρας Ηλίας
Γρηγόρης και ο
συγγραφέας Βασίλης
Λαδάς.

• Νά που ο ΣΥΝ έχει άξια
στελέχη σ' όλη την Ελλάδα.

• Και δεν χρειάζεται να
εκλιπαρεί τη Νίτσα ή να
διαμαρτύρεται στον
Κωστάκη (πρόεδρε,
φάουλ).

• Όταν μάλιστα ανάλογο
πασοκολομπαρίκι με τα
μέλη μας επισυνμβαίνει καθ'
άπασαν την επικράτεια.

• Άρα ο καθεὶς είναι
ελεύθερος να διαθέσει τον
εαυτό του όπως βούλεται.

• Και να κριθεί γι' αυτό!

• Όσο για εκείνους που
θέλουν να προσφέρουν από
άλλο πόστο, στο πλαίσιο της
γενικής ξεφτίλας...

• Άντε γεια, άντε γεια!

• Πάλι ο Μπαζίνας: «Ο
Αθλητισμός είναι κάτι
σημαντικό. Αυτό που
συμβαίνει σήμερα στην
Ολυμπιάδα, είναι
ασήμαντο».

Μανωλάκης ο Βομβιστής

«Δεν ομογενοποιεί, βοηθά τη διαφορά»

ΤΟ Α' ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΧΟΡΟΥ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Η κουλτούρα του σώματος που χαρακτηρίζει την εποχή μας, από οποιαδήποτε οπτική κι αν το προσεγγίσει κανείς, αποτελεί το εφελήριο, ώστε το Φεστιβάλ Χορού (που αυτό το διάστημα πραγματοποιείται) να ανταποκριθεί στους στόχους που έχει θέσει το Σωματείο των Ελλήνων Χορογράφων.

Όπως τονίστηκε σε συνέντευξη Τύπου που παραχώρησε την Τετάρτη ο Πρόεδρος του Σωματείου Πέτρος Γάλλιας και οι χορογράφοι που συμμετέχουν στο φεστιβάλ, μετά από τα αισιόδοξα μηνύματα που έλαβαν από το κοινό, ήδη καταθέτουν τα πλάνα τους για την ερχόμενη χρονιά στο υπουργείο Πολιτισμού.

Η παράσταση «Sputnic 12» που δόθηκε την προηγούμενη εβδομάδα με τη συμμετοχή δεκαοχτώ ομάδων χορού, μετά από την τεράστια ανταπόκριση που βρήκε στο κοινό,



πρόκειται να επαναληφθεί στις 5 Ιουνίου. Φυσικά με την παράλληλη πραγματοποίηση και των υπολοίπων προγραμματισμένων παραστάσεων.

Οι χορογράφοι ελπίζουν το δεύτερο Φεστιβάλ Χορού «να ξεκινήσει από

τον Μάρτιο του 2003 και να επεκταθεί χρονικά, ώστε να συμμετάσχουν όλες οι ομάδες χορού που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα».

Φυσικά «το πρόβλημα της έλλειψης μόνιμης στέγης για τον χορό, παραμένει» – παρότι οι συμμετέχοντες στο φεστιβάλ δηλώνουν πολύ ευχαριστημένοι από τη φιλοξενία που βρήκαν «στο θέατρο της Κάτιας Δανδουλάκη και τους ανθρώπους του, που τιμούν το Φεστιβάλ μας».

Οι παραστάσεις των ομάδων που συμμετέχουν στο φεστιβάλ συνεχίζονται, μέχρι και τον Ιούλιο, που πρόκειται να ολοκληρωθεί και ο κύκλος του, πάντα στο θέατρο «Κ. Δανδουλάκη».

Η ομάδα «Vis Motrix» και Πέρσας Σταματοπούλου πρόκειται να δώσουν τις παραστάσεις τους στις 12, 13 και 14 Ιουνίου.

Ο.Φ.

LIFE and style (Ό,τι βλέπετε και ό,τι διαβάζετε δεν είναι χρυσός)

Το βιβλίο ενός ομοφυλόφιλου δημοσιογράφου μιλάει για την ομοφυλοφιλία στη Βίβλο, και στο σημαντικό αυτό θέμα θα επιστρέψουμε σε λίγο... είπε ο πολύς κ. Λιάγκας, ο τρομερός αυτός δημοσιογράφος που κουτσομπολεύει τις ειδήσεις στο παρα-δελτίο του στο Star.

Δεν μπορούμε να πάρουμε θέση σχετικά με την ποιότητα της έρευνας του πονήματος του ιταλού δημοσιογράφου, δεν το έχουμε διαβάσει. Ο κ. Ασκητής όμως που το διάβασε –γιατί πώς αλλιώς θα προέβαινε στη συγγραφή προλόγου στην εν λόγω έκδοση– δεν κατάλαβε το θέμα, ώστε να φτάσει εκ των υστέρων στο σημείο να δηλώσει πως «αποκηρύσσει την εργασία του και στέλνει το βιβλίο στην... πυρά»;

Αυτή η ακραία και απαράδεκτη δήλωση, και μάλιστα από βουλευτή, γεγονός που έχει ιδιόζουσα βαρύτητα δυνάμενη να επηρεάσει το «ποίμνιο» ψηφοφόρων και εκκλησιολατρών, δεν καυτηριάστηκε και δεν απασχόλησε κανέναν. Γεγονός που μπορεί να σημαίνει είτε ότι η χοντροπετσιά έχει φτάσει στο απροχώρητο (την επιτύριο μάλιστα ο Μίμης Ανδρουλάκης –δεν κρίνεται εδώ το λογοτεχνικό του

έργο– κέρδισε τη δίκη που αφορούσε στην κυκλοφορία του βιβλίου του), είτε ότι ο κ. Ασκητής έχει το ακαταλόγιστο, οπότε ας τον να λέει, και τι έγινε δηλαδή...

Τι να κάνει θα μου πείτε κι ο κ. Ασκητής; Με τον παπα-Τσάκαλο στο απέναντι παράθυρο να επικαλείται τον... «σοσιαλισμό του Γκεβάρα» και μάλιστα ως εκπροσωπούμενο στο κυβερνών κόμμα και στο πρόσωπο του πολυσταυρωμένου βουλευτή στην περιφέρεια/ενορία του ιερέα, ένθα εκλέγεται ο σεξολόγος (οποία αντίφαση!), δεν είναι κι εύκολο να μην αποτάξεις ό,τι ο παπάς ορίζει ως «Σατανά», γιατί αλλιώς δεν ξαναβλέπεις εκλογή, που λέει ο λόγος.

Οσο για το τι μας περιμένει αν εκλεγεί η επί σειρά ετών διεκδικούσα κάποια εξουσία κ. Μπακογιάννη, το μάθαμε παρακολουθώντας πρωινή εκπομπή. Δε φτάνει που μας έπηξε στο σιντριβάνι και το κάγκελο ο το υγρό βλέμμα του γερμανικού ποιμενικού έχων, θα έχουμε τη νέα ιδεοληψία: τα garages (με γαλλική πγοφογά πεγικαλώ). Δε βγαίνει καλύτερα ο Χρήστος Παπουτσής λέω 'γω, που όσο να 'ναι θα 'χει τη ναυτιλία και τα ναυάγια απωθημένο, μήπως

δώσει εντολή για κανένα αντιπλημμυρικό έργο στην πρωτεύουσα;

Πιο θλιβερό θέαμα των ημερών, το βλέμμα των υποψηφίων δημάρχων που ξέρουν ή πιθανολογούν ότι δεν θα εκλεγούν. Πώς θα ήταν ας πούμε τα μούτρα των παικτών του Ατρόμητου αν παίζανε κόντρα στη Ρεάλα; Έτσι ένα πράγμα. Παπουτσής και Βούγιας, μιλάμε για πίκρα... Τι να σου κάνει κι ο Τέρενς Κουικ μέσα σε τέτοια... θλίψη-όσες βόλτες και να σε πάει στη Θεσσαλονίκη για να αναπτύξεις τις προγραμματικές δηλώσεις, το μαράζι δε φεύγει. Τι να πει κανείς... Επισφαλή καριέρα κάνουν μέχρι στιγμής τα «δάνεια» πρόσωπα της αριστεράς προς το ΠΑΣΟΚ.

Τέτοιες προβληματικές –εννοώντας με το φάσμα της ήττας ενός κόμματος στους μεγάλους δήμους– εκλογικές αναμετρήσεις όμως, χρησιμεύουν στο «κλείσιμο των λογαριασμών» εντός των κομμάτων, παλιών και καινούργιων. Τους στέλνει δηλαδή ο αρχηγός στη μάχη με τις καλύτερες των ευχών του τους πεφιλημένους: «Άντε παιδιά, και ή όλοι θα νικήσουμε, ή όλοι θα πεθάνετε!» Αλάνθαστη συνταγή.

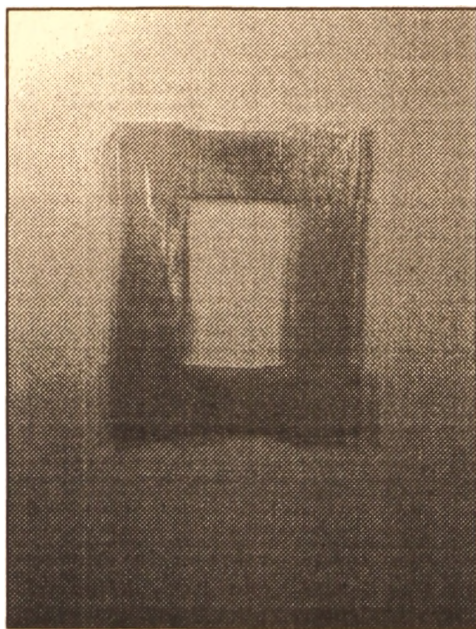
Νατάσσα Χασιώτη

Μια έκθεση στο Σαν Ντονάτο

Το άστρο του μεγάλου μπολωνιέζου ζωγράφου Τζόρτζιο Μοράντι (1890-1964) δεν δύνει ποτέ. Λάμπει από τότε που ανέτειλε και φωτίζει καλλιτέχνες και φιλότεχνους που δε φοβούνται τη σιωπή, που αντέχουν τους χαμηλούς τόνους, που μπορούν να υπάρχουν και χωρίς τη συνεχή επιβεβαίωση από τους άλλους. Ο Μοράντι φτάνει στην αφαίρεση χωρίς ποτέ να εγκαταλείπει την αναπαράσταση των αντικειμένων. Και μάλιστα των ίδιων και των ίδιων αντικειμένων: μπουκάλια, κοχύλια και χωνιά επαναλαμβάνονται σαν ήχος του οδηγεί έναν ασκούμενο στο διαλογισμό. Το σχήμα των αντικειμένων, η διάταξή τους, ο τρόπος με τον οποίο δέχονται, αφομοιώνουν και εκκλύμπουν φως αποτελούν τη γραμματική ενός κειμένου που έχει να κάνει με κάτι πολύ βαθύτερο από την απλή καταγραφή μιας εικόνας. Φτάνει εκεί που άλλοι συνάδελφοί του φτάνουν κατάκοποι και καταϊδρωμένοι, προλαβαίνει το τραίνο της ιστορίας χωρίς να χρειάζεται να ρέξει σαν τρελός για να το προλάβει.

Η ζωγραφική του Μοράντι είναι μια θέση απέναντι στην τέχνη, η προθέση μιας εσωτερικής γαλήνης, η βεβαιότητα της συνεχούς δημιουργίας βάσει εσωτερικών προβληματισμών, ανεξαρτήτως κλίματος, «χορηγού» και προσέλευσης κοινού. Στάση ζωής δύσκολη, ρομαντική, θα μπορούσε να πει κάποιος, που όμως και άλλοι καλλιτέχνες ακολουθούν.

Η κριτικός τέχνης Άντζελα Μαντεζάνι αναλαμβάνει να συγκριώσει μερικούς από αυτούς, πλάι στον δάσκαλο από τη Μπολόνια, και κάπως έτσι γεννιέται μια έκθεση στην περιφέρεια του



Μιλάνου, με τον τίτλο Morandi e i Morandiani.

Έκθεση με άποψη, με ξεκάθαρη την εκλεκτική συγγένεια των καλλιτεχνών που συμμετέχουν, με τον Μοράντι, έκθεση γοητευτική, ευχάριστα παράφωνη μέσα στο σωρό των ομαδικών εκθέσεων παρέας.

Ίρμα Μπλανκ (1934), Αντόνιο Καλντεράρα (1903-1978), Αλφόνσο Φρατετζάνι-Μπιάνκι (1952), Γιαν Γκρούβερ (1943), Ζόε Λέοναρντ (1961), Αντέλε Προσντοσίμι (1955), Αντόνιο Ρεντάελλι (1961), Αντόνιο Σκακαμπαρότσι (1936), Σων Σαναχάν (1960), Πία Σταντμπώμερ (1959), Φράνκο Βιμερκάτι (1940-2001) – το λιγότερο που μπορούμε να κάνουμε είναι να τους αναφέρουμε όλους. Καθόλου «άγνωστοι» (αλλά κι αν ήταν, τι θα πείραζε;), ο Φρατετζάνι-Μπιάνκι είναι παρών σε μια από τις πιο έγκυρες συλλογές σύγχρονης

τέχνης στον κόσμο – Πάντσα ντι Μπιούμο –, ο Καλντεράρα θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους δασκάλους της γερμανικής αφαίρεσης, η Σταντμπώμερ εξέθεσε και στην Αθήνα στη γκαλερί Μπερνιέ. Φωτογραφία, ζωγραφική και τα περίεργα αιθέρια όντα του Σκακαμπαρότσι, διάφανα ποιήματα από ευτελές πλαστικό, μαγνητίζουν το θεατή ακριβώς όπως κάνουν τα εκπληκτικά χαρακτηριστικά του Μοράντι, προσφέροντάς μας μια αίσθηση φυγής από το χρόνο, και επομένως από τη φθορά του εφήμερου. Χωρίς τίποτα το κραυγαλέο, το πρωταγωνιστικό, μας οδηγούν σε έκσταση. Δεν είναι και λίγο για μια έκθεση σύγχρονης τέχνης.

Νατάσα Ρουχωτά

Σκύλος δάγκωσε άνθρωπο!!!

Ξεκατινιάστηκαν (πάλι) να φωνάζουν τα ανάλια την προηγούμενη Παρασκευή, δημοσιοποιώντας την προσφιλή τους παλινδρομική συνήθεια, να εκφυλίζουν κάθε ουσιώδη αρχή ειδησεογραφίας. Κακές συνήθειες έχουμε όλοι, προσπαθούμε ωστόσο, μείς οι κοινοί θνητοί, να τις ασκούμε «κατά μόνας»... Αλλά όποιος έχει τα χτένια, πρέπει να βρίσκει και γένια. Κι όταν ο σκύλος είναι ράτσας, γαυγίζει καθεστωτικά και κυκλοφορεί στα καλύτερα σαλόνια, εν μπορεί παρά να γίνει είδηση ακόμη και πορδή του. Όταν δε οι δουλειές δεν πάνε και πολύ «πατητά» τελευταία, η αναγόρευση του... εξαερισμού εις είδησιν, καθίσταται αναγκαία. Περιττός ο προβληματισμός εν τον σταθερά χεσμένο από τους τηλε-ειδησεογράφους τηλεθεατή τον αφορά, ή πω τον «εξιτάρει» τι είπε το Εφετείο για την προ τριετίας εκδικασθείσα μήνυση ενός Αχώνευτου κατά ενός Τζιμάκου. Το θέμα δεν είναι αν ο γράφων ενστερνίζεται (ή ου τα ενστερνίζεται) τα υπό του Τζιμάκου καταμαρτυρηθέντα, αλλά το άτοπον της διώξεως. Διότι ο Τζιμάκος δεν βγήκε εις είδησεις να πει όσα είπε, τα είπε από την ηθική. Δεν ζήτησε την ποινική δίωξη του Αχώνευτου για εξαπάτηση του κοινού, αλλά τον σατίρισε, όπως ορίζει η καλλιτεχνική του ιδιότητα. Ο καθείς εις στο είδος του, λέει ο λαός, κι έτσι φαίνεται να έγινε και τώρα. Ο Τζιμάκος επιτίθεται με υβριστικό έστω, μουσικοθεατρική παρά ταύτα,

παράσταση, ο δε Άλλος Καλλιτέχνης αντιπύθεται με αξιώσεων εξόντωσης του αντιπάλου δικαστική παράσταση. Στα δικαστήρια (επομένως εκ του ασφαλούς και στα κανάλια) βγήκε ο Άλλος Καλλιτέχνης να κρίνει μεταξύ άλλων το κατά πόσον το έργο του Τζιμάκου είναι τέχνη, γεννώντας στον γράφοντα την εύλογη απορία, αν η μήνυση είχε γίνει για καλλιτεχνική ανεπάρκεια ή για εξύβριση και συκοφαντική δυσφήμιση. Γιατί αν είχε γίνει για το πρώτο, γνωρίζουμε αρκετούς που «χαλαρά» θα μήνυαν τον ενάγοντα για τον ίδιο λόγο. Και στο κάτω-κάτω, αν ο Ενάγων Άλλος Καλλιτέχνης θεωρεί ότι γνωρίζει τι εστί τέχνη και τι όχι, ας το αποδείξει δια του έργου του. Τα ίδια λεφτά θα έβγαζε, μπορεί και περισσότερα. Αντ' αυτού περιοδεύει την καθ' όλα τα άλλα αξιαγάπητη Αρετούλα μας, από πάλκου εις πάλκον, προφασιζόμενος την λύτρωσιν ημών των αδαών εκ των διαφόρων πλην εαυτού βλακών, την σωτηρία της ψυχής, του σώματος, της αλύτρωτης πατρίδος, της Δέλτα της γειτονιάς, του κυρ Αντώνη που πάει καιρός, καθώς και της (όπισθεν της πύλης) παγωμένης τσιμινιέρας, και των (έμπροσθεν αυτής) εκλιπαρόντων προς υποστήριξιν εργατών. Και ρωτάω ο βλαμμένος: Αυτό είναι κατά την γνώμη σας, Άλλε Καλλιτέχνα, η τέχνη; Εάν ναι, ευχαριστούμε δια την κατατόπισιν. Εάν όχι αυτό, εάν όχι και η του Τζιμάκου παράσταση, τότε τι; Μήπως τελικά το να παριστά

κανείς δικαστικές παραστάσεις συνιστά καλλιτεχνική πράξη; Αναρωτιέμαι, διότι πέραν του Άλλου Καλλιτέχνη, τελευταίως οι κ.κ. Λυκουρέζος, Κούγιας, Τριανταφυλλόπουλος, Ευαγγελάτος και λοιποί δικολάβοι, μακιγιαρισμένοι μου βγαίνουνε στις «τηλοψίες». Το τι ακριβώς επαγγέλλονται στο έργο, δεν μου είναι (ακόμη) απολύτως σαφές.

Παρεμπιπτόντως ούτε η δικολαγνεία των καναλιών, ούτε οι ετυμηγορίες των δικαστηρίων απεδείχθησαν επαρκείς στο να διευκρινίσουν τη δεύτερη απορία μου: Εάν ο «χι» Αχώνευτος Άλλος Καλλιτέχνης ευθαρσώς εδήλωνε ότι τα χρήματα του αλυτρωτισμού τα έβαλε στην τσέπη του και ο «ψι» Τζιμάκος από σκηνης τον εσατίριζε λέγοντας πως τα έδωσε σε ευαγή ιδρύματα, αυτό θα συνιστούσε εξύβριση και συκοφαντική δυσφήμιση; Το αν η υποθετική αυτή παρλάτα του «ψι» κρινόταν ως επαρκές καλλιτεχνικό πόνημα, είναι άλλο θέμα. Η απορία όμως γεννάται διότι και στις δύο περιπτώσεις οι πιθανότητες ψεύδους είναι ακριβώς οι ίδιες. Εκατέρωθεν... Και στο κάτω-κάτω της γραφής, στα παλιά μας τα παπούτσια τι τα έκανε τα λεφτά το παλληκάρι. Αυτό που μας αφορά από τον καλλιτέχνη (ακόμη και από τον Άλλο) είναι το έργο του κι όχι το πού «σκοτώνει» τα συναχθέντα χρήματα.

Γιώργος Κυριακάκης

«Εποχές και συγγραφείς»

Στην τηλεόραση, ακόμα και σ' αυτή την κρατική, σπανίζουν τα προϊόντα με τον επιθετικό προσδιορισμό πολιτιστικά, προϊόντα που εξαιρούνται του κανόνα της μαζικής παραγωγής και φτηνού εντυπωσιασμού των μαζών, τα προϊόντα που προβάλλονται με δισταγμό ή ακόμα και με δυσφορία, γιατί δεν είναι εξασφαλισμένη και προβλεπόμενη η εμπορική τους αξία. Στην κατηγορία αυτή συγκαταλέγεται και η σειρά «Εποχές και συγγραφείς» που σκηνοθετεί ο Τάσος Ψαυρός και επιμελείται ο Τάσος Γουδέλης.

Μια σειρά μέσα από την οποία πλάθονται σε αυτοτελή κομμάτια οι προσωπογραφίες ελλήνων συγγραφέων, παρουσιάζεται το έργο τους και «φωτογραφίζεται» ο κοινωνικός, φιλολογικός και ιστορικός τους περίγυρος: Κωνσταντίνος Καβάφης, Στρατής Τσίρκας, Κώστας Καρυωτάκης, Γαλάτεια Καζαντζάκη,



Στρατής Μυριβήλης, Κώστας Ουράνης, Πέτρος Πικρός, Μ. Καραγάτσης, Νίκος Καββαδίας, Κώστας Βάρναλης.

Το υλικό περιλαμβάνει εικόνες γνωρισμένες στην Ελλάδα και το εξωτερικό από ντοκουμέντα του προσωπικού τους αρχείου και το αρχείο ερευνητών φιλολόγων.

Τα κείμενα υπογράφουν μεταξύ άλλων οι Νάσος Βαγενάς, Αλέκος Αργυρίου, Βαγγέλης Αθανασόπουλος, Γιάννης Δάλλας, Αγγέλα Κασρινάκη, Κώστας Βούλγαρης, Κώστας Μαυρουδής. Η σειρά θα αρχίσει να προβάλλεται από το φθινόπωρο από την NET. Μια πρώτη ιδέα δίνουν τρία από τα πορτρέτα, του Τσίρκα, του Καρυωτάκη και της Γαλάτειας Καζαντζάκη, που παρουσιάστηκαν και θα παρουσιαστούν στη NET στις 22 και 29 Μαΐου και 5 Ιουνίου αντίστοιχα στις 11 μ.μ.

Λήδα Καζαντζάκη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ • ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ • ΚΡΙΤΙΚΗ

George Steiner
Στον πύργο
του Κυανοπώγωνα



ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΒΕΛΕΝΤΖΑΣ

GEORGE STEINER

ΣΤΟΝ ΠΥΡΓΟ ΤΟΥ ΚΥΑΝΟΠΩΓΩΝΑ

Μετάφραση-Εισαγωγή: Σεραφείμ Βελέντζας

ISBN 960-7909-40-2

«Το έργο *Στον πύργο του Κυανοπώγωνα* είναι ένα εξαιρετικό βιβλίο. Είναι ένα πνευματικό *tour de force* ένα βιβλίο που προκαλεί έντονη συγκίνηση και βαθιά ανησυχία ... όπως συμβαίνει με τα έργα των μεγάλων πνευματικών ανθρώπων του παρελθόντος».

NEW SOCIETY

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

SCRIPTA

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10 • ΑΘΗΝΑ 10680 • ΤΗΛ.: 010 3616 528 • FAX: 010 3616 529

email: scripta@hellasnet.gr • www.scripta.gr

Ο Νίκος Περέλης διητέλεσε διευθυντής της Πειραματικής Σκηνής του Εθνικού Θεάτρου επί πέντε συναπτά έτη. Με τη λήξη της θητείας του στην πρώτη σκηνή της χώρας έστρεψε τις καλλιτεχνικές του δυνάμεις στη δημιουργία μιας «Άλλης Σκηνής», με σκοπό να στηρίξει τους νέους καλλιτέχνες, να τους δώσει βήμα για να εκφραστούν και να προωθήσει την ελληνική δραματουργία. Στην προσπάθειά του αυτή συμπαραστάτες και αρωγοί του νέοι σκηνοθέτες και ηθοποιοί, πολλοί από τους οποίους υπήρξαν συνεργάτες του και στο Εθνικό.

Εγκαίνια με ελληνικό έργο



Η παράσταση που εγκαινίασε αυτή την πρωτοβουλία είναι το *Χώμα στη μπανιέρα* του ηθοποιού Φαίδωνα Κυστή. Το *Χώμα στη μπανιέρα* είναι η πορεία τεσσάρων αδελφών –της Μαρίας, του Γιάννη, της Όλίας και του Ρώτη– που ζουν με τη γιαγιά τους. Η πτέρα τους έχει πεθάνει και ο πατέρας τους ζει με μια άλλη γυναίκα. Η γιαγιά τους παρέχει στέγη, ενώ αυτά είναι υποχρεωμένα να την φροντίζουν. Τα τέσσερα παιδιά αντιμετωπίζουν ψυχολογικά προβλήματα και διακατέχονται από ανασφάλεια. Τα μεγαλύτερα έχουν «καρπωθεί» τον ρόλο των γονιών, ενώ όλα –με τον τρόπο του το κάνουν– παλεύουν να ξεφύγουν από το παρελθόν και τα βιώματά τους. Ο μεγαλύτερος αδελφός, ο Γιάννης, κλεισμένος στο σπίτι, ακοινωνήτος και απότομος, έχει ως σημείο αναφοράς την σεξουαλικότητά του. Είναι το μόνο που τον ενδιαφέρει και καθ' όλη τη διάρκεια του έργου πάντα εκεί ανατρέχει. Μια αρ-

ρωστημένη σεξουαλικότητα που ψάχνει για διέξοδο και ικανοποίηση στον εαυτό του ή στα αδέρφια του. Ο θάνατος της γιαγιάς θα έρθει ως λύτρωση. Αποφασίζουν να τη θάψουν στη μπανιέρα, να μην μαρτυρήσουν το θάνατό της ούτε στον πατέρα τους και να συνεχίσουν να ζουν μόνοι τους με τη σύνταξή της. Η κατάληξη της ιστορίας αυτής δεν θα είναι ωστόσο τόσο ευχάριστη.

Το έργο δεν αποτελεί το καλύτερο δείγμα νεοελληνικής θεατρικής γραφής. Το ότι αποτελεί το πρώτο έργο του συγγραφέα είναι ασφαλώς ένας παράγοντας που μας κάνει να το αντιμετωπίσουμε με μεγαλύτερη επιείκεια. Υπάρχει δράση, ο θεματικός του άξονας έχει ενδιαφέρον και η γραφή του εμπεριέχει ένα πικρό χιούμορ. Τα τέσσερα παιδιά όμως που δημιούργησε ο Κυστής περιορίστηκαν πάρα πολύ από την σεξουαλική του εμμονή. Η εμμονή του αυτή τους στερεί τον παλμό και αφήνει πιο ουσιαστικές καταστάσεις και συναισθήματα σε δεύτερο πλάνο.

Παρά το καλό υλικό που χρησιμοποίησε και τη δημιουργία των συνθηκών για να γίνει το έργο του ενδιαφέρον και να αφορά τον θεατή, ο συγγραφέας με τις εμμονές του μοιάζει να το «σαμποτάρει» μόνος του.

Ο σκηνοθέτης Ηλίας Κουντής φαίνεται να είναι εκείνος που έπλασε τους ήρωες από πρόσωπα σε χαρακτήρες, που τους έδωσε πνοή και βάθος συναισθημάτων. Είναι αυτός που δημιούργησε ατμόσφαιρα, τόνισε τα θετικά στοιχεία και με τις καίριες παρεμβάσεις του έκανε το έργο να σταθεί στη σκηνή. Έχοντας στη διάθεσή του ελάχιστες πρακτικές δυνατότητες, το παρούσασε μινιμαλιστικά. Ο Κωνσταντίνος Κυπριωτάκης έβαλε στο κέντρο της σκηνής μια μπανιέρα που κρυβόταν με το τράβηγμα μιας πλαστικής κουρτίνας. Η μπανιέρα αυτή αποτέλεσε τον ομφαλό, τον άξονα γύρω από τον οποίο διαδραματίστηκαν τα πάντα. Οι φωτισμοί του Παναγιώτη Μανούση περιορίστηκαν στους απολύτως αναγκαίους ενώ η μουσική επιμέλεια του Παναγιώτη Κιουρτσόγλου υπογράμμισε μια ριψοκίνδυνη και επίφοβη διάθεση παιχνιδιού.

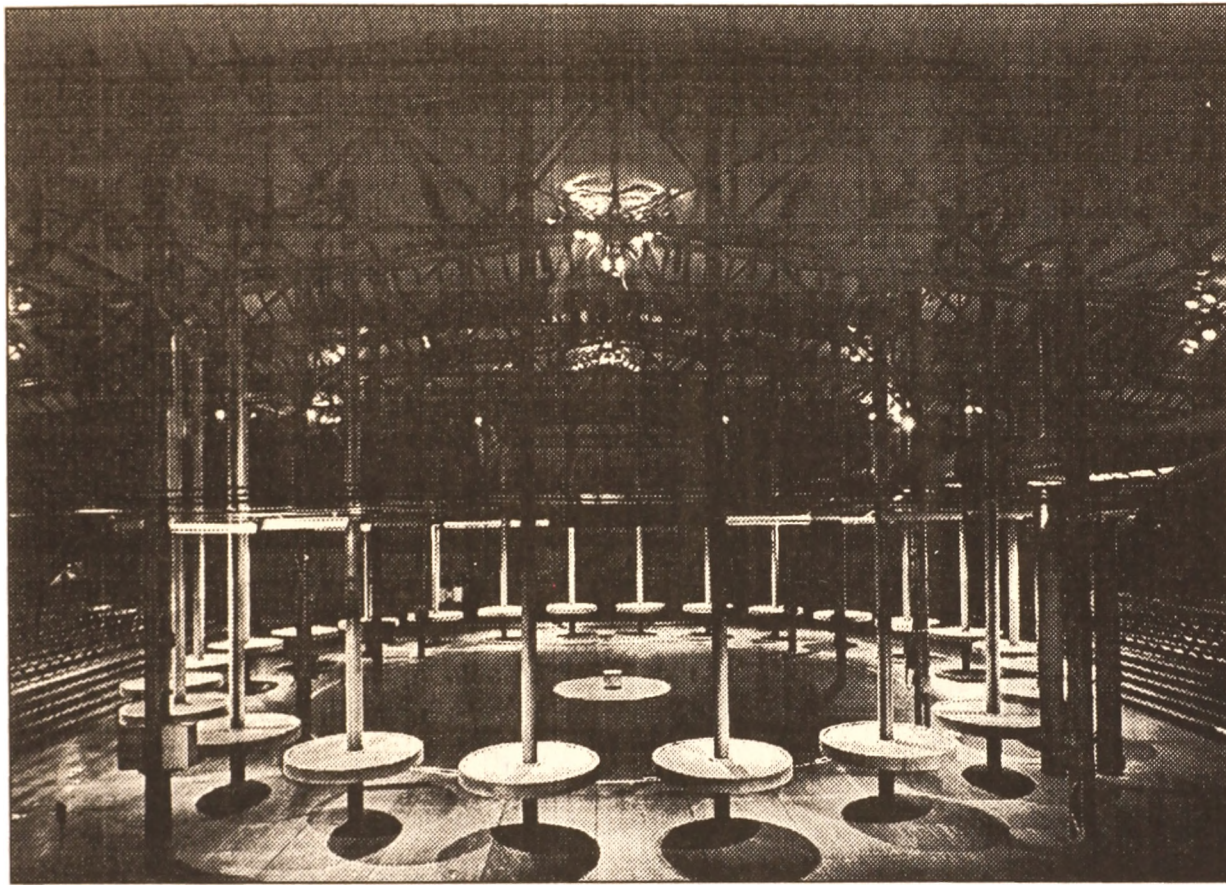
Η Δέσποινα Νικητίδου, η Δέσποινα Παπάζογλου, ο Σπύρος Πετράκης και ο Θοδωρής Σκούρτας πίστεψαν στον σκηνοθέτη τους και έδωσαν τον καλύτερο τους εαυτό. Προίκισαν τους χαρακτήρες τους με δύναμη και συναισθηματική ένταση, προσπάθησαν να καλύψουν τις δραματουργικές αδυναμίες και να δημιουργήσουν ανθρώπους μιας τρυφερής ηλικίας με συναισθήματα και όνειρα, τονίζοντας παράλληλα την αγωνία τους να ξεφύγουν από τη ζωή τους, το παρελθόν τους και το μέλλον που τους προδιαγράφεται. Ιδιαίτερα ο Θοδωρής Σκούρτας, αξιόλογος ηθοποιός με μια σημαντική πορεία στο χώρο του θεάτρου, προσπάθησε και κατάφερε να δώσει στον σεξομανή και κομπλεξικό Γιάννη του ανθρώπινη διάσταση.

Η προσπάθεια της «Άλλης Σκηνής», του Νίκου Περέλη και του Ηλία Κουντή να στηρίξουν το ελληνικό έργο δεν μπορεί παρά να κριθεί θετικά. Το ερώτημα ωστόσο παραμένει: τι φταίει για την δυσκολία των θιάσων να βρουν αξιόλογα νεοελληνικά έργα;

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Τέχνη είναι ό,τι απέμεινε απ' τον Θεό, έλεγε ο Γ. Χειμωνάς.
Και συνέχιζε: Από σήμερα θα ζήσω περιμένοντας το υπερφυσικό. Ναι, αλλά ποια είναι η έδρα του υπερφυσικού;
Την απάντηση επιχειρεί να δώσει ο Γιάννης Κουνέλλης.

Τρομώδης γεωμετρία



Εγκατάσταση σκηνικού του Κουνέλλη για τις *Βάκχες* (2001).
Φωτογραφία: Μανώλης Μπαμπούσης.

Με το χρώμα αποτυπώνονται τα
δράματα, με το ασπρόμαυρο η
τραγωδία.
Κώστας Μπαλάφας

ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΚΑΙ ΝΕΟΤΕΡΙΚΟΤΗΤΑ

Η νεοτερικότητα ως «εσχατολογικό» και «αποκαλυπτικό» κίνημα το οποίο εξέφρασε τις βιομηχανικά εξελιγμένες κοινωνίες (και οικονομίες) της Δύσης έκλεισε τον ιστορικό του κύκλο, όταν όσα ρηξικέλευθα επαγγέλθηκε, κατέληξαν σε μιαν ακόμη σχολή –ή και ακαδημία– μορφών ξεκομμένη απ' την όποια ιδεολογική ανάγκη. Υπάρχουν όμως μερικοί δημιουργοί οι οποίοι διατηρούν ζωντανό τον μύθο τους, έστω κι αν ο κύκλος του έργου τους έχει *grosso modo* συντελεστεί. Ένας τέτοιος καλλιτέχνης είναι ο Γιάννης Κουνέλλης (1936), ο οποίος μέχρι σήμερα διατυπώνει μεθοδικά μέσω ενός ιστού υλι-

κών και συμβόλων το δράμα της νεότερης ευρωπαϊκής ιστορίας.

Ο Κουνέλλης αποτελεί μια μονάδα στο σύστημα το οποίο σηματοδοτεί την ραγδαία όσο και βραχύχρονη εξέλιξη ενός φαινομένου κατά βάση απόλυτα συμπαγούς στον πυρήνα του. Πιο συγκεκριμένα: αμφισβήτηση της «τέλειας» πλην απολιθωμένης μορφής, προβολή του θραύσματος, του αυτοσχεδιασμού, του μέρους που ανακαλεί το όλον, του εφήμερου που σαρκάζει το αιώνιο, ομολογία των αδιεξόδων και των ιδεολογικών περάτων, εγκατάλειψη της όποιας ασφάλειας υπέρ του πιο ακραίου πειραματισμού, αυτοαναφορικότητα, αντίδραση προς τον πολιτισμό της συγκίνησης...

Ο Κουνέλλης τα τελευταία χρόνια έχοντας, μέσα από μια σειρά μνημειωδών εκθέσεων - *installations*, εξαντλήσει τον ανωτέρω αντι-κανόνα, και έχο-

ντας αναγάγει την γλώσσα ως την βασική του μορφοπλαστική αγωνία, επιστρέφει στα κείμενα –και μάλιστα στον τραγικό λόγο– για ν' απαλλάξει την τέχνη του απ' τον φορμαλισμό και την αυτοϊκανοποιούμενη επανάληψη.

Ο ίδιος λέει συχνά: «να ξανακάνουμε το δράμα τραγωδία», υπονοώντας τη διασύνδεση με βαθύτερες και ακραιφνώς αρχέγονες ουσίες και της ύπαρξης και έκφρασης. Ή, για να χρησιμοποιήσουμε την επιτυχή έκφραση του συνεργάτη του, Θόδωρου Τερζόπουλου, «να κάνουμε μια τέχνη οντολογική».

Ο Κουνέλλης εδώ και λίγα χρόνια σκηνογραφεί, αλλά και καθορίζει μέσω της όψης που προτείνει, το ανέβασμα μερικών επικών παραστάσεων. Πρόκειται για τον βαγκνερικό *Λόενγκριν*, που δίδαξε στο Άμστερνταμ, την όπερα *Beuys* του Χούμπελ, που παρουσίασε με φόντο προβολείς τρένων στο Ντίσελντορφ και σε λευκά κρεβάτια νοσοκομείου στο Φεστιβάλ της Βιέννης, και τέλος την «*Mania Thebaia*» που θα μεταφέρει απ' τον Ρήνο στην Επίδαυρο: Δηλαδή την *Αντιγόνη* (σκηνοθεσία Anna Badova), τον *Οιδίποδα Τύραννο* (σκην. Suzuki Tadasu), τους *Επτά επί Θήβας* (σκην. Valeri Fokin) και τις *Βάκχες* (σκην. Θ. Τερζόπουλου). Το όλο πρόγραμμα –είκοσι χρόνια μετά την *Ηλέκτρα* του Κακογιάννη με το γλυπτικό περιβάλλον του Τάκι– χρηματοδοτείται από την «Πολιτιστική Ολυμπιάδα» και συγχρόνως αποτελεί την αξιολογότερη επίδοσή της.

Είναι εντυπωσιακό πώς τα κάρβουνα, οι προβιές, τα μέταλλα, οι βεβαρημένοι από το βιομηχανικό τους παρελθόν χώροι του Κουνέλλη αποκτούν νέο περιεχόμενο, όταν υποδέχονται σαν σκοτεινές αλλά όχι αδιέξοδες μήτρες τον τραγικό λόγο. Πρόκειται για κατασκευές (ένας κύκλος από σκελετούς μηχανών με έμβολα και δίσκους, ένα τετράγωνο οργανωμένο από μεγάλες κλίμακες) που αποδίδουν την ταξικότητα της προϊστορίας, τη διαλεκτική οργάνωση του Μύθου. Η εργασία του Κουνέλλη, απαλλαγμένη εδώ απ' την επιπολής θεωρητικολογία των κριτικών τέχνης, δέχεται τον λόγο σαν το νερό στη φρυγμένη γη. Νομίζω ότι ο θεατρικός Κουνέλλης διασώζει τον εικαστικό από τη φθορά των «μεγάλων» εκθέσεων που αδυνατούν να είναι συνεχώς μεγάλες και επιτυγχάνει να επι-



Γιάννης Κουνέλλης
και Θόδωρος Τερζόπουλος.

κοινωνήσει μ' ένα άλλο κοινό και έναν άλλο χώρο.

Την περασμένη εβδομάδα, σχεδόν ερήμην της εικαστικής κοινότητας, στο Ινστιτούτο Γκαίτε ο Κουνέλλης μίλησε με τον σοφό του πρωτογονισμό για την προσπάθεια μιας νέας τοποθέτησης του αρχαίου δράματος, γοητεύοντας τους παρισταμένους (και τουλάχιστον τον γράφοντα). Ο ίδιος είπε πάνω-κάτω: «Επιχειρούμε να δώσουμε μια γλώσσα καινούργια στην τραγωδία, να την καταστήσουμε το νέο κέντρο μακριά από τους συναισθηματισμούς του νεοκλασικισμού. Το εγκαταλελειμμένο εργοστάσιο της Siemens στο Ντίσελντορφ, όπου πρωτοπαρουσιάστηκαν τα έργα αυτά, είναι συνδεδεμένο με τις οικονομικές ρήξεις του 19ου αι., το κάρβουνο και τη βιομηχανική επανάσταση. Θυμίζει εντέλει λαϊκή εκκλησία και εκφράζει τον ανθρωπισμό των νεότερων χρόνων. Κάθουμε θέατρο για να ξαναμελετήσουμε μια κεντρικότητα στον χώρο, αυτά που χάσαμε και αυτά που μπορούμε να ξανακερδίσουμε απ' την τέχνη.

Πρόκειται –κι αυτό ισχύει πρωτίστως στην Επίδαυρο– για έναν χώρο όχι ανατορικό αλλά αληθινά δημόσιο. Το παλαιοδοσιακό παλκοσένικο συνιστά, τουλάχιστον όπως το αντιμετωπίζει το ελιβετιανό θέατρο, μια σπηλιά. Εγώ δεν έλω έναν χώρο υπολογισμένης τάξης αλλά σύγκρουσης. Εκεί δηλαδή που θα άβουν χώρα ο έρωσ και το έγκλημα.

Δεν θέλησα να κάνω μια σκηνογραφία αλλά ένα πηγάδι. Το πηγάδι της ιστορίας και της διαλεκτικής της. Γιατί ψάχνω στις τέχνες το δράμα που χάθηκε, τις αληθινές σκιές που εξέλιπαν με τις λογικές οργανώσεις και τις προοπτικές. Εκεί, στο βάθος των πραγμάτων, είναι η ουσία. Σ' ένα κέντρο και σ' ένα κάδρο μπορούμε να είμαστε δραματικά ελεύ-

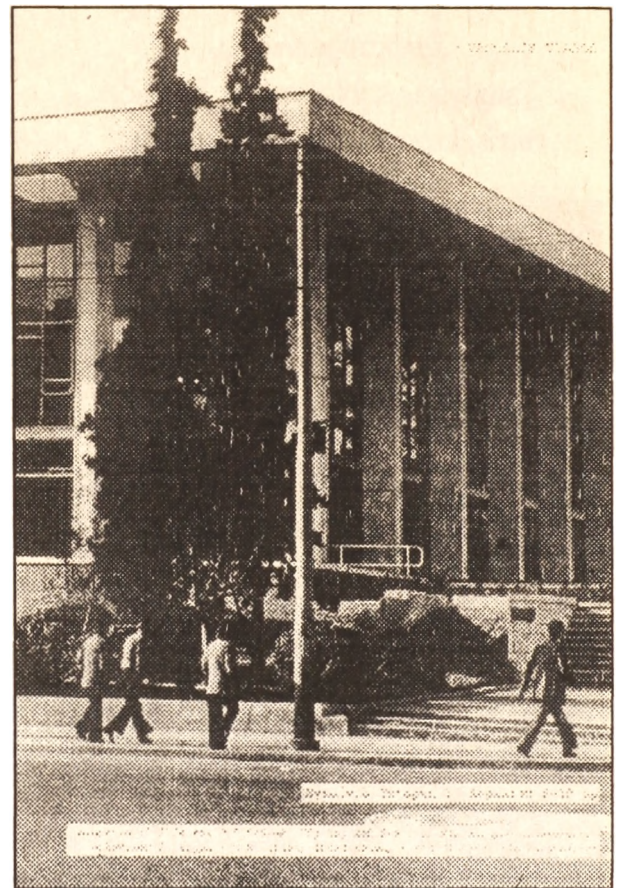
θεροι. Τώρα, η αλλαγή της γλώσσας μέσα στο ίδιο το πηγάδι ίσως φτιάξει μια νέα ελευθερία που δεν γνωρίζουμε (πολιτική και πολιτιστική). Επιζητώ τη γένεση μιας τέτοιας γλώσσας και ως γλώσσας αλλά και ως φόρμας. Το ίδιο σκηνικό-κέντρο με ελάχιστες παραλλαγές ισχύει και σ' όλη την τετρακύν των κειμένων δημιουργώντας έναν λαβύρινθο με τους θεατές τριγύρω. Στην πρότασή μου ο χρόνος συμπλέκεται με τον χώρο, ενώ οι ηθοποιοί ψάχνουν τον τόπο ψάχνοντας τη σωματικότητά τους. Μ' αρέσει το θέατρο, αλλά διατηρώ τη λογική του ζωγράφου...»

Απ' την άλλη πλευρά ο Θόδωρος Τερζόπουλος επέμεινε στην διαφορετική θέαση ηθοποιών και χώρου που του επέβαλε ο Κουνέλλης υποχρεώνοντάς τον να σταθεί πίσω απ' τα δρώμενα και να παρακολουθεί την ατρακτοειδή δράση των προσώπων καθώς δημιουργούν «χώρους» μέσα στον χώρο. Η μετωπική, κλασικιστική τραγωδία ανατρέπεται, με το περιβάλλον να λειτουργεί συγχρόνως ως centrum και ως vacuum. Πρόκειται για μια εγκατάσταση που λαμβάνει υπόψη και τους θεατές και τους ηθοποιούς, ενώ οι τελευταίοι αναγνωρίζουν τον χώρο αλλά δεν τον αντιλαμβάνονται (οικειοποιούνται)· τουλάχιστον όχι αμέσως...

ΚΟΥΝΕΛΛΗΣ ΚΑΙ ΜΠΑΜΠΟΥΣΗΣ

Παράλληλα στο φουαγιέ του Ινστιτούτου Γκαίτε εκτίθενται οι εξαιρετικές ασπρόμαυρες φωτογραφίες του Μανώλη Μπαμπούση από τον θηβαϊκό κύκλο, απόλυτα μέσα στο πνεύμα του Κουνέλλη, ακριβείς και διαφωτιστικές της όλης προσπάθειας. Ο Μπαμπούσης αξιοποιεί τις φωτιστικές δέσμες που χρησιμοποιεί ο ζωγράφος για να τεμαχίσει τον χώρο αλά Caravaggio (μια από τις εμμονές του), και επιμένει ο ίδιος όχι σε μιαν «ανθρωπομετρία» αλλά σε μιαν «χωροθεσία». Εφόσον αγωνία του Κουνέλλη είναι να προσεγγισθεί πλαστικά ο χώρος της ιστορίας και η εμπειρία της (έτσι αντιλαμβάνεται ο ίδιος την έννοια του χρόνου· όχι αφηρημένη αλλά ιστορική). Ο Μπαμπούσης με τη σειρά του αντιμετωπίζει τον χώρο ως τρομώδη εμπειρία αλλά και ως ένα υλικότατο μέσον που μπορεί να δώσει, αν εκβιαστεί, απαντήσεις. Αυτός ο διάλογος καλλιτέχνη και –ανοίκιου– χώρου αποτελεί το βασικότερο γλωσσ-

σοκεντρικό χαρακτηριστικό του Κουνέλλη και την αφορμή των έργων του. Ο Μπαμπούσης πάλι βρίσκει τους ηθοποιούς σκαρφαλωμένους σε πανύψηλες σκάλες να αποτελούν την ύβριν απενίζοντας το χάος κι άλλοτε να μπουσουλάνε στο χώμα, και αποδίδει με τον φακό του μια διαχρονική κλίμακα του Ιακώβ πέρα και πάνω από θρησκευολογικές συμβάσεις. Εξαιρετικά σημερινή. Κι όμως. Κατά βάθος μέσα απ' όλην αυτή την εναγώνια συμβολική όσο και τελετουργική προσέγγιση της τραγωδίας εκλύεται το απελπισμένο αίτημα για μια θρησκευτικότητα έστω και χωρίς Θεό. Το δέος της θρησκευτικότητας, τουλάχιστον, είναι παρόν. Η νεοτερικότητα πρότεινε τον εαυτό της και δεν έπεισε. Οι τελευταίοι νεοτερικοί καλλι-



Βαγγέλης Βλάχος,
Σχέδια για ένα κτήριο (2001).

τέχνες σαν τον Κουνέλλη, επιχειρούν να ξαναστήσουν στην επικράτεια του μεταμοντέρνου τα λάβαρα της Ιστορίας, του Τραγικού της Ουτοπίας. Να επαναπροτείνουν μια διαδικασία που αμφισβητεί, που πιστεύει στη ρήξη, που χλευάζει την μικροαστική ραστώνη μέσα στην πραγματοποιημένη λογική του πραγματοποιημένου καπιταλισμού και εναντίον της αισθητικής της αγοράς. Απελπισμένος αγώνας;

ΤΖΟΥΛΙΑΝ ΟΠΙ ΚΑΙ ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΒΛΑΧΟΣ

Είδα στην Αθήνα δύο σημαντικές εκθέσεις. Τον Βρετανό Τζούλιαν Όπι

Salvatore Nicosia

ΤΟ ΣΗΜΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ

Ταφικά επιγράμματα
από την αρχαία Ελλάδα

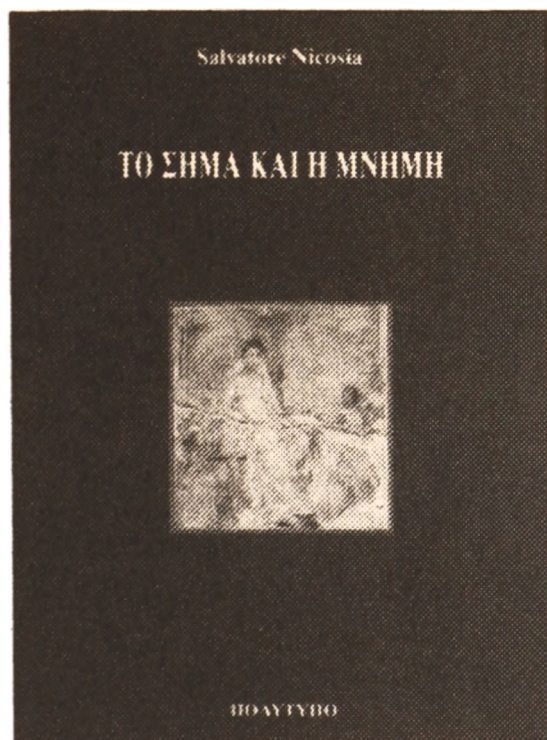
Μετάφραση:
Ευριπίδης Γαραντούδης

Από τις χιλιάδες επιγραφές που
διασώθηκαν παρουσιάζεται μία
σημαντική επιλογή που περιέχει κείμενα
από τον 7ο π.Χ. αιώνα μέχρι τον 4ο μ.Χ.

Αρχαίο κείμενο, μετάφραση, σχόλια.

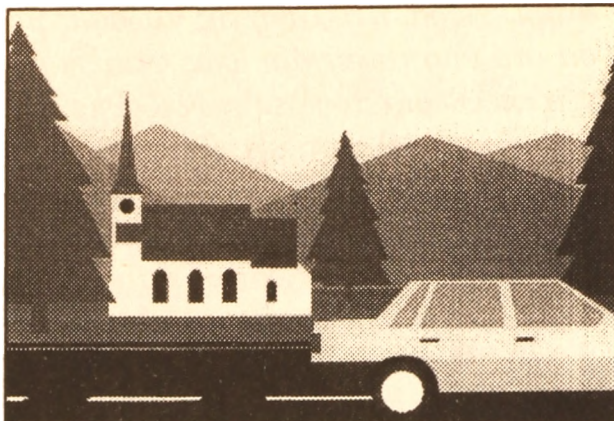
Έκτενής εισαγωγή του έλληνιστή
Σαλβατόρε Νκοζία.

Τετράχρωμες απεικονίσεις από τις
επιτύμβιες στήλες της Δημητριάδος.



Η επιτύμβια επιγραφή διαωνίζει τό
δνομα καί τήν ταυτότητα ενός ατόμου,
μαρτυρεί τον τρόπο που έζησε καί
πέθανε, χαράζει τήν παρουσία του στη
μνήμη του κοινωνικού συνόλου,
προτείνοντάς τον σαν ήρωικό πολιτικό,
ήθικό παράδειγμα καί του ξαναδίνει τή
μοναδική μορφή ύπαρξης που μπορεί νά
συνεχίζει ακόμα καί μετά τό θάνατο.

Έκδόσεις
ΠΟΛΥΤΥΠΟ



Τζούλιαν Όπι, *Φυσιολατρία* (2002).

(1958), πρωταγωνιστή του YBA (Young British Artists) και μιας νεοροπ, neograffie αντίληψης, στη «Ρεβέκκα Καμχή», και τον Βαγγέλη Βλάχο (1964) στην *Els Hanappe Underground*, μ' ένα πολιτικό, πολυεπίπεδο από πλευράς ανάγνωσης και –επιτέλους– ολοκληρωμένο project.

Ο Όπι υποστηρίζει πως «ένα αντικείμενο σε διαφορετική κλίμακα γίνεται άλλο αντικείμενο» και το αποδεικνύει εμπράκτως είτε φτιάχνοντας μικρά, όμοια έργα –π.χ. τα εξώφυλλα των *Blur*– είτε τεράστια, όπως η ζωγραφική κατασκευή για το αεροδρόμιο του Χήθρου. Στην Καμχή δείχνει επίπεδα πορτρέτα τα οποία, παρά τον μονόχρωμο μινιμαλισμό τους και την γραφίστικη σχηματοποίησή τους, αποδίδουν συγκεκριμένα «πρόσωπα» αλλά και συγχρόνως συμβολοποιημένους «τύπους»· δηλαδή τους ανδρογύνους εικοσάρηδες ή τις ανορεξικές Κέιτ Μος που είναι τόσο της μόδας σε Δύση και (δυτικοποιημένη) Ανατολή. Έκπληξη αποτελούν τα φωτογραφικά-κατασκευαστικά τοπία του με την (πραγματική) φωτιστική πηγή να σκίζει τη νύχτα. Στην ταράτσα της γκαλερί τέλος τρισδιάστατα πορτρέτα-σήματα σε υπερφυσικό μέγεθος ολοκληρώνουν μια χορταστική έκθεση που σπάνια βλέπουμε στην Αθήνα. Και δύο τελευταία λόγια: η γραφή-γραμμή του Όπι με την πειθαρχημένη αναγωγή της σε γεωμετρικά σχήματα σχολιάζει εικαστικά τους βασανιστικά κυρίαρχους οπτικούς κώδικες επικοινωνίας, βρίσκοντας τη ζωγραφική εκεί που άλλοι βλέπουν απλώς την πληροφορία.

Ο Βαγγέλης Βλάχος με τη σειρά του αξιοποιεί τις απρόσωπες φωτογραφίες του '60 και του '70 που βρήκε σε αρχεία εφημερίδων και που απεικονίζουν ένα κτήριο του ύστερου Μοντερνισμού και

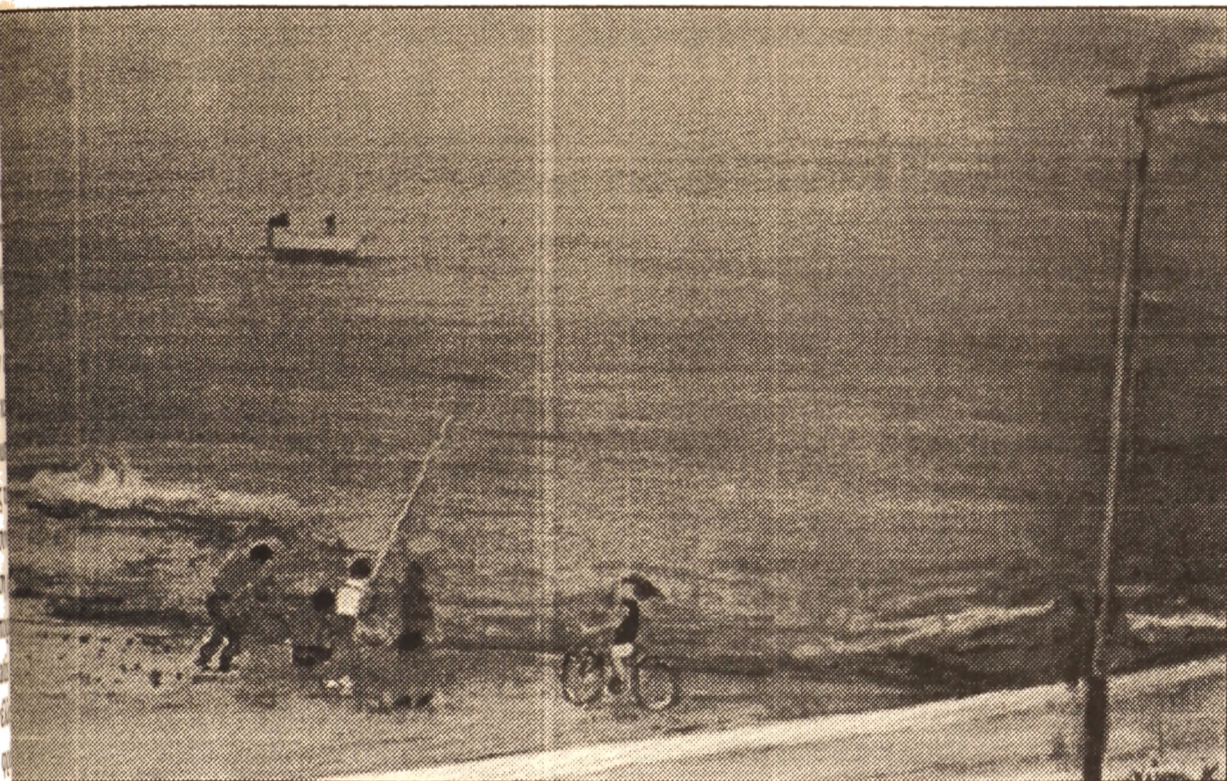
συγχρόνως ένα σύμβολο εξουσίας και δύναμης. Πρόκειται για την αμερικάνικη πρεσβεία της Αθήνας, έργο του Martin Gropius, ιδρυτή του Bauhaus. Με τη σύνθεση αυτή ο Gropius επεδίωξε την *Öffentlichkeit* –την ανοιχτότητα των μορφών– παράλληλα όπως συμβαίνει στο πτερό του Παρθενώνα, μέσα από μπετόν στύλους επενδεδυμένους με μάρμαρο και από μεγάλα υαλοστάσια. Βούλησή του ήταν να αποδώσει την φιλελευθεριότητα της αμερικανικής δημοκρατίας. Σταδιακά το κτήριο αυτό μεταμορφώθηκε σ' ένα περίκλειστο Bunker, έναν συμπαγή κύβο σαν την Κααμπά, για να προστατευθεί από τυχόν τρομοκρατικές ενέργειες, αλλά και τις συχνότερες αντιαμερικανικές διαδηλώσεις που κατ' έθιμο καταλήγουν εκεί από την μεταπολίτευση ως σήμερα. Ο Βλάχος τώρα δημιουργεί «εργαλεία», αρχιτεκτονικά σχέδια για να μελετήσει κατ' επίφαση έναν μοντερνιστικό ρυθμό και την εφαρμογή του στην περιφέρεια, αλλά κατ' ουσίαν για να δείξει τη μεταμόρφωση του συγκεκριμένου κτηρίου εντός των ζωντανών κοινωνικοπολιτικών συνθηκών. Ο γραφισμός του, σε αντίθεση μ' εκείνον του Όπι, υπηρετεί μιαν ιστορική διαλεκτική με όρους που *mutatis mutandis* παραπέμπουν στον Κουνέλλη. Ως κείμενικά μότο κυριαρχεί η φράση «I see Dead People» από μια παρωδία της ταινίας *Έκτη αίσθηση* και το τραγούδι *I want to kill* του Andrew W.K. Υπογραμμίζω τη σύνδεση μιας σημερινής νεο-ropk γενιάς που εμπνέεται από ανάλογο αντιαμερικανισμό με τη γενιά των χίπις.

Ο Βλάχος σημειώνει: «Τα κείμενα έχουν ένα συναισθηματικό περιεχόμενο εκφράζοντας προσωπικό αδιέξοδο, μια βίαιη πρόθεση ή ακόμη μια μεταφυσική ικανότητα.» Ο καλλιτέχνης, με αφορμή-πρόσχημα ένα πραγματοποιημένο μοντερνιστικό έργο, φιλοτεχνεί σχέδια που δύσκολα αποκρύπτουν τις πραγματικές τους προθέσεις: την καταγραφή-κατακραυγή ατομικών και συλλογικών διαψεύσεων· την καταγγελία μιας φόρμας που απώλεσε την επαναστατική της ουσία· τον απελπισμένο αβανγκαρντισμό που υπάρχει ακόμη στις αντισυμβατικές προτάσεις και την ανάγκη για ρήξεις και για συνθετικές ερμηνείες.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Θυμίζουν τις κασετίνες όπου φυλάμε τα δικά μας πολύ προσωπικά πράγματα, τ' αγαπημένα της μνήμης, φωτογραφίες, σημειώματα, ένα βότσαλο, μια αχιβάδα. Γι' αυτό και μας ξενίζει σχεδόν η κάδετη τοποθέτησή τους, η ανάρτησή σ' έναν δημόσιο εκθεσιακό χώρο.

Ζωγραφίζοντας τα απλά και τα καθημερινά



Παιδιά στην Πλακούρα (Άνδρος 1982), τέμπρα, 17x28 εκ.

Είναι οι μικρές διαστάσεις πολλών από τα έργα (25x15 εκ., 17x28 εκ., 35x30 εκ.) συχνά σε συνδυασμό με τις ξύλινες καφασωτές κορνίζες που αγκαλιάζουν το μουσαμά, που δίνουν αυτήν την εντύπωση. Είναι προπάντων τα θέματα που επιλέγει η ζωγράφος, απλά, ικρά συμβάντα και αντικείμενα, τα πρόσωπα και τα μέρη που συνθέτουν την καθημερινότητά της, τα τοπία που γάπησε, που δυναμώνουν αυτή την ισθηση. Και είναι ακόμα ο τρόπος που χειρίζεται τον χρωστήρα, αυτή η ήγγορη πινελιά με την οποία διαγράφει τις ανθρώπινες φιγούρες και τα πράγματα με την ίδια απαράμιλλη προσοχή και διακριτικότητα, σαν να βιάζεται τις ενοχλήσεις ή να τα πειράζει, να τα τραυματίσει με το άγγιγμά της, τότε ακολουθώντας τα περιγράμματα και τότε αφήνοντάς τα να χα-

θούν μέσα στο χρώμα προσδίδοντάς τους μιαν όψη τρυφερή, ονειρική και ιδιαίτερα προσωπική.

Ο ζωγραφικός κόσμος της Νίκης Καραγάτση είναι ο κόσμος που επέτυχε να (δια)φυλάξει σε μια εποχή που, παρά την εμφάνιση της ψυχανάλυσης και τα πρώτα δείγματα της γυναικείας απελευθέρωσης, παρέμενε εγκλωβισμένη στις ψευδοεπιστημονικές θεωρίες των αρχών του 20ού αιώνα για τη «φυσιολογική αμβλύνοια των γυναικών» και την ανικανότητά τους να δημιουργήσουν που βρήκαν γόνιμο έδαφος και στη φιλοσοφία του Νίτσε και του Σοπενχάουερ. Ο γάμος της, το 1935, με τον συγγραφέα Δημήτρη Ροδόπουλο, που ήδη ήταν γνωστός με το ψευδώνυμο Μ. Καραγάτσης και ασπαζόταν τις κρατούσες θεωρίες για τη γυναίκα, και η εγκυμοσύνη που ακολούθησε

την ανάγκασαν να σταματήσει τις σπουδές της δίπλα στον Παρθένη και στον Αργυρό στην Σχολή Καλών Τεχνών την τελευταία χρονιά. «Η υπερπροστατευμένη και ευαίσθητη κοπελίτσα, με τους απλούς και στοργικούς γονείς, μπαίνει τώρα εντελώς απροετοίμαστη στη δίνη της ζωής του Καραγάτση. Έντρομη αναλαμβάνει το ρόλο της συζύγου, της μητέρας και -τον πιο δύσκολο- της νοικοκυράς. Ο Καραγάτσης θέλει ένα σπίτι «ανοιχτό». Τα γεύματα διαδέχονται το ένα το άλλο... Η Νίκη πελαγωμένη προσπαθεί να συντονίσει το σπιτικό... Η ζωγραφική της περιορίζεται σε μερικά πρόχειρα σχέδια της οικογένειας...», γράφει η κόρη της Μαρίνα στον κατάλογο της έκθεσης σε ένα σημείωμα που αποκαλεί σχεδίασμα βιογραφίας.

Η Νίκη Κ., όπως συνήθιζε να υπογράφει αφήνοντας ανοιχτό το αν υπονοεί το ψευδώνυμο του συζύγου ή το πατρώνυμο Καρυστινάκη, ξαναπιάνει το πινέλο μόλις οι συνθήκες το επιτρέπουν παρακολουθώντας πάλι μετά την Απελευθέρωση μαθήματα και αναθερμαίνοντας τις επαφές της με τους παλιούς συμφοιτητές της όπως τον Μόραλη, τον Νικολάου, τον Βασιλείου και κυρίως τον Τσαρούχη με την ενθάρρυνση του οποίου προχωρά βγαίνοντας από την αφάνεια και φτάνοντας το 1956 στην πρώτη της ατομική έκθεση. Από τότε μέχρι το θάνατό της το 1986 δεν θα σταματήσει να δουλεύει.

Αφουγκραζόμενη τα επιτεύγματα του μοντέρνου με τις δικές της κεραίες, χωρίς να προβεί σε εκρηκτικούς πειραματισμούς και χωρίς να εγκαταλείψει το πραγματικό, πλάθει -αφαιρώντας αργά και μεθοδικά- το ύφος της: Τα θαλασσινά τοπία της γενέτειράς της, της Άνδρου, αρμονικά μέσα στη χρωματική τους λιτότητα και απαλλαγμένα από κάθε περιττό στοιχείο, μόνο ο απέραντος θαλάσσιος όγκος και κάποιες φευγαλέες ανθρώπινες φιγούρες κομμάτι του τοπίου κι αυτές να υποδηλώνουν με την κίνηση του σώματός τους την παρουσία τους· τα πορτρέτα των δικών της και οι αυτοπροσωπογραφίες της να μιλούν μέσα από τις σκιάσεις του φωτός· και τέλος αυτά τα τόσο εύγλωττα αντικείμενα: ένα πακέτο «Σέρτικα» τσιγάρα με το ούζο και το ρολόι, τ' αφιερωμένα στον Καρούζο, του '82, η μοναδική φέτα του ψωμιού με το



Πορτρέτο του Δημήτρη (1978),
λάδι, 25x155 εκ.

αλειμμένο βούτυρο που λάμπει μέσα στο πιάτο δίπλα στο φλιτζάνι με τον καφέ, το μεταχειρισμένο μαχαίρι και το κουτάλι αφημένα πάνω στο τραπέζι και το ρολό με τις καραμέλες απ' όπου έχουν βγει δύο, στο Πρωινό από το '84, τοποθετημένα με απόλυτη σιγουριά και περισσή φροντίδα στο συγκεκριμένο σημείο μέσα στο χώρο έτσι ώστε να συνθέτουν την απύσχα ανθρώπινη μορφή.

Ο ζωγραφικός κόσμος της Νίκης Κ. είναι ο κόσμος της βαθιάς σιωπής και της εύθραυστης λεπτομέρειας, ο κόσμος των μικρών πραγμάτων και των ανεπαίσθητων νευμάτων που προσδίνουν στη ζωή γεύση, οσμή και χρώμα και αγνοούμε ή δεν μπορούμε πια να δούμε με τα αισθητήριά μας εθισμένα στο κραυγαλέο και επιτηδευμένο. Είναι ο κόσμος που από τις αρχές του προηγούμενου αιώνα άρχισαν να φτιάχνουν οι γυναίκες δημιουργοί θέλοντας κατ' αρχήν να δώσουν μορφή στην προσωπική τους έκφραση.

ΛΗΔΑ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Υ.Γ. Η έκθεση θα παραμείνει ανοικτή μέχρι το τέλος Ιουνίου και όχι μέχρι τις 15/6 όπως εκ παραδρομής γράφτηκε στο προηγούμενο τεύχος.

Goethe

Το Asia-Europe Foundation (ASEF) σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Goethe της Σιγκαπούρης διοργάνωσαν ένα Forum για τον χορό από τις 9 ως τις 11 Ιανουαρίου στη μικρή πόλη-κράτος της Νοτιοανατολικής Ασίας, με διεθνείς συμμετοχές ομιλητών και χορογράφων-χορευτών. Η ASEF διοργανώνει τακτικά διεθνείς συναντήσεις που σκοπό τους έχουν την επικοινωνία και την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών, στοχεύοντας στην κατανόηση και επικοινωνία των λαών των δύο ηπείρων, Ασίας και Ευρώπης, γεγονός που αποτελεί τον πυρήνα και τον λόγο ύπαρξής της. Η οργάνωση ήταν υποδειγματική, η φιλοξενία το ίδιο, οι ομιλίες και οι παραστάσεις εξαιρετικά ενδιαφέρουσες.

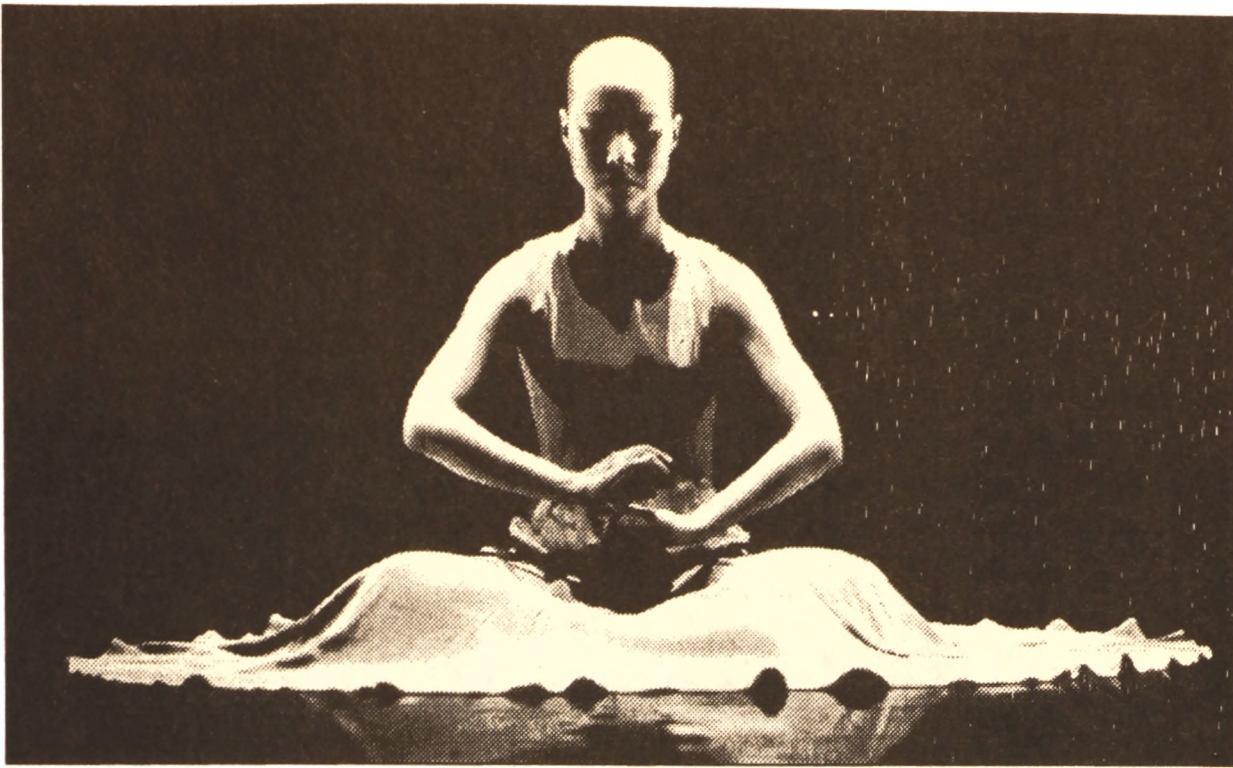
Ο χορός ανάμεσα σε δυο ηπείρους

Η επίσημη έναρξη του Dance Forum, με τις πρώτες παραστάσεις, έγινε στο υπέροχο θέατρο «Jubilee Hall» του ξενοδοχείου Raffles: ο Tom Plischke (Γερμανία) παρουσίασε στο *Fleur/Anemone* τη δική του οριακή εκδοχή της μη-γραμμικότητας, με καθημερινές κινήσεις, παύσεις, επαναλήψεις, για να ακολουθήσει μια εκπρόσωπος της ιαπωνικής avant-garde, η Un Yamada, με το *7 July, Lock, 11 Nov*, νευρωτική σύγχρονη γυναίκα, κάτοικος μιας εφιαλτικής πραγματικότητας που οδηγεί το άτομο στην απομόνωση, την υπερκινητικότητα, την εσωτερική σύγκρουση. Η Marion Ballester (Γαλλία), αληθινή εκπρόσωπος της «Γαλλικής Σχολής» σουρρεαλιστικής κομψότητας, στο δικό της σόλο με τίτλο *Continum, Fragmentation, Convolvulus*, έδωσε μια πιο ευχάριστη εκδοχή της πραγματικότητας, με έμφαση στη χορευτικότητα, απομακρύνοντας το κοινό από τη σκληρή αλλά και με χιούμορ, σοφιστική άποψη της Yamada. Ο Pichet Klunchuen (Ταϊλάνδη) με το *Chuy-Chai*, προσπάθησε, ως ένα σημείο επιτυχώς, να συνενώσει την παραδοσιακή χορευτική τεχνική της Ταϊλάνδης με τον σύγχρονο χορό, μια τάση στο χορό που κερδίζει έδαφος διεθνώς. Οι εικόνες του γίνονταν μερικές φορές αφελείς, αλλά οι δυνατότητες που προσφέρουν τέτοιες «μίξεις» φάνηκαν ξεκάθαρα, πέραν του γεγονότος ότι ο ίδιος είναι ένας εκπληκτικός χορευτής. Την επόμενη ημέρα προστέθηκαν σεμινάρια και «εργαστήρια» (workshops), δραστηριότητες που φι-

λοξενήθηκαν σ' ένα υπέροχο κτήριο στο Fort Canning Hill (ο λόφος όπου βρίσκονταν διοικητικά και άλλα κτήρια τον καιρό της αποικιοκρατίας), σ' ένα χώρο όπου κάνει τις πρόβες της και η «Ομάδα Χορού της Σιγκαπούρης». Πρώτος ομιλητής, ο Gerard Siegmund (Γερμανία), με θέμα «Dance & Globalisation: Crossing Cultures». Ακολουθεί αργότερα ο Feng Shuang-bai (Κίνα) με θέμα «Dance & Cultural Identity: Tradition & Modernity». Η Miki Sato, ανερχόμενη χορογράφος και μέλος, όπως και η Un Yamada, της νέας avant-garde της Ιαπωνίας, έδωσε το πρώτο σεμινάριο. Ακολούθησε ο Tim Feldman (Δανία), καλλιτέχνης που στηρίζει πολύ τη δουλειά του στον αυτοσχεδιασμό. Το ίδιο βράδυ, ο Mugiyo Kasido (Ινδονησία) παρουσίασε το *Kabur Kabur*, επιδεικνύοντας μια ευλυγισία πολύ κοντά σε αυτή των ανθρώπων του τσίρκου, «μικραίνοντας» και «παραλλάσσοντας» την εικόνα του σώματός του, με τη βοήθεια του φωτός και μιας... μπλούζας μεγάλου μεγέθους, μέσα στην οποία κυριολεκτικά στρίμωχνε το σώμα του καθώς διπλώνονταν ή περνούσε τα πόδια στα ανοίγματα των χεριών. Θαυμάσαμε την ευλυγισία του και μέρος του έργου, στο σύνολό του όμως επρόκειτο για ένα μάλλον αφελές παιχνίδι. Η Nanine Linning (Ολλανδία) με το *Solo 2.0 & Solo 5.0* δεν έπεισε. Το έργο της έμοιαζε περισσότερο με δουλειά μαθητή που είχε υπερεκτιμήσει τις δυνάμεις του, ενώ η ίδια ερμηνευτικά δεν ήταν πολύ δυνατή. Η Sen Hea Ha (Κορέα), μια εξαιρετικά εύθραυστη χορεύτρια, με

τα *Lux Aeterna* και *Lontano* μας άφησε κυριολεκτικά άφωνους: το βυσσινί βελούδο του κοστούμιού της στο ένα έργο και το λευκό λινό στο άλλο, και το ξυρισμένο κεφάλι της εξαιρετικά αδύνατης χορεύτριας ήταν η πρώτη πολύ ωηρή εντύπωση. Η δουλειά της όμως, του έδειχνε κάτι σαν την πορεία από την ύλη και την αμαρτία (;) στην ανύψωση και την πνευματικότητα με μια ιερή εξαιρετικά αργών και τελετουργικών κινήσεων, στο σύνολό της δημιούργησε μια εικόνα μαζοχιστικής εξιέωσης (sic) που άφησε ερωτηματικά.

Τελευταίο σόλο της βραδιάς, το *Garpu Salva Sanchis* (Ισπανία/Βέλγιο), ενός χορευτή που τελευταία έχει στραφεί στη χορογραφία. Ένα εικοσιτετράωρο ενός μέσου (;) ανθρώπου, δομένο με χιούμορ, τόλμη και ευρηματικότητα, κυρίως στις χειρονομίες και τη χρήση της καθημερινής κίνησης. Σκηές βαρεμάρας και άγχους πολύ καλές. Μέρα τέταρτη: Το σεμινάριο δίνει η *Kiko Tachiki* (Ιαπωνία), και θέμα της είναι «Contemporary Dance in Asia: Body and Trend». Τελευταία διάλεξη του Forum, εκείνη του Jean-Marc Dardolphe, με θέμα «Contemporary Dance in Europe: History and Body». Ημέρα συνεχίζεται με το workshop της Astrid Endruweit (Γερμανία), μιας χορογράφου που είναι επηρεασμένη από το ιαπωνικό Butoh (τόσο ως στυλ όσο και ως προσέγγιση της κίνησης και των «χαρακτήρων»), μια τάση που έχει αρκετούς μιμητές στη Γερμανία αυτή την εποχή, και του Davit Dondonshia (το ύφος του οποίου είναι αρκετά γρήγορο, αθλητικό και ροβατικό. Χρησιμοποιεί στοιχεία παράδοσης των χορών της Ινδονησίας που έχει «μετατρέψει» σε σύγχρονο κινητικό σύγχρονο βηματολόγιο. Το ίδιο βράδυ δόθηκαν οι τελευταίες παραστάσεις στο Jubillee Hall: η Vera Platero (Πορτογαλία), πνευματώδης, εντρίκη, γρήγορη, ανατρεπτική, παρουσίασε μια παλιότερη δουλειά με τίτλο *Perhaps she could dance and think afterwards*. Εξαιρετική φόρμερ, με χιούμορ και καθόλου αεροφανής, έδειξε μια από τις στιγμές του σύγχρονου χορού που θα γίνει ιστορική, χωρίς δηλαδή τη σφραγίδα χρονικής στιγμής που δημιουργήθηκε. Χορός, καθημερινές κινήσεις, θινά σουρεαλιστικές χειρονομίες,



πραγματικά ασυνεχής «γραφή» και παρακινδυνευμένες στιγμές μπαναλιτέ, με απροσδόκητα καλή εξέλιξη χάρη στο χιούμορ και τον αυθορμητισμό της. Ακολούθησε το *In Memory of His Body* του Daniel Yeung (Χονγκ-Κονγκ), ένα προκλητικότατο σόλο του εκπληκτικού –και ολόγυμνου– χορευτή και χορογράφου. Ακροβασίες που γίνονταν οδηγημένες από την πορεία της κίνησης, λεπτομέρεια, ακρίβεια, δεξιότητες και πολλή φαντασία σ' αυτό το σόλο που θα μπορούσε να είναι μια άδεια ναρκισσιστική επίδειξη, και κατέληξε να είναι μια –αν όχι η δυνατότερη– εικόνα όλων των παραστάσεων. Πληθωρικό αλλά άνισο και τελικά αφελές το double bill των μυστικιστικών *Isisar* και *Prayer of the Scorpio* της Virpi Pankinen (Φινλανδία), μας έκανε να ανακαλέσουμε σκοτεινούς μύθους του Βορρά μπλεγμένους με λίγο από ανατολική φιλοσοφία και γιόγκα, αλλά δεν οδήγησε πουθενά. Το *Dogs* του Arifwagan Shaharuddin (Μαλαισία) ήταν μια έξυπνη και σε στιγμές σκοτεινή σάτιρα που έφτανε και στα πολιτικά πράγματα και την ανελευθερία που δοκιμάζει η ευρύτερη περιοχή από τα αυταρχικά καθεστώτα ή τη θρησκεία, κυρίως όμως επικέντρωνε την προσοχή του στο πολιτικό σκέλος. Θεατρικό, με χρήση λόγου, προκλητικό, γρήγορο, αξίζει μια θέση στο «πάνθεον» των αποτελεσματικών, μη «ξύλινων» και στρατευμένων πολιτικών καταγγελιών ή σχολίων –αν θέλετε– πάνω στον αυταρχισμό και την καταπίεση που έχει να επιδείξει η τέχνη του χορού.

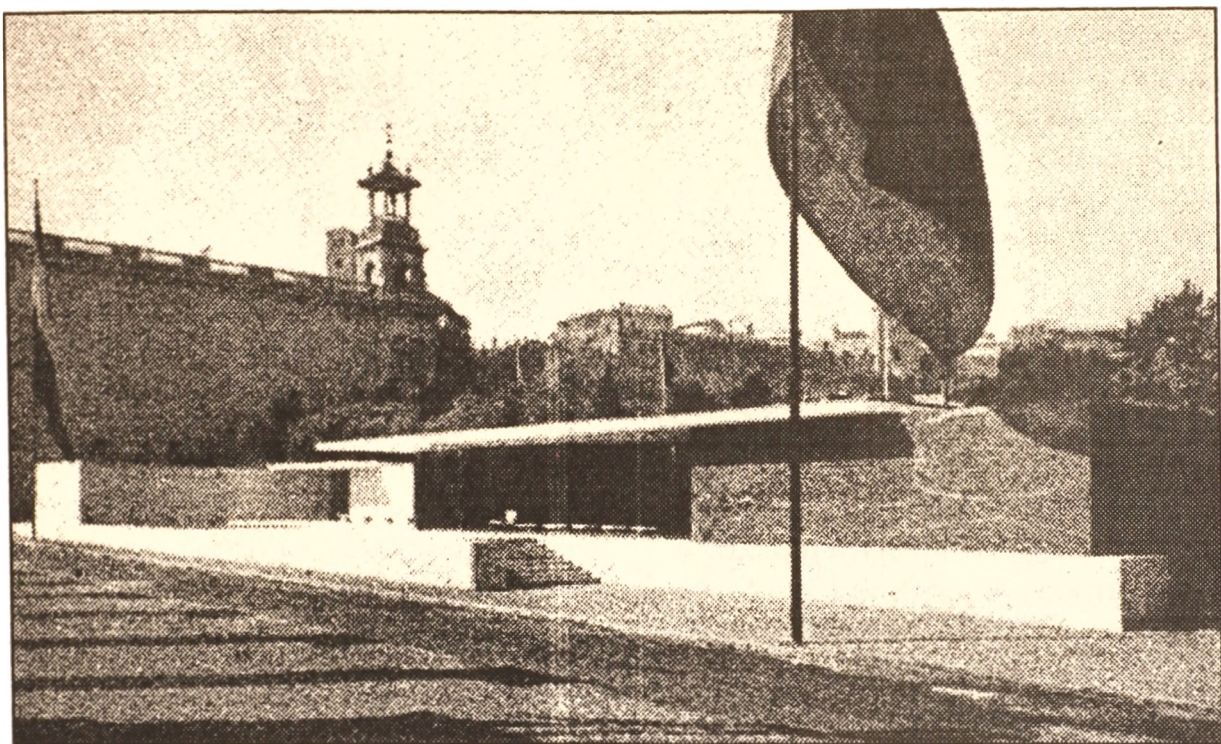
Το «στρογγυλό τραπέζι» με τα συμπεράσματα, τις προτάσεις και τους προβληματισμούς, την επομένη, στον χώρο της ASEF, έκλεισε το Dance Forum. Η διοργάνωση αυτή ήταν ο καλύτερος τό-

πος συνάντησης ανθρώπων –χορογράφων, χορευτών και κριτικών– από την ευρύτερη περιοχή της νότιας Ασίας (Ιαπωνία, Κορέα, Φιλιππίνες, Μαλαισία, Χονγκ-Κονγκ, Σιγκαπούρη) με άλλους από την Ευρώπη (Γαλλία, Γερμανία, Φινλανδία, Πορτογαλία, Αγγλία, Ελλάδα). Ήταν επίσης μια καλή ευκαιρία να διαπιστώσει κανείς «παράλληλες πορείες» (αποφεύγοντας, κατά το δυνατόν, υπεραπλουστευτικές εξισώσεις καταστάσεων): το ερώτημα της εθνικής ταυτότητας, το αίτημα για μεγαλύτερη ελευθερία, η ανάγκη σεβασμού των ιδιαιτεροτήτων των ασιατικών πληθυσμών από τους πρώην αποικιοκράτες, η καταδίκη των φονταμενταλιστών απασχολούν τους κατοίκους αυτής της περιοχής του ημισφαιρίου. Πιο «φλέγον» ζήτημα, που διαφαίνεται και μέσα από τα επιμέρους θέματα που προαναφέρθηκαν, τα όρια ή μάλλον το σημείο όπου μπορούν να οριοθετηθούν συμπεριφορές ώστε να εξασφαλιστεί ο σεβασμός και η αυτοδιάθεση, για την ώρα δέσμοι εθνικιστικών ιδεών κι ενός κλίματος δυσπιστίας εξαιτίας του δυτικού «αμαρτωλού» παρελθόντος της αποικιοκρατίας. Σημαντικό στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη: οι εντάσεις, οι αντιδράσεις και οι ενστάσεις, η επιθυμία σεβασμού και θέσης ορίων δεν περιορίζονται απέναντι στους Δυτικούς και μόνο, αλλά ελλοχεύουν στις σχέσεις μεταξύ των λαών της Ασίας, μιας και εδώ έχουν να επιδείξουν επιθετική συμπεριφορά και επεκτατισμό που συχνά εκφράσθηκε με πόλεμο και κατοχή. Το θέμα όμως ήταν ο χορός, και στον τομέα αυτόν της τέχνης τα πράγματα φάνηκαν εξαιρετικά ενδιαφέροντα και αισιόδοξα.

ΝΑΤΑΣΣΑ ΧΑΣΙΩΤΗ

Σε τι άραγε μπορεί ένας τέτοιος τίτλος για διάλεξη να εξαγριώσει κάποιους ώστε να επεμβαίνουν στις κολλημένες αφίσες, σβήνοντας το «και» ή γράφοντας ειρωνικά συνθήματα στον τοίχο; Τι μπορεί να γνώριζαν από πριν ώστε να αντιδρούν έτσι στην παρουσία του Ηλία Ζέγγελη, διάσημου ομογενή αρχιτέκτονα, μέλους της άλλοτε πρωτοποριακής ομάδας ΟΜΑ και σήμερα καθηγητή σε εκλεκτά δυτικοευρωπαϊκά πανεπιστήμια, στο Πολυτεχνείο;

Αρχιτεκτονική και Προπαγάνδα



της απόλαυσης επιστρέφει επίμονα, εξακολουθητικά, δείχνοντας προς τα πού θα πρέπει κυρίως να στραφούμε. Στο μεταξύ έχουμε βομβαρδιστεί με διάφορες εικόνες, άλλες γνώριμες και άλλες όχι τόσο, από την παλιότερη δουλειά της ομάδας ΟΜΑ, τριάντα χρόνια πίσω, τότε που ονειρευόταν ότι θα «αναμορφώσει το μοντέρνο πρόγραμμα». Οι εικόνες επανέρχονται, πίσω-μπρος (σκόπιμα;) ανάμεσα σε τέτοιες διάσημες απεικονίσεις και οραματισμούς, νά και τα ιερά και όσια της επαναστατικής τέχνης: Μαλέβιτς, και πάλι Μαλέβιτς. Ενδιάμεσα, η επίσης διάσημη ατάκα του Κορμπυζιέ «Κανόνια και πυρομαχικά; Ευχαριστώ. Κάντε κατοικίες παρακαλώ!» (1938). Μετά (άραγε πόσες φορές;) το γερμανικό περίπτερο του Mies van der Rohe στη Βαρκελώνη (1929) – εδώ, η επιτομή της καθαρής απόλαυσης της αρχιτεκτονικής: οι απλές γραμμές, τα πολυτελή υλικά, η έλλειψη οποιασδήποτε χρήσης...

Βρισκόμαστε ήδη πολύ μακριά από το ξεκίνημα, τότε που νομίσαμε πως όλο κι όλο το ζητούμενο είναι να απαρηθούμε τη μόδα και να κάνουμε αυτοανάλυση. Η πολιτική αποδείχτηκε ένας φοβερός βρόγχος γύρω από το λαιμό της αρχιτεκτονικής. Ίσως (λέω εγώ) κάτι εντελώς ανεξέλεγκτο – κι ως καμώνονται ορισμένοι διεθνείς σταρ (ο Ζέγγελης πέταξε αρκετά καρφιά ενάντια στον πρώην συνεργάτη του, νυν πουλημένο, Ρεμ Κόλχας) ότι είναι μπασμένοι στο σύστημα και ξέρουν πώς να το απομυζούν. Αλλά μήπως κι έτσι δεν έχουν κι αυτοί υποκύψει ταπεινωτικά στις επιταγές της μόδας, της τρισκατάρατης μόδας που κλέβει συνειδήσεις;

Τέλος διάλεξης, βγαίνουμε στο σκοτεινό αίθριο της Σχολής Αρχιτεκτόνων, που έχει πια πάρει μορφή πιρανεζικού ερειπίου. Με κυνηγάει το φάσμα του απόλυτου έργου αρχιτεκτονικής, του περιπτέρου του Mies, αυτό το ηδονιστικό «τίποτα» σχεδιασμένο για να μην κατοικηθεί ποτέ – κάτι μόνο για τα μάτια. Ας ανασκουμπωθούμε λοιπόν, σάβοντας πάλι στο χωράφι της νεοτερικότητας, όπως τόσοι πριν από μας (και ασφαλώς τόσοι μετά από εμάς). Ποιος ξέρει, μέσα στα χώματα μπορεί να βρεθούν οι χαμένες αρχές, όπως τα θαυματοργά εικονίσματα που αναδίδουν απόκοσμα αρώματα.

Στις 16 του Μάη ήμασταν εκεί για να λύσουμε το μυστήριο. Αντί όμως για μια πειστική απάντηση, εισπράξαμε μια διάλεξη προκλητική επειδή ήταν αινιγματική (ή, για όσους το προτιμούν, αινιγματική επειδή ήταν προκλητική σε μια εποχή που τίποτα, μια τίποτα δεν μας σκιάζει πλέον).

Τι είχε να μας πει ο κ. Ζέγγελης; Το μήνυμά του ήταν εξαιρετικά απλό και καθαρό: δεν πάμε καλά, δεν πάμε καθόλου καλά σήμερα επειδή, για να συντάξουμε τη γλώσσα έκφρασης της αρχιτεκτονικής, ακολουθούμε τη μόδα και όχι τους σταθερούς υποδειγματικούς θεσμούς. Η μόδα είναι ένα «αυταρχικό σύστημα καταπίεσης», κάτι που «δεν εξηγείται» ως συμπεριφορά. Όμως εμείς χρειαζόμαστε να ξέρουμε πού πάμε, αλλιώς κινδυνεύουμε να οπισθοχωρούμε αντί να προχωράμε προς τα μπρος.

Ζητούμενο λοιπόν είναι πώς η αρχιτεκτονική εντάσσεται στον πολιτισμό μας. Δύο πρόσφατα γεγονότα: η συνά-

ντηση των G8 στη Γένοβα και η 11η Σεπτεμβρίου στη Νέα Υόρκη όπως τα μετέφερε η TV στο παγκόσμιο κοινό. Λίγο πιο πριν, η κατεδάφιση του Τείχους του Βερολίνου το '89. Ανάμεσά τους, η ανάπτυξη των μητροπολιτικών κέντρων-τεράτων σε όλο τον κόσμο, η θριαμβευτική επικράτηση της πλαστής πραγματικότητας.

Η αρχιτεκτονική είναι σήμερα «μια χιονοστιβάδα που ανακυκλώνει πρότυπα». Ένα μεγάλο κενό μετά τον πουριτανισμό (και τις σιωπές ή απάτες) του μοντερνισμού. Μια αρχιτεκτονική ευνουχισμένη, γιατί απαγορεύει στον εαυτό της το δικαίωμα της απόλαυσης. Μια αρχιτεκτονική που μπλέκει την εκπαίδευση με την κατήχηση. Όπου, εννοείται, ο λεγόμενος μεταμοντερνισμός γρήγορα αποδείχτηκε φενάκη του καταναλωτισμού. Πρέπει να ανανεώσουμε τη ρητορική της, να της μεταγγίσουμε νέο αίμα, να βρούμε τρόπους να συντηρήσουμε τον χαρακτήρα της νεοτερικότητας.

Προς το τέλος της διάλεξης, η έννοια

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Άσπρα - Κόκκινα - Κίτρινα - Μπλε...

του Γιώργου Κυριακάκη kyriakakisg@ath.forthnet.gr



ΦΩΤΟ: ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΟΤΤΑΣ

Μια φωτογραφία – χίλιες λέξεις. Το γκράφιτι «φιλοτεχνημένο» στον βορεινό τοίχο του Αγίου Δημητρίου Αμπελοκήπων με κόκκινα γράμματα, σε λασσί πλαίσιο που ενίοτε χρησιμεύει για τέρμα στους ποδοσφαιρικούς ώνες της πλατείας.

Ιάνω δεξιά γράφει «THANOS».

Γιαγιά βιαστική, σχεδόν φοβισμέ-
Αρνεύται να ξαναπεράσει για να
απαθανάτισει πιο καθαρά ο φακός.
Γιαγιάτικο απόγευμα. Λιακάδα, χαρά
ού. Τα καφενεία και τα ουζερί μισο-
ιάτα (μισοάδεια κατά μία έννοια).

Πισιρικάδες που παίζουν μπάλα.

Ευνοούμενη από τις καιρικές συν-
κες, την καθαρή επίδραση του
ογευματινού ούζου και τη χαλαρό-
α του πρώιμης καλοκαιρινής ρα-
ύνης αισιόδοξη σκέψη μου πως όσο
πισιρικάδες παίζουν τα ηλιόλου-
ει απογεύματα μπάλα στις πλατείες,
ός ο τόπος δικαίως τρέφει ελπίδες
θα τη βγάλει καθαρή, ενισχύεται
ή την πολύχρωμη εικόνα των πισι-
ράδων, μετατρέποντας το «πισιρι-
ράδες» σε «πολύχρωμοι πισιρικά-
».

Εν ήταν τα πολύχρωμα μπλουζάκια
ς, ούτε τα πολύχρωμα παντελονάκια

πολυχρωμία των ίδιων των πισιρι-
ων ανασκεύασε την παραπάνω αι-
δοξη σκέψη σε:

σο οι πισιρικάδες όλων των χρω-
ων, εθνικοτήτων και γλωσσών κλω-
νε τα ηλιόλουστα απογεύματα την
μπάλα στις πλατείες, αυτός ο τόπος

ακολουθώντας για αρκετή ώρα,
λικρινές ενδιαφέρον, την εξέλιξη
αυτοσχέδιου ποδοσφαιρικού αγώ-
σταδιακά διαπίστωσα πως η «αθε-
» αποτελούνταν αποκλειστικά από
ηνόπουλα γόνους μεταναστών, χω-
ντό να μειώσει στο ελάχιστο το εν-
έρον του ματς. Τουναντίον...

α τα τέκνα των «Ελλήνων»; Πού
αυτά τα παιδάκια αυτό το συγκε-
μένο απόγευμα; Η απουσία τους
ηγή. Χωρίς αυτά ο καμβάς της απο-

γευματινής πολυεθνικής ποδοσφαιρι-
κής δύναμης έδειχνε κατά τι ελειπής.
Όχι δραματικά ελλιπής. Απλά μια ιδέα
γκετοποίησης σκίασε την μέχρι εκείνη
τη στιγμή χαλαρή παρακολούθηση των
μικρών μπαλαδόρων.

Δεν θέλουν ή δεν τ' αφήνουν οι πα-
τριώτες γονιοί να κατέβουν για μπάλα
στην πλατεία; Όπως και να 'χει, τα
«γνήσια Ελληνόπουλα» εκείνο το από-
γευμα ήταν «παρκαρισμένα» σε κυριλέ
παιδικούς σταθμούς και σε πλαστικούς
παιδότοπους (εσωτερικών ασφαλώς
χώρων) τα μικρότερα, και καθηλωμένα
μπροστά στα κάθε λογής video-games
τα λίγο μεγαλύτερα (το πολύ-πολύ να
«σέρφαραν» στο δίκτυο). Πάντως από
την πλατεία απουσίαζαν. Κι αυτοί που
τα «πάρκαραν» στους παιδότοπους και
τους αγόρασαν παιχνίδια εικονικής
πραγματικότητας, αντί για μπάλα, μπο-
ρούσαν να βλέπουν ήσυχοι τηλεόραση,
αφού τα «καθαρόαιμά τους» δεν συγ-
χρωτίζονται με τα κάθε λογής «Αλβα-
νάκια».

Πατριώτες, πατριώτισσες: Παραδώ-
σαμε την πλατεία και τη λιακάδα στα
παιδιά αυτών που φοβόμαστε. Στον
«ξένο»...

Ξένο; Θυμάμαι αμυδρά πως κάπου
στην Ιστορία της Γ' Λυκείου έγραφε
πως η Εθνοσυνέλευση, μη βγάζοντας
άκρη στο να ορίσει το τι εστί Έλλην,
έλεγε πως Έλληνας είναι όποιος μετέ-
χει ελληνικής παιδείας. Κι όποιος μετέ-

χει των ηδονών της Ελλάδας, συμπλη-
ρώνω ευθαρσώς. Προϋποθέσεις που
τηρούν στο ακέραιο, όπως μου φάνηκε
εκείνο το απόγευμα, τα πολύχρωμα
Ελληνόπουλα.

Ήθελα για μια στιγμή να ξαναγινό-
μουν πισιρίκος, να βάλω το σορτσάκι
μου και τα ποδοσφαιρικά μου παπου-
τσάκια και να κάνω θριαμβευτική είσο-
δο στην πλατεία...

...δε με παίζετε, καλέ!

συμπληρώθηκε η προηγούμενη σκέ-
ψη, που παρ' όλα αυτά εξακολουθούσε
να είναι αισιόδοξη.

Σε παίζουμε, έρχεσαι; Σαν να μου ψι-
θύρισε σε άψογα ελληνικά ένα χρωμα-
τιστό πατριωτάκι μου...

Δεν είμαι μόνος! Το ξέρω, κι ας μην
με λένε «THANOS». Ευτυχώς κάθε
φορά που απολαμβάνω το απογευματι-
νό ουζάκι μου στην πλατεία Αγίου Δη-
μητρίου Αμπελοκήπων το εμπεδώνω
και «στανιάρω».

ΥΓ. Κάποια άλλα απογεύματα, σε
δρόμους και πλατείες της Ηλιούπολης,
της Πεύκης και του Νέου Ψυχικού είδα
να παίζουν μόνο «καθαρόαιμα Ελληνό-
πουλα», και μια Κυριακή άκουσα τον
παπά της ενορίας να νουθετεί τους πι-
στούς: *Μην τους βάζετε στα σπίτια σας!*
Κάθε φορά που μου συμβαίνει κάτι
ανάλογο (ξανα)διαπιστώνω το αυτο-
νόητο: Γκέτο δεν είναι μόνο οι Αμπελό-
κηποι...

*Για μένα ο καλλιτέχνης έχει τη ζωηρή εντύπωση πως ζει
μέσα σε ένα άπειρο.
Έτσι μονάχα βγαίνει όξω από τα στενά σύνορα της εποχής
και της πατρίδας και υψώνεται στο μοναδικό τύπο,
που ζει μέσα στον αιθέρα της απόλυτης ελευθερίας.*

Φώτης Κόντογλου (Πέδρο Κάζας)

Στο λυκόφως της δραματουργίας

Ο νέος αιώνας δημιουργεί ένα μούδιασμα στην «τρελή» κινηματογραφική γενιά μας. Η μετατροπή των περισσότερων έργων της 7ης τέχνης σε έργα παρόμοια με εκείνα της διακόσμησης, φέρνει στο νου τον Νάρκισσο. Αφού ζαλίστηκε να κοιτάζει την ομορφιά του στο νερό, έπεσε μέσα σ' αυτό, το έκανε βούρκο και κολυμπούσε στη συνέχεια λασπωμένος.

Ο πληθωρισμός των προσώπων και των εταιρειών που παράγουν ταινίες, επιδεινώνει την ήδη οξύτατη κρίση της κινηματογραφικής τέχνης. Φανταχτερές εικόνες, από εκείνες «που αρέσουν πολύ στον κόσμο», συνήθως απομιμήσεις παλαιότερων ιδεών, βοηθούν στην κατρακύλα.

Όσο η τεχνική εξελίσσεται ραγδαία, τόσο τα κινηματογραφικά πλάνα γίνονται περισσότερο άτεχνα. Στα χέρια ανθρώπων που δεν είναι καν καλλιτέχνες, ο κινηματογράφος γλιστράει πάνω σε μια επιδερμική αντίληψη της πραγματικότητας. Η συνταγή είναι γνωστή: λίγο ψυχολογία, κάμποσα ιψενικά τρίγωνα, μερικές μεταφυσικές ψευτοθεωρίες, ποτάμια αίματος και σπέρματος, κρύα αστείακια, «μαγειρεύουν» μια σεναριακά πετυχημένη ταινία. Κι έπειτα πριν τελειώσει το γεμάτο από τα αστεράκια της κριτικής «αριστούργημα», αρχίζουν οι αριθμοί: πόσα εισιτήρια, πόσες αίθουσες, ποια αγορά, πόσες εισπράξεις στο super market των εικόνων.

Όλοι αυτοί οι πάμπτωχοι σε ιδέες και αισθήματα που παριστάνουν τους καλλιτέχνες, δεν είναι παρά ευνουχισμένα ανθρωπάκια, συμβιβασμένα στα πρόσκαιρα αγαθά του παρόντος. Για να

αποφύγουν το απελπιστικό κενό της συνειδήσής τους, αποπατούν πάνω στην τέχνη του κινηματογράφου. Γερασμένοι πριν καν γεράσουν ηλικιακά, χρησιμοποιούν το σινεμά φανταστικά για να επιτύχουν το στοίχημα της αιώνιας νιότης. Νεογιάπηδες που κατά τύχη δεν βρίσκονται στον επιχειρηματικό χώρο, αλλά δυστυχώς στο χώρο της τέχνης. Όπου κι αν γυρίσεις το βλέμμα, πέφτεις πάνω σε τέτοιους. Χρησιμοποιούν, με μια καλοδουλεμένη επιτήδευση, την τυποποιημένη συνταγή της επιβίωσης: «μη θίξετε ίνα μη θιγείτε».

Μέσα σ' αυτό το «αγγελικό κινηματογραφικό τοπίο», οι ειδικοί της διαχείρισης, ως άλλοι θεράποντες ιατροί, ανακαλύπτουν το πρόβλημα: ο κινηματογράφος πάσχει από σενάρια. Και τρέχουν να φορτώσουν τον ασθενή με αντιβιοτικά: εξειδικευμένα σεμινάρια, ενισχύσεις από ειδικά προγράμματα, γκρουπ δουλειάς που θυμίζουν ομαδική ψυχανάλυση, παραδοχή των βασικών κανόνων και αρχών (sic) της δραματουργίας... Και αμέσως μετά το επερχόμενο φιλικό μαγείρεμα, αφού όλοι έχουν αποδεχθεί ότι «έτσι είναι πλέον τα πράγματα», έρχεται η απόλαυση του δείπνου. Ο Μάγειρας (σεναριογράφος), ο Κλέφτης (παραγωγός), η Γυναίκα του (ηθοποιός) και ο Εραστής της (σκηνοθέτης). Αυτοί οι ρόλοι, προερχόμενοι από την ομότιτλη ταινία του Γκρίναγουεϊ, είναι οι συνδαιτυμόνες του δείπνου της ντροπής.

Τα σύγχρονα σενάρια του κινηματογράφου απευθύνονται αδιάφορα σε όλους, πράγμα που δεν συμβαίνει σε καμιά μορφή τέχνης. Όπως οι ειδήσεις στις εφημερίδες, έχουν την ίδια ομοιομορφία και «διαβάζονται» στις αίθουσες

του πλανήτη υπερταξικά, υπερφυλετικά, υπερεθνικά... Αυτό δεν είναι η 7η τέχνη. «Από κινηματογράφος έγινε θέατρο. Και τώρα, ίσως, απογίνει κακό θέατρο. Αισθήματα κατά συνθήκη, πνεύμα αμφίβολο, κοινωνικές συνθήκες τετριμμένες, θεαματικές αναπαραστάσεις, ευχάριστες λύσεις... Βιαστικά, εμπορικά, κατασκευάζονται τα περισσότερα κινηματογραφικά έργα και σκορπιούνται έπειτα στα τέσσερα σημεία του ορίζοντος.» (Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας, *Η γέννηση της Νέας Τέχνης*)

Ο κινηματογράφος δεν είναι πια η τέχνη της εποχής. Μας μαθαίνει στην τεμπελιά, αφού το μυαλό δεν ακονίζεται. Έτσι ο θεατής δεν έχει πρωτοβουλία, ούτε δύναμη συνθετική και αναλυτική. Τόσο χρήμα ξοδεύεται για μια πρώτη ανάγνωση. Ο κινηματογράφος είναι πια ποπκόρν. Οι γεύσεις διαφέρουν. Αχ Ανδρέα Εμπειρίκο, που να ήξερες όταν έγραφες ότι το σινεμά «είναι σαν της ποιήσεως τη μαγεία», ότι αυτή η μαγική τέχνη θα ξέπεφτε στα χέρια των σεφ οικονομικών μεγεθών.

Τα σενάρια του κινηματογράφου δεν είναι ούτε οδηγοί γυρίσματος, ούτε πλανοθετημένα θεατρικά έργα, ούτε ακόμη παρατεταμένοι εφηβισμοί γραφιάδων. Αποτελούν το πρώτο σμίλευμα του Χρόνου, όπως θα έλεγε ο ρώσος ποιητής του κινηματογράφου Α. Ταρκόφσκι. Ακολουθούν το γύρισμα και το τελικό σμίλευμα που είναι το μοντάζ. Παρ' όλα αυτά, τα τρία μέρη, δεν αποτελούν τα στάδια μιας κινηματογραφικής ταινίας, όπως λανθασμένα τα αντιλαμβάνονται οι εμπειριστές και οι άσχετοι. Είναι η ουσία της ταινίας (τρεις σκηνοθεσίες σε μια) που τα ξεπερνά και τα καθορίζει.

Το Σενάριο οφείλει να είναι η πρωταρχική πηγή. Να αποτελεί τη βάση κάθε ποιητικής-ενορατικής απόπειρας που δεν συναντά τη χυδαία εμπορευματοποίηση, αλλά συνεχίζει στο δρόμο του να κάνει κινηματογράφο με έννοιες. Στην εποχή της κρίσης του λόγου το Σενάριο οφείλει να επαναπροσδιορίσει, αφού με την κυριαρχία της στείρας δραματουργίας έχει απολέσει την πραγματική του ιδιότητα. Από τα θρύματά του πρέπει να ενεργοποιηθεί η αξία που μας δίδαξαν οι πρωτεργάτες του βωβού: ποιήματα με εικόνες.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΖΩΜΕΝΟΣ

3 ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Ο γυμνός ομιλητής

Λευτέρης Πούλιος, *Μωσαϊκό*,
δόσεις Κέδρος, Αθήνα 2001, σ. 56.

Αν κάποιος μελετήσει έστω και λίγο την οσφάτως εκδοθείσα ανθολογία του Δημήτρη Αλεξίου *Γενιά του '70* (εκδόσεις Κέδρος), θα έχει μια καλή ευκαιρία για έψεις απολογιστικές, πάνω στην ποίηση προηγούμενης τριακονταετίας. Σκέψεις αναφορές ευρύτερες, αφού στη δεκαετία του '70 και στα πρώτα χρόνια του '80 η ποίηση είχε ακόμα μια κοινωνική λειτουργικότητα έστω και εγκιβωτισμένη στο κέντρο των ηνών και της Θεσσαλονίκης, όπου όμως γέβαιναν πράγματα, υπήρχαν νέοι της ηλικίας που προσέβλεπαν σ' αυτήν είτε σαν μέσο αυτοπραγμάτωσης, είτε σαν διαδικασία μέσω της οποίας θα συναντούσαν ισχυρή πρωτότυπες διατυπώσεις των ερωτημάτων που τους κατέτρεχαν – και όλα αυτά διανούσαν σ' έναν βαθμό τον ίδιο τον ποιητή, με λόγο, την πρόθεσή του. Αυτή η εποχή ήλθε ανεπιστρεπτή, προοδευτικά και αργά, και σιγά-σιγά αναδύθηκαν, και εν τέλει κυριάρχησαν, οι γνωστές πρακτικές ποιητικές της αναπλήρωσης: απομιμήσεις ποιημάτων, συνήθως φιλολογικής αφετηρίας, με λόγο δημοσιογραφικής δομής και ροαστικής αισθητικής, που συνιστούν μια ποίηση ως μεταμοντέρνα συνθήκη.

Ο ποιητής Λευτέρης Πούλιος δεν αποτελεί όμως μία από τις ελάχιστες εξαιρέσεις αλλά την ιδρυτική στιγμή της τρίτης και τελευταίας φάσης εκκένωσης της ισχύος του τερικού ποιητικού παραδείγματος, που γαγε η γενιά του '30. Έχοντας εξαρχής ιθαρίσει τους λογαριασμούς του με τη ερη φάση, τη μεταπολεμική ποίηση, δηργεί την αντιπροσωπευτικότερη ποίηση δεκαετίας του '70, ενσωματώνοντας σχεολογικά την περιρρέουσα ατμόσφαιη οποία δεν είναι και τόσο περιρρέουσα όη βιώνεται και κομίζεται δια της σωκής παρουσίας και συμμετοχής. Παρόη δύο επόμενες δεκαετίες υπήρξαν επηεις σημαντικές, από άλλους ποιητές της αας του '70, παρόη και σήμερα υπάρχουν απόπειρες ανακαινιστικές και ποιηηικές χειρονομίες που μας εκπλήσσουν ευχάριστα, η ποίηση του Λευτέρη Πούλιου αποτελεί ένα όριο, ακόμα και για τον εαυτό της. Γιατί πλέον δεν παράγεται η γονιμοποιητική δυναμική που προέκυπτε από την συνάφεια αυτής της ποίησης με την καθολική κοινωνική αμφισβήτηση, εντός της οποίας η ίδια η ποιητική παράδοση εισέπραττε τους κραδασμούς της οριακής και συμβολικής αποκαθής της, η ποιητική γλώσσα οδηγούνταν στην πλήρη απορρύθμισή της και ο ποιητής στη σιωπή. Τη σιωπή που σαν τελευταίο οχυρό ο Πούλιος προσπάθησε να την θεματοποιήσει, αλλά χωρίς αποτέλεσμα.

Κλείτος Κύρου, *Οπισθοδρομήσεις*, εκδόσεις Άγρα, Αθήνα 2001, σ. 183.

Ο ποιητής Κλείτος Κύρου δεν δοκιμάστηκε μέχρι τώρα σε άλλα είδη λόγου, με εξαίρεση τις μεταφράσεις. Και δεν το κάνει ούτε σε αυτή την επιλεκτική μεν αλλά εκτεταμένη αναδρομή σε στιγμές και γεγονότα της οικογενειακής και προσωπικής του ζωής, απ' όπου επιπλέον περνούν εικόνες και στιγμιότυπα της πόλης του Θεσσαλονίκης και της γνωστής λογοτεχνικής παρέας της, αφού στον μονοσέλιδο πρόλογο σπεύδει να ειδο-

Στερεότυπα των φύλων: ανδρογυνία, γυνανδρία (τι λέξεις, Θεέ μου!)· στο *Διαβάσω* 429 (Μάιος 2002) μπορείτε να ξεμπλέξετε το κουβάρι της φυλικής ταυτότητας διαβάζοντας τα σχετικά άρθρα που υπογράφουν οι Εύη Δάλλα, Χαρίκλεια Μήνη, Χριστίνα Ντόκου, Δημοσθένης Αγραφιώτης, Ουίλιαμ Σουλτς.

Τα ποιήματα του Ι.Ν. Γρυπάρη, η μοναδική συλλογή του *Σκαραβαίοι και Τερρακότες* του 1919 (που ανατύπωσε το 1928) ξαναγίνονται προσिता χάρη στην ωραία έκδοση που επιμελήθηκε ο Ηλίας Λάγιος (εκδ. Ίνδικτος, 2002). Μια έκδοση που αποκτά το ειδικό της βάρος γιατί συνοδεύεται από μία εξαιρετική εισαγωγή του ποιητή Ηλία Λάγιου, που δε στέκει αποκλειστικά σε πληροφορίες, αλλά προσφέρει μια βάσιμη ερμηνεία της σιωπής του ποιητή των Εστιάδων· γιατί δε διστάζει να σχολιάσει τις στιχουργικές επιτεύξεις αλλά και τις ποιητικές αστοχίες του· γιατί συμπληρώνεται από κατατοπιστικό επίμετρο που περιλαμβάνει τις μεταφράσεις, τα παραλειφθέντα «Ίντερμέδια» και χρήσιμο γλωσσάρι.

«Υπάρχει, λένε, στην έρημο ένας καθρέφτης. / Αν πας εκεί και κοιτάξεις / θα ιδείς σε μια στιγμή / το αληθινό

σου πρόσωπο / τις
μορφές που άλλαξες
στα χρόνια που
πέρασαν / θα ιδείς τους
άλλους που ήσουν εσύ /
και τους λησμόνησες
και χάθηκαν / μέσα
στου εαυτού σου το
σκοτάδι. // Μα εγώ που
πήγα εκεί σας λέω /
κανένas καθρέφτης δεν
υπάρχει. / Η έρημος
είναι ο καθρέφτης / και
τίποτε δεν προφτάνεις
να κοιτάξεις. / Φυσάει
εκεί όλο φυσάει / το
πρόσωπό σου τρίβεται
γρήγορα όπως η άμμος /
χάνεις τα μάτια σου /
και δεν θα ιδείς ποτέ
ποιος ήσουν.»: **Γιώργης
Παυλόπουλος,**
Ποιήματα 1943-1997
(εκδ. Νεφέλη, 2002).

Φιλόπτωχες
αδελφότητες των
Κυριών και γενικώς οι
Γυναικείοι Σύλλογοι
στην *Κωνσταντινούπολη*
(1861-1922) είναι το
αντικείμενο μελέτης της
Κυριακής Μαμώνη και
της **Λήδας**
Ιστικοπούλου (εκδ.
Βιβλιοπωλείον της
«Εστίας», 2002). Μέσα
στη γενική πνευματική
αφύπνιση του
Ελληνισμού της
Οθωμανικής
Αυτοκρατορίας, κυρίως
μάλιστα στην Πόλη του
τέλους του 19ου και των
αρχών του 20ου αιώνα,
οι γυναίκες
αναπτύσσουν μια
ιδιαίτερα αξιοσημείωτη
δράση στο πλαίσιο της
κοινωνικής προσφοράς
με αντικείμενο την
εκπαίδευση. Στο βιβλίο
αυτό επιχειρείται η
καταγραφή των
γυναικείων συλλόγων
στην
Κωνσταντινούπολη,
εξετάζονται οι
κατηγορίες τους και οι

ποιήσει τον αναγνώστη, πως ο τόμος περι-
λαμβάνει ένα σύνολο αναδρομών στα περα-
σμένα, «ένα σύνολο από άτακτες μνήμες
που εφορμούν τυφλά σε γεγονότα κάποιων
άλλων εποχών». Αυτό όμως δεν μειώνει κα-
θόλου τη γοητεία του λόγου του, την παρα-
μυθητική του γοητεία, που ενισχύεται από
τον προφορικό του χαρακτήρα, αφού το κεί-
μενο προέρχεται από μια σειρά εκπομπών
με τον τίτλο «Εν όλω», που ηχογραφήθηκαν
για το ραδιόφωνο της ΕΡΤ3, με επιμέλεια
του Γιώργου Καλιεντζίδη. Και η γοητεία

προκύπτει από μια αριστοκρατική αποστα-
σιοποίηση του αφηγητή από τα ίδια τα γεγο-
νότα, από τον έλεγχο της νοσταλγικής διάθε-
σης που εκπηγάζει σε τέτοιου τύπου ανα-
δρομές και συνήθως κατακλύζει το κείμενο
και το λόγο. Εν ολίγοις, ο Κύρου καταφέρ-
νει να ομιλεί μόνο ως ποιητής, χωρίς καμιά
παραχώρηση προς τον αναγνώστη-ακροατή,
προς τον μελλοντικό βιογράφο ή ιστορικό
της λογοτεχνίας, προς τον ίδιο σαν πρόσω-
πο.

Κώστας Βούλαρης

Οι παραλλαγές του χρόνου

**Γιάννη Σκληβανιώτη, Ο κατασκευασμένος
χρόνος, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2001,
σελ. 113.**

«Ο χρόνος. Μια κατασκευή από μνήμες. Πάνω σε αυτό το θέμα αναπτύσσονται οι είκοσι παραλλαγές που περιέχονται σε τούτο το βιβλίο. Όπως οι παραλλαγές σε ένα μουσικό θέμα, που είναι, ταυτόχρονα, το ίδιο αλλά και ένα άλλο.» Λόγια που ο ίδιος ο συγγραφέας σημειώνει στο οπισθόφυλλο του βιβλίου του.

Ο κατασκευασμένος χρόνος είναι το πέμ-
πτο κατά σειρά βιβλίο του Γιάννη Σκληβα-
νιώτη¹, αποτελούμενο από είκοσι κείμενα
που έχουν ως θεματικό άξονα τις έννοιες
χρόνος - μνήμη - λήθη - θάνατος - αθανασία,
όλα αυτά ιδωμένα ως μια διαδικασία. Κάθε
κείμενο με τη δομή του, με τις φράσεις του,
με τις εικόνες του είναι μια διαδικασία. Γιατί
κάθε διαδικασία προαπαιτεί και πε-
ριέχει την άσκηση, την πειθαρχία, την τελε-
τουργία, την επανάληψη σαν στοιχεία που
την προσδιορίζουν². Να γιατί ο συγγραφέας
τα χαρακτηρίζει ως «παραλλαγές». Πρόκει-
ται λοιπόν για συλλογή διηγημάτων; Για
ονειρικές καταγραφές; Για ποιητικές ανα-
πολήσεις συμβάντων μακράς πορείας; Για
λογικές κατασκευές πάνω στο υπόβαθρο
της μνήμης; Ίσως η απάντηση να βρίσκεται
στα λόγια ενός ομοτέχνου του συγγραφέα,
του Θωμά Σκάσση, που ειπώθηκαν κατά
την παρουσίαση του βιβλίου, στο Κέντρο
Λόγου και Τέχνης: «Το βιβλίο αυτό ασφυ-
κτιά μέσα στα στενά πλαίσια όρων όπως
πεζά ποιήματα, αφηγήματα, διηγήματα,
σκέψεις ή δοκίμια, γιατί περιέχει στοιχεία
από όλα τους. Στην αδυναμία μου να τα χα-
ρακτηρίσω αλλιώς, καταφεύγω λοιπόν σε
μια εικόνα που μου ήρθε στο νου: αστρα-
φτερά περιδινούμενα ολογράμματα, διαυγή
σαν γάργαρο νερό, κατασκευάσματα μιας
αυστηρά οικονομημένης, λιτής γλώσσας,
διανθισμένης με ποιητικές αναλαμπές που

μαρτυρούν την προηγούμενη θητεία του
συγγραφέα σ' αυτή την τέχνη, απόσταγμα
μιας αποστασιοποιημένης, αλλά βαθύτατα
βιωμένης γνώσης.»

Οι τίτλοι των είκοσι «παραλλαγών»: «Το
εκκρεμές»· «Η ιστορία του ρόδου»· «Το πο-
τάμι»· «Αποσπάσματα από το βιβλίο του
χώρου»· «Η βιβλιοθήκη»· «Ύλη»· «Ο πα-
ραδειγματισμός»· «Το κιβώτιο»· «Ο κατα-
σκευασμένος χρόνος»· «Απόπλους»·
«Γράμμα στον Στρατή Τσίρκα»· «Blatta
Orientalis»· «Ματαίωση»· «Με τους ήχους
και τα λόγια τους»· «Ο καθρέφτης»· «Η
αποστολή»· «Βιόγραμμα»· «Ο επισκέπτης»·
«Η διαδρομή»· «Τέλος».

Τι είναι λοιπόν ο κατασκευασμένος χρό-
νος; Ας ακούσουμε τον ίδιο τον συγγραφέα
μέσα από το τελευταίο του κείμενο: «Κά-
ποιος χρόνος βέβαια θα μπορούσε να καθο-
ριστεί με τους ωροδείκτες, αν δεν ήταν στα-
ματημένοι. Ήταν όμως αδύνατον να προσ-
διοριστεί από την αποκτημένη βιωματική
αίσθηση. Το τοπίο, ο καιρός, οι παρουσίες
ήταν ακινητοποιημένα μέσα σ' εκείνη τη μη-
δενική στιγμή της εναλλαγής του πριν με το
μετά. Κι εκείνη η μηδενική στιγμή, που υπο-
νομεύει κάθε μαθηματικό υπολογισμό, νά
πήρε τη διάρκεια του άμετρου χρόνου σ'
έναν αδιάστατο χώρο.»

Αλλά και τα λόγια του Θανάση Τζαβάρα,
από τη βραδιά της παρουσίασης του βιβλί-
ου, ίσως μας βοηθούν να καταλάβουμε ακό-
μη περισσότερα: «Ίσως να μην έχετε επαρ-
κώς καταλάβει ότι ο Γιάννης Σκληβανιώτης
μιλάει με ομορφιά και σοφία για τι άλλο
για το Θάνατο. Ο δε Χρόνος, ο Κατασκευ-
ασμένος, δεν είναι τίποτε άλλο παρά εκεί-
νες οι υπέροχες εικόνες στο μαγαζί του
εβραίου παλαιοπώλη με τα πολλά ρολόγια
και την όμορφη μορφή του που βλέπουμε
στον άλλον μεγάλο διδάκτορα του Θανά-
του, που είναι ο Μπέργκμαν και που μας τα
παρουσιάζει στις σχετικές σκηνές του Φαν
και Αλέξανδρος.»

Ο βαθύς στοχασμός του συγγραφέα, ο λη-

ς, υπαινικτικός και συμβολικός του λόγος, εικόνες, αλλά και αυτές καθαυτές οι έννοιες γύρω από τις οποίες στρέφεται καθι-
ούν το βιβλίο του Γιάννη Σκληβανιώτη
α απολαυστικό ανάγνωσμα, μια άσκηση
πογνωσίας για τον κάθε αναγνώστη.

Χριστίνα Πετροπούλου

Αίμα και Πορφύρα

κατερίνη Χριστοφιλοπούλου,
ζαντινή Ιστορία, τόμος Γ'1, 1081-1204 μ.Χ.,
ήνα 2001.

Εκείνοι πάντα πίνουν
τον χιώτικον εις κόρον
ημείς δε τον βαρνεώτικον,
τον νεροκοπημένον...
Βυζαντινό ρεμπέτικο

ρόκειται για μιαν αληθινά τεράστια προ-
ίθεια να χωρέσει ένα ογκωδέστατο υλικό
να τιθασευθεί σε πέντε τόμους η λεγόμε-
βυζαντινή εποποιία, από τον 4ο αι. ως τον
αι., δηλαδή από την μεταφορά της πρω-
υσας της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας στον
ό του Κερατίου ως την πτώση της Βασι-
ουσας και την εδραίωση του Πορθητή
τίχ) στη Βαλκανική. Η προώθηση βέβαια
αρχίζει από τον Μουράτ, με αρχή την
ίκη και το Διδυμότειχο στις πρώτες δεκα-
ς του 14ου αι. Ο προσφάτως εκδοθείς τέ-
ος τόμος –έχουν προηγηθεί οι τ. Α' (324-
μ.Χ.), τ. Β'1 (610-867 μ.Χ.), τ. Β'2 (867-
1 μ.Χ.)–, ή τ. Γ'1 περιλαμβάνει τις δυνα-
ες Κομνηνών και Αγγέλων λαμβάνοντας
ψη τις πηγές της εποχής (κυρίως την φι-
ξη πριγκίπισσα Άννα Κομνηνή και τον
ο Νικήτα Χωνιάτη). Παράλληλα αποδί-
ι και η εκδοχή των Λατίνων, οι οποίοι
ρόσχημα την Δ' σταυροφορία θα κατα-
υν και θα δηώσουν την Κωνσταντινού-
), καθώς μελετώνται οι πηγές του Γου-
ου της Τύρου, του Robert de Clary κ.ά.
ς η σπουδαιότητα της προσπάθειας
ιται κυρίως στο ότι αξιοποιούνται –για
η φορά σε τέτοια έκταση– κρατικά έγ-
α που αναφέρονται στις διοικητικές δο-
η λειτουργία του στρατού και του στό-
η κοινωνική πολιτική, την φορολογία
Έτσι αποκαλύπτεται όλος ο πολυδιά-
ς μηχανισμός ο οποίος, αν και αθέατος
ώτης όψεως, εντούτοις συγκροτεί δυνα-
το πρόσωπο της χιλιόχρονης πολυφυλε-
και πολυπολιτισμικής αυτοκρατορίας.
μαι από τις πανεπιστημιακές της παρα-
ς ακόμη, ότι η χαλκέντερη Αικατερίνη
τοφιλοπούλου έδιδε τεράστια έμφαση

1. Τα προηγούμενα βιβλία του: 1) *Τα μυθικά*, εκδ. Δελφίνι, 1993. 2) *Μια φέτα φεγγάρι [ποίηση]*, εκδ. Καστανιώτη, 1995. 3) *Μουσικά παρακείμενα*, εκδ. Καστανιώτη, 1997. 4) *Άσμα θραυσμάτων [ποίηση]*, εκδ. Καστανιώτη, 1998.
2. Από τα λόγια του Χρόνη Μπότσογλου κατά την παρουσίαση του βιβλίου.

στο αρχειακό υλικό πλην των ιστορικών πη-
γών και παράλληλα αντιμετώπιζε την πολιτι-
κή διάσταση συγκεκριμένων πολιτιστικών
πρωτοβουλιών της βυζαντινής διοίκησης. Η
παράθεση, τέλος, της λαϊκής μούσας –π.χ. οι
πτωχοπροδρομικοί στίχοι– οι απαρχές της
λαϊκής λαλιάς ή οι διάλογοι σταυροφόρων
μεταφέρουν το hic et nunc, δηλαδή την πε-
ριρρέουσα ατμόσφαιρα της εποχής, καθώς
το ιστορικό γεγονός συντίθεται και συγκρο-
τείται τόσο από τους διακεκριμένους και
επώνυμους όσο και από την ανώνυμη μάζα.
Η συγγραφέας στον παρόντα τόμο συνδέει
τα οδυνηρά παρεπόμενα της ήττας στο Μα-
ντζικέρτ (1071), η οποία κατοχυρώνει την
παρουσία των Σελτζούκων στην Μ. Ασία, με
την άνοδο στην εξουσία του Αλεξίου Α', ενός
εξαιρετικά ικανού πολεμιστή και οργανωτή,
ως την άλλη επονείδιστη ήττα του Μυριοκε-
φάλου (1176). Εντυπωσιακή είναι η εξιστό-
ρηση του χρονολογικού λαβυρίνθου με τις
επιγαμίες, συνωμοσίες, βιαιοπραγίες των
Κομνηνών, με ιδιαίτερα δραματική την περι-
γραφή του μαρτυρικού τέλους του Ανδρονί-
κου Α' Κομνηνού αλλά και της τρομοκρατίας
που προηγήθηκε της εκτέλεσής του. Ονόμα-
τα, ερωμένες, παρακοιμώμενοι, ίντριγκες και
παράλληλα ενέργειες για την ανόρθωση των
οικονομικών και την αποκατάσταση της διοί-
κησης. Μ' άλλα λόγια, υψηλή πολιτική και
χαμηλά πάθη, ιδιαίτερα όταν ο μεσήλικας
Ανδρόνικος αποσπά τη μνηστή του βασιλέως
Αλεξίου «ορθοτίθιον νεάνιδα... δρόσον
έρωτος στάζουσα» (ορθοτίθιος = με στητά
βυζιά). Σε σύγκριση με την αφήγηση του Βα-
σίλειου η Χριστοφιλοπούλου ισορροπεί επαρ-
κέστερα ανάμεσα στην ιστορική αποτίμηση
και την προσωπική άποψη, ενώ το κείμενό
της παρότι βρίθει λεπτομερειών και παραπο-
μπών διαβάζεται –ας μου επιτραπεί ο κοινός
τόπος– σαν μυθιστόρημα. Όσον αφορά στις
εικαστικές μορφές πάλι, την κομνήνεια ανα-
γέννηση αλλά και την βαλκανική απήχησή
της (Από την Παναγία των Χαλκέων ως το
Νέρεξι), τα στοιχεία που παρατίθενται είναι
ελάχιστα. Όμως και η ιστορία της τέχνης συ-
νιστά ιστορία. Ή μήπως όχι;

Μάνος Στεφανίδης

επιδιώξεις τους και
αναδεικνύεται ο
πλούτος, η ποικιλία και
η σημασία αυτής της
οργανωμένης δράσης
των γυναικών.

Χρονικά του έτους 2001
και 12 μελέτες που
καλύπτουν όλο το
φάσμα του ελληνικού
πολιτισμού, αλλά όχι
αποκλειστικά,
περιέχονται στο πρώτο
τεύχος της περιοδικής
έκδοσης *Μουσείο
Μπενάκη*. Μια ζηλευτή
επιστημονική έκδοση
που εγκαινιάζει μια
ακόμη δραστηριότητα
του Μουσείου, που
αναμφισβήτητα επιτελεί
ένα σημαντικό και
σύνθετο έργο και τιμά
την παράδοσή του με τις
συνεχείς ενεργητικές
πολιτιστικές του
παρεμβάσεις. Στο
περιοδικό αυτό
αξιοποιούνται
εκθέματα ή τμήματα
των συλλογών του
μουσείου.

Ψάχνοντας βρίσκεις
στίχους λυγμικούς,
ποιήματα που
διατηρούν την
τρυφερότητα του
προσώπου, όπως αυτοί:
«Της Άνοιξης ένα
πορτραίτο ήταν στον
τοίχο / και συ σκυφτός
κορφολογούσες τους
ανθούς, / μες της σιωπής
τη μουσική έγγραφες
στίχο, / σ' ένα τραγούδι
με αδιάβαστους
καϋμούς./

Κρυφοκοιτούσε η
ανάγκη από την πόρτα, /
μια φάλτσα νότα κι ένα
μάυρο να χυθεί ...»: *Αφροδίτης Κοΐδου, Από
μακριά μια μουσική*
(εκδ. Παρέμβαση,
Κοζάνη 2002).

ο χαρτοκόπτης

Γιάννης Σκαραγκάς, *Επιφάνεια*, (Ελληνικά Γράμματα), Αθήνα 2002.
Pierre Vidal-Naquet, *Ο κόσμος του Ομήρου*, (Εξάντας-Νήματα), Αθήνα 2002.
Γιώργος Α. Χιωτάκης, **Γιάννης Κορίδης**, **Νικηφόρος Μανδηλαράς**, *Η δολοφονία ενός αγωνιστή*, (Ιωλκός), Αθήνα 2002.
Αλεξάνδρα Κορωναίου, *Εκπαιδεύοντας εκτός σχολείου*, (Μεταίχμιο), Αθήνα 2002.
Πίτερ Κάρεϊ, *Η αληθινή ιστορία της συμμορίας Κέλι*, (Ελληνικά Γράμματα), Αθήνα 2002.
Γιάννης Βαρβέρης, (Εισαγωγή-Μετάφραση), *Αριστοφάνους Πλούτος*, (Πατάκη), Αθήνα 2002.
Αγγέλα Καστρινάκη, *Εκδοχές της Πηνελόπης*, (Πόλις), Αθήνα 2002.
Πάνος Κοκκινόπουλος, *Ιοκάστη*, (Ιωλκός), Αθήνα 2002.
Μαρία Κέντρου-Αγγελούπουλου, *Η παραίτηση*, (Κέδρος), Αθήνα 2002.
John Ralston Saul, *Πολιτισμός χωρίς συνείδηση*, (Ροές), Αθήνα 2002.
Jacques Bouchard, *Με τον Ανδρέα Εμπειρίκο παρά δήμον Ονειρών*, (Άγρα), Αθήνα 2002.
Γιώργος Καραμπελιάς, *στο κοίλον της ιστορίας*, (Εναλλακτικές Εκδόσεις), Αθήνα 2002.
Πότης Κατράκης, *Μυριάνθη*, (Ιωλκός), Αθήνα 2002.
Jacques Lacarriere, *Ερωτικό λεξικό της Ελλάδας*, (Χατζηνικολή), Αθήνα 2002.
Μανώλης Σ. Χριστοφάκης, *Τοπική ανάπτυξη και περιφερειακή πολιτική*, (Παπαζήση), Αθήνα 2002.

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ, τεύχος 117-118

Λογοτεχνία και ιδεολογία. Ποια είναι η σχέση που συνδέει την τέχνη του λόγου με τον λόγο περί των ιδεών, πόσο μπορεί και πόσο πρέπει να είναι αμφίδρομη, πως ποιείται τελικά η τέχνη του λόγου, τι μεταφέρουν οι λέξεις όταν δεν είναι κενές περιεχομένου αλλά ούτε και πλήρως αφομοιωμένες από τις εσωτερικές τους αξίες, πού εντοπίζονται τελικά οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ μιας αυτόνομης τέχνης με ιδεολογικές συνιστώσες που όμως δεν χρησιμοποιείται ιδεολογικά και μιας τέχνης για την τέχνη;

Είναι μερικά από τα ερωτήματα που τίθεται στο αφιέρωμα του περιοδικού ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ, Απρίλης-Ιούνης 2002.

Κριτικοί της τέχνης του λόγου, ποιητές της και δοκιμιογράφοι συσκέπτονται, συνδιαλέγονται, αναλύουν και συνθέτουν τις διαστάσεις και τις παραμέτρους αυτής της εμπειρίας που λέγεται ποίηση και –όπως τονίζει ο καθηγητής της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας Γιάννης Παπαθεοδώρου– είναι σε κάθε περίπτωση μια μορφή πολιτικής εμπειρίας,

στον βαθμό που η δημιουργική φαντασία εμπεριέχει και τελικά μεταμορφώνει την πραγματικότητα, ανεξάρτητα από το αν μιλάμε για μια γραφή και μίαν ανάγνωση που εμπεριέχουν ή επιχειρούν να αποβάλουν την ιδεολογία.

Η συζήτηση αυτή σήμερα, σε μια εποχή όπου το «τέλος των ιδεολογιών» μοιάζει να αποτελεί την κυρίαρχη (άπ-)οψη στην τέχνη και τη ζωή, είναι περισσότερο από επίκαιρη. Ο διάλογος που λαμβάνει χώρα μέσα στις σελίδες του περιοδικού φωτίζει διαχρονικά τη σχέση ιδεολογίας και λογοτεχνίας μέσα από τις αναφορές των συνομιλητών στο μεσοπόλεμο και τη μεταπολεμική περίοδο και αποκαλύπτει την προσκόλληση της θεώρησης των έργων του λόγου και της κριτικής τους αποτίμησης στα στερεότυπα πρόδοος-συντήρηση, τον εγκλωβισμό της μέχρι τις μέρες μας ανάμεσα σε έναν τυφλό ελληνοκεντρισμό και έναν στείρο μιμητισμό, μαρτυρώντας το πόσο επιβεβλημένος ήταν εδώ και πολύ καιρό και αναγκαίος για την αυτογνωσία μας.

Λήδα Καζαντζάκη

Η «Νέα Εποχή»

Σωτήρης Ντάλης,
Προκλήσεις και προοπτικές -
Η διεθνής πολιτική σε μια αβέβαιη
μεταβατική περίοδο,
 εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2002, σελ. 576.

Την ανασύσταση της διεθνούς κοινότητας μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου παρακολουθεί και αναλύει σ' αυτή τη μελέτη ο διεθνολόγος Σωτήρης Ντάλης. Η «νέα εποχή» προκαθορίζει το πλαίσιο των «προκλήσεων και των προοπτικών» που διανοίγονται σε σχέση με την πολιτική ένωση της Ευρώπης, τον ρόλο των Ηνωμένων Πολιτειών στη διεθνή πολιτική, και τη διεθνή ή περιφερειακή ασφάλεια.

Στους τρεις αυτούς κρίσιμους τομείς επικεντρώνονται οι αναλύσεις που περιέχονται στο βιβλίο αυτό. Οι επιλογές του συγγραφέα και ο τρόπος προσέγγισης των θεμάτων που πραγματοποιεί ανταποκρίνονται στη διπλή ανάγκη ανάδειξης των ιδιαιτεροτήτων των επί μέρους συντελεστών των σχέσεων μεταξύ των κρατών, με την ταυτόχρο-

νη συνολική εποπτεία του ευρύτερου πεδίου στο οποίο εξελίσσονται οι σχέσεις αυτές.

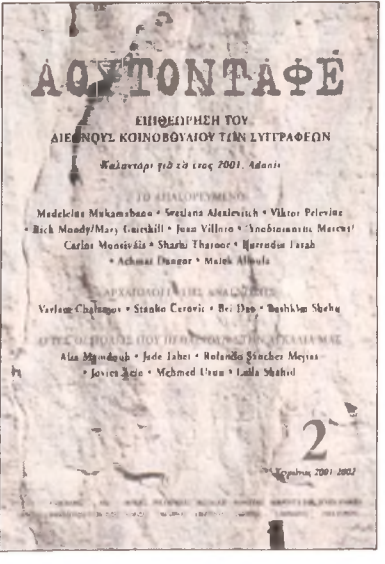
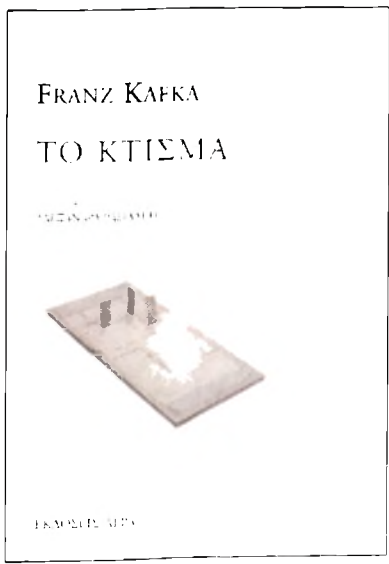
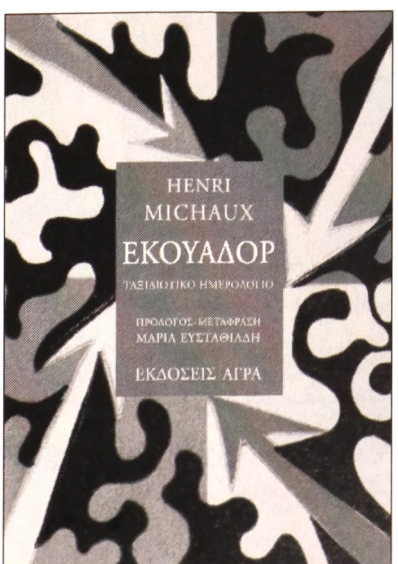
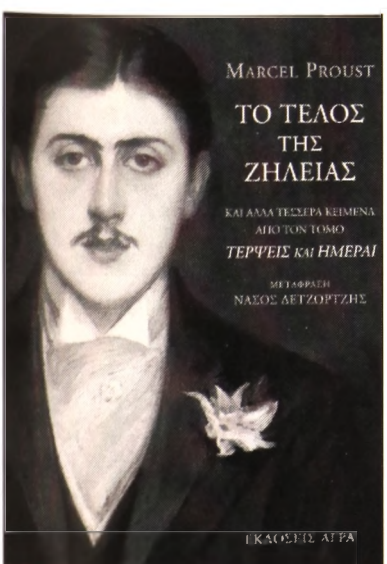
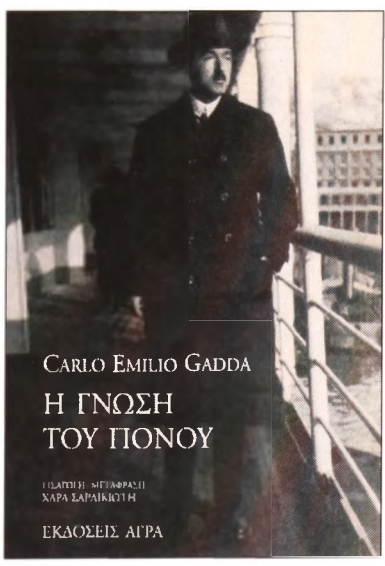
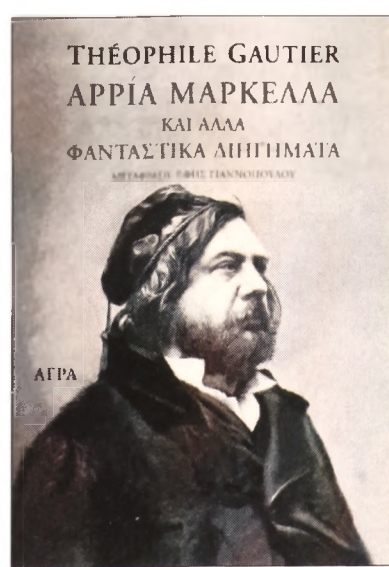
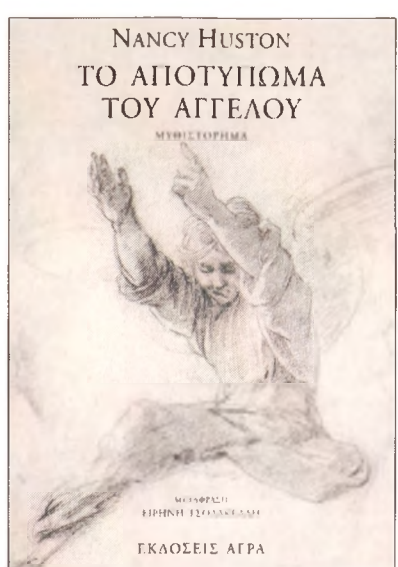
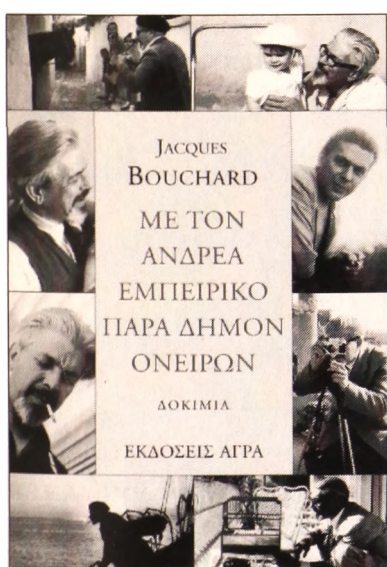
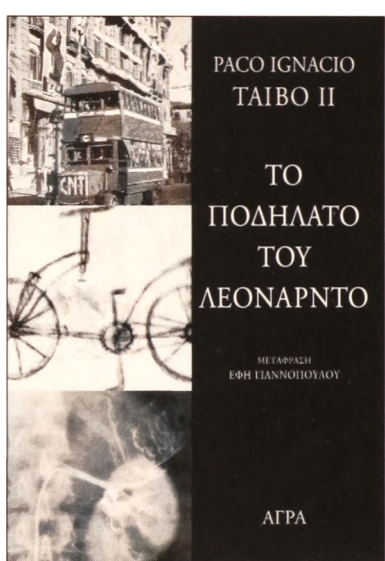
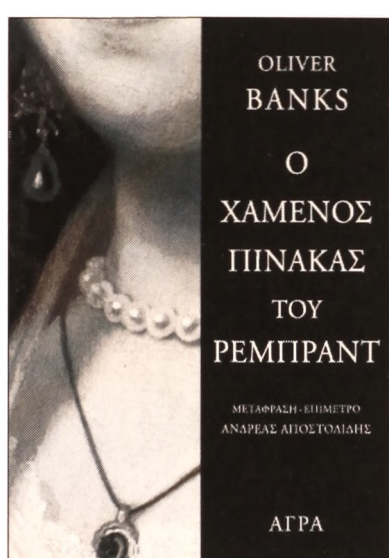
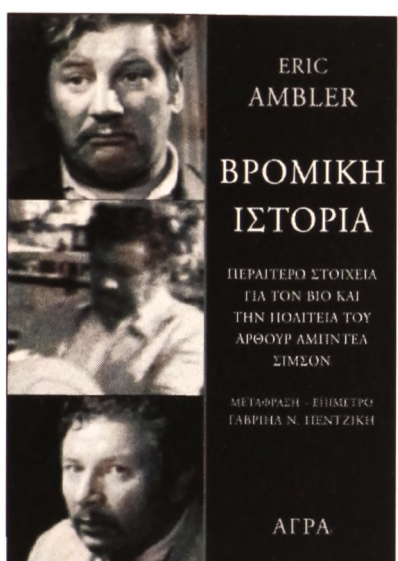
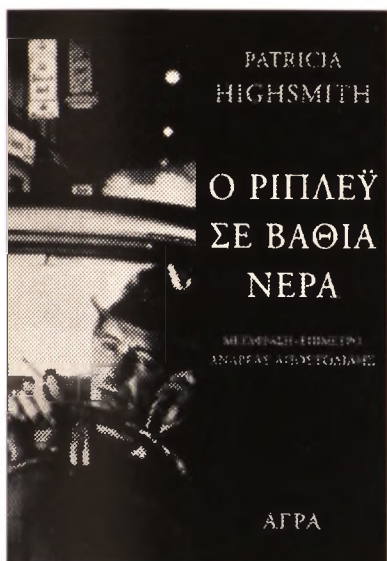
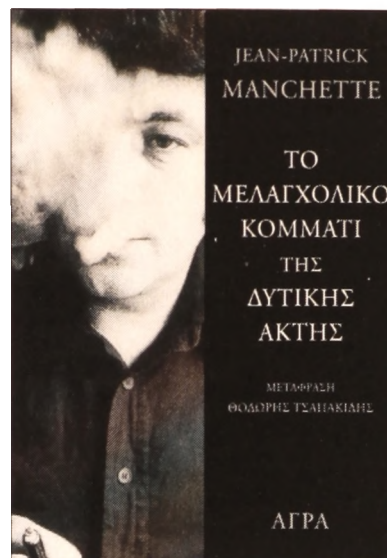
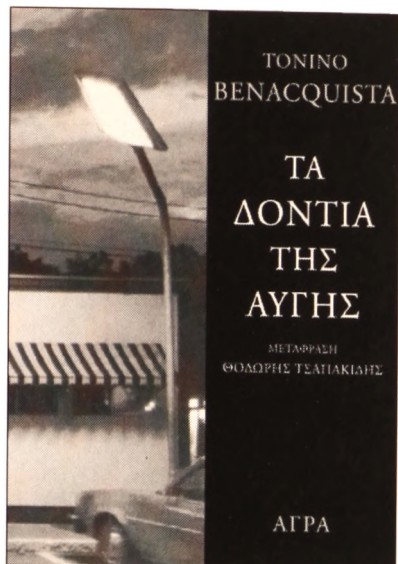
Ο Σωτήρης Ντάλης κωδικοποιεί τις διεθνείς εξελίξεις όπως διαμορφώνονται σε διαφορετικά πεδία, λ.χ. στις αναζητήσεις θεσμικού επαναπροσδιορισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή της ρεπουμπλικάνικης πολιτικής των ΗΠΑ, όπως και στη διασύνεση των προβλημάτων ασφαλείας στη Μέση Ανατολή με εκείνα των αναγκών πετρελαίου της Κασπίας, σε ένα ολοκληρωμένο σύνολο, από το οποίο δεν παραλείπονται τα χρόνια προβλήματα της Τουρκίας ή του Κυπριακού.

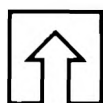
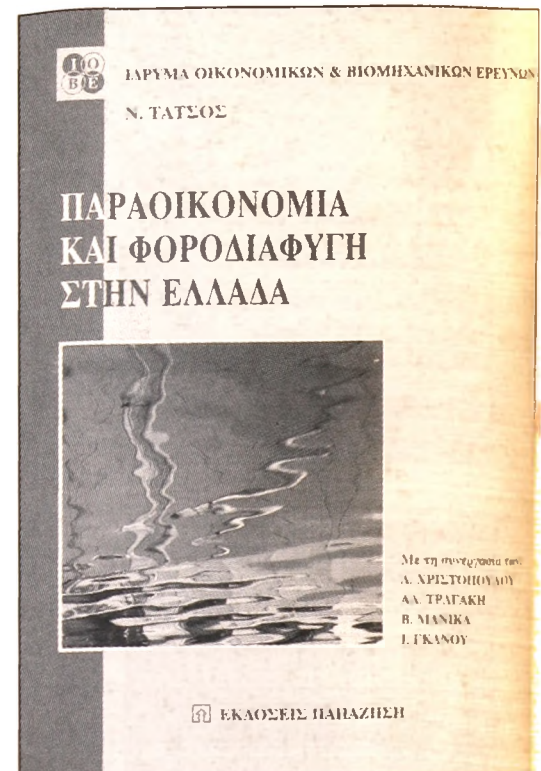
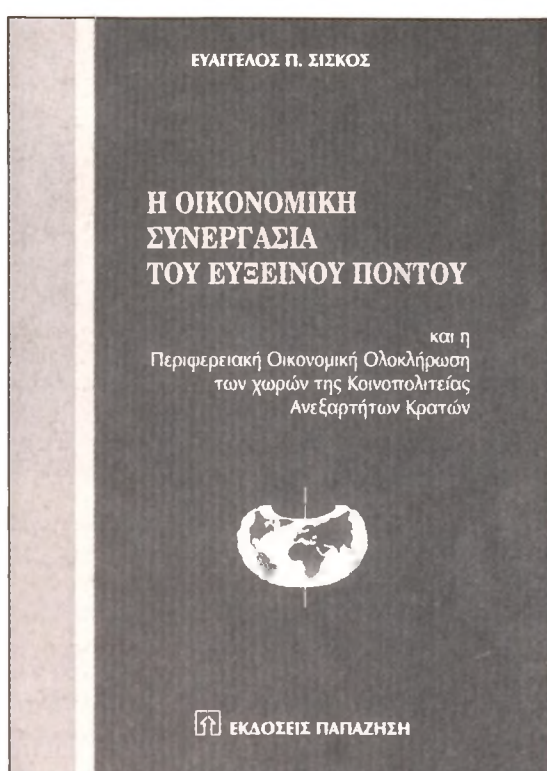
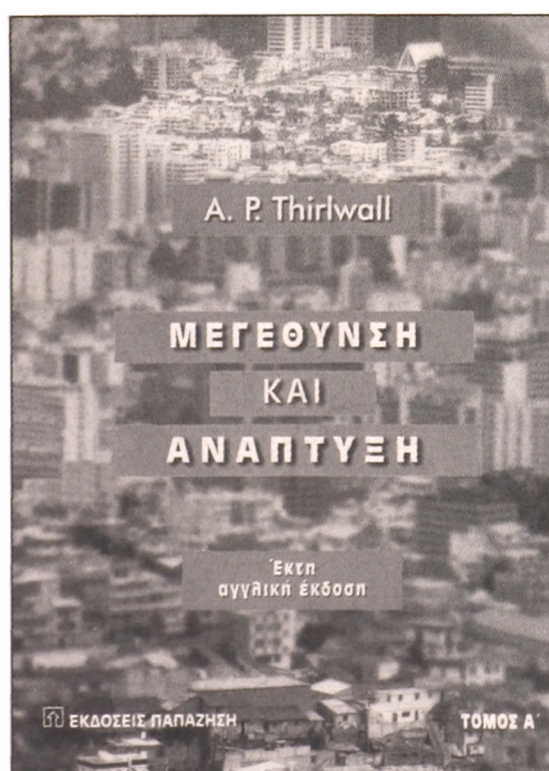
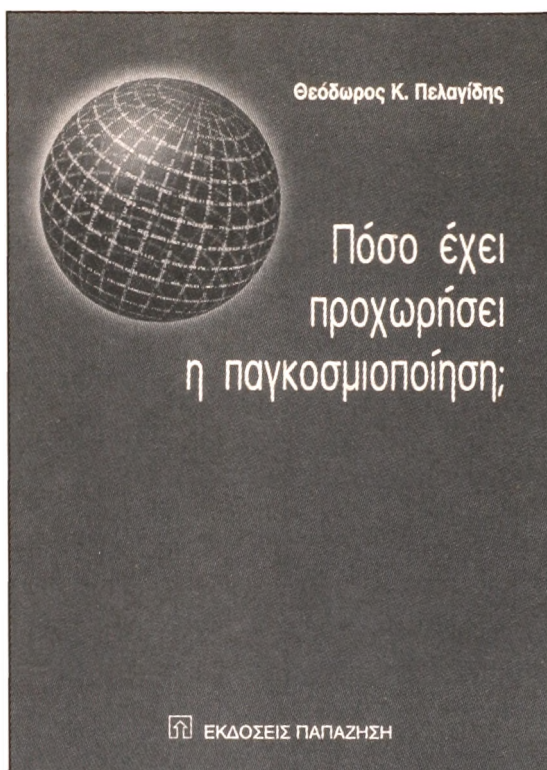
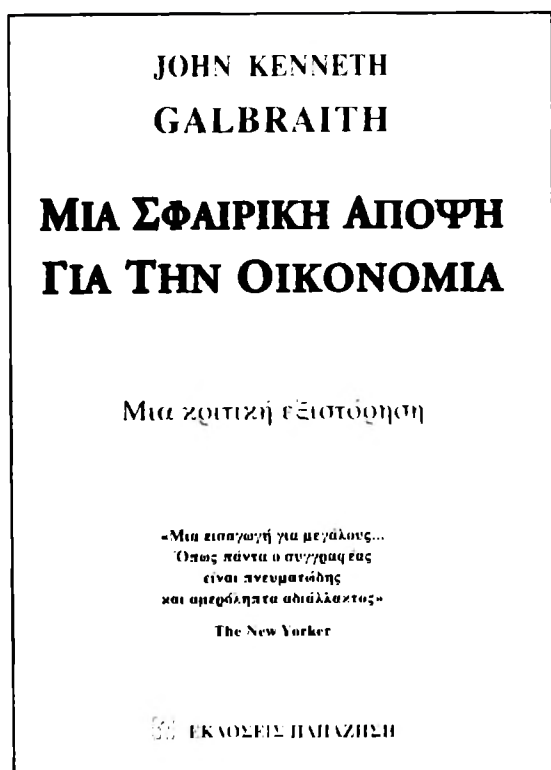
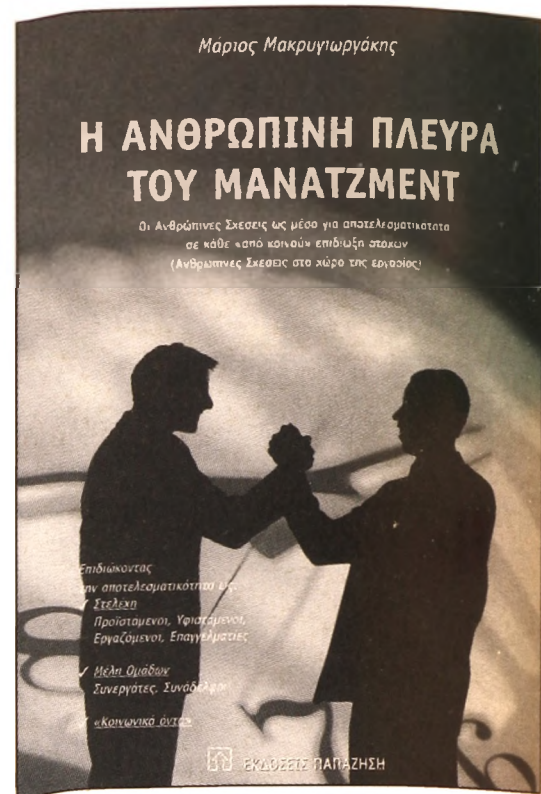
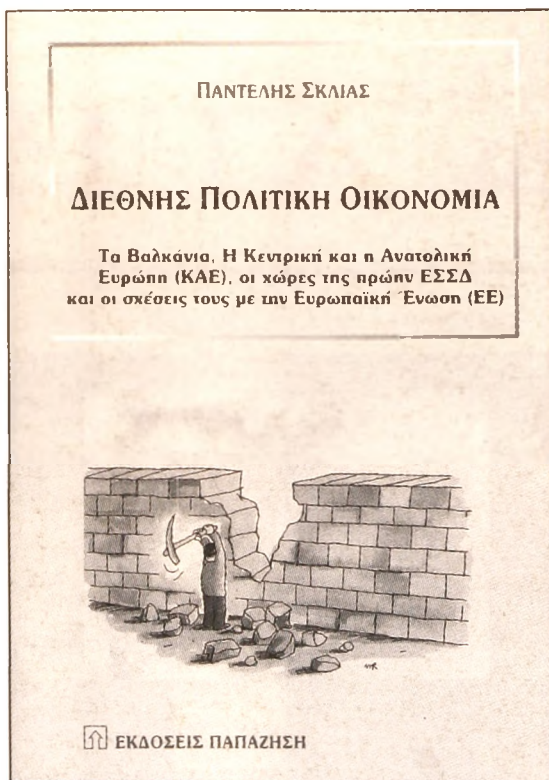
Όπως σημειώνει και ο πρέσβης επί τιμή Κώστας Ζέπος στον πρόλογο του βιβλίου, το βιβλίο του Σωτήρη Ντάλη αποτελεί μια ακόμη προσφορά τεκμηριωμένης πληροφόρησης και οξυδερκούς σχολιασμού, ιδιαίτερα χρήσιμου σαν συμπλήρωμα στη θεωρία των διεθνών σχέσεων και της πολιτικής επιστήμης.

Β. Καπετανγιάννης



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ





εκδοσεις παπαζηση απο το 1929

ΚΕΝΤΡΙΚΟ: ΝΙΚΗΤΑΡΑ 2, 106 78 ΑΘΗΝΑ τηλ: 3822 496 - 3838 020 fax: 3809 150

E-mail: papazisi@otenet.gr

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ 11-ΣΤΟΑ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ ΠΛΕΣΜΑΖΟΥ 5, 105 04 ΑΘΗΝΑ

τηλ: 3216 148 fax: 3313 07